

A DEÁK FERENC MEGYEI KÖNYVTÁR
ÉS A MEGYEI KÖNYVTÁRI ELLÁTÁS TÖRTÉNETE
1950–2010

Zalaegerszeg, 2012

A MEGYEI KÖNYVTÁR TÖRTÉNETE;
A KÖNYVTÁR SZOLGÁLTATÁSAI, GYŰJTEMÉNYEI

ELŐZMÉNYEK

1952. október 12-én „nyitotta meg” kapuit Zalaegerszegen a Zala Megyei Könyvtár. A megnyitás itt nemcsak képletesen, hanem valóságosan is értendő, hiszen az intézmény jogelődje, a Zalaegerszegi Körzeti Könyvtár még nem volt napi rendszerességgel nyitva tartó nyilvános könyvtár, az olvasók kiszolgálásával csak az 1946-ban létrehozott városi könyvtár foglalkozott. Szerepét, feladatát, felkészültségét, a kulturális igények kielégítését tekintve tehát mindenképpen új, addig nem látott lehetőségeket biztosító intézmény született meg a zalai megyeszékhelyen.

A megyei könyvtár létrejötte, megnyitása természetesen nem volt előzmények nélküli. Az első gondolat, mely egy ilyen megyei intézmény létrehozását felvetette, már 125 évvel korábban, a reformkor kezdetén megfogalmazott. A Georgikont és a Helikon Könyvtárat alapító Festetics György fia, Festetics László fordult 1826 márciusában a megyegyűléshez egy levéllel, amelyben a következő javaslatot tette „...Hazánknak dísze és boldogsága is megkívánnya, hogy abban a Tudományok terjesztessenek és az e végre szolgáló Intézetek ezen eszközlésbe vetessenek. Ezen módok közül kiváltképpen czélerányos az, ha a Juris dictióknál, ugymint a Nemes vármegyékben és Szabad Királyi Városokban mindenütt egy Nemzeti Könyvtár állíttatnék fel.”¹

Festetics László ezen célra kétezer ezüst forintot ajánlott fel – nyilvánvalóan nem volt véletlen sem a felajánló személye, sem az ajánlattétel időpontja. Festetics László előtt nem csak az apai példa lebegett – unokatestvére volt Széchenyi Istvánnak, aki épp egy esztendővel azelőtt tette meg híres ajánlatát az országgyűlésben a Magyar Tudós Társaság felállítására, annak javadalmazására. Az általa egyébként nem sokra tartott keszthelyi unokatestvér sem akart lemaradni a nemzeti felbuzdulás terén, sőt hasonló ajánlatot tett Somogy vármegyének is, ahol szintén jelentős birtokai voltak (apja alapította a híres csurgói gimnáziumot). Zala megye közgyűlése kedvezően fogadta Festetics László javaslatát és felajánlását, s szeptember 8-án megbízta Kisfaludy Sándor költőt a „könyvtári bizottmány elnökletével”, aki maga is 100 kötet könyvet ajánlott fel e nemes célra.

A zalaegerszegi Nemzeti Könyvtár szervezése jól indult: kijelölték a helyét a „kvártélyház” (ma Zalaegerszeg, Széchenyi tér 5.) udvari traktusán, és megindult a gyűjtés is a könyvtár állományának megeremtésére. 1831-ben Skublics Károly táblabíró, zalaszentbalázsi birtokos családi könyvtárát ajánlotta fel e célra, továbbá 600 ezüst forin-

¹ Jakab Géza – Németh László: Országos Nemzeti Könyvtárépítő mozgalom a reformkor elején Zalában. = Magyar Könyvszemle. 1958. 3. 267. p.

tot, hogy annak kamataiból egy könyvtárost és egy könyvkötő mestert lehessen foglalkoztatni. A korabeli viszonyokhoz képest igen jelentős gyűjtemény 790 műből állt, melyek 1954 kötetet tettek ki; hozzá tartozott még egy földi és egy égi „globus”, kompasz, valamint képek, metszetek keretben. A nagyvonalú ajándékozó még könyvszekrényeket is adott az állományhoz, „...egy 2 és egy 3 osztálú könyves Almáriumot, Barkóza fábul...”² A könyvek katalógusát 1836-ban száz példányban kinyomtatták, és elkészítették a kölcsönzést szolgáló „kötelezés”-t is. A pénzgűjtést az épületre is kiterjesztették, egy korabeli gyűjtőív feljegyzése szerint Deák Ferenc pl. 100 forintot adományozott népnevelési célokra és 10 forintot a könyvtár épületére.³

A megyei könyvtár épületének megtervezését, a „kvartélyház” átépítésével összhangban Brunner József zalaegerszegi építőmesterre bízta, aki 1845-re készült el tervével. Maga a megyei könyvtár azonban soha nem nyílt meg: az átépítés más irányt vett, és a könyvtár megvalósítását a megye vezetése elhalasztotta (akkor először, s azután még számos esetben...). A pénz sem folyt be; 1848 februárjában az alispán kimutatása szerint az ígért 3612 forint helyett csak 1462 forint volt a közkönyvtári alap nyilvántartásában. 1849 után a megyei könyvtár létesítésének esélye sem volt; a Skublics Károly által adományozott könyvtárat mindenestre használták még, a levéltár kezelésében, bár a kötetek száma 1861-ben már csak 1253 volt. A levéltárosok azonban mégis megőrizték ezt a gyűjteményt, mely napjainkig a Zala Megyei Levéltárban található.

A következő száz évben megyei könyvtár létrehozására nem történt kezdeményezés Zalában, bár a könyvtári szolgáltatások lassan megjelentek, és különösen a két világháború között lendületet is vettek. Ennek számos oka, összetevője volt: fokozatosan kiteljesedett a népiskolai hálózat a falvakban és a városokban, s a jól felkészült, hivatásukat szerető pedagógusok tevékenysége nyomán lassan visszaszorult az írástudatlanság. Teret kapott az iskolán kívüli művelődés is, igen széles körben, az ismeretterjesztő előadásoktól a színjátszásig, gazdátanfolyamokig. A megyei elit öt gimnáziumban tanulhatott, a polgári rétegek számára Alsólendvától Sümegig a polgári iskolák kínálták a továbbtanulási lehetőségeket. A vármegye létrehozta az Iskolánkívüli Népművelési Bizottságot, melynek az alispán és a vármegyei főlevéltárnok részvétele adott különös súlyt. A művelődési ügyekkel is maga az alispán foglalkozott, már csak azért is, mert az első világháború elvesztése és az ország szétdarabolása utáni sokkot az egymást váltó magyar kormányok tudatos kultúrátámogató tevékenységgel próbálták ellensúlyozni. Ezt a következőképpen fogalmazta meg az alispáni utasítás: „A nagy világégés után Európa minden államában lázas munka folyik a veszteségek pótlásában és egy újabb nagy mérkőzés előkészítésében. Természetesen az a nemzet lesz a győztes, amelynek minden egyes tagja életerőben, anyagi, és szellemi és erkölcsi javakkal legjobban felvértezve állja meg helyét az élet küzdőpontján.”⁴ Különösen a falusi, kisvárosi lakosság esetében volt nagy jelentősége a kulturális fejlődésnek, hiszen az írni-olvasni-számolni tudás nem elhanyagolható életminőség-javulást eredményezhetett

² J. U. o. 268–269. p.

³ Koppány Ferenc feljegyzése. DFMK Helytörténeti Gyűjtemény. Kézirat-másolat.

⁴ Alispáni utasítás 1923-ból. ld. Németh László: Zala megye könyvtárai a felszabadulás után. = Tanulmányok Zala megyéről. 1945–1970. 235. p.

sorsukban. Ebben a folyamatban egyre nagyobb szerepet kaptak a könyvtárak, melyeket részben civil szervezetek, kaszinók, egyetek hoztak létre tagjaik számára (1938-ban 196 volt belőlük a megyében), másrészt a Vallás- és Közoktatási Minisztérium is telepített ún. népkönyvtárakat a községekben, a tanítók felügyelete alatt (1938-ban 128 népkönyvtárat tartottak nyilván Zalában).⁵

A második világháború után éles politikai fordulat következett be Magyarországon – ám a művelődés támogatása továbbra is közügy maradt. Már 1945 szeptemberében megalakult az Ideiglenes Vármegyei Népművelési Tanács, amely a korábbi Törvényhatósági Népművelési Bizottságot volt hivatva pótolni; majd a Vármegyei Népművelési Tanács és annak ösztönzésével a falusi Népművelési Bizottságok. A Vallás- és Közoktatási Minisztérium (melynek vezetője ekkor a zalaegerszegi származású Keresztury Dezső, az Eötvös Collégium igazgatója volt) 1946-ban már rendeletet adott ki a népkönyvtárak újjászervezéséről, s ezt közigazgatási úton szorgalmazta. 1946 nyarán az akkori megye 349 községéből 298 helyen volt népkönyvtár (20 és 100 közötti állományokkal). Ami a mai megyei könyvtár történetét már érinti, az a fejlemény volt, hogy felmerült a Zalaegerszegen létesítendő közkönyvtár gondolata: ehhez államosították és a megyeszékhelyre szállították a zalabéri báró Guttmann család kb. 3000 kötetes könyvtárát és a zalaszentgróti kaszinó könyvtárának egy részét, s ezekre az állományokra támaszkodva, 1946. november 12-én, a Szabadművelődési Hivatal épületében (Marx tér, ma Kazinczy tér 1.) megnyitották a zalaegerszegi városi könyvtárat. Ugyancsak érdekes és könyvtárunk története szempontjából fontos adalék, hogy más kölcsönkönyvtárak is működtek a háború után a városban. Pl. dr. Udvardy Jenőné, egy ügyvéd özvegye, jövedelme kiegészítésére a családi könyvtárat csekély díj fizetése ellenében kölcsönözhetővé tette. Az Udvardy-ház a Petőfi utcában, a sarkon állt, másik oldala a Kossuth utcára nézett...⁶

Az országos kulturális politika egyre inkább hivatalos útra igyekezett terelni a könyvtárak szervezését, így 1948-ban már a Népkönyvtárakat Szervező Országos Bizottság kezében volt a vidéki könyvtárhálózat fejlesztése, így Zala megyében is újabb népkönyvtárak keletkeztek, és a régié is gyarapodtak. Az igazi fordulatot azonban a Népművelési Minisztérium 1949-ben megfogalmazott rendelete jelentette, amelynek értelmében körzeti könyvtárakat kellett létesíteni; ezeknek kimondottan az volt a feladatuk, hogy falusi könyvtárakat létesítsenek, azokat gondozzák, letéti úton, cserével biztosítsák a lakosság számára az olvasnivalót. Ez a struktúra már az államilag irányított közművelődés rendszerébe épült bele, hiszen 1950-től Magyarországon a szigorúan hierarchikus tanácsi rendszer vette át a korábbi, részben önkormányzati jellegű településirányítás helyét, szerepét. Zala megye számára (s ez a könyvtári szolgáltatások szervezése szempontjából is fontos szempont) a tanácsi rendszerre való áttérés hatalmas területi változásokkal is járt: az 1946-ban már Veszprém megyéjéhez csatolt balatonfüredi járást követve ezentúl oda tartozott a keszthelyi, a tapolcai és a sümegi járás is. Zala megye így a Zala folyó mögé szorulva, korábbi területének töredékén működött tovább, s ezen csak picit enyhített a Nagykanizsa környékén Somogy megyétől átcsatolt kilenc község, illetve a Zalaegerszeg

⁵ Alispáni jelentés 1938-ból. U. o. 236. p.

⁶ Bangó Béla: 50 éves a megyei könyvtár. = A letéti ládától az Internetig. Zalaegerszeg, 2002. 7. p.

körzetében Vas megyétől átkerült öt település. Mindössze ez a két város maradt a megyében; az első körzeti könyvtárat így a megyeszékhelyen nyitották meg 1950. március 5-én. Tanner József, a Népművelési Minisztérium főosztályvezetője adta át a 15 000 kötetes gyűjteményt Németh Károlynak, az MDP megyei bizottsága tagjának.⁷ (Az avatóünnepség április 4-én volt!)

A zalaegerszegi körzeti könyvtár nem volt nyilvános könyvtár – ezt a feladatot a már 1946 óta működő városi könyvtár látta el, melynek 1951-től lett főhivatású könyvtárosa. A körzeti könyvtár feladata a népkönyvtárak telepítése, továbbfejlesztése volt, kezdésként ez 25 előre telepített könyvtárat jelentett. A könyvtár épületének kiválasztásánál a városközponti hely és a már működő szolgáltatás egyaránt szerepet játszhatott – így esett a választás dr. Udvardy Jenőné Petőfi és Kossuth utca sarkán álló, államosítás alá vont házára... A könyvtár első igazgatója Horváth Ilona volt, ám ő hamarosan távozott, így a Népművelési Minisztérium rendelkezése nyomán Németh László, Póka István, Bangó Béla, majd – az egyébként röszkvei illetőségű – Vastagh József vette át ezt a feladatot. A két főhivatású könyvtárossal működő körzeti könyvtár az egész megye területén szervezte a népkönyvtárakat, ám 1951. május 1-jén megnyílt a nagykanizsai körzeti könyvtár, amely azután átvette a nagykanizsai és a letenyei járás könyvtárszervezési munkáját.

A könyvtári rendszer továbbfejlesztése szempontjából igen lényeges volt a Népművelési Minisztérium 1814/3/1951. sz. rendelete, mely kimondta, hogy a körzeti könyvtár felettes szerve a városi könyvtáraknak (vagyis az állami intézmény fennhatósága alá rendelték a korábbi, sokszor nagy múltú városi alapítású könyvtárakat). Ez a folyamat a vidéki könyvtárak esetében a népkönyvtár-iskolai könyvtár vonatkozásában játszódott le, mert a körzeti könyvtárak által telepített letétek *külön* működtek. A településeket ellátó és nyilvános könyvtári feladatot végző könyvtártípus kialakítása az 1952. május 14-én megjelent 2042/13/1952. (V. 14.) MT határozat, illetve a 8420-2-33/1952. (V. 14.) Népm. Min. utasítással vette kezdetét. A sokat idézett határozat rendelte el a megyei tanács intézményeként létrehozandó megyei, illetve a járási tanács intézményeként működő járási könyvtárak létesítését, megszervezését.

Az említett jogszabály Zala megyében is elindította a szervezési munkát. Vastagh József, a megyei könyvtár létrehozásával megbízott körzeti könyvtárigazgató szeptemberre ígérte a megyei könyvtár megnyitását, ám havi jelentéséből kitűnik, hogy részben az adminisztrációs munka miatt, de leginkább azért, mert „a zalaegerszegi KTSZ-ek a válalt (sic!) munkájukat határidőre anyag és munkaerő hiány miatt nem tudák (sic!) teljesíteni...”⁸ a könyvtár megnyitására csak október 12-én került sor. A városi könyvtárral összevont intézmény országosan a 10. számú megyei könyvtár lett. Első igazgatója a már említett Vastagh József, aki aztán már nem sokáig maradt Zala megyében, visszatért szülőföldjére, ahol még e sorok írásakor is él és jó egészséggnek örvend.

⁷ Németh László: Zala megye könyvtárai... 240. p. Németh Károly, a pákai születésű politikus később az MSZMP Központi Bizottságának titkára, majd az Elnöki Tanács elnöke lett.

⁸ A letéti ládától az Internetig. 4. p.

A Zala Megyei Könyvtár a körzeti könyvtár átalakított épületében kezdte meg működését. A volt Udvardy-ház az átépítés után 152 négyzetméteres, hat helyiségből álló könyvtárrá alakult át, de kezdettől fogva magával cipelte az egyik legnagyobb problémáját, a szűkös elhelyezési lehetőségeket. A nyilvános könyvtári szolgáltatás kibővítése céljából már 1953-ban fiókkönyvtárat kellett nyitni, egy, a központi épülettől távolabb eső városrészben, az akkor Vöröshadsereg utcának nevezett Olában. Nem volt elegendő kapacitás a gyermekek számára egyre sürgetőbb ifjúsági részleg elhelyezésére sem, ezért 1954-ben a városi kultúrházban nyílt meg a gyermek- és ifjúsági könyvtár, amely azután negyven évig működött különválasztva anyaintézményétől.

A könyvtár igazgatója 1953. július 1-jétől, Vastagh József távozása után Fülöp István lett, a zalaegerszegi kulturális élet egyik kiemelkedő egyénisége. Nem könyvtárosnak készült, eredetileg néptanító volt, de már tanítói munkája mellett is szervezte a tanfolyamokat, továbbképzéseket. A II. világháború után a Szabadművelődési Felügyelőség, majd Hivatal munkatársa, a Zalai Táj- és Népkutató Intézet szervezője és vezetője. A Zala megyei Levéltárból került át a megyei könyvtárba, minden bizonnyal Hadnagy László népművelési osztályvezető, későbbi művelődési miniszterhelyettes⁹ támogatásával, akivel korábban a szabadművelődés terén dolgozott együtt. A megyei könyvtár igazgatóhelyettese Németh László lett, s az intézmény munkatársa volt Bangó Béla is, aki korábban egy rövid időre már betöltötte a körzeti könyvtár vezetői tisztét. Ők ketten már helyi születésű fiatal könyvtárosok voltak, akárcsak Pál József, aki költőként is nevet szerzett magának. Bangó Béláné, aki 1993-ig vezette a gyermekkönyvtárat, szintén ebben az időben, 1954-ben került a megyei könyvtár állományába.

Könyvtárunk *nyilvános könyvtárrá* válásának ezek az évek voltak a megalapozói. Mint említettük, a körzeti könyvtár az állományát a Népkönyvtári Központtól kapta, tehát nem vásárolhatott, önálló szerzeményezést nem folytathatott. A kapott könyveket a kistelepfülési, gépállomási stb. letétekbe kellett továbbítani. Ám a könyvtár munkatársai érezték, hogy mekkora igény van a városban az olvasnivalóra, hiszen a városi könyvtár maga igen szűkös választékával ezt képtelen volt kielégíteni – ezért a beérkező szállítmányokból már „lecsippentettek” egy-egy példányt, amelyet aztán a helyi, kölcsönözhetővé tett állományrészbe soroltak be. Először persze csak az olvasóteremben lehetett ezeket használni, de megindult a kölcsönzés is (a legelső statisztikai adat 1950-ből 270 olvasót és 559 olvasóteremben használt könyvet jelez). 1951-ben már 10 101 kölcsönzésről tudunk. A 7294 kötettel induló nyilvános könyvtárnak azonban szüksége volt az állomány folyamatos gyarapítására: erre 1953-tól nyílt lehetősége, de a valóságos állománygyarapítás, a vásárlás csak 1956-tól kezdődött el – ekkor már a községi állományokat is a könyvterjesztő vállalatától rendelhették meg. Fülöp István, aki a történeti kutatások, különösen a helytörténet művelője is volt, a kurrens állomány mellett a régi könyvekre is gondot fordított: 1954-ben, az Országos Széchényi Könyvtártól igényelt olyan könyveket, amelyeket a megszüntetett, felszámolt könyvtárakból gyűjtöttek be. Ezzel vetette meg könyvtárunk

⁹ Zalai Életrajzi Kislexikon 3.

muzeális gyűjteményének alapjait, mely a későbbi gyarapítóknak is köszönhetően ma már a magyar és egyetemes művelődéstörténet számos ritkaságával, nagy értékű kincsével rendelkezik.

Az állománygyarapításra először, 1956-ban 40000 forintot fordítottak; a katalóguskészítés 1955-ben indult el, de kezdetben csak a könyvtárosok használhatták, az olvasók csak 1957-től férhettek hozzá. A kölcsönzést a könyvtár dolgozói felváltva végezték, önálló kölcsönzési csoport 1954-ben jött létre, három fős létszámmal.¹⁰

A korabeli sajtót lapozgatva láthatjuk, hogy a könyvtárak szervezését, szolgáltatásait, rendezvényeit nagy érdeklődés kísérte – a Zala című napilapban Könyvtárak hírei címmel adtak információkat ezekről az újdonságokról. Az 1953. december 29-i számban pl. arról olvashatunk, hogy a megyei könyvtárba megérkeztek a *vakok számára kiadott* könyvek, Móricz Zsigmond Légy jó mindhalálig és Veres Péter Próbatétel című könyve. Emellett kölcsönzési statisztikai adatokat is közölt a lap, és arról is hírt adott, hogy Nagykutas községben a könyvtár munkájával kapcsolatos, a „felvilágosító, tanító és nevelő” feladatokat bemutató előadásra került sor. Természetesen, mint minden tevékenység, a könyvtári munka is teljesen átpolitizálttá vált ezekben az években; többek között ebben a lapszámban olvashatjuk, hogy a megyei könyvtár Zalaegerszegen, Kanizsán, Lentiben, Letenyén és Zalaszentgróton tartott értekezleteket a népkönyvtárosoknak: „...hogy a népkönyvtárak is legteljesebb mértékben kivegyék részüket a kormányprogram megvalósításából”.¹¹ Az ideológiai harcban való részvételnek azonban pozitív fejleményei is voltak: a gyorsan kiterjeszkedő és egészen a legkisebb településekig eljutó könyvtári szolgáltatások nagy segítséget jelentettek a kulturális hátrányok leküzdésében, az irodalommal, művészetekkel, történelemmel való megismerkedésben, az általános műveltség terjesztésében. Fülöp István igazgató mindezeket a feladatokat egy terjedelmes vezércikkben foglalta össze, a Zala című napilap 1954. december 30-i számában. Már az írás címe is árulkodó: „Könyvtárosok felelőssége”. Fülöp István ebben a cikkében (mint ahogy más, e témában született írásában is), az egykori néptanító, szabadművelődési munkatárs komolyságával, a feladat iránti elkötelezettségével vette számba a könyvtári, könyvtárosi teendőket. Felhívta a figyelmet arra a (szakmánkat máig beskatulyázó) sztereotípiára, mely szerint a könyvtáros a világtól elszakadva, könyvei közé bújva „...élvezi az irodalom gyönyörűségeit”. A valóságban, ahogy írja, a könyvtáros „...benne él az életben”. Máig is érvényes gondolatot fogalmazott meg, amikor ezt írta: „Amikor irodalmunk ügyeivel foglalkozunk, ha klasszikus irodalmunk értékelésének kérdése kerül előtérbe, ha az iskolai oktatás gondjai kerülnek felszínre... mindig igényeljük a könyvtárosok segítségét. Könyvtárak és könyvtárosok nélkül el sem képzelhető ma az irodalom terjesztése és népszerűsítése...” Egy másik, addig kevésbé fontosnak tartott megyei könyvtári feladatot is megfogalmazott, amelyre ugyancsak korábbi, táj- és népkutató tevékenysége őt különösen alkalmassá tette: „[A megyei könyvtárak] Feladata a megyére vonatkozó mindenfajta könyv- és folyóirat, újság és nyomtatvány gyűjtése, annak feldolgozása és annak a tudományos kutatás számára hozzáférhetővé tétele. Ezenkívül feladata a megye területén folyó tudományos

¹⁰ Németh László: Zala megye könyvtárai... 243. p.

¹¹ Zala, 1953. dec. 29. 1. p.

munka segítése is.”¹² Ezek az irányelvek kétségtől kiemelték a megyei könyvtárat a leegyszerűsített kölcsönző-helybenolvasó kategóriából, és a múzeummal, levéltárral együtt kezelt *közgyűjteményi* státusz felé közelítették. Ennek minőségi megvalósítása, a megyei helyismereti-helytörténeti tevékenység könyvtári gyűjteményének és műhelyének megteremtése nagymértékben Fülöp István érdeme.

1955 januárjában állt munkába a könyvtár első gazdasági vezetője, Szegedi Ferenc, aki aztán 19 évig, 1974-ig intézte az egyre szerteágazóbb pénzügyeket, 1956 augusztusában pedig megkezdte tevékenységét a könyvkötészet. Gaál Istvánné volt az első – és hosszú évekig egyetlen – könyvkötője könyvtárunknak, a műhely a Vörös Hadsereg (ma Ola) utcai fiókkönyvtárban volt, majd a hajdani Notre Dame zárdában, egészen addig, amíg el nem készült a könyvtár új épülete. Akkor a kötetkezeti műhely beköltözött a Szabadság (ma Deák) téri épület alsó szintjére. A kötetkezést kezdettől fogva kettős funkciót látott el, nemcsak a megyei könyvtárnak, hanem a könyvtári hálózatnak is végzett kötéseket, javításokat (két év múlva, 1958-ban már 2776 bekötött egységet jelzett a statisztika).

A 1956-os év további jelentős változásokat hozott könyvtárunk életében. Örvendetes részét képezi e változásoknak, hogy megjelent a Népköztársaság Elnöki Tanácsának 5. sz. törvényerejű rendelete a könyvtárügy szabályozásáról, s ez (valamint a végrehajtásáról szóló MT. 1018/1956. III. 9. sz. kormányrendelet) rendet tett a gyorsan fejlődő, változó, de sok tekintetben bizonytalan szerkezetű könyvtári világban. A tvr. pontosan meghatározta a közkönyvtárak körét, és benne a közművelődési könyvtárak feladatait. Ez azért is volt lényeges a megyei könyvtár számára, mert a tervgazdálkodási rendszerben a megyei tanácsok kapták meg a kulturális feladatok finanszírozását, s a könyvtárakra vonatkozó feladatellátás meghatározása sokat segített az ide vonatkozó előirányzatok tervezésében, felhasználásában. A tvr. meghatározta a könyvtári hálózatok együttműködési módozatait is – így elkezdődhetett a szakszervezeti és az iskolai könyvtári hálózat kialakítása. Ez ugyan újabb szolgáltatási pontokat és forrásokat vont be a rendszerbe, de később bebizonyosodott, hogy (főleg az előbbi) sok felesleges párhuzamosságot is okozott – talán nem véletlen, hogy az idők próbáját leginkább a közművelődési könyvtári hálózat állta ki.

Az 1956-os forradalom könyvtárunkat és a megyei hálózatot sem hagyta érintetlenül. A népharag több esetben is a könyvtárak ellen fordult, főleg az erőszakolt szocialista, szovjet irodalom volt vörös posztó. Sor került könyvégetésekre is, illetve néhány községi könyvtár szétszórására. Különösen Lenti környékén csaptak magasra az indulatok, amelyet nehéz meg nem érteni – a határsávbán lakókat sújtotta a legerősebben a kitelepítés, földjeik elvétele és katonai célokra való hasznosítása, a különböző mozgási korlátozások a helyben lakók és az „idegenek” számára.

A forradalmi eseményekbe a megyei könyvtár igazgatója, Fülöp István is belekerült; előbb részt vett a Török Lajos megyei tanácselnökhöz vonuló tiltakozó akcióban, majd felszólalt a falusi könyvégetések megakadályozása érdekében; november 1-jén pedig a Zala Megyei Forradalmi Tanács sajtófelelőssévé választották. November 4-én az Új Zala című napilapban lelkes cikkben mondott köszönetet Zalaegerszeg ifjúságának „...hogy segí-

¹² Zala, 1954. dec. 30. 1. p. ld. még Fülöp István: Vidéki könyvtáraink tudományos munkája. = A Könyv, 1955. V. 211–212. p.

tették kivívni a szabad Zalát és felsorakoztatok Budapest Petőfi ifúságához.”¹³ Fülöp István szerepvállalása a forradalomban nem maradt megtorlatlanul – még az év során eltávolították állásából, majd bírói ítélet nélkül internálták. Kiszabadulása után éjjeliőrként dolgozhatott, majd lassan visszatérhetett a zalai tudományos kutatás területére, de csak 1968-ban léphetett az új megyei könyvtár helyismereti gyűjteményébe. Dolgozott Degré Alajos megbízásából a Zalai Helytörténeti Lexikon anyaggyűjtésében, szerkesztette a Göcseji Helikon című kiadványsorozatot, a helytörténeti lexikon bibliográfiáját. Fülöp István letartóztatásán kívül további veszteség is érte a könyvtárat: Pál József, aki tehetséges költő is volt, Pécsre távozott, és soha nem is tért vissza szülővárosába.

Fülöp István eltávolítása után, 1957-től Németh László lett a megyei könyvtár igazgatója, helyettese pedig Bangó Béla. Az ő jól együttműködő párosuk több mint harminc évig, 1988-ig meghatározó volt a megyei könyvtár és a könyvtárhálózat történetében, fejlesztésében. 1957-ben már ötéves volt a könyvtár: ebből az alkalomból november 2-án egy kiállítást rendeztek, amelyen – első ízben – a zalai könyv- és könyvtártörténet emlékeit, értékeit mutatták be; itt a Zala Megyei Könyvtár, mint életerős, tudományos eredményeket is megcsillogtató intézmény mutatkozott be, úgyis, mint a megye egyik meghatározó közgyűjteménye (ne feledjük, a Göcseji Múzeum is 1950-ben jött létre...). A könyvtár történetének előzményeiről, a reformkori alapítási kísérletről a Zalai Hírlap terjedelmes cikkben számolt be¹⁴ (igen sok pontatlansággal!), majd a következő évben Jakab Géza és Németh László ezt egy adatokkal alaposan feltárt tanulmányban, a Magyar Könyvszemlében a szakmai nyilvánosság elé tárta.¹⁵ Ugyancsak érdemben foglalkozott a könyvtár és a könyvtári szolgáltatások helyzetével a fenntartó megyei tanács, november 13-i ülésén, melyen részt vett a Művelődésügyi Minisztérium képviselője is. A kornak megfelelően a szakmai és az ideológiai felvetések együtt jelentek meg: pl. szóba került a már kiolvasott könyvek további hasznosítása, az olvasórétegek feltérképezése, a beiratkozási díjak emelése a könyvvásárlási keret emeléséhez (ezt a minisztériumi képviselő elutasította!), az ifúság „ponyvairodalom” iránti érdeklődése és annak visszaszorítási szükségessége, a könyvbeszerzési keretek emelése – ugyanakkor vitatéma volt az is, hogy milyen a könyvtárak vezetése politikai szempontból, milyen az érdeklődés a mai magyar és más népi demokratikus országok íróinak művei iránt... A tanácsülés határozatot hozott arra nézve, hogy felül kell vizsgálni a megyei könyvállományt, és utasította a járási tanácsokat az „ellenforradalom” alatt okozott könyvtári károk megtéríttetésére. A határozat kitért a könyvtárak politikai munkájának és propagandatevékenységének javítására is.¹⁶

A megyei könyvtár tehát „megtalálta” a helyét a megye és Zalaegerszeg olvasóinak ellátásában; könyvállománya 1960-ban 46319 kötetet tett ki, és új állományfajtaival, az egyre népszerűbbé váló diafilmmel is gazdagodott, amelyet egyéni olvasóknak és intézményeknek egyaránt kölcsönöztek. Ezek állománya igen gyorsan nőtt: gyűjtésüket 1957-ben rendelték el, és 1958 végén már több mint 600 film szerepelt a leltárban. 1959-ben

¹³ Új Zala. 1956. november 4.

¹⁴ Ötéves a megyei könyvtár. = Zalai Hírlap, 1957. nov. 3. 5. p.

¹⁵ Id. 1. sz. jegyzet

¹⁶ (M. I.): Tanácsülés a Zala megyei könyvtárak munkájáról. = A könyvtáros, 1958. I. 30.

újabb feladatot is kapott a könyvtár a területi ellátásban, a *művelődési autó* üzemeltetését. A Művelődési Minisztérium egy olyan, komplex kulturális szolgáltatást nyújtó autót adott minden megyének, amely alkalmas volt arra, hogy a nehezen megközelíthető, világtól elzárt településeken, pusztákon is lehetőséget biztosítson az embereknek a művelődésre. Nemcsak könyvet, de filmvetítőt is vittek magukkal a művelődési autón a könyvtárosok, kölcsönöztek, filmet vetítettek, slágereket játszottak – havonta egyszer fordultak meg egy-egy településen, ahol nagy szeretettel és izgalommal várták őket az ott lakók; sokszor áram híján petróleumlámpánál és gyertyafénynél kölcsönöztek. A megyei könyvtár munkatársai közül Horváth Antal és Sinka István gépkocsivezetők, Gaál Károly és Takács Károly könyvtárosok nevét mindenképpen meg kell említenünk e szolgáltatással kapcsolatban, amely fokozatosan bővült is (1962-ben kettő, 1963-ban már három autó járta a vidéket). Gaál Károly, aki tehetséges költő is volt, egy hangulatos versben állított emléket a vidékjáró munkának és könyvtáros barátjának...¹⁷

A könyvtár állományának, szolgáltatásainak és személyzetének növekedése nem járt együtt a könyvtár elhelyezési körülményeinek javulásával, sőt a probléma egyre nagyobb gondot jelentett a könyvtár vezetésének. Fülöp István már 1955 végén, a körzeti könyvtár megnyitásának ötödik évfordulója kapcsán egy összegzést készített a megyei könyvtár tevékenységéről, benne a nyilvános könyvtári munkáról is (a jelentés a Zalaegerszegi Városi Tanács V. B. számára készült).¹⁸ A könyvtár az öt év alatt 163851 könyvet kölcsönzött ki, 1955-ben már több mint 1700 beiratkozott olvasója volt; a kölcsönzésben a szépirodalom és az ifjúsági irodalom magasan vezetett, a politikai irodalom iránt az érdeklődés alacsony volt és csökkenő tendenciát mutatott (az összes kölcsönzés 55,56 százaléka volt ifjúsági, 37,7 százaléka szépirodalmi, 6,3 százaléka ismeretterjesztő és 1,4 százaléka politikai). Zalaegerszeg ekkor még a régi vágású, kissé konzervatív kisváros volt, az „új eszmék” fogadására nem volt meg a kellően motivált közeg... A gyerekek viszont falták a könyveket: ahogy a jelentés fogalmaz „...ifjúságunk könyvtárának anyag[a!] havonta másfélszer fordul meg az ifjúsági olvasók kezében”. A jelentés ugyanakkor igen lehangoló képet fest a szolgáltatási körülményekről. Az olvasóteremről (amely vasárnap kivételével minden nap rendelkezésre állt) ezt írja: „Inkább raktár jellege van, mint olvasóterem... helyszűke miatt sokszor igénybe kell venni a könyvállomány gyors emelkedése miatt könyvek tárolására.” A szolgáltatási körülmények a többi részlegben sem voltak jobbak: a hat helyiségből három munkahely, egy olvasóterem, egy raktár és a folyosó, a kölcsönző (erről a jelentés röviden és tömören ezt írja: „...kicsi, sötét és hideg”). Az épületben már kb. negyvenezer kötet gyűlt össze „...melyet elhelyezni, és a könyvtári dolgozók munkáját tovább biztosítani nem tudjuk.” Ezért a könyvtár kérte, hogy az épületben még további helyiségeket bocsássanak a szolgáltatások rendelkezésére.

A könyvtár helyzete nem sokat változott a következő években: állománya, forgalma nőtt, feladatai szaporodtak, de a szolgáltatási körülmények nem javultak. A Zalai Hírlap 1958. szeptember 6-i számában megjelent tudósítás szerint már mintegy 2500 állandó olvasója volt a könyvtárnak, havonta átlagosan 6-7 ezer kölcsönzést végzett, de a kért helyisége-

¹⁷ Úton Göcsejben (Könyvtáros barátom emlékére). = A letéti ládától az Internetig. 44. p.

¹⁸ Jelentés a Megyei Könyvtár munkájáról. [F1955]. Deák Ferenc Megyei Könyvtár irattára

ket még mindig nem kapta meg.¹⁹ A következő évben már ténylegesen felmerült egy új könyvtár építésének gondolata. Az 1960-ban induló második ötéves tervben végre zöld utat kapott az új épület tervezése: 1961-ben hagyta jóvá az elképzelést az Országos Tervhivatal, majd a megyei tanács ülése.

AZ ÚJ KÖNYVTÁR KIALAKÍTÁSA

Az 1960-as évek

A megyei könyvtár az 1960-as éveknek új reményekkel, a szolgáltatási körülmények jelentős javulását várva vágott neki. Gyakorlatilag teljes körű szolgáltatást tudott nyújtani olvasóinak; ahogy említettük, állománya már 1960-ban közelített az ötvenezerhez, ennek egyik fele a hálózati ellátást, a másik fele a helyi kölcsönzést biztosította. 1961-ben, amint a megyei újság tudósításából kiderül, 49 ezerre nőtt az állomány, s a négy fiókkönyvtárral együtt 124325 kölcsönzést bonyolítottak le. A beiratkozott olvasók száma 3689-re növekedett. A legnépszerűbb írók Berkesi András, Szabó Pál, Szilvási Lajos, Tatai Sándor voltak.²⁰ A hírlapíró arra a jelenségre is felfigyelt, hogy „...az Ady moziban játszott filmek egyébként is jelentősen befolyásolják a könyvtár forgalmát.” Ezt az adategyüttest azért érdemes megjegyeznünk, mert a következő évben, 1962-ben a zalaegerszegi városi tanács hozzákezdett az önálló városi könyvtár kialakításához, és ez jelentősen befolyásolta a megyei könyvtár tevékenységét, illetve Zalaegerszeg könyvtári ellátását. Ezzel egy időben, az Országos Tervhivatal, majd a Zala Megyei Tanács döntése alapján megkezdődött az új megyei könyvtár tervezése – több mint figyelemre méltó, hogy Zalaegerszeg vezetése már ennek ismeretében döntött a saját könyvtári szolgáltatás megszervezéséről.

Az új könyvtárról először a megyei napilap tudósított, 1961 novemberében; a megyei tanács döntése nyomán Németh László igazgató ekkor ismertette a közvéleménnyel az új könyvtár legfontosabb „paramétereit”.²¹ Az már biztos volt, hogy a város egyik legszebb helyén, a Deák téren fog állni, a haza bölcsének szobra mögött. Itt korábban egy szabadtéri színpad volt, melyet az ötvenes években létesítettek. (1953-ban ugyanis a helyi párt- és tanácsi vezetők le akarták bontani Deák Ferenc 1879-ben emelt szobrát, ám Jánosi Ferenc miniszterhelyettes ezt megakadályozta; ezért egy színpadot építettek a háta mögé, hogy „kulturálisan ellensúlyozzák” Deák szerintük káros hatását.) A tér a városközpont-hoz szorosan kapcsolódik, jól megközelíthető, de mégis a forgalom zajától távolabb esik. Mellette áll a régi vármegyeháza, a téren árnyat adó fák, virággyások, padok találhatók. Másik oldalán a piactér működik; minden lármája ellenére (mert ez is felmerült az agályok között) később mégis pozitív hatással volt a könyvtár fogalmára, mert az olvasók közül nagyon sokan kötötték – és kötik össze ma is – a piaci és a könyvtári körülménzést,

¹⁹ - barna -: 45 ezer kötet könyv – kinötte helyiségét a megyei könyvtár. = Zalai Hírlap, 1958. szept. 6. 3. p.

²⁰ 124325 könyvet kölcsönzött 1961-ben Zalaegerszegen a megyei könyvtár. = Zalai Hírlap, 1962. febr. 3. 3. p.

²¹ - balogh - : A második ötéves tervben új megyei könyvtár épül Zalaegerszegen. = Zalai Hírlap, 1961. nov. 5. 5. p.

válogatást. Ennyi év távlatából is azt lehet tehát mondani, hogy szerencsés módon választották ki a könyvtár helyét.

Németh László nyilatkozatából az is kiderül, hogy milyen alapterülettel és besztással képzelt el a könyvtárat. Terveztek bele felnőtt, ifjúsági- és gyermekkölcsonzót (még hozzá a legújabb könyvtári „vívmányoknak” megfelelően szabadpolcos berendezéssel), előadó-olvasótermet, kutatószobát mikrofilm-leolvasóval, raktárakat 120 ezer kötet befogadására, irodákat és munkahelyeket. Az igazgató a különbséget a meglévő és a leendő könyvtár között a következő hasonlattal próbálta megvilágítani: „...amilyen különbség van egy régi szatócsbolt és egy mai, korszerű önkiszolgáló bolt között”. Szavaiból optimizmus csendült ki, hiszen a terv szerint az épületet a II. ötéves terv végére, mintegy négy és félmillió forintból szeretnék volna megvalósítani. Ez azonban sajnos nem így alakult, a beruházás éveket csúszott.

Közben a megyei könyvtárnak más, ugyancsak fontos feladatokkal kellett megbirkóznia. Megkezdődött ugyanis a községi könyvtárak ún. *tanácsosítása*, melynek során a nagyobb településeken lévő, letéti ellátásban kiszolgált községi könyvtárakat tanácsi kezelésbe adták. Ezáltal a községi tanácsok lettek a helyi könyvtár gazdái; a megyei, illetve a járási könyvtárak számára ez azt jelentette, hogy ezeken a helyeken át kellett leltározni az állományt a község tulajdonába, s a továbbiakban módszertani gondozás keretében felügyelték ezeket (a megye községi könyvtárainak kb. a fele volt alkalmas erre a feladatra). A kisebb falvak számára továbbra is fenn kellett tartani a letéti ellátást, a legkisebb településekre, pusztákra pedig a művelődési autók jártak. Nem volt könnyű mindezt az egyre szűkösebbé váló könyvtáráépületből szervezni, irányítani, lebonyolítani...

1962-ben ünnepelte megalakulásának 10. évfordulóját a megyei könyvtár – ismét a megyei napilapot idézzük, amely november 25-i számában nagyon imponáló statisztikai összeállítást tett közzé a megyei könyvtári szolgáltatás fejlődéséről;²² ebből kiderül, hogy már nemcsak az állománygyarapítási keretösszezből lehetett gazdálkodni, hanem ún. „társadalmi erőforrásokból” is, amelyek adományok voltak, még hozzá nem is lebecsülendő értékben: 1960-ban 109000 forint, 1961-ben 168000 forint, 1962-ben pedig több mint 200000 forint. A Zalaegerszegen nyilvános könyvtári kölcsönzésre szolgáló állomány ekkor már 55895 kötet volt... Az ötéves terv egyébként komoly feladatokat is rótt a könyvtárakra, emelniük kellett az egy lakosra jutó kötetszámot (0,84-ről 1,2-re), amely azt is jelentette, hogy a megye könyvállományát az 1962-es 270 ezerről három év alatt 370 ezerre kellett emelni, az olvasók számát pedig 50000-re (ezek a tervszámok meg is valósultak...).

A következő években újabb jelentős változások kezdődtek a megyei könyvtár nyilvános könyvtári tevékenységében, ellátási feladataiban. Az ifjúsági könyvtár 1963 februárjában a régi kultúrház udvari helyiségéből a Munkásotthonba költözött – ez kétségkívül jobb megközelítést és kulturáltabb elhelyezést tett lehetővé a fiatal olvasók számára. Ennél is nagyobb jelentőségű volt azonban a zalaegerszegi városi tanács döntése, amellyel önálló városi könyvtári hálózat kialakításáról döntött. Ennek első „objektuma” a József Attila iskola melletti telken létesítendő új fiókkönyvtár volt, melynek alapkövét 1962. november 7-én tették le. Az építkezés költségeit, 450 ezer forintot a városfejlesztési alapból biztosí-

²² 10 éves a megyei könyvtár. = Zalai Hírlap, 1962. nov. 25. 8. p.

tották, és a Magyar Honvédség 5129. sz. alakulata végezte a munkát (sok-sok társadalmi munkával...); 1963. augusztus 20-án adták át az épületet,²³ amely a szomszéd iskolához igazodva a József Attila nevet kapta. Első könyvtárosa Kovács Jánosné volt, egy katonatiszt felesége. Az új, immár városi könyvtár (fiók) 35000 forintot kapott a Művelődésügyi Minisztériumtól felszerelésre és könyvbeszerzésre. A szétválás, önállósodás azonban nem ment egykönnyen: a könyvtár fenntartója ezentúl a Zalaegerszegi Városi Tanács lett, de a könyvbeszerzést, katalogizálást, feldolgozást egészen 1966. december 31-ig a megyei könyvtár végezte. Ezért ez a könyvtár addig csak fiókként működhetett. Az első években fűtési problémák és könyvhiány akadályozták a normális szolgáltatást; végre 1966 nyarán bevezették a gázt az épületbe, és az egyik probléma megoldódott.²⁴ 1967. január 1-jén vált teljesen önállóvá; egy évig még részmunkaidős könyvtáros vezette, majd 1968-ban Nyakasné Túri Klára kapott vezetői megbízást az intézmény vezetésére. Ezzel összefüggésben a városi könyvtár megkezdte átvenni a városi fiókokat is, pl. a Vöröshadsereg (Ola) utcait, ahonnan a kötetzet már kiköltözött, aztán a pózvait, a ságodit, a zalabesenyőit. Később a városi könyvtár maga is nyitott újabb fiókokat, pl. az Alugépgyárban, amely azért volt különleges, mert egyszerre volt nyilvános és üzemi könyvtár. Így színesedett a városi könyvtári szolgáltatásának palettája...

A megyei könyvtár új épületének tervezése felett viszont elkezdtek gyülekezni a viharfelhők. 1963-ban már kiállították az épület makettjét a könyvtár előterében – a tervezéssel megbízott Győr–Sopron Megyei Tervező Iroda soproni irodája azonban nem szállította a tervek a szerződés szerinti, augusztus 1-jei időpontra. A Zalai Hírlap „oknyomozó riportjából” kiderült,²⁵ hogy nem jól határozták meg az épület nagyságát, befogadóképességét az elhelyezésre való állomány, illetve feladatok, funkciók tekintetében. A raktározási kapacitás töredéke volt az immár 120 ezer körüli, és évente 4-5 ezer kötettel gyarapodó könyvállomány elhelyezési igényének; ezen még a tömörraktározás beépítése sem tudott segíteni. Ki kellett mondani, hogy a gyermekkönyvtár nem fér be az épületbe, hiszen egy mindössze 6x4 méteres helyiséget gondoltak a számukra... Az újság elég sokimondóan jegyezte meg, hogy minden valószínűség szerint a költségeket tervezték „alá”, hiszen „...az újonnan épült, vagy épülő megyei könyvtárak más megyékben 8 millió forintos beruházással készültek, azaz nagyjából kétszer akkorák, mint a zalaegerszegi lesz...” ezért, a könyvtári szolgáltatások városi biztosítása érdekében Zalaegerszegen további tíz új fiókkönyvtárat kell létrehozni.

Ezt a veszélyt egyébként a városi tanács is érzékelte, mert áttekintve a megyeszékhely könyvtári helyzetét, 1964 októberében azt szorgalmazta, hogy emeletes könyvtárárpületet építsenek, amelynek elegendő kapacitása lesz a helyi olvasók befogadására, kiszolgálására (ebben az időben már mintegy 160 féle újság, folyóirat, köztük sok szaklap járt a megyei könyvtárba, de a krónikus helyhiány miatt csak kevesen tudták azokat igény-

²³ Németh Zsuzsa: A zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár története az alapítástól a rendszerváltásig (1963–1990). Szombathely. 2006. Szakdolgozat. Berzsenyi Dániel Főiskola. 14. p.

²⁴ Panász Gyuláné: Feljegyzés a József Attila Városi Könyvtár első éveiből. = A 30 éves József Attila Városi Könyvtár évkönyve. Zalaegerszeg, 1993. 6–7. p.

²⁵ T. I.: Még a tervei sem készek, de máris kicsi. = Zalai Hírlap, 1963. nov. 19. 3. p.

be venni). A megyei tanács azonban nem volt hajlandó változtatni a beruházás nagyságrendjén (Németh László igazgató később, személyes beszélgetések során többször idézte a tanács tervosztályának akkori vezetőjét, aki a problémát tömören így zárta le: „Nektek ennyi is elég lesz!”)

Az építkezés és a könyvtár berendezése tehát ezeknek a körülményeknek megfelelően valósult meg, Erdeős László tervei alapján, de már csak a következő öt éves tervben. Az építkezés helyén álló épületeket szanálták, az alapozási munkákat 1965 tavaszán kezdte meg a megyei tanács építőipari vállalata. Nem volt könnyű dolguk, mert a városközpont (bár egy kis dombon áll), de mégis erősen mocsaras talajú, ezért alaposan meg kellett erősíteni az épület alapjait, illetve az akkori idők fűtési technológiája alapján készült légbefúvásos rendszer kazánházát. Ez utóbbit mélyen a föld alá helyezték el, nem is sejtve, hogy évtizedek múlva milyen nagy szolgálatot tesz ez majd az újra átalakuló megyei könyvtárnak...

Az új épület 1967 elején készült el; a költözés februárban kezdődött meg. Az utolsó kölcsönzési nap február 17-én volt, majd a kb. 50 ezer kötet elindult az új épületbe. Hogy mennyire ideje volt a váltásnak, azt jelzi, hogy korábban naponta 400-500 kötetet kölcsönöztek, áldatlan körülmények között: „A zsúfoltság miatt szinte lehetetlen volt a könyveket, a helyiségeket tisztán tartani. Porban, zsúfoltságban dolgoztunk...” nyilatkozta egy újságírói kérdésre Könczöl Ildikó könyvtáros.²⁶

Az új könyvtár március 1-jétől már fogadta az olvasókat, a hivatalos megnyitót azonban csak március 25-én, szombaton zajlott le. Molnár János művelődésügyi miniszterhelyettes tartotta az avatóbeszédet, amelyben utalt „... azokra a haladó hagyományokra, amelyeket a reformkor ismert zalai politikusai hajdan éppen ezekről a helyekről terjesztett nézeteikkel alapoztak meg...” (ez a hangsúly már jelezte, hogy Deák Ferenc korábbi megítélésében változás áll be, de még sokáig kellett várni, hogy a könyvtár felvehesse a nevét...). Méltatta a zalai könyvtári hálózat fejlesztésének jelentős eredményeit, és utalt arra is, hogy a könyvtár tanítsa látogatóit arra, „hogy gondolkodva tanuljanak meg olvasni...” Természetesen nem maradt el annak leszögezése sem, hogy „...fontos politikai funkciójaként együtt kell működnie a szocialista kultúra terjesztésében a megye más, hasonló jellegű intézményeivel.” Molnár János mellett több illusztris vendége is volt a megnyitó ünnepségnek, pl. Váci Mihály, akkor már Kossuth-díjas költő. Németh László igazgató, a program megvalósításában végzett kiemelkedő munkájáért Szocialista Kultúráért kitüntetést kapott, a megyei tanács pedig húsz, kiemelkedő munkát végző falusi könyvtárosnak adományozott oklevelet és vele pénzjutalmat.

Elkészült tehát az új könyvtár, amelyet a korabeli építészeti szakmai folyóirat is elismeréssel illetett.²⁷ Az épületet bemutató írás megjegyzi, hogy „Tervezésénél a könyvtárépítés legújabb elvei voltak az irányadók.” A leírás alapján mutatjuk be a 2+1 szintes épületet: a pincébe került a kazánház és a kapcsolódó helyiségek, a földszinten – közép-folyosós elrendezésben – könyvraktár, iroda, könyvkötészet, a közönség egészségügyi he-

²⁶ 50 ezer könyv útra kél. Költözik a megyei könyvtár. = Zalai Hírlap, 1967. febr. 18. 6. p.

²⁷ Zalaegerszegi Megyei Könyvtár. = Magyar Építőipar, 1968. I. 28. p.

lyiségei, garázs és szolgálati lakás nyert elhelyezést. Az emelet volt a közönségforgalmi rész: előcsarnok, ruhatár (itt lehetett dohányozni, újságokat olvasni), olvasó-előadóterem, szabadpolcos kölcsönző, ifjúsági-gyermekkönyvtár, kutatóhelyiség. A bevilágítást hatalmas ablakfelületek biztosították, az emeleten légbefúvásos, az alagsorban központi fűtéses rendszer szolgáltatta a meleget. Az alagsori raktár és az emelet között egy 500 kilogrammos teherlift szállította a könyveket, újságokat. A garázsban három autó kapott parkolási helyet. Az épület lapostetős volt; teljes alapterülete 1250 négyzetméter. A beruházás akkori áron 5,85 millió forint építési és egymillió forint berendezési költséget tett ki.²⁸ Az olvasóterem 60 férőhelyes volt, de már néhány hónap múlva átrendezésre került: júniusban megkezdte szolgáltatását a zenei részleg, amelynek állományát kották, hanglemezek, zenei szakkönyvek alkották. Ezek helyben használatára is lehetőség nyílt, ugyanis technikai apparátusként egy magnetofon és négy lemezjátszó is rendelkezésre állt (sőt, az egyik a csoportos hallgatást is lehetővé tette). A zenei részleg előbb hat, majd később tizenkettő olvasó egyidejű lemezhallgatását tudta biztosítani.²⁹

Ami a könyvtár elhelyezését, szolgáltatási lehetőségeit, kulturáltságát illeti, valóban beigazolódott Németh László jellemzése, mely szerint a régi és az új könyvtár úgy viszonyul egymáshoz, mint a szatócsbolt az új önkiszolgáló üzlethez. Az olvasói terek tágasak, világosak voltak, a könyvtári állványzat masszív TANÉRT polcokból lett felépítve (még e sorok írásakor is van néhány belőlük), a kényelmes bútorzat vonzotta a látogatókat. Ám maga az épület számos problémát hordozott: szűkös volta miatt nemcsak a gyermekkönyvtár nem fért el benne, hanem az állomány egy része sem. A raktári terekből ugyanis a munkahelyek számára jelentős részt el kellett venni, az irodák, a feldolgozó könyvtárosok, a módszertanosok majd a helyismereti gyűjtemény elhelyezésére. A könyvek egy része tehát hamarosan elindult a külső raktárakba, amelyeket főleg a falvakban, a megürülő iskolaépületekben létesítettek (Nemessándorházán, Pusztaszentlászlón, Baktúttősen, majd Ozmánbükben, Zalaszentgyörgyön). A lapostető anyaga pedig egy idő után öregedni kezdett, és megkezdődött a beázás elleni több évtizedes küzdelem.

Az említett helyismereti gyűjtemény kezdeményeit még Fülöp István rakta le – a hatvanas években aztán a könyvtár vezetése egyre tudatosabban kezdte gyarapítani, feldolgoztatni a Zala megye történetével foglalkozó irodalmat. Az állomány gyarapítására gyűjtőmozgalmat is indítottak, kérve az olvasókat, hogy a régi házak padlásáról, rejtett zugaiból előkerülő könyveket, újságokat ne dobják ki, hanem ajánlják fel – ingyen, vagy megvételre – a megyei könyvtárnak.³⁰ A kezdeményezés azért is fontos volt, mert a hatvanas évek első felétől Zalaegerszegen egyre gyorsuló ütemű fejlődés vette kezdetét: az ipartelepítéssel összefüggésben egyre többen költöztek a városba, akiknek az ellátásáról, lakhatásáról, gyermekeik iskoláztatásáról gondoskodni kellett – letelepítésük részben az újonnan kialakított társasházi övezetben, a Ruhagyár környékén történt meg, részben a Kertváros családi házas övezetében. Ám ezzel egy időben, a belváros rekonstrukciója során igen sok régi házat lebontottak, tulajdonosaik elköltöztek – az esetleg kidobásra ítélt doku-

²⁸ Németh László: Zala megye könyvtárai... 250. p.

²⁹ Sz. L.: Zenei részleggel bővült a Megyei Könyvtár. = Zalai Hírlap, 1967. jún. 6. 5. p.

³⁰ Gyarapodik a Megyei Könyvtár. = Zalai Hírlap, 1966. dec. 6. 6. p.

mentumok között számos „kincs” akadt. Csak 1966-ban több mint ötven régi könyv került a könyvtár birtokába, pl. Deák Ferenc és gyámleánya, Vörösmarty Ilona 1900-ban kiadott levelezése. 1968-ban visszatért a könyvtárba, a helyismereti gyűjteménybe Fülöp István, aki a következő öt évben nemcsak a gyűjtésben, hanem a kiadványozásban, a tudományos eredmények publikálásában is nagy szerepet játszott. 1969-ben már arról cikkezett a sajtó, hogy új, a zalai kulturális emlékeket gyűjtő és feldolgozó „múzeum” van szülőbőben a megyeszékhelyen, a megyei könyvtárban, Göcseji Helikon Gyűjtemény elnevezéssel. A nagyívű elképzeléshez (amely alapvetően megegyezik a zalai helyismereti irodalom gyűjtési elveivel és gyakorlatával) még egy „gyűjtőbrigádöt” is felállítottak, amely a munka irányítására, időszaki kiállítások rendezésére volt hivatva. Nem nehéz felismerni e kezdeményezés mögött a fáradhatatlan Fülöp Istvánt – ez a „múzeum” ebben a formájában nem valósult meg, de egy értékes kiadványsorozatot sikerült megjelentetni a könyvtár helyismereti anyagára, munkájára támaszkodva. Ez volt a Göcseji Helikon, amelynek első számát 1970-ben a zalaegerszegi járási tanács jegyezte kiadóként; a szerkesztő természetesen Fülöp István volt, a megyei könyvtár a harmadik számtól jelent meg társkiadóként, míg az utolsó, kilencedik számot már csak a könyvtár adta ki. E sorozat számos neves zalai személyiség – Gönczi Ferenc, Borbély György, Pais Dezső, Kisfaludy Sándor, Pálóczi Horváth Ádám – életét és munkásságát ismertette meg a közönséggel, de pl. a legutolsó száma a gépállomások megyei szervezésével foglalkozott. Ez az összeállítás volt Fülöp István hatyúdala, hiszen a megjelenés évében, 1975-ben elhunyt. A Göcseji Helikont ekkor a Degré Alajos, Simonffy Emil, Németh József és Németh László összetételű szerkesztőbizottság jegyezte – a névsorból egyértelműen kiderül, hogy a megyei levéltár, múzeum és könyvtár vezetői feleltek a kiadványért. Ez idő tájt azonban már egy másik tudományos kiadványsorozat vette át a zalai történeti irodalom publikálási feladatait, az 1973-tól megjelenő Zalai Gyűjtemény, Degré Alajos szerkesztésében, a megyei levéltár gondozásában. Ez aztán olyan életképesnek bizonyult, hogy napjainkban már a 70. kötet megjelenését várjuk...

*

A Zala Megyei Könyvtár tehát új szolgáltatási dimenzióba lépett az 1960-as évek végén – az új épület sokszorosára bővítette a lehetőségeit, mellyel a könyvtár dolgozói is, az olvasók is egyre növekvő intenzitással éltek. A lakosság száma is jelentősen növekedett, részben a beköltözések miatt, részben mert 1963 után számos környékbeli község, pl. Andrásida, Csácsbozsok, Zalabesenyő a város része lett. Az 1953-as, első, nyilvános könyvtári évben 701 gyerek és 920 tizenégy év feletti beiratkozott olvasója volt a könyvtárnak, 1968-ban, az évtized vége felé már 1795 gyerek és 4622 felnőtt (összetételét tekintve csaknem a fele tanuló, értelmiségi). A kölcsönzött kötetek száma az induláskori 31027-ről 230216-ra növekedett, és megjelentek a minőségi szolgáltatást nyújtó különgyűjtemények, pl. a zenei gyűjtemény, helyismereti gyűjtemény. A zalai könyvtári hálózat számára negyedévente jelentették meg a „Zalai Könyvtáros” című tájékoztató kiadványt. A munkatársak száma is igazodott a sokrétű, szerteágazó feladatrendszerhez: az évtized végén 19 könyvtáros, 9 főállású és 12 részfoglalkozású gazdasági és technikai dolgozót alkalmaztak.³¹

³¹ Németh László: Zala megye könyvtárai... 250. p.

A KÖNYVTÁR TÖRTÉNETE A RENDSZERVÁLTOZÁSIG (1970–1990)

A Zala Megyei Könyvtár tanácsi könyvtári hálózatban betöltött vezető szerepe a következő két évtizedben tovább erősödött, bár a szolgáltatási elképzelések (különösen ami a falvak könyvtári ellátását illeti) sok változáson mentek keresztül. A megye területe is változott, 1979-ben Keszthely város és a keszthelyi járás egy része visszatért Zalához, így megnövekedett az ellátási terület, és a visszatérő települések irodalmát is be kellett építeni a helyismereti gyűjtemény anyagába.

A hálózati ellátásban, módszertani gondozásban az 1046/1971. (X. 3.) Korm. határozat hozta az első változást, ugyanis megszűntek a járási tanácsok, csak hivatalok maradtak. A járási könyvtárak ezentúl városi (vagy községi) fenntartásúak lettek – ám a területi ellátási feladatokat megtartották. A következő évben a tanácstörvény tovább növelte a községek önállóságát, a könyvtári ellátás szempontjából viszont ez nem volt mindig kedvező. A települések vezetői közül ugyanis nem mindenki volt elkötelezett a kulturális szolgáltatások iránt. A megyei könyvtár igazgatója, Németh László már 1971 végén hangot adott nemtetszésének ezzel kapcsolatban: „A nagyobb gondjaink a falusi, főként a társközségekkel kapcsolatban vannak... manapság már egyre inkább a helyi tanácsokon múlik, hogy miként engedik érvényesülni a reális, ésszerű és szükséges megyei gondoskodást. Hiába igyekszik a megyei könyvtár minden segítséget megadni, ha a helyi vezetők nem látják be, hogy a községek alapvető kulturális igényének kielégítése társadalmi feladat, amely nem nélkülözheti a legszükségesebb anyagi, tárgyi és személyi feltételeket.”³² Ez a probléma erősen rontotta a hálózati szolgáltatások minőségét, határfokát; nem hozott eredményt a klubkönyvtári rendszer meghonosítása sem, mert csak még jobban összekuszálta a könyvtár–közművelődés feladatrendszerét, ellátási kötelezettségeit. Az 1972-ben megjelenő „Szakmai irányelvek a tanácsi közművelődési könyvtárak távlati fejlesztéséhez” már többet segített, mert leírta és egyértelműsítette a lakossági szolgáltatást nyújtó tanácsi könyvtárak szerepkörét, feladatait. A körzeti könyvtárak szervezése megint csak megoldásnak látszott, de mint kiderült, ez is zsákutca lett, hiába fektettek a 70-es évek elején óriási munkát a több mint 30 körzeti könyvtár szervezésébe Zala megyében. A körzeti könyvtárak fiókjai nagyban függtek a központi könyvtártól, a könyvtáros felkészültségétől, a közös tanács jóindulatától (erre célzott Németh László is idézett nyilatkozatában). A különböző összevonási, feladatellátási kísérletek után, a 70-es évek második felében ismét rá kellett döbbsen arra, hogy csak egy megfelelő kapacitással rendelkező, felkészült, tájékozott könyvtárosokat foglalkoztató nagykönyvtár tudja a kisebb települések könyvtári ellátását megszervezni és folyamatosan biztosítani. Így fordult a figyelem az ellátórendszerek szervezése felé – ezek létrejötte aztán évtizedekre meghatározta Zala megye könyvtári ellátását, a megyei könyvtár feladatait, szolgáltatásait.

Természetesen a helyi, nyilvános könyvtári szolgáltatások is fejlődtek könyvtárunkban. 1970-ben létrejött – 10 könyvtáros beosztásával – a szakosított tájékoztatás: a munkatársak a végzettségüknek, képzettségüknek megfelelő tudományterületek

³² Varga Zoltán: Örömet nem pótolhatja semmi... = Zalai Hírlap, 1971. nov. 28. 9. p.

tájékoztatási feladatait látták el – de nemcsak az olvasókat szolgálták ki, hanem a gyarapításban is javaslatokat tettek a beszerzendő művekre. Egy másik nagyon jelentős különgyűjtemény is létrejött a megyei könyvtárban, ez pedig a szabványgyűjtemény volt; ennek a különgyűjteménynek az adott egyedi szerepet, hogy a magyar és KGST szabványokat csak néhány helyen gyűjtötték ilyen teljességre törekvően, közkönyvtárban pedig szinte sehol (Hajdú-Bihar megyében volt még hasonló gyűjtemény). Így a zalai könyvtár számos kérést teljesített a gyártási, műszaki leírások iránt érdeklődők számára.³³ A szabványtár még azután is sokáig működött, hogy megszűnt a szabványok kötelező alkalmazása, mert rengeteg információt tartalmazott az eljárások tekintetében – nemegyszer pedig jogviták, bírósági eljárások során kérték a szabványok szövegét.

A Zala Megyei Könyvtár, miután elhelyezési körülményeiben, szolgáltatásaiban egyre inkább felzárkózott a könyvtári szakma élvonalához, alkalmassá vált országos rendezvények megtartására is. A 70-es évek első felében, 1973-ban pl. a Könyvtártudományi és Módszertani Központ itt szervezte meg az „A” típusú könyvtárak feldolgozóinak továbbképzését, 1974-ben pedig (az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum társszervezésében) a 18 éven aluli ifjúság könyvtári ellátásának irányelvei kerültek terítékre (maguk az irányelvek 1971-ben láttak napvilágot).

Az egyik legnagyobb szabású rendezvényszervezés kétségtelenül az MKE V. vándorgyűlésének zalaegerszegi megrendezése volt, 1973. október 25–26-án.³⁴ A vándorgyűlés apropója a magyar nyomdászat 500., illetve a zalai könyvnyomtatás kezdetének 400. évfordulója volt (1573-tól nyomtatott Alsólendván a Bánffy-család támogatásával Hoffhalter Rudolf nyomdász). A vándorgyűlést az MKE zalai csoportja szervezte a megyei könyvtár közreműködésével. Rangos előadók – Borsa Gedeon, Makkai László – szereplése mellett egy zalai nyomdatörténeti kiállítást is megtekinthetett a mintegy 200 résztvevő, illetve göcseji, zalaszentgróti kirándulásokot is szerveztek számukra.

Ugyancsak országos jelentőségű volt a Pais Dezső nyelvész emlékére szervezett konferencia, melyet 1974. május 23–25-én tartottak Zalaegerszegen (a régi göcseji családból származó tudós, a város díszpolgára 1973-ban hunyt el). A Magyar Nyelvtudományi Társaság, a városi tanács, a TIT és a megyei közgyűjtemények közös szervezésében zajló, a nyelvtudomány legnevesebb képviselőit Zalaegerszegre szólító konferencia megnyitóját és első napi tudományos ülésszakát a megyei könyvtárban rendezték meg, kiállítás keretében. A megnyitó ünnepségen Balázs Béla, a városi tanács elnökhelyettese (később maga is a könyvtár igazgatója) kiemelte: „A régi emlékekre épült új könyvtár is üzenet, talán sugalló is az itt elhangzó témákhoz, melyek ugyancsak századokat ölelnek át: Árpádtól, Kurszántól az anyanyelvi oktatás korszerűsítéséig ívelnek.”³⁵ 1975. október 15–16-án az MKE bibliográfiai bizottsága és a KMK szervezett a megyei könyvtárban országos konferenciát a hírlapok feltárásának kérdéseiről. A konferencia ajánlásai a Könyvtáros című folyóirat 1975. 12. számában jelentek meg.

³³ Németh László: A Zala Megyei Könyvtár szabványtára. = Könyvtáros, 1972. 10. 619. p.

³⁴ A könyvtárosok V. vándorgyűlése Zalaegerszegen. = Zalai Hírlap, 1973. okt. 26. 1. p. ld. még A könyvtári élet jelentős fóruma volt. = Zalai Hírlap. 1973. nov. 4. 7. p.

³⁵ Pais Dezső tudományos emlékülés Zalaegerszegen. = Zalai Tükör, 1975. 11. 18. p.

Nincs módunk minden rendezvényt, kiállítást felsorolni, de talán ebből a néhány példából is látható, hogyan kapcsolódott be könyvtárunk a helyi és a hazai tudományos-kulturális vérkeringésbe. Számos kiállítás, író-olvasó találkozó, vetélkedő jelezte, hogy eleven, pezsgő kulturális intézményről van szó. Vendég volt itt a fiatal Jókai Anna, Merényi Judit előadóművész, Keresztury Dezső, Pándi Pál – de a Gaál Károly vezette szavalókar is fellépett irodalmi összeállításával. A könyvtárosok vetélkedőket, vitaklubokat szerveztek, ajánló bibliográfiákat készítettek a legkülönbözőbb témákban (Takács Károly pl. a horgászok számára készített szakirodalmi összeállítást, ezt még ma is keresik...). Az évtized második felében, 1976-ban a beiratkozott olvasók száma meghaladta a 7600-at, a szolgáltatásokat több mint hetvenezen vették igénybe. A gyors kiszolgálást azonban egyre inkább hátráltatta, hogy az állomány egy része a külső raktárakban kapott csak helyet, méghozzá elég messze. Ahogy korábban említettük, az első raktárbázisok Pusztaszentlászlón, Baktúttősen, Ozmánbükben létesültek – az pedig több, mint húsz kilométeres utat jelentett, ezért hetente csak egyszer mehetett az autó a kéréseket teljesíteni. A sajtó is felfigyelt a jelenségre, már 1977-ben ezzel az alcímmel jelent meg a tudósítás a Zalai Hírlapban „...Szűkös körülmények között”.³⁶ A könyvtár munkáját, szolgáltatásait, a helyismereti tevékenységet részletesen bemutató írás már arról tudósít, hogy elkészült a megyei könyvtár bővítési programja, 1980-ra várják a kiviteli tervek elkészítését...

Ezekre a tervekre még sajnos várni kellett, de még ebben az évben új helytörténeti könyvtáros kezdte meg kutatásait a könyvtárban, Gyimesi Endre, aki a már korábban ott dolgozó Bogár Imrével együtt végezte a Zala megyével foglalkozó irodalom, újságcikkek feltárását. Bogár Imre hozta létre a könyvtár – ma már több ezer darabra rúgó – képeslapgyűjteményét. Gyimesi Endre 1981-ben az új környezetbe, a Városi Művelődési Központba kerülő József Attila Városi Könyvtár igazgatója lett, később pedig a Zala Megyei Levéltár vezetője. Bogár Imre 1982-ben a Megyei Tanács munkatársa, azután pedig a Báthory István Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakközépiskola igazgatója lett. A rendszerváltás után, egymást követve, mindketten betöltötték Zalaegerszeg Megyei Jogú Város polgármesteri tisztségét...

Az 1970-es évek második felében a megyei könyvtári hálózatban ismét nagy változások kezdődtek el; a községi, kiskörzeti ellátás bizonytalanságai, alacsony határfoka miatt megérlelődött az a gondolat, hogy vissza kell térni a központokból szolgáltatott, garantált minőségű, csere-letétes szolgáltatáshoz. Ezt a megyében először a nagykanizsai könyvtár kezdte el kiépíteni. A megyei tanács 1978 elején foglalkozott a megye könyvtári ellátásának helyzetével – az elképzelésekről Németh László igazgató nyilatkozott a sajtónak, és leszögezte: „Az egységes könyvtári hálózat kialakítása mellett hasznos lenne visszatérni a régi központi – járási, városi, megyei – könyvellátásra, ami ugyancsak alapfeltétele egy magasabb szintű könyvtári tevékenységnek, de mindenekelőtt megoldaná a társközségek könyvellátási problémáit.”³⁷ Arra is kitért, hogy a megyében az utóbbi években már nem bővültek a könyvtári terek (csak Lentiben tervezték az építkezést) ellenben több jelentős település – pl. Pókaszepetk, Becsehely vagy Zalakaros – súlyos szolgáltatási problémákkal

³⁶ P. I.: Több, mint hétezer olvasó a Megyei Könyvtárban. = Zalai Hírlap, 1977. jan. 9. 8. p.

³⁷ Jelentős közművelő szerep vár a könyvtárakra. = Zalai Hírlap. 1978. január 19. 5. p.

küzd. A tanácsülés – amely 1962-ben foglalkozott utoljára a megye könyvtári szolgáltatásának helyzetével – Kovács Lajos művelődési osztályvezető előterjesztésében igen részletesen foglalkozott a megyei könyvtár illetve a megye könyvtári helyzetével. A végrehajtó bizottság indokoltnak tartotta felülvizsgálni a megyei könyvtár szervezetét, amiatt, „hogyan alkalmas legyen a megye könyvtárhálózatának valóságos irányítására és betöltse a megye irodalmi életében a központ szerepét.” Ugyanakkor kimondta azt is a határozat, hogy meg kell kezdeni az előkészületeket a megyei könyvtár bővítésére, „...hogyan a következő tervidőszak első éveiben a tulajdonképpeni bővítés is megtörténhessen.”³⁸

A határozatok közül ez utóbbi még nagyon sokáig nem valósult meg – igazából egy tragikus esemény billentette át, 13 év múlva a döntéshozók mérlegét a könyvtár generális átépítésére, addig csak toldozás-foldozás, apró térnyerés folyt. A hálózati szerepkör viszont erőteljesen megváltozott, a megyei könyvtári feladatok ártékelődtek. Igen nagy változást jelentett, hogy – ahogy említettük – 1979. január 1-jétől Keszthely város és a keszthelyi járás nagy része visszakerült Zala megyéhez. A könyvtári szolgáltatások szempontjából igen fontos volt, hogy a keszthelyi városi könyvtár már 1977-ben elkezdte kiépíteni ellátórendszerét. A megyébe visszakerülve a zalaszentgróti járás falvainak ellátását is felvállalták. A megyei könyvtár szempontjából ugyanakkor hosszú évekre kiható változás volt, hogy a zalaegerszegi járás területén lévő települések közvetlen ellátását fokozatosan átadta a József Attila Városi Könyvtárnak. Így a 80-as évek közepére a megyei könyvtár megszűnt közvetlen könyvtári ellátó lenni, csak a hálózati gondozásban részesülő önálló községi, kiskörzeti könyvtárak (pl. Söjtör, Pacsa, Pókaszeptek) maradtak nála. A megye városi könyvtárai viszont a 80-as évtized végére a községek kétharmadában végezték az ellátórendszeri szolgáltatást. A megyei könyvtár pedig egyre inkább átvette a módszertani központ, később a fejlesztési, programszervezési központ szerepét.

Az 1980-as éveknek a megyei könyvtár már a bővítés ígéretével vágott neki: szakrészlegek létrehozását tervezték, alapterület-bővülésben gondolkodtak, a személyi állomány növelésében – a valóság azonban eléggé keserű képet mutatott. Gyarapodtak a külső raktárak – már igénybe kellett venni a zalaszentgyörgyi iskolaépületet is, így legalább hetvenezer kötet könyv volt a külső raktárakban, de a régebbi folyóiratok, egyéb duplum példányok miatt később a város területén, a Kispest utcában, majd a Berzsényi utcában is bérelni kellett helyiségeket. A gyermekkönyvtár 1977-től az Ifjúsági Ház, majd Megyei Művelődési Központ épületében kapott elhelyezést, ahol egy terem és egy iroda állt a rendelkezésükre. Itt kellett a könyvkiválasztást és a foglalkozásokat is lebonyolítani. A reprográfiai műhely is a hetvenes években „szerveződött” meg, hiszen az olvasók egyre inkább igényelték a másolatszolgáltatást, illetve a könyvtár számára is készíteni kellett tájékoztatókat, szakmai anyagokat, meghívókat. A műhely felszereltségéhez egy Xerox és egy Romayor gép tartozott; előbbivel készültek a folyóirat-, újságmásolatok, az utóbbival a nagy példányszámú kiadványok. A reprográfiai műhely „természetesen” szintén nem fért be az épületbe, a Göcseji Múzeum földszintjén kapott helyet. A reprográfiai munkatárs

³⁸ Bővítik a megyei könyvtárat, a lakótelepeken felszámolják a fehér foltokat. Ülést tartott a megyei tanács végrehajtó bizottsága. = Zalai Hírlap, 1978. febr. 15. 1–2. p.

Németh Ilona volt, végzettségére nézve könyvkötő – a megyei könyvtár sokszorosítási, másolási szolgáltatásai gyakorlatilag az ő nevéhez fűződnek, hiszen a műhely megszervezésétől egészen 2007-ben történt nyugdíjazásáig ő volt ennek a munkának a felelőse. A könyvtár épületében az alsó szint volt alkalmas a szakmai részlegek elhelyezésére: az eredetileg házmesterlakásnak épített helyiségekben működött a szerzeményezés és feldolgozás, a helyismereti gyűjtemény és a hálózati-módszertani szolgálat pedig „társbérletben” lakott egy kb. 25 négyzetméternyi, a raktártérből leválasztott irodában.

Ahogy említettük, a helyismereti gyűjteményben jelentős feltáró, rendszerező munka kezdődött el a hetvenes években: ennek eredményeképpen látott napvilágot 1979-ben a megyei könyvtár egyik fontos alapműve, a *Zala megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1861–1973*, Horváth Ferenc szerkesztésében. A bibliográfia nemcsak az időszaki kiadványok kiadási adatait tartalmazta, hanem a fellelhető példányok elérhetőségét is, beleértve a megyei könyvtár frissen, 1976-tól létrehozott mikrofilmárát is.³⁹

Az olvasói érdeklődés változatlanul nagy volt a könyvtári szolgáltatások iránt; különösen az ismeretterjesztő művek, a szakirodalom örvendett nagy népszerűségnek, az évtized végén már az állomány 60 százalékát ez a két műfaj tette ki – az érdeklődők 40 százaléka kifejezetten ezt kereste, amely egyértelműen annak a jele, hogy a tanuláshoz, ismeretszerzéshez szükséges irodalmat ettől a könyvtártól igényelték. A beiratkozott olvasók száma is gyarapodott, különösen az intenzív gyermekkönyvtári tevékenység következtében; azonban már a repedések is mutatkozni kezdtek, a felmérések szerint a szakmunkástanulók már egyre kevesebbet olvastak – ezért is került megrendezésre évről évre a balatonedericsi nyári olvasótábor, hogy ezt a leszakadó réteget egy kicsit visszavezesse az olvasás világába. Ez a küzdelem azóta is tart... csak most már szélesebb körben kell a propagandát alkalmaznunk.

Ahogy említettük, a 80-as évek elején nagyobb változás a helyismereti gyűjteményben zajlott le, dr. Gyimesi Endre és Bogár Imre szinte egyidejű távozásával. Az olvasószolgálat vezetője ekkor Horváth Ferenc volt, aki Csepella Katalint váltotta e posztton; Csepella Katalin nyugdíjasként a helyismereti gyűjteményben dolgozott tovább. Ide helyezte a könyvtár vezetése dr. Márkus Jánosné olvasószolgálati könyvtárost és e sorok íróját is, 1982 augusztusában – ez a „csapat” egészen 1989-ig dolgozott együtt. Nagyobb volt a mozgás a módszertani-hálózatgondozói szolgálatnál, melyet Bangó Béla igazgatóhelyettes felügyelt. Szinte évente jöttek ide fiatal szakemberek, akik később más beosztásba, vagy más könyvtárba kerültek. A megyei könyvtár jó iskola volt, még jelenleg is számosan dolgoznak a zalai könyvtári hálózatban, akik itt kezdték a pályafutásukat. A fiatal könyvtárosok, akik végzettségüket már nappali tagozatos főiskolákon, egyetemeken szerezték, nemcsak beilleszkedtek a könyvtári közösségbe, de önállóan is csoportot tudtak alkotni. Ez a kor szabályai szerint a KISZ-szervezet keretei között bontakozhatott ki, de alapvetően nem az ideológiai tölteten, hanem a szakmán volt a hangsúly. Így például 1984-ben, az „Olvasó ifjúságért” mozgalomban a könyvtár KISZ szervezete második lett az országos értékelésben.⁴⁰ Egy év múlva, 1985-ben a könyvtár több munkatársa is tagja

³⁹ Bogár Imre: Elkészült... = Zalai Hírlap, 1979. febr. 25. 8. p.

⁴⁰ Bruckner Éva: „Olvasó ifjúságért” – az ifjú olvasókért. = Zalai Hírlap, 1984. febr. 10. 5. p.

lett az országos VIT-vágtát megnyerő zalai csapatnak, és kiutazhatott Moszkvába, a Világifjúsági Találkozóra. Ott voltak a könyvtár munkatársai a Szivárvány című televíziós műsort megnyerő zalai csapat segítő gárdájában is; a Mosolygó Parnasszus rádiós vetélkedőt pedig a könyvtárban rendezték meg. A fiatal könyvtárosok megbízásokat kaptak szak módszertani feladatok ellátására is, szakfelügyeleti tevékenységet is folytattak, valamint oktattak az alapfokú és középfokú tanfolyamokon.

Az 1980-as évek még a tömeges olvasás jegyében teltek el, a számítógépek csak az évtized vége felé kezdtek nagyobb számban terjedni. Így az író-olvasó találkozók, a vetélkedők, kiállítások még teljesen a könyvek körül forogtak. Ez a beszerzésben, az olvasók számában, a forgalomban a legmagasabb mutatószámokat eredményezte. 1980-ban 8633 beiratkozott olvasója volt a könyvtárnak (ebből 2003 gyerek), 1985-ben 8179 (ebből 2332 gyerek). Az évtized végére, 1990-ben 8309 beiratkozott olvasót regisztrált a statisztika (ebből 2027 a gyerek). Ennek az évtizednek a végén viszont már az új technika, a számítógépes szolgáltatások (is) vonzották a közönséget. A dokumentumok az évtized során még „élveztek” a szocialista gazdaság piacérzékeltlenségét, ez alacsony áron nagy példányszámú rendelést tett lehetővé. Az állománygyarapítás 1980-ban 10927 dokumentumot tett ki, ebből 10046 könyv, a többi broszúra, hanglemez, diafilm és 183 folyóirat (a könyvtár összes dokumentuma 170 227 darab volt). 1985-ben 10051 dokumentumot vettek nyilvántartásba, ebből 8984 darab volt a könyv, a többi hanglemez, dia, időszaki kiadvány (a könyvtár állománya 222125 dokumentum volt). Ez már elviselhetetlenül soknak bizonyult, ezért az évtized második felében, különösen az újságok, időszaki kiadványok tekintetében nagyobb törléseket, selejtezéseket kellett tartani. A gyarapodás 1986-ban érte el a csúcst, meghaladta a 12000 egységet (csak könyv 11662 darab volt!). Onnan kezdve egyre kevesebb lett a gyarapodás mértéke, bár a dokumentumra fordítható összeg emelkedett. 1990-ben 6779 beszerzett dokumentumot regisztrált a statisztika, ebből 6080 darab könyvet. A nemhagyományos dokumentumok közül a hangkazetta vezetett, már egyre kevesebb volt a hanglemez és csökkent a videokazetták száma is. Ugyanakkor megjelent a leltározott dokumentumok között a *programlemez*. A változást egyértelműen a dokumentumok árának emelkedése okozta, mely 1988 után kezdett meredeken emelkedni: 1988-ban a könyvek átlagára 83 forint volt, a következő évben 130, 1990-ben 144, 1991-ben 210(!) forint. A hanglemezek ára is a duplájára nőtt, a videokazettáké csak mérsékelten emelkedett (1443 forintról 1726 forintra).

Amint említettük, az állománygyarapodás mértéke az évtized során igen magas volt, törlésre, tervszerű állományapasztásra viszont csak kevés kötet jutott – az első, nagyobb apasztást az időszaki kiadványok, napilapok, megyei lapok között kellett elvégezni, amelyek elképesztő mennyiségben tornyosultak a raktárakban, a tömörraktári polcok tetején, illetve az állványzat között, minden zugban. Ezek kiselejtezése nyomán egy kicsit könnyebb lett a keresés a raktárakban, ám az épület bizonyos mértékű átalakítását így sem lehetett elkerülni.

1985 nyarán csaknem két hónapra bezárt a könyvtár, és – némi honvédségi segítséggel – a teljes olvasói tér felújításra került. A padozatot műanyag padlóborítással fedték be (ehhez át kellett rakni a teljes állományt) megváltozott az olvasóterem belső elrendezése, a katalógusszekrényeket a könyvkiválasztó tér tengelyébe helyezték. Megnőtt az

olvasóterem befogadóképessége, a tájékoztatási funkciók pedig központi helyre kerültek. Az épületet kívül-belül kifestették, a lassan életveszélyessé váló lépcsőfeljárót kijavították. Sajnos, az épület egy négyzetcentiméterrel sem lett nagyobb, de bebizonyosodott, hogy okos, célszerű belső átrendezésekkel, a légtér kihasználásával enyhíteni lehet a zsúfoltságot.⁴¹ A felújításhoz több szolgáltatási újdonság is társult: a Soros Alapítványtól pályázat útján egy Rank Xerox gyorsmásoló, a Közművelődési Alap pályázatából két videomagnó és egy színes televízió került beszerzésre. Megkezdődött egy 12 személyes fonotéka építése is. A videoprogram keretében a könyvtár a megyében működő kábeltelevíziók anyagát is gyűjtötte és feldolgozta. A zenei részlegnek (fonotékának) már a következő évben csaknem 11000 látogatója volt.

1987-ben a megyei tanács művelődési valamint pénzügyi osztálya, a Művelődési Minisztérium Könyvtári Osztálya – a kaposvári Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár bevonásával – általános felüyeleti vizsgálatot tartott a megyei könyvtárban az intézmény működési feltételeinek és tevékenységének felmérésére, hozzájárulva a fejlesztési program kidolgozásához. A vizsgálat nagy vitákat is gerjesztett, sőt ugyanezen év tavaszán az MSZMP megyei végrehajtó bizottsága is foglalkozott a megye könyvtárügyének helyzetével. A könyvtár életében, működésében jelentős változást hozott az, hogy második igazgatóhelyettesként nevezték ki Baranyai Györgyöt, aki korábban a megyei tanács művelődési osztályán dolgozott – az ő újító kezdeményezései már az első évben megmutakoztak (pl. nyári Deák-kerti rendezvények), majd a következő években jelentősen átalakították a könyvtár szolgáltatási struktúráját.

1988 a nagy változások éve könyvtárunk történetében. Márciusban elhunyt Németh László, aki 31 évig volt a könyvtár igazgatója. Az intézmény vezetését Bangó Béla igazgatóhelyettes vette át, majd ősszel Balázs Bélát nevezték ki igazgatónak. (Balázs Béla könyvtárosként kezdte a pályafutását, majd különböző párt- és tanácsi funkciókat töltött be; igazgatói megbízatása előtt az MSZMP Zala Megyei Bizottság titkára volt.)

A könyvtár társadalmi elfogadottsága, civil támogatásának megerősítése és bevételeinek fokozása érdekében könyvtárpártoló mozgalmat hirdetett meg, melyet külön olvasójeggyel ismert el.⁴² A támogató mozgalom, magánszemélyek adományaira támaszkodva létrehozta a Könyvtárpártoló Alapítványt, amely a következő évtizedekben a megyei könyvtár egyik állandó mecénása, támogatója lett.

Februárban új szolgáltatás indult meg a könyvtárban, a közérdekű-közhasznú információs rendszer; júniusban pedig bemutatkozott az első Commodore 64 számítógépre alkalmazott, nyelvoktatást segítő program, a Gálai Antal által kifejlesztett Linguasoft. A program az angol, német és francia nyelvvizsgára való felkészülést is segíteni tudta – bár működése lemezbetöltéssel volt lehetséges, körülményessége ellenére sokan használták. A könyvtár a Művelődési Minisztériumtól pályázati úton megkapta a kölcsönzési vonalkódkészítés és a helyismereti feltárás programjait, s ugyancsak minisztériumi pályázatból egy IBM PC XT számítógépet kapott; a számítógépes fejlesztést a Zala Megyei Tanács Informatikai Bizottsága is támogatta. A megyei könyvtár 50 ezer forintos tagdíjjal

⁴¹ Új kontösben a Megyei Könyvtár. = Zalai Hírlap, 1985. szeptember 17. 5. p.

⁴² Pajor Csaba: Új kezdeményezés a megyei könyvtárban. = Zalai Hírlap, 1988. január 16. 5. p.

belépett a Megyei Könyvtárak Gazdasági Társaságába – ez a szerveződés a következő évtizedben igen nagy szerepet játszott a könyvtárak számítógépes fejlesztésében, a könyvtári integrált rendszerek kidolgozásában és alkalmazásában.

1988 őse egy kellemetlen és egy örömteli eseményt tartogatott még a könyvtár számára. Szeptember első napjaiban (immár nem először) csúnyán beázott a könyvtár lapostető épülete, dőlt a víz a pár évvel korábban felrakott világítótestekből.⁴³ Miután ez a probléma hosszú évek óta visszatérő gondot okozott (1975-ben volt az első, teljes körű tetőfelújítás, majd 1984-ben a következő), a könyvtár vezetése egész komolyan felvetette egy tetőráépítés, tetőtérbeépítés gondolatát – ennek tervezése a következő évben el is kezdődött, de a megvalósítás még váratott magára.

Október 17-e igen jelentős ünnep volt könyvtárunk életében: Deák Ferenc születésének 185. évfordulója alkalmából az intézmény felvette a „haza bölcsének” nevét. Ez nemcsak intézményünk szempontjából volt jelentős, hanem azért is, mert Deák Ferenc ezzel az aktussal tért vissza a szocializmus idején elszenvedett „történelmi száműzetésből”, és ismét elfoglalta helyét a nagy magyar politikusok között. Ezt egy nagyszabású koszorúzási ünnepség és az azt követő tudományos konferencia is megerősítette. Itt mutattuk be a könyvtár és a levéltár közös kiadványát, a „Tekintetes megye közönségének alázatos szolgálja...” című Deák életrajzt és szöveggyűjteményt, mely hosszú időn át egyik legnépszerűbb kiadványunknak bizonyult. A történeti előadásokat a legmodernebb információs szolgáltatásokat bemutató konferencia és bemutató követte, amelyen részt vett Ágoston Mihály, az OMIKK főigazgatója és számos informatikai szakember is.

Az információs infrastruktúra kiépítése, állami támogatással ezekben az években indult meg Magyarországon – az immár Deák Ferenc Megyei Könyvtár is igyekezett bekapcsolódni ebbe a hálózatba, ezzel is enyhítve a vidék és a város lakóinak hátrányos helyzetét. Az aszinkron Nedix-vonal megszerzése, majd pedig az Információs Infrastruktúra Programba való bekapcsolódás döntő jelentőségű volt szolgáltatásaink fejlesztésében (Zala megyében ekkor csak a keszthelyi egyetemen és a megyei könyvtárban működött ez a szolgáltatás).⁴⁴

A számítógépekre alapozott szolgáltatások másik ága a munkavégzés különböző fázisainak gépesítése, automatizálása volt. Ennek első lépéseként az olvasószolgálati munkában bevezettük a Békés Megyei Könyvtár által kifejlesztett KTRKS kölcsönzési rendszert, az állományadatokat feltárása pedig a TEXTAR adatkezelő rendszerben valósult meg. Így már a 80-as évek végén nagy lépést tettünk az integrált könyvtári rendszer bevezetése irányába. 1989-ben még egy nagy visszhangot kiváltó kiadványt sikerült megjelentetni, a „Harmadik évezred küszöbén...” című tanulmánygyűjteményt, melyben többek között II. János Pál pápa és Hans-Dietrich Genscher (az NSZK külügyminisztere) írásai is helyet kaptak. A rendszerváltás lázában égő közönség olyan jól fogadta ezt az összeállítást, hogy 1989 őszén a könyvtár, egyedüli kiadóként lehetőséget kapott arra, hogy az MSZMP utolsó kongresszusán (mely a párt átalakulásához vezetett) nyilvánosan árusíthassa a könyvet.

⁴³ Pajor Csaba: A fenti locs-pocsért lent fizetnek. = Zalai Hírlap, 1988. szept. 7. 5. p.

⁴⁴ Baranyai György: A „tudásipar” bázisa Zalaegerszegen. = Zalai Hírlap, 1990. febr. 27. 5. p.

ÚTKERESÉS AZ ÚJ VILÁGBAN

A 90-es évek

1990 cezúra a magyar történelemben, és elkerülhetetlenül az volt a könyvtári ellátás, a megyei könyvtár történetében is. Az intézmény vezetése előtt egyszerre több, rendkívül súlyos feladat megoldása tornyosult:

- az épület pusztulásának megállítása, a dokumentumállomány elhelyezése;
- a megyei könyvtári szolgáltatások, a könyvtári ellátás megszervezése az új, önkormányzati rendszerben;
- az informatikai fejlesztés folytatása, a könyvtári munkafolyamatok gépesítése, az információ-szolgáltatás kiterjesztése.

A feladatokat nehéz volt rangsorolni, de kétségkívül az első, az elhelyezési körülmények javítása volt a legégetőbb. 1989-ben a külső raktárak épületeit birtokló tanácsok felmondták a bérleti szerződéseket, és a könyvtári állomány elszállítására szólították fel a könyvtár vezetését. Hetvenezer kötet elhelyezését kellett megoldani – ehhez egy szerencsés véletlen segített hozzá. A honvédség 1990-ben kiürítette a zalaegerszegi laktanya mellé épített egykori óvodát, a Gasparich utcában – hogy ne álljon üresen az épület, felajánlották a városi tanácsnak kulturális célokra, térítés nélküli használatra. A városi vezetés, egyeztetve a megyei művelődés irányítóival, úgy döntött, hogy a József Attila Városi Könyvtár és a Deák Ferenc Megyei Könyvtár rendelkezésére bocsátja a 400 négyzetméter alapterületű, nagyon jól megközelíthető, száraz és világos épületet – a könyvtárak így megszabadulhattak a vidéki raktárak bérleti díjától és az utazási költségektől, gyakorlatilag naponta hozzáférhettek állományukhoz. Miután a megyei könyvtár átépítését ismét elhalasztották, a megyei tanács az új raktárbázis kialakításához nyújtott anyagi támogatást; de nemcsak a könyv- és folyóiratállomány került az épületbe (mert egyúttal a zalaegerszegi bérleményeket is sikerült kiüríteni), hanem a könyvtár kötészete is. A Deák téri épületben egyre nehezebb és balesetveszélyesebb volt a működésük – gyakoriak voltak pl. az áramszünetek a hálózat gyenge terhelhetősége miatt – itt viszont tágas, világos és biztonságos helyen működhettek. A költözködést a könyvtár munkatársai úgy hajtották végre, hogy közben a szolgáltatásokat is folyamatosan biztosították – az igazgató együtt cipekedett kollégáival.

Ez a raktár több évig biztosította az állomány megnyugtató elhelyezését, egyúttal arra is ösztönzött, hogy át kell végre tekinteni az évtizedek alatt felhalmozott, sokszor csak leltározott, de fel nem dolgozott állományrészeket. Hadnagy Róbert vezetésével kezdődött meg ez a munka, amely hosszú évekig eltartott, de a végeredmény nagyon kedvező volt, hiszen az ezredfordulóra az állomány kb. egyharmadát sikerült kivonni, ezzel alaposan felfrissíteni, megújítani kínálatunkat. Az épületet néhány év múlva el kellett hagyni, mert a honvédség gazdasági hivatala elkezdett bérleti díjat kérni a használatért, a végén elég tetemes összeget, de szerencsére addigra elkészült a főépület rekonstrukciója, így a raktárak ismét útra keltek, most már végleges helyükre; a kötetek pedig a megyeháza udvarában kapott helyet működéséhez.

A könyvtár épületének állapota közben tovább romlott, a tető valahol mindig beázott, az elektromos hálózat pedig (amely még az 1960-as évek igényei szerint épült) egyre

kevésbé bírta a terhelést, egyre több lett az áramszünet, amely nemcsak balesetveszélyeket rejtett magában, hanem a számítógépes szolgáltatások folyamatosságát és biztonságát is fenyegette. (A kötészet helyén jött létre az intézmény számítóközpontja, még 1990-ben.) A tragédia 1991 nyarán következett be: miután májusban ismét beázott a könyvtár, a megyei önkormányzat 800 ezer forintos támogatást adott a tető felújítására. A munka júliusban el is kezdődött, felbontották a tetőt, amelyet a munkások a hét végére (fóliával eltakarva) otthagytak. A megérkező óriási vihar letépte a fóliát és az egész tetőt elárasztotta vízzel – a július 29-én a könyvtárba lépő munkatársakat a mennyezet leszakadt darabja, az armatúrákból folyó víz, ronggyá ázott állomány fogadta.⁴⁵ Nagy botrány kerekedett ebből, hiszen a kár óriási volt, a százezer forintot is meghaladta a dokumentumállományban. A könyvtár vezetése elkeseredetten harcolt azért, hogy végre érdemi megoldás szülessen az épület felújítására. Ez azonban már az új vezetésre várt – ugyanis 1992 elején Balázs Béla igazgató nyugdíjba vonult, és ugyancsak nyugdíjas lett Bangó Béla igazgatóhelyettes is. Az igazgatói pályázatra egy jelentkező volt, Kiss Gábor, aki 1989 óta a felnőttolvasó-szolgálatot vezette. 1992. február 20-án a megyei önkormányzat kinevezte igazgatónak, és máris nekiláthatott a felújítással kapcsolatos teendőknek.

A megyei önkormányzat ugyanis eldöntötte, hogy nem vár tovább az épület felújításával – elővették a Balogh Katalin építész által korábban készített terveket, amelyeket többszöri átdolgozás után alkalmasnak találtak a megvalósításra. A költségvetésben 25 millió forintot állítottak be erre a célra, de ez csak az első ütemre – a tető megépítése, az új kazánház kialakítása, a földem megerősítése, a villamos hálózat részbeni átalakítása – volt elegendő. Június 15-én bezárt a könyvtár, a könyvállományt össze kellett hordani az olvasóterem közepére, és letakarni – megkezdődött a bontás, majd az építés, melyet a TANÉP Vállalat végzett. Október 1-jéig tartott a zárás, az alatt a dolgozók elkészítették a gyermekkönyvtár és a helyismereti gyűjtemény vonalkódosítását, és nagymértékű állományapasztásra is sor került.

A következő évben az építkezés nem folytatódott, mert az önkormányzat szeretett volna pályázati forrást nyerni a bővítéshez – ez azonban nem sikerült, így még egy telet kellett nyitott, csak fóliával takart tetőtér mellett dolgozni. 1994-ben a fenntartó úgy döntött, hogy saját erőből folytatja a rekonstrukciót, ám az építők csak az év második felében tudtak nekilátni a munkának. Így a befejezés 1995-re tolódott; a felső szint elkészült, oda az év végén beköltözhetett a gyermekkönyvtár, az intézményvezetés és a feldolgozó szolgálat. Az alagsorban a munkahelyek, a számítóközpont és a raktártér kialakítása 1995-ben fejeződött be. Óriási nyereség volt a könyvtár számára, hogy az egykori légbefúvásos kazánok helyét, (mely több mint 100 m² alapterületű és dupla légterű), a rekonstrukció keretében sikerült rendbe hozatni, és a négy szintet egy könyvlifttel összekötni – így a Gasparich utcai épületből a teljes raktári állományt sikerült az anyaintézménybe beszállítani. Egyedül a kötészetnek nem jutott hely, de a megyei önkormányzat felajánlotta, hogy a nyomdája melletti helyiséget átengedi a kötészeti műhely számára, csak a működési költséget kellett fizetni. Így a műhely 1995-ben ismét költözött, és 2011 februárjáig ezen a helyen működött. Ekkor, a Kormányhivatal helyigénye miatt ismét vissza kellett költöztet-

⁴⁵ -p-: Ronggyá ázott a könyvtár. = Zalai Hírlap. 1992. júl. 30. 16. p.

ni a főépületbe (ezt már csak egy raktár feláldozásával lehetett megoldani...). A rekonstrukciós munkák ideje alatt – kivéve az 1992-es bontás-építést – a könyvtár végig működött, a munkatársak biztosították a szolgáltatásokat, végezték a szervezési, kiadványozási, fejlesztési feladatokat; közben folyton pakoltak, takarítottak, rendezték a bútorokat és az állományt. Az ünnepélyes felavatásra, az épület és a kapcsolódó beruházások teljes átadására 1995. szeptember 4-én került sor, melyen részt vett a köztársasági megbízott, a megye és a város vezetői, valamint a minisztérium könyvtári osztályának vezetője.⁴⁶ Az idős Keresztury Dezső, aki a Könyvtárpártoló Alapítvány tiszteletbeli elnöke volt, üzenetet küldött az avatóünnepségre, Varga László közgyűlési elnök pedig leszögezte, hogy az „önkormányzati testületek alkotásra szegődtek...” A rekonstrukció, bár nem fejeződött be (elmaradt pl. a középső, olvasói tér nyílászáróinak cseréje, a fűtés szakaszolása), de mégis óriási változást hozott a könyvtár életében. Negyven évi különélés után ismét együtt volt a gyermek- és a felnőttolvasó-szolgálat, egységes integrált rendszerben tudott működni az egész könyvtár. Minden dokumentum az épületben volt, így az állományt is egységes szerkezetben lehetett kezelni. A gyermekek számára külön olvasóterem állt rendelkezésre, melyet rendezvényteremnek is lehetett használni. Megszűnt az örökös beázás, az áramszünettől való rettegés. Esztétikai, városképi eredménye is volt az átépítésnek, hiszen cserepes magastetőt kapott a korábbi lapos, környezetidegen épület – vele egy időben építették át a bíróság számára a volt ügyészség szintén lapostetőű épületét, felújították a régi vármegyeházát, majd a múzeumot és a déli oldalon lévő egykori püspöki Sínházat. A Deák tér valóban a város legszebb tere lett.

A megyei könyvtári feladatellátás másik nagy próbája a könyvtári együttműködés megszervezése volt, melyet az átépítéssel egy időben kellett elvégezni, éppen akkor, amikor a megyei könyvtár vezetésében az említett változások bekövetkeztek. Szerencsére a nyugdíjba készülő Bangó Béla igazgatóhelyettes, aki óriási tapasztalatokkal és kiterjedt kapcsolatrendszerrel rendelkezett a megyei módszertani, hálózatgondozási munkában, vállalta, hogy nyugdíj mellett tovább dolgozva, mint az igazgató tanácsadója segíti az önkormányzati könyvtári rendszer létrehozását. A tanácsi könyvtári rendszer ugyanis – amelyben a megyei könyvtár a megyei tanács v. b. szakigazgatási szerveként is működött – megszűnt, az önkormányzatok között nem volt alá-fölérendeltségi viszony. A megyei könyvtár légtérbe került (még a megszüntetését is felvetették), de ugyanúgy veszélybe került a községek nagy részét kiszolgáló ellátórendszer is, mert az 1991. XX. tv. – mely a helyi önkormányzatok feladat- és hatáskörét határozta meg – a városi intézmények közigazgatási határon túl végzett tevékenységét nem támogatta. Egyedül a megyei könyvtárnak lett volna ilyen lehetősége, de a jogszabály ezt sem határozta meg, kapacitása meg végképp nem lett volna a mintegy 170 település ellátására. Ám az ellátórendszerek olyan jól működtek még e mostoha körülmények között is, hogy az érdekelt felek – települések, városi könyvtárak – mindnyájan támogatták az együttműködés új formájának kialakítását. A megyei önkormányzatban helyet foglaló képviselők – akik akkor még nem a pártok delegáltjai voltak – szintén elismerték és támogatták a kistépülések ellátását újjászervező koncepciót. Kapóra jött, hogy a 20/1992. (I. 28.) sz. Korm. rendelet lehetővé tette hálózati köz-

⁴⁶ Könyvtári avatóünnepség. = Zalai Hírlap, 1995. szept. 5. 1–2. p.

pontok kijelölését, az önkormányzatok közötti megállapodás által. Ennek alapján – és az ellátórendszeri illetve hálózatgondozási feladatok költségeinek számbavételével – született meg az a nevezetes hálózati szerződés, amelyben a Zala Megyei Önkormányzat kétoldalú megállapodást kötött – kettő kivételével – a megye minden településével a megyei könyvtár által nyújtott könyvtári szolgáltatások biztosításáról (ld. ZMÖK 66/1992. sz. közgy. hat.) és arról, hogy a települési könyvtári ellátást a megyei könyvtár a városi könyvtárakkal közösen bonyolítja. A városi könyvtárak számára – hogy a más önkormányzatok részére végzett tevékenységük költségei legalább részben megtérüljenek – egy keretösszeget is meghatározott a közgyűlés. Ennek kezelésével a következő évben a megyei könyvtárat bízta meg; összegét először 2,6 millió forintban határozta meg, de vállalta azt is, hogy ennek értékét később növelni fogja – így az évtized második felében már négymillió forintot lehetett erre a célra felhasználni. A hálózati szerződésre támaszkodva a megyei könyvtár 1993-ban megállapodott a városi könyvtárakkal az ellátórendszeri és hálózatgondozási tevékenységről – ez képezte a finanszírozás alapját. A nagykanizsai városi könyvtár (miután először Nagykanizsa Megyei Jogú Város is vonakodott aláírni a hálózati szerződést) csak később csatlakozott a rendszerhez – 1993-ban tettek egy kísérletet arra nézve, hogy a megyei önkormányzat ossza meg a megyei szolgáltatásokat a megyei és a nagykanizsai városi könyvtár között, feladat és költségvetés átcsoportosítással. Ezt a felvetést a megyei önkormányzat elutasította, így végül a nagykanizsai városi könyvtár is csatlakozott a hálózati együttműködéshez. Ez a szisztéma több mint egy évtizedig működött sikeresen – ezután a KSZR keretei között, kistérségi „mozgókönyvtári” szolgáltatásként él tovább, napjainkig. Az együttműködésnek nagyon sok haszna volt: közös pályázatok, fejlesztések, nagy összegű érdekeltségnövelő támogatás, rendezvények – több mint 40 millió forint áramlott be ezek révén a megye könyvtári rendszerébe, a dokumentum-beszerezéstől a számítástechnikai fejlesztések finanszírozásáig.⁴⁷

A hálózati tevékenység, egyáltalán az új, önkormányzati rendszer keretei között megvalósuló könyvtári együttműködés módozatai országos szinten teljesen bizonytalanok és kimunkálatlanok voltak, bár több, formájában eltérő, de tartalmában meglepően megegyező megoldás is született (pl. a Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Könyvtárak Gazdasági Egyesülete). A zalaihoz fogható hálózati rendszer azonban sehol sem működött, sőt a meglévő ellátórendszerek is kezdtek szétesni. Miután nem látszott központi, könyvtárpolitikai akarat a problémával való szembenézésre, a Deák Ferenc Megyei Könyvtár (amelynek igazgatója ekkor már a megyei könyvtárak képviselője is volt a Könyvtári és Informatikai Kamarában) merész lépésre szánta el magát: 1995-ben (pályázati forrásból) megszervezte a dunántúli könyvtári helyzet feltárását. A felmérésben mind a kilenc dunántúli megyei könyvtár, illetve városi könyvtárak is részt vettek; a VEAB Könyvtártudományi Munkabizottság, különösen dr. Tóth Gyula főiskolai tanár, és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete is támogatta az akciót. A vizsgálat kiterjedt a megyei és városi könyvtárak szolgáltatásaira, az ellátórendszerek helyzetére, az önállóan szerzeményező könyvtárakra, a kettős funkciójú könyvtárakra, a munkahelyi könyvtári ellátásra, a könyvtári együtt-

⁴⁷ Bangó Béla: „Fókuszban a könyvtár”. A zalai könyvtárak pályázatai a kiemelt támogatás elnyerésére. = Zalai Könyvtári/levelező. 1996. 1. 2. p.

működésre. E hatalmas anyagot a veszprémi VEAB székházban, egy tudományos konferencia keretében ismerte meg először a szakmai közönség, majd pedig a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 1997-ben egy teljes különszámot szentelt neki.⁴⁸ A vizsgálat eredményei, megállapításai részben a még abban az évben megjelenő (1997. CXL.) kulturális törvény könyvtári részében „hasznosultak”; a legnagyobb hullámot mégis Németh Tiborné ellátórendszerekről írt tanulmánya „vetette” – a kistelepülések könyvtári ellátásának megoldása egyre égetőbb, országos probléma lett, több tanácskozás is szerveződött e témában, míg végül, a 2000-es évek első felében kialakult a KSZR-nek nevezett rendszer, ahol a kistérségi keretek és finanszírozás adott alapot e szolgáltatás újjászervezésének.

A megyei könyvtár nemcsak az építés és hálózati együttműködés keretében fejtett ki erőfeszítéseket, hanem az informatikai fejlesztés terén is. Már említettük, hogy a könyvtár 1990-től bekapcsolódott az Információs Infrastruktúra Programba, mint regionális centrum – ez a későbbi lehetőségekre nézve rendkívül fontos lépésnek bizonyult (ilyen centrumszerepet csak egy megyei könyvtár kapott még, Békés megyében). Már a következő években tovább nőtt az on-line vonal kapacitása (az IPS üzembe állítása pl. nyolcszorosára növelte az átviteli sebességet), és a közvetlen hozzáférés megnyitotta az utat az OMIKK, az OSZK, a József Attila Tudományegyetem és a Közgazdaságtudományi Egyetem könyvtárainak adatbázisaihoz. 1992-től a ZALACOM–FRISSCOM rendszer már 24 órás hozzáférést biztosított – a telefonvonalas csatlakozás a megyében négy városi könyvtárat, nyolc oktatási intézményt és két vállalkozást vont be a szolgáltatási körbe. Az off-line (helyben használható) adatbázisok is gyorsan szaporodtak, használatba került a sajtó-referáló PRESSDOK–HUNDOK (az Országgyűlési Könyvtár készítette), a KARTO-TÉK jogszabály-nyilvántartó adatbázis, az MSZHIR szabványkereső (ekkor még javában működött a kézi szabványtár is). A megyei könyvtár már maga is készített adatbázisokat, pl. 1992-től a Zalai Hírlapot a TEXTAR-rendszerben tárta fel és tette kereshetővé. Az országos adatbázisok előfizetését a Könyvtárpártoló Alapítvány támogatta.⁴⁹ Az igazi nagy fejlesztés 1994-ben (a könyvtár rekonstrukciójával szinkronban) következett be: az IIF-program vezetése elfogadta a könyvtárban működő regionális centrum kommunikációs kapcsolatrendszerének bővítési tervét, mely egy, akkoriban még nagyon újszerű megoldást, mikrohullámú adatátvitelt tartalmazott. A kísérletet 2 millió forinttal támogatta az IIF, melynek keretében a Pénzügyi és Számviteli Főiskola Zalaegerszegi Intézete, a Zrínyi Miklós Gimnázium, a Csány László Szakközépiskola, valamint a Pécsi Orvostudományi Egyetem Zalaegerszegi Intézete jutott gyors és jó minőségű on-line kapcsolathoz. A könyvtár alagsorában lévő számítóközpont egyre bővült, 1993-ban munkába állt az első rendszergazda, Nyakas Orsolya, és 1994-ben bejegyezték a dfmk.hu domain nevet. A fejlesztés, az IIF (majd NIIF) támogatásával később is folytatódott, és – főleg a könyvtári törvény hatálybalépése után – a kulturális minisztérium is egyre inkább segítette az infrastruktúra fejlesztését. Az NIIF szolgáltatásainak feltétele volt, hogy a könyvtár tagja legyen a HUNGARNET Egyesületnek, mert csak így juthatott hozzá az „academic” szféra szá-

⁴⁸ Tanulmányok a Dunántúl nyilvános könyvtári struktúrájáról. Könyv – Könyvtár – Könyvtáros, 1997. különszám

⁴⁹ Baranyai György: Könyvesházak új dimenziói. = Zalai Hírlap, 1992. jan. 27. 11. p.

mára biztosított előnyökhöz, fejlesztési forrásokhoz. 1997-ben készült el a könyvtár első honlapja, a partnerintézmények ekkor még csak ezen keresztül voltak elérhetők. Pályázati támogatás igénybevételével kapcsolta be a megyei könyvtár az internetre a József Attila Városi Könyvtárat. 1998-ban, egy újabb nagy átépítés nyomán kibővült az intézményben működő HBONE-központ, tízszeresére nőtt a sebessége, a belső hálózat pedig soros elrendezésűből csillagpontossá változott (így minden munkaadó önállóan csatlakozhatott a rendszerhez). A mikrohullámú kapcsolat is tovább bővült, 1999-ben belépett a szolgáltatási körbe a Göcseji Múzeum, a Zala Megyei Levéltár, a Zala Megyei Kórház Egészségügyi Szakkönyvtára (ez a könyvtár egyike az ország négy, nyilvános könyvtárként működő kórházi könyvtárának). A könyvtár tőszomszédságában működő Zala Megyei Bíróság szakkönyvtárához vezetékes úton jutott el az internetkapcsolat (ez akkor nem volt teljesen szabályos, így az itteni munkaadó a könyvtár rendszerének tagjaként működött). A könyvtár honlapján helyezte el saját készítésű adatbázisait (Folyóiratok a Zala megyei közgyűteményekben; Nádas Péter bibliográfia; Zalaegerszeg történetének bibliográfiája és kronológiája; Zalai Életrajzi Kislexikon; Kossuth Lajos bibliográfia). Az integrált könyvtári rendszer bevezetése az évtized végén valósult meg: a Megyei Könyvtárak Gazdasági Egyesülése megbízásából az InfoKer Kiszövetkezet készítette el a TextLib integrált könyvtári rendszert. A kölcsönzés addig a KTRKS-rendszerrel folyt, a katalógus pedig a TEXTAR rendszerben volt hozzáférhető, de csak helyben. 1999-ben a kölcsönzésben sikerült áttérni a TextLib integrált rendszer használatára, és az év végéig (pályázati források segítségével, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár adatbázisának megvásárlásával és konvertálásával) sikerült felépíteni az elektronikus katalógust is. Ugyancsak pályázati forrásból készült el a TextLib WEB-server, amelynek segítségével 2000-ben az on-line katalógus az interneten keresztül is hozzáférhető vált. A hálózat kapacitása is duplájára nőtt, és végre üzembe állhattak az olvasók számára biztosított internethasználati számítógépek (előbb hét, majd további hét gépet használhattak az olvasók Internet- és multimédiás dokumentumok igénybevételére). A megye nagyobb városi könyvtárai is a TextLib rendszert választották integrált könyvtári rendszerüknek, ez a későbbiek során kedvező lehetőségeket teremtett az együttműködésre.

A megyei könyvtár tevékenysége, nyilvános könyvtári szolgáltatásai is nagy változásokon mentek át a rendszerváltást követően. Az informatikai fejlesztések mellett a hagyományos dokumentumforgalom, a kölcsönzés, helybeni használatok, különféle rendezvények szervezése, kiadványok készítése, kiállítások, kiterjedő nemzetközi kapcsolatok jellemezték könyvtárunk tevékenységét. Az éves beszámoló hű tükröi ennek a rendkívül sokrétű munkának – ezek adatainak felhasználásával próbáljuk meg most a könyvtár 90-es évekbeli életét bemutatni, korántsem teljesen, inkább csak a főbb jellemzőkre fókuszálva.

1991-ben, már az önkormányzati rendszerben, sok bizonytalanság zúdult a könyvtárra. A szolgáltatások iránt növekedett az érdeklődés (az év végén több mint 77 ezer látogatót regisztráltunk), de a költségvetési helyzet úgy alakult – ekkor volt a beázás, a könyvek egy része tönkrement – hogy a dokumentum-beszerzést vissza kellett fogni: a korábbi 500 körüli újság, időszaki kiadványszám 367-re esett vissza, a beszerzett könyvek száma pedig 5565 volt; csak kicsit enyhített a bajon, hogy a megyei önkormányzat az év vége felé még háromszázezer forint támogatást adott a dokumentum-beszerzéshez

(a teljes könyvtári állomány ekkor 244094 darab volt). A következő években ez a tendencia folytatódott, különösen a könyvek, de a hangzó és videodokumentumok átlagára is „dinamikusan” növekedett – ezt a könyvtárak, mindenféle pályázati és egyéb támogatásokat felkutatva sem tudták kompenzálni. A használók – különösen a diákok, illetve tanulmányaikat folytató felnőttek – éppen a drágulás és a nem megfelelő példányszám miatt a könyvtárak felé fordultak; ahogy az 1994-es *Jelentés* fogalmaz, „30 év óta nem volt ilyen alacsony a dokumentum-beszerzés mértéke – egyre nehezebb lesz tartani a megyei könyvtári színvonalat, egyrészt a szerzés alacsony mértéke miatt, másrészt, mert a kisebb (városi, iskolai) könyvtárak még nehezebb helyzetben vannak, szolgáltatásaik színvonala vészesen csökkent, s az igényes olvasóközönség fokozatosan a megyei könyvtár felé áramlik.”⁵⁰ Az építkezés ideje alatt ugyan – érthető okokból – hetvenezer alá csökkent a használók száma, de 1997-re már ismét meghaladta ezt a számot: ekkor 92678-an vették igénybe a könyvtár szolgáltatásait, 1999-ben 105607-en. A dokumentum-beszerzésben a mélypont 1995-ben volt, 3717 darabot jegyez a statisztika (a valóságban 4554 darab volt, de mivel az év végén érkeztek meg, nem szerepeltek a nyilvántartásban...). Ezután a szerzés mértéke lassan emelkedni kezdett, 1999-ben már 6364 dokumentumot vettünk nyilvántartásba. A szerzésre fordított összeg ekkor már éppen hétszerese volt a tíz évvel azelőttinek: 1990-ben 6779 darab 1143010 forintba került, 1999-ben pedig 7747745 forintot kellett kifizetni dokumentum-beszerzésre. Itt ugyanakkor már érezni lehetett az új könyvtári törvény nyomán belépő *érdekeltségnövelő támogatás* jótékony hatását (ezt először 1998-ban lehetett igénybe venni).

A könyvek mellett a hangzó- és videodokumentumok is igen népszerűek voltak: 1990-ben 1916 alkalommal kölcsönzött a könyvtár filmeket, sőt ekkor még vetítések is voltak, hiszen viszonylag kevés videolejátszó volt a háztartásokban. 1994-ben 6080 kazetta kölcsönzést regisztrált a statisztika, aztán lassan csökkenni kezdett, mert nem volt elég kínálat, 1999-ben viszont (a külön térítés eltörlését is figyelembe véve) 8000-re ugrott a használatok száma. A teljes kölcsönzési tevékenységet is a kölcsönzés volumenének emelkedése jellemezte leginkább: 1990-ben 78014, 1999-ben 98967 kölcsönzött regisztrált a statisztika, ebben az évben a kikölcsönzött dokumentumok száma 190957 darab volt. A jelentések évről évre a tanúhoz szükséges irodalmat jelölték meg a legkeresettebbnek – a hétvégi napokat a könyvtárban „mama napnak” is nevezték, mert ekkor jöttek a kötelező irodalomhoz, vizsgához szükséges irodalomért az ezzel a feladattal megbízott anyák, nagymamák... A nagy forgalom jelentős igénybevétel elé állította a könyvtár munkatársait, akiknek a száma az évtized során többször is csökkent a kisebb-nagyobb létszámleépítések miatt: 1992-ben 50 fő dolgozott a könyvtárban, az évtized végére ez már 44-re csökkent.

A megyei könyvtár az új világban is igyekezett minél szélesebb körben bekapcsolódni a kulturális vérkeringésbe. Kiadványok, kiállítások, adatbázisok készültek, szerveződtek e tevékenység során, hazai és határon túli kapcsolatok szövődtek. Különösen jelentős volt ez az évtized abból a szempontból is, hogy a nagy nemzeti évfordulók sora

⁵⁰ Jelentés a Deák Ferenc Megyei Könyvtár 1994. évi munkájáról. Zalaegerszeg, 1995. 1. p.

következett egymás után: 1990-ben volt Széchenyi István születésének 200. évfordulója – ekkor jelent meg az „Előre lelkesek...” című életrajz- és dokumentumkötet; 1992-ben, Kosuth Lajos születésének 190. évfordulóján országos figyelmet keltő bibliográfiát készített róla Fatér Bernadett helyismereti könyvtáros; 1993-ban könyvtárunk volt a „motorja” a Deák Ferenc születése 190. évfordulóját köszöntő megyei ünneppsorozatnak. 1994-ben a közgyűjtemények összefogásával, dr. Gyimesi Endre levéltárigazgató szerkesztésében jelent meg a Zalai Életrajzi Kislexikon, mely az egykori neves zalai személyiségek életrajzeit tartalmazta. A lexikon még további két bővített kiadást ért meg, immár könyvtárunk kiadásában, majd elektronikus változatban, adatbázis formában felkerült a honlapunkra. 1996-ban a millecentenáriumi ünnepek szervezésében vettünk részt. 1997-ben készült el az a diasorozat, amelyet Borbás György zalaegerszegi tanárral, Zala György szobrászművész munkásságának kutatójával állítottunk össze. A diasorozatot, mely a korábban feledésre ítélt, zalai származású szobrász művészi tevékenységét, életművét mutatta be, számos helyen be is mutattuk – ez, és az ugyancsak könyvtárunkban készült sajtóösszeállítás lett az alapja a Zala György munkásságát bemutató kötetnek. 1998-ban az 1848–49. évi forradalom és szabadságharc megyei ünneppsorozatába kapcsolódtunk be. A megyei könyvtár készítette a jubileumi programfüzetet és a szabadságharc zalai vonatkozású irodalmának bibliográfiáját.

A szépirodalom támogatásában is sokat tett a megyei könyvtár ebben az évtizedben: többek között Bán Zsuzsa, Orsós Jakab, Gaál Károly, Bécs Ernő műveit segítette megjelenni. Egy különleges irodalmi sorozatnak is gazdája lett a könyvtár: a Hules Béla által jegyzett Vadamosi Füzetek kiadását vállaltuk el 1998-ban. E füzetes sorozatot már korábban indította Hules Béla, ő maga szerkesztette és menedzselte az egymás után megjelenő kis köteteket, olyan – egyébként kiváló – szerzők műveit, akiknek nem sok esélyük volt a „hivatalos” könyvkiadásban megjelenni. A Vadamosi Füzetek szerzői között sok zalai is volt (maga Hules Béla is Zalabérben született, a hétvégi háza Lickóvadamoson állt, innen a sorozat neve), ezért fontosnak tartottuk a támogatását.

Két olyan szerzővel is kapcsolatba kerültünk, akik a magyar irodalom igen neves szereplői: Zalaegerszeg szülötte és díszpolgára, Keresztury Dezső volt az egyik, Nádas Péter a másik. Keresztury Dezső régi kapcsolatot ápolt könyvtárunkkal, 1984-ben, 80. születésnapján itt készült el első életmű-bibliográfiája. Ez 1994-ben, 90. születésnapja alkalmából kibővítve jelent meg az Irodalomtörténet című folyóiratban⁵¹, majd adatbázis formájában a honlapon is. Hasonló volt a sorsa a Baranyai György és Pécsi Gabriella által készített, a pécsi Jelenkor Kiadónál megjelentetett Nádas Péter bibliográfiának is.⁵² A Gombosszegezen élő világhírű író egyre szorosabb kapcsolatot ápolt a megyei könyvtárral, a Könyvtárpártoló Alapítvány Kuratóriumának is tagja volt – ennek következménye lett az a megállapodás, mely szerint a megyei könyvtár létrehozza a Nádas Péter Gyűjteményt, melyben teljességre törekvően gyűjti az író műveit, és a róla szóló irodalmat. Az író kötele-

⁵¹ Fatér Bernadett – Rózsás Beáta – Senkóné Horváth Ilona: Keresztury Dezső. Válogatott bibliográfia. = Irodalomtörténet. 1994. 3. 415–532. p.

⁵² Nádas Péter bibliográfia, 1961–1994. (Gyűjt. összeáll. szerk. Baranyai György, Pécsi Gabriella) Pécs–Zalaegerszeg, 1994. 493 p.

zettséget vállalt arra, hogy a világban különböző helyeken és nyelveken megjelent műveit, a recenziókat és egyéb irodalmat, valamint a műveiből készült színházi előadások plakátjait, egyéb anyagait eljuttatja a gyűjteménybe. A gyűjtemény első felelőse Baranyai György lett, nyugalomba vonulása után dr. Gyenes Imre vette át a különgyűjtemény gondozását.

A rendszerváltás után a határon túli magyarokkal is egyre szorosabb kapcsolatokat sikerült kiépíteni. Egyrészt a már korábban meglévő muravidéki magyar kapcsolatainkat terjesztettük ki; az együttműködés számos formája közül is kiemelkedik az a kiállítás, amelyet könyvtárunk muzeális kincseiből rendeztünk meg 1995-ben Muraszombatban, majd a lendvai várban. Ugyancsak értékes kapcsolatot építettünk ki a kolozsvári Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvánnyal 1994-ben. Előbb a Babeş-Bolyai Tudományegyetem oktatóit láttuk vendégül a nyári könyvtáros vándorgyűlésén, majd pedig ősszel egy csoport egyetemi hallgatót fogadtunk egyhetes továbbképzésen. A könyvtár szakos hallgatók itt ismerkedtek meg a korszerű szolgáltatásokkal, a könyvtári együttműködés módozataival. Ezt a részképzést az NKA pályázatából lehetett finanszírozni, évekig nagyon sikeres volt, de a 2000-es évek elejétől a kulturális alap már nem támogatta ezt a tevékenységet, ezért abba kellett hagyni.⁵³

*

Az 1990-es évek először szinte az összeomlás szélére sodorták könyvtárunkat; a szívós, kitartó munka, a rengeteg áldozat mégis meghozta a gyümölcsét. Újjáépült az épület, a könyvtár egyesítette erőit, és a sok fiatal, ambíciózus könyvtáros újra a város és a megye meghatározó kulturális intézményévé tette az intézményt. Bizonyára ez is közrejátszott abban, hogy az államalapítás 1000. évfordulóján, a 2000. május 13-án tartott városnapi ünnepségen Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Közgyűlése Pro Urbe díjjal tüntette ki a Deák Ferenc Megyei Könyvtárat. Az indoklás külön kiemelte a könyvtár „...a gyermekek olvasóvá nevelése, a zalaegerszegi könyvtárak együttműködése, a felsőoktatási intézmények kiszolgálása, a számítógépes információ-szolgáltatás, valamint az irodalom és művészetek támogatójaként” végzett tevékenységet.

„A KÖNYV MÁR KEVÉS...”

Könyvtár az ezredforduló után

A harmadik évezred küszöbére érve, a megyei könyvtárnak is újabb kihívásokkal kellett szembenézni – ezek részben a gyorsan átalakuló informálódási-tanulási-kultúrafogyasztási szokásokból, lehetőségekből, részben a politikai-gazdasági helyzetből fakadtak. Nem lehetett egy pillanatra sem megpihenni a babérokon, mert a megoldandó feladatok tömegesen érkeztek.

A könyvtár hálózati tevékenységét az 1997. évi kulturális törvény, illetve az azt követő jogszabályok végrehajtása jelentősen befolyásolta. 1998-tól jelent meg az önkor-

⁵³ Kolozsvári egyetemisták vendégeskednek Zalában. = Zalai Hírlap, 1995. okt. 17. 16. p., ld. még: Adorján Andrea – Rác Csilla – Richter Zsófia: Utazás a könyvek között. Zalai Könyvtári Levelező. 1995. 1–2. 35–36. p.

mányzati finanszírozási rendszerben az érdekeltségnövelő támogatás igénybevételének lehetősége, ehhez (az 1998. 15. sz. NKÖM) rendelet értelmében be kellett gyűjteni a fenntartók igazolását a dokumentum-beszerezésről. A támogatást azonban csak az intézményként működő könyvtárak után lehetett igénybe venni, s az intézménynek szerepelni kellett (s kell még ma is) a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékén. Ehhez pedig alapító okirat, képviselő-testületi határozat kellett... Nos, a zalai könyvtári hálózat ismét jól vizsgázott, a megyei könyvtár elkészítette az alapító okirat „prototípusát”, s a hálózatgondozó városi könyvtárakkal együtt elindult a szervezés. 2000-ben már a megye önkormányzati könyvtárainak több, mint 90 %-a szerepelt a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékén. Így nemcsak az érdekeltségnövelő támogatást vehették igénybe, hanem indulhattak a „Könyvtárpártoló Önkormányzat” és más pályázatokon is. Ez a lehetőség az évtized első felében számos zalai településnek hozott jelentős fejlesztési forrást.

A megyei könyvtár lett a központja az új szakfelügyeleti vizsgálati rendszernek is – bár erről konkrétan a jogszabály, a 14/2001. (VII. 5.) NKÖM rendelet nem rendelkezett, de a kulturális minisztérium a könyvtár igazgatóját (úgyis mint bejegyzett szakértőt) bízta meg a vezető szakfelügyelői feladatok ellátásával, az általa vezetett intézményt pedig a vizsgálatok gazdasági adminisztrációjának lebonyolításával. A feladat ismét nagy kihívás volt a könyvtárnak, de a hálózati gondozásnak is, hiszen a vizsgálatokat a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékén szereplő önkormányzati könyvtárakban kellett lefolytatni, hétéves „futamidővel” – ezekből pedig a megyében ekkor már 226 volt. Szerencsére a szakfelügyelői megbízásra is számos alkalmas, a szakértői névjegyzékben szereplő könyvtáros jelentkezett, a megyei és a városi könyvtárak vezetői, munkatársai közül. Így kilenc szakfelügyelővel indultak a vizsgálatok 2002-ben, mindjárt 22 könyvtárban. A feladatot nehezítette, hogy sok dokumentumot, amely a vizsgálatok lefolytatásához kellett, úgy kellett „kitalálni”, mert az iratminták nem voltak teljes körűen kidolgozva. Az évtized során – mert a vizsgálatok természetesen a második hétéves ciklusban is folytatódtak – a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékén szereplő önkormányzati könyvtárak mind sorra kerültek – ám 2004-től már elkezdett formálódni a KSZR, és egy-két év alatt ismét gyökeresen átalakult a könyvtári hálózat, így a vizsgálatok az évtized vége felé már a könyvtári szolgáltatóhelyeken folytak; 2010-ig összesen 218 vizsgálatot sikerült lebonyolítani. A szervezésben és lebonyolításban nagy segítséget jelentett a hálózati együttműködés – a vizsgálatra az ellátásban illetékes városi könyvtár közreműködésével, támogatásával került sor, és az ellátó könyvtárak is kaptak feladatokat az intézkedési tervekben. A fenntartók és a könyvtárak jól fogadták a segítő szándékú észrevételeket, számos eredmény, felújítás, gépesítés, a szolgáltatási és jogi körülmények javítása született meg az intézkedések nyomán.⁵⁴

Szintén „erőösszpontosítást” kívánó feladat jelent meg a 2000–2001-ben lezajló „Az olvasás éve” programsorozattal (amely más formában aztán tovább is folytatódott). A szakfelügyeleti vizsgálatok lebonyolításához hasonlóan, itt is a megyei könyvtár vált a gazdájává, megszervezőjévé és lebonyolítójává a teljes zalai programsorozatnak. A Nemzeti Kulturális Alap, felismerve a megyei könyvtárakban rejlő szervezőerőt, a helyi viszonyok

⁵⁴ Kiss Gábor. A könyvtári szakfelügyeleti vizsgálatok tapasztalatai Zala megyében. = Zalai Könyvtári Levelező. 2011. 1. 18–25. p.

ismeretét, saját maga munkáját és adminisztrációját is kímélve, egyre inkább a megyei megvalósítású projektek kiírását hozta gyakorlatba. Így bonyolódott le 2005–2006-ban „A Nagy könyv” programsorozata, 5,5 millió forint felhasználásával (melyben könyvbeszerezés, rendezvények szervezése egyaránt szerepelt); majd pedig az őszi könyvtári hetek rendezvénysorozatának szervezése is a megyei könyvtárakra maradt. Sajnos, a feladatok bővülése nem hozta magával a létszám, vagy a kiszolgáló kapacitás növekedését, inkább az ellenkezőjét – a 2000-es évek első felének megyei könyvtári krónikái az állandó restrikcióról, költségvetési hiányról, létszámcsökkentésekről szólnak. Már a 2000. évi jelentés két fős létszámleépítésről szól, továbbá a rendszergazda távozásáról. A rendszergazdának ebben az időben már stratégiai szerepe volt, hiszen nemcsak az intézmény, hanem a HBONE-központ működtetését is el kellett látnia: szerencsére a távozó Nyakas Orsolya helyét a könyvtárban dolgozó Török László át tudta venni, és rövid idő alatt beletanult a munkába, később felsőfokú végzettséget is szerzett, és a könyvtár informatikai fejlesztésének, a rendszer üzemeltetésének ma is ő a felelőse. A létszámcsökkentést azonban nem sikerült megállítani: minden felmérés, kimutatás, feladatbővülés ellenére az évtized során tovább folytatódott, olyan mértékben, hogy 2011-re már csak 38 dolgozója maradt a könyvtárnak, ebből 3 részmunkaidős.

A költségvetési megszorítások és az árak emelkedése a dokumentum-beszerezésben is hatalmas gondokat okoztak: 2000-ben és 2002-ben ugyan kiugróan magas (11 millió forint feletti) dokumentum-beszerezési keret állt rendelkezésre, de a beszerzett dokumentumok száma már csökkenni kezdett, s a 2000-es csúcstről néhány év alatt több, mint felére csökkent (2000-ben 8572 db, 2005-ben 2812 db). Voltak olyan esztendőik, hogy csak évközi átcsoportosítással lehetett dokumentum-beszerezési keretet biztosítani, a 2005-ös jelentés pedig arról tudósít, hogy „...az államháztartás zűrzavarai miatt több, a feladatellátást támogató forrás (ODR dokumentum-beszerezési hozzájárulás, hétéves továbbképzés normatívája, NIIF HBONE támogatás) nem folyt be a kasszánkba, szeptemberben pedig a fenntartó önkormányzat csökkentette az intézmény költségvetését. A napi működés fenntartása érdekében erőteljesen korlátozni kellett a kiadásokat, így a dokumentum-beszerezésre fordított összeget is.”⁵⁵ A könyvtár számára beszerzett dokumentumok száma a következő években sem nőtt jelentősen – ám az olvasói szokások megváltozása, illetve a kistérségi szolgáltatásokba való bekapcsolódás alaposan átrajzolta a beszerzés stratégiáját és gyakorlatát.

A beszerzési gondok mellett a könyvtárnak mindenképpen szembe kellett néznie a raktározási problémákkal is, hiszen 1995-től már csak ez az épület állt rendelkezésre a dokumentumok és szolgáltatások elhelyezésére. Említettük, hogy a korábbi költözködések is jelentős selejtezés, állományapasztás kísérte, majd a könyvtár épületében is folytatódott az apasztás. Itt már nemcsak az elavult politikai-gazdasági irodalom kivonásáról volt szó (ezek egy része el is ázott 1991 nyarán, illetve egy későbbi csőtörésben), hanem az ismeretterjesztő irodalom és különösen pedig a korábban felhalmozott szépirodalom felülvizsgálatáról is. Tudomásul kellett venni, hogy az olvasói ízlés megváltozott, az 1960-as, 70-es években nagy számban beszerzett műveket már alig keresték. Az apasztás nagymér-

⁵⁵ Jelentés. Deák Ferenc Megyei Könyvtár. 2005. 1. p.

vű volt, a 2000-es évek elejére már meghaladta a 70 ezer dokumentumot és aztán, váltakozó ütemben napjainkig folytatódott e folyamat. Jelentős volt a hanglezem-állomány (LP) csökkenése is – a mintegy 3600 darab megmaradó lemez viszont a könyvtár vezetése megtartandó, kulturális értéknek minősítette, így ezek ma már egyfajta különgyűjteményt képeznek, és csak a fizikai elhasználódás következtében lehetséges az apasztásuk.

Az 1990-es évek második felében vált esedékessé a teljes körű állományellenőrzés is, melyet a hatályos jogszabály alapján 12 évente kell elvégezni. A változó időkre jellemzően a könyvtár vezetése elhatározta, hogy a behasonlítás és számbavételt már számítógéppel, az épülőben lévő elektronikus katalógusra támaszkodva, illetve annak adatbevitelét bővítve végzi el. Az 1997-ben elkezdett ellenőrzés azonban, a nem megfelelően elkészített szoftver hibája miatt kudarcba fulladt, így a – fenntartó hozzájárulásával – meg kellett ismételni. 2001–2002-ben, egy sokkal körütekintőbb eljárás során sikerült is megvalósítani az integrált rendszer adatbázisára támaszkodó ellenőrzést, és a vizsgálatot jegyzőkönyvvel lezárni. Ez azért érdemel említést, mert a Deák Ferenc Megyei Könyvtár történetében korábban egyetlen ellenőrzést sem zártak jegyzőkönyvekkel – így viszont vagyoni és tájékoztatási szempontból is tiszta helyzetet sikerült teremteni.

A dokumentumállomány feltártsága kulcskérdés volt abból a szempontból is, hogy a katalógus már teljes egészében, az interneten keresztül bárki számára hozzáférhetővé vált. Nagy változás volt a katalógusszekrények eltávolítása és helyükre számítógépes terminálok állítása – a könyvtárosok mellett az olvasóknak is meg kellett tanulniuk a használatát. Ez nem ment könnyen, még évekkel később is a kérdőíves felmérések arról tanúskodtak, hogy az olvasók egyharmada elsősorban a könyvtárost kérdezi meg, ha valamire szüksége van, és nem a technikai eszközhöz fordul. E jelenség egyébként arra is felhívta a figyelmet, hogy sokkal többet kell foglalkozni a használók képzésével, de a könyvtárosok képzésével is, mert a technikai fejlődés olyan sebességet vett fel a 2000-es évek elején, amellyel mindenkinek nagyon nehéz volt lépést tartani.

2001-ben újabb olvasói internethasználati lehetőséggel bővült a megyei könyvtár: a gyermekolvasóban került átadásra az Oktatási Minisztérium ajándéka, a hét számítógépből álló úgynevezett internetlabor. Ez elsősorban a gyermekek számára biztosította a foglalkozások számítógépes háttérét, illetve szabadidőben az interneten való böngészést, de nagyon hamar a felnőttek oktatásába is bekapcsolódott. A Széchenyi Terv keretében, az Informatikai Kormánybiztosság lebonyolításában ugyanis pályázatok indultak, először a könyvtárak számítógépekkel való ellátására, majd a könyvtári olvasók internethasználatának tanítására. Ezeknek a tanfolyamoknak a tartására ki is képezték a könyvtárosokat, s így a megyei könyvtárban is (akárcsak a nagyobb városokban) elindultak a 20–22 órás tanfolyamok. Az olvasók megtanulták az Internet használatának alapvető fogásait, a levelezést és a szövegszerkesztés alapjait. A résztvevők többsége a középkorú vagy idősebb korosztályhoz tartozott; örömmel jöttek a képzésre, mert máshol esélyük sem volt ilyen alapismereteket szerezni. A 2000-es évek egyik legsikeresebb projektje volt ez, később a Nemzeti Kulturális Alapnál is lehetett a tanfolyamokra forrást szerezni – jellemzően ezek is a megyei együttműködésben, főleg a lenti és a zalaegerszegi városi könyvtárral együttműködve valósultak meg. A kistérségi, mozgókönyvtári szolgáltatás kiterjedése nyomán aztán e könyvtárak a falvakban is folytatták a lakosság internethasználatra való felkészítését.

A fejlesztések és szolgáltatás-bővítések – a sok pályázati forrásnak köszönhetően – dinamikusan követték egymást. 2002-től a gyermekkönyvtárnak önálló oldala lett az interneten, 2003-ban tovább nőtt a mikrohullámú rendszer kapacitása (155 Mbit/sec), bővült a rendszert kiszolgáló „alpha” gépek memóriája, és a VOiP szolgáltatás keretében új telefonközpont kezdte meg működését, mely már lehetővé tette az interneten való telefonálást, a költségek radikális csökkentését. Az IHM/ITP-5 2/b pályázaton – címe „eVilág – digitális kultúra térnyerésének támogatása” 5 millió forintot nyert a könyvtár, melyből különösen a digitalizáláshoz és az archiváláshoz szükséges eszközöket sikerült megvásárolni (pl. A/3-as scannert, digitális fényképezőgépet, projektort, szoftvereket). Ekkor már egy éve folyt a megyei könyvtár és a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár közös digitalizálási és archiválási projektje, amelynek keretében, az egyik legjelentősebb napilap, a Zalai Közlöny első világháború előtti (1900–1904), és különösen a két világháború közötti (1920–1932) lapszámainak elektronikus formájú rögzítése, majd adatbázisba rendezése valósult meg. Az adatbázist először CD-ROM-on lehetett igénybe venni, de 2004-ben sikerült új megyei könyvtári honlapot kifejlesztetni, és ezt az adatbázist ott elhelyezni. Sajnos, ezt a projektet, a támogatási források hiánya miatt nem lehetett folytatni, napjainkban a Zalai Tudástár keretei között éled újjá az adatbázis szolgáltatása. Ugyancsak 2004-ben létesült az eMagyarország pont a könyvtárban, bővítve az internethasználók lehetőségeit.

A könyvtár más fórumokon is bekapcsolódott az internetes szolgáltatások népszerűsítésébe: 2000 őszén jött létre az a konzorcium, mely megszervezte a Zal@net Regionális Informatikai Napokat (az akció kezdeményezője Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala és a ZALASZÁM Kft. volt; a konzorciumban részt vett még a József Attila Városi Könyvtár és Nagykanizsai Városi Könyvtár is). Az elektronikus szolgáltatások témakörében a megyei könyvtárban is sor került egy konferenciára. Az internetes szolgáltatások népszerűsítésére indult el 2001-ben az Internet Fiesta országos rendezvénysorozata – ebben a megyei könyvtár a kezdetektől napjainkig részt vesz, rendezvények, vetélkedők, honlapbemutatók szervezésével. Ugyancsak 2001-ben indult el a ZALATAR – ez a megyében dolgozó könyvtárosok levelezőlistája, a legfontosabb és leggyorsabb információs lehetőség a szakma számára. 2005-ben megjelentek a könyvtárakban a NAVA-pontok; a Nemzeti Audiovizuális Archívum játékfilm- és televíziós műsorállománya inentől kezdve a könyvtárhasználók rendelkezésére is állt.

Még egy különleges szolgáltatást meg kell említetünk a megyei könyvtár kínálatából: az angol nyelv tanulását, a Nagy-Britannia megismerését szolgáló British Council pont működését. Az angol kulturális intézet által létrehozott és működtetett szolgáltatást Szabó Sándor, a British Council budapesti könyvtárának vezetője segítette meghonosítani a megyei könyvtárakban (korábban a megyei pedagógiai intézet volt a BC partnere, de úgy értékelték, hogy a közkönyvtárakban jobban hasznosul a könyvtár anyaga). A „cornert” 1999-ben maga a brit nagykövet avatta fel, majd 2001-ben jó minőségű számítógépet, és évről évre könyvállományt is biztosítottak hozzá. A különösen nyelvtanuláshoz, nyelvgyakorláshoz, de utazáshoz, munkavállaláshoz is remekül használható British Council Cornert a 2000-es években erősen támogatta a brit kormányzat – 2005-ben pl. Angol Nyelvi Forrásgyűjteménnyel gazdagodott a könyvtár, 2007-ben angol nyelvtanfolyamra is jutott támogatás – ám az évtized vége felé a brit külpolitika érdeklődése más irányba for-

dult, Magyarország már nem volt stratégiai fontosságú partner számukra, így a támogatás megszűnt. Sajnálatos veszteség volt, mert e szolgáltatás olyan népszerűnek bizonyult, hogy a kölcsönzésben külön jogosultságokat kellett a British Council állományába tartozó művekre beállítani.

A hagyományos kölcsönzés és az olvasótermi forgalom, a korábban említett nehézségek, a dokumentum-beszerzés hiányosságai ellenére is népszerű volt időszakunkban – különösen az első években, már az internetes katalógus megnyitása után elkezdtek áramlani a kérések, személyesen, telefonon, faxon, e-mailben. 2001-ben a dokumentum-forgalom 246446 egység volt, nőtt a beiratkozott olvasók száma (8477) és a látogatóké is (138634). Néhány év múlva azonban a lendület csökkenni kezdett, a felnőtt- és gyermekolvasók száma is kevesebb lett: 2005-en 6592 beiratkozott olvasója volt a megyei könyvtárnak, a látogatók száma 118560. Megjelent ugyanakkor egy új mérőszám, a *távhasználatok* száma, amelybe a telefon, fax, e-mail illetve az interneten lévő katalógusok, adatbázisok használata tartozik. Nos, ez 2005-ben együtt több mint 141000 használatot jelez, amely elég világosan mutatta, hogy a könyvtári igénybevételt, a szolgáltatásokat milyen irányba kell fejleszteni. A honlap és az interneten való megjelenés, az olvasószolgálati műveletek távoli végzése, a különböző adattárak, adatbázisok, a sokoldalúan feltárt katalógus – ezek azok a kívánalmak, amelyek a könyvtár XXI. századi használhatóságát megalapozzák.

Említettük többször is, hogy a megyei könyvtár igen korán, első honlapjával egy időben hozzákezdett az interneten a tartalmi szolgáltatásokhoz; ezek bővítése, megújítása folyamatosan történt. A problémát leginkább itt is az anyagiak okozták: ha sikerült forrást szerezni egy fejlesztésre, akkor megvalósítható volt, de sokszor a legjobb kezdeményezéseket is abba kellett hagyni az anyagiak hiánya miatt (pl. a Zalai Közlöny digitalizálását). Így került sor 2001-ben a *Folyóiratok a zalaegerszegi közgyűjteményekben* című adatbázis kiegészítésére más könyvtárak lelőhely adataival – innentől kezdve az egyik legfontosabb megyei szolgáltatásunk lett a *Folyóiratok a Zala megyei közgyűjteményekben* adatbázis. 2003–2004-ben a *Tarkaforgó* című gyermekkönyvtári módszertani kiadvány digitalizált változata került fel a honlapra. Az elektronikus formátumú kiadványok is megjelentek, pl. 2004-ben megjelent a „Használd a jók benned vetett bizalmát...” című, Deák Ferencről szóló könyv, vagy 2005-től az *Olvasó Lurkó* című kisgyermekeknek szóló folyóirat.

A hagyományos könyvtári szolgáltatások mellett (vagy velük együtt) a könyvtár igen gazdag rendezvényszervező és kiadványozási tevékenységet is folytatott, utóbbit főleg a helyismereti, helytörténeti, gyermekkönyvtári és hálózatgondozói feladataival összefüggésben. A sok-sok könyvünnepe, bemutatót, szavalóversenyt részleteiben csak az éves jelentésekben lehet tanulmányozni, a mostani összefoglaló kereteit mindenképpen meghaladják. Mindenképpen meg kell említeni viszont, hogy a 2000-ben Nyakasné Túri Klára (a József Attila Városi Könyvtár egykori vezetője, neves bábművész) által alapított Keresztury Irodalmi Kör 2002-től a megyei könyvtárban tartja havi rendszerességgű összejöveteleit, rendezvényeit. A Kör, amely egy teljesen polgári jellegű, civil társaság, az elmúlt csaknem egy évtizedben számos nagy sikerű – irodalmi, zenei, képzőművészeti, történelmi – rendezvénnyel örvendeztette meg a kultúrát igénylő zalai, zalaegerszegi közönséget. Ma már fogalomká is vált, rangot jelent a Kör rendezvényein fellépni, bemutatkozni. A zalai helytörténeti irodalom számos újabb kiadványát is így ismerhették meg az érdeklődők.

A rendezvények közül – a már említett „Az Olvasás éve, Összefogás a könyvtárakért”, majd „A Nagy Könyv” egész megyét átfogó szervezése mellett – kiemelkednek azok a szakmai konferenciák, továbbképzések, melyeket a könyvtár más partnerekkel, pl. a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Zala Megyei Szervezetével közösen rendezett meg; hogy a könyvtárosok minél szélesebb körű részvételét biztosítani lehessen, három helyszínen, a megyei könyvtárban, illetve a keszthelyi és a nagykanizsai városi könyvtárban (pl. 2004-ben „Az esélyegyenlőség elveinek érvényesítése az információ- és dokumentum-ellátásban” illetve a „Könyvtárak a nyelvtanulás szolgálatában”).

A hálózati, szakmai munkát szolgálta a 2000-ben megjelent Zalai Könyvtári Minerva, 321 zalai könyvtár adataival; rendszeressé tettük a megye könyvtári helyzetét bemutató éves kiadványt, melynek címe „Zala megye településeinek ellátása...” (az utóbbi években a Zalai Könyvtári Levelezőben jelenik meg). A helyismereti-helytörténeti munka is számos eredményt mutatott fel az évtized első felében: folytatódott a Vadamosi Füzetek kiadása (amíg Hules Béla bírta erővel, azután a sorozat megszűnt). 2001-ben két fontos kiadványt is sikerült megjelentetni: az egyik – saját kiadásban és finanszírozásban – *Árvay István: Kaland vagy történelem* című műve, mely a II. világháború végén nyugatra hurcolt zalaegerszegi leventéknek állít emléket. A másik már hatalmas vállalkozás volt: *Takács J. Ince – Pfeiffer János: Szent Ferenc fiai a veszprémi egyházmegyében a 17–18. században* című kéziratban fennmaradt egyháztörténeti munkáját adtuk ki, a Zala Megyei Levéltárral, a Zala Megyei Honismereti Egyesülettel és Mezei Zsolt pápai történésszel együttműködve. Bekapcsolódtunk a zalai községtörténeti kutatásokba és a Szentgyörgyvölgytől Kehidáig című tanulmánykötet elkészítésébe is. 2003-ban (a megyei könyvtár 50 éves évfordulójának tiszteletére) adtuk ki „A letéti ládától az Internetig” című könyvtártörténeti kiadványt. 2003-ban volt névadónk, Deák Ferenc születésének 200. évfordulója is – kiállítást, előadásokat rendeztünk életéről, munkásságáról. Zalai kultuszáról, tiszteletéről készült el a már említett „Használd a jók benned vetett bizalmát...” című könyvünk, mely 2004-ben látott napvilágot. 2003-ban még egy irodalmi műhelynek is helyet adtunk – könyvtárunkban működött az év végéig a Pannon Tükör Szerkesztősége. 2005-ben jelentettük meg a Zalai életrajzi kislexikon 3. bővített kiadását, mely kereshető adatbázissá alakítva honlapunkra is felkerült

*

A 2000-es évek második felének eseményei két, rendkívül meghatározó változás köré csoportosíthatók: az egyik a kistérségi, mozgókönyvtárinak is nevezett szolgáltatási rendszer kialakítása a megyei könyvtárban és Zala megyében, a másik pedig az európai uniós pályázatok megjelenése, és azok kapcsán a fejlesztési, feladatellátási változások. Könyvünk más helyén⁵⁶ részletesebben is szólunk a mozgókönyvtári szolgáltatás megyei rendszerének kialakításáról, most elsősorban a Deák Ferenc Megyei Könyvtár oldaláról vesszük szemügyre a történeteket.

Mint korábban utaltunk rá, a kistelepülések könyvtári ellátása a rendszerváltás óta nyomasztotta a könyvtári szolgáltatásokért felelősséget érző szakembereket. Zala megyé-

⁵⁶ ld. A megyei könyvtári ellátás története c. fejezetet.

ben az ellátórendszerek működése és a megyei könyvtár által nyújtott hálózati támogatás biztosította a nagyobb könyvtárak szolgáltatásait a községek számára, a helyi befizetések pedig némi dokumentum-beszerzést is lehetővé tettek. Így a települések kb. kétharmadában az ellátórendszeri szolgáltatás legalábbis a minimálisan elvárható könyvtári tevékenységet biztosítani tudta, a pályázatokból pedig sok helyen fejlesztésekre is futotta. Nagyobb volt a baj a mintegy 70-80 önállóan működő könyvtár esetében, ezeknél sokszor a dokumentum-beszerzést sem tudta biztosítani a fenntartó, többségükben vegetáltak vagy szüneteltek. A könyvtári szolgáltatási rendszer tehát, ha elég rossz hatásokkal is, de működött Zala megyében. A probléma a könyvtárak működési körülményeivel volt: a szakfelügyeleti vizsgálatok kimutatták, hogy a kistélepi könyvtárak alapító okirattal, de önkormányzati szakfeladaton működtek, amely az államháztartási törvénybe ütközött, és elméletileg be kellett volna zárni őket. A megoldás tehát csak a szolgáltatás-megrendelés lehetővé tételére számukra, ahol egy professzionális szolgáltató elvégzi az intézményi feladatokat, szerzeményez, építi a katalógust, szállítja és cseréli az állományt. Ezt a megyei könyvtár számára amúgy a kulturális törvény feladatává is tette,⁵⁷ a zalai városi könyvtárak számára pedig a hálózati támogatás biztosította az alapvető feltételeket – ahhoz azonban, hogy érdemi változás következzen be a szolgáltatás minőségében, sokkal több pénz és átfogó szabályozás kellett.

A változások két szálon indultak el: az egyik lehetőség a Belügyminisztérium 2004. évi – ösztönző – támogatási pályázata volt, melyet a már létrejött többcélú kistérségi társulások részére írt ki kistélepi könyvtári szolgáltatások fejlesztésére. Erre Zala megyéből csak a Nagykanizsai Többcélú Kistérségi Társulás, illetve a Halis István Városi Könyvtár reagált 2005-ben – de egyelőre csak öt települést vont be a szolgáltatásba, ugyanakkor nekikezdett egy olyan integrált rendszer kialakításának, amelyben a könyvtár szolgáltatási környezetében lévő könyvtárak és olvasók egy területen tájékozódhatnak, levelezhetnek, dokumentumokat olvashatnak: így született meg a NagyKar rendszer.

A másik kezdeményező a megyei könyvtár volt, amelynek ekkor még nem volt saját ellátott könyvtárhálózata, csak hálózati gondozásban részesített önálló intézményei. Az országos könyvtárpolitika által formálódó KSZR lehetőségeire már 2004-től igyekezett felhívni a hálózat tagjainak figyelmét, de azok egyelőre nem mozdultak. Így a megyei könyvtár 2005-ben pályázatot nyújtott be a Nemzeti Kulturális Alaphoz kistélepi könyvtári állományának fejlesztésére: az elnyert 1200000 forintból öt község számára nyújtott letéti ellátást. Az év során a KSZR kilépett az országos politika porondjára, s az 5/2005. Korm. rend. már szolgáltatóhelyenkénti normatív támogatást biztosított a többcélú kistérségi társulásoknak, ha felveszik céljaik közé a „mozgókönyvtári ellátást”. A megyei könyvtár munkatársai megértették a változás jelentőségét: ahogy a 2005. évi jelentés fogalmaz, „A többcélú kistérségi társulásokon belül a mozgókönyvtári feladat felvállalásának lehetőségével emelkedhet a községi könyvtári ellátás színvonala”.⁵⁸ Még ebben az évben elkészült egy koncepció, melynek címe „A kistélepi élő lakosság könyvtári ellátásának korsze-

⁵⁷ 1997. CXL. tv. 66. §

⁵⁸ Jelentés. Deák Ferenc Megyei Könyvtár. 2005. 26. p.

rűsítése Zala megyében”; ezenkívül a megyei szakmai folyóirat, a Zalai Könyvtári Levelező is adott információkat a KSZR lehetőségeiről. A megyei könyvtár, a Könyvtári Intézettel összefogva, egy módszertani kiadványt is megjelentetett a kistelepülési könyvtárosok számára, Sebestyénné Horváth Margit: A kistelepülési könyvtárosok kézikönyve című művét.

A nagy feladat tehát itt volt a megyei könyvtári hálózat előtt: meg kellett győzni a kistérségek vezetőit, hogy vegyék fel céljaik közé a könyvtári ellátási feladatot (ehhez kapták a normatívát) és meg kellett győzni a községek vezetőit, hogy adják fel az intézményi működést könyvtáraik esetében, és kössenek új ellátási szerződést, immár a mozgókönyvtári szolgáltatásra. A megyei könyvtár 2006-ban kezdett az igazi nagy offenzívába: tavasszal – az MKE Zala Megyei Szervezete segítségével – konferenciát szervezett „A többcélú kistérségi társulások szerepe a kistelepülések könyvtári ellátásában” címmel, ahová előadóként a már sikeresen működő Vas megyei ellátó könyvtárak képviselőit, hallgatóságként az önkormányzatok és a kistérségi társulások vezetőit hívták meg. A maga környezetében elkezdte megkötni az ellátási megállapodásokat, bevonva régóta nem működő települési könyvtárakat is. A városi könyvtárak közül a zalaegerszegi, keszthelyi és a lenti könyvtár vált elsődleges szövetségessé (a nagykanizsai városi könyvtár kicsit más utat választott, a letenyei városi könyvtár pedig kivárt, mert náluk nem működött ellátórendszer...). Az összehangolt, egységes szemléletű, azonos tartalmi feltételű kampány ismét gyors sikert hozott: az önkormányzatok tömegesen mondták ki intézményeik megszüntetését és kötötték meg a szolgáltatási szerződéseket – 2007-ben, elsősorban a közép- és észak-zalai térségben már 160 település vehette igénybe a sokkal korszerűbb, gazdagabb tartalmú könyvtári szolgáltatást (köztük is számosan voltak, ahol már évek, évtizedek óta nem működött könyvtár). 2008-ban a megyei könyvtár hathatós fellépésére a letenyei kistérség is felvette céljai közé a mozgókönyvtári ellátási feladatokat; az évtized végére az ellátott települések száma 229 volt. A megyei könyvtár is kialakította a maga ellátási körzetét: először két kistérség, a zalaszentgróti és a zalaegerszegi területén kezdett el szolgáltatni; amikor 2008-ban (több korábbi kistérség területéből) létrejött a pacsai kistérség, akkor pedig már három kistérségben lett szolgáltató, összesen 30 községben. Ehhez 2010-ben Pácsa város is csatlakozott – ennek érdekessége, hogy ez a könyvtár jogilag városi könyvtár, de a település önkormányzata mégis szolgáltatóhelyként kívánja működtetni. Így a megyei könyvtár – több évtizedes szünet után – ismét közvetlen partnere lett a települési könyvtári ellátást végző könyvtáraknak. Ez anyagilag is előnyösnek bizonyult, hiszen az elvégzett munka költségtérítése jótékonyan hatott a működési hiányosságokra – az évtized második felében stabilizálódott a könyvtár anyagi helyzete. A nagy európai uniós, illetve NKA-s pályázatok a további fejlesztési lehetőségeket is megadták: a kistérségi könyvtári szolgáltatások számítógépes háttérének kialakítása, az integrált rendszer kibővítése, a kistelepülési könyvtári állományok feldolgozása, elektronikus katalógusba rögzítése ezekből a forrásokból tudott megvalósulni. A könyvtár más pályázati forrásokat is felkutatott a kistérségi könyvtári szolgáltatások népszerűsítésére, bővítésére: 2010-ben pl. az NKA-hoz a Fejér György Városi Könyvtárral és a József Attila Városi Könyvtárral közösen benyújtott pályázat keretében sikerült elkészíttetni a mozgókönyvtári szolgáltatás logóját, népszerűsítő plakátját és 106 település könyvtárnépszerűsítő mappáját. Az „Összefogás a könyvtárakért” pályázatokon rendre szerepelnek a kistelepüléseken tartott

rendezvények, akárcsak az ünnepi könyvhéten vagy a megyei gyermekkönyvheteken. Így elmondható, hogy ez a szolgáltatás a kölcsönös előnyök alapján működik – legnagyobb nyertesei mégis a közösségekben élő emberek.

*

A megyei könyvtár történetének egyik utolsó fejezete az európai uniós pályázatokba való bekapcsolódás, annak nyomán pedig a technikai lehetőségeknek, a könyvtár berendezésének, a szolgáltatási feltételeknek hatalmas átalakulása. A fejlesztésekre elsősorban a TIOP, a továbbfejlesztésekre, a tevékenységek kibővítésére pedig a TÁMOP konstrukció keretében meghirdetett pályázatok adtak lehetőséget.

2008 nyarán, soha nem látott izgalmak közepette készült a megyei könyvtárban az első uniós háttérű pályázat, mely a TIOP-1.2.3 kódjelet viselte, és a „Könyvtári szolgáltatások összehangolt infrastruktúra-fejlesztése – Tudásdepó Expressz” címet viselte. A pályázat megvalósítására egy nagyobb megyei konzorcium jött létre, a megyei könyvtár mellett a zalaegerszegi, keszthelyi, lenti, letenyi városi könyvtár és a Zala Megyei Kórház Egészségügyi Szakkönyvtára vett benne részt. A pályázat benyújtása 2008 szeptemberében történt, elbírálására és eredményhirdetésére csak 2009-ben került sor. Október 1-jén lehetett hozzákezdeni a megvalósításhoz, így az eredetileg 24 hónapra tervezett projektet 15 hónap alatt kellett végrehajtani. Óriási eredmény, hogy 2010. december 31-én mégis sikerült befejezni – csak nagyon szoros együttműködéssel, a projektet vezető megyei könyvtár folyamatos irányításával lehetett ezt megoldani. A pályázat összértéke 100 millió forint volt, amelyből a megyei könyvtár 53,5 millió forintot használhatott fel.

A projektmenedzser Tóth Judit, a projekt asszisztense Sebestyén Horváth Margit volt. A fő feladatok közé – melyeket a konzorcium tagjainak végre kellett hajtani – a könyvtárak technikai ellátottságának javítása, a TextLib integrált rendszer fejlesztése, illetve a Zalai Tudástár létrehozása tartozott. A megyei könyvtár a források célszerű felhasználásával a következő eredményeket érte el: sikerült kibővíteni a TextLib integrált rendszert több, a távoli elérést biztosító, akadálymentesített modullal, a kistérségi letéti modult kiváltani az integrált könyvtári rendszerhez illesztett modullal; a régi, elavult oktatókabinet helyett új, korszerű, internetlaborunk lett. Az RFID automatikus kölcsönzés bevezetésével az önkiszolgálás és a vagyonvédelem feltételeit sikerült megteremteni, amelyhez a kame-rarendszer kiépítése is hozzájárult; a belső hálózat szerverekkel, munkagépekkel bővült és gyorsabb lett; az akadálymentesítés során újjáépült és a mozgáskorlátozottak számára is igénybe vehetővé vált az alagsori vizesblokk; az olvasói szintek a vakok és gyengénlátók számára részben akadálymentessé váltak. Végül pedig létrejött egy új szolgáltatási felület, a Zalai Tudástár, amely egyszerre tudja szolgáltatni a konzorciumi tagkönyvtárak katalógusait, adatbázisait, elektronikus dokumentumait.

Miközben a TIOP pályázat előkészítésén és megvalósításán dolgoztunk, megjelent a másik nagy uniós alapú pályázat, a TÁMOP-3.2.4 kódjelű, címe „A könyvtári hálózat nem formális és informális képzési szerepének erősítése az élethosszig tartó tanulás érdekében”. A TIOP pályázatra szövetkezett konzorcium úgy határozott, hogy továbbra is együtt marad, és elindul ezen a megmérettetésen is. A bírálat után ez is nyert, és több mint

77 millió forintos forrás felhasználását tette lehetővé a konzorciumi tagok számára, 2010. július 1-je és 2012. február 28-a között. Ez további hatalmas lehetőségeket kínált fel a megyei könyvtár számára: hosszú idő után mód nyílt új, modern bútort készíttetni a felnőtt és a gyermekolvasói térbe; megújult a könyvtár honlapja, külön aloldallal a gyermekek és a kistérségi olvasók számára; a könyvtár gazdag és látványos promóciós anyagokat tudott készíttetni az olvasás népszerűsítésére; több kistelepülési és iskolai könyvtár dokumentumállományát sikerült feldolgozni az integrált rendszer katalógusában; a helyismereti gyűjtemény analitikus feldolgozása jelentősen előrehaladt, és elkezdődött a Zala megye településeinek képes ábrázolása című adatbázis feltöltése. Az olvasók számára számos rendezvényt sikerült szervezni, a gyermekek számára pedig integrációs foglalkozássorozatot. A könyvtár munkatársai közül többen szakmai és szaknyelvi képzéseken vettek részt.

A két óriásprojekt végrehajtása hatalmas igénybevétel elé állította a megyei könyvtár munkatársait, hiszen semmilyen külső közreműködőt, pályázatíró céget nem vettünk igénybe a projektek lebonyolításához, másrészt a feladatokat a napi munka mellett kellett ellátni. Már nem volt hova és kihez átcsoportosítani a feladatokat, hiszen a könyvtár munkatársi gárdája éppen a projektek indítása előtt fogyatkozott meg újfent: 2007-ben a megyei önkormányzat tárgyalásokat kezdett a zalaegerszegi városi önkormányzattal a megyei és a városi könyvtár összevonásáról, a feladatok összehangolásáról. Az egyébként reális elképzelést azonban egyik fél sem akarta igazán megvalósítani, leginkább a költségek és az intézményi létszámok csökkentését akarták elérni – sajnos, ez is lett a hosszadalmas tárgyalások következménye. A megyei könyvtárat e balul sikerült akció tíz százalékos létszámleépítéssel sújtotta, így 2008-ban már csak harminchat főállású és három részfoglalkozású munkatársa volt intézményünknek. Ennek ellenére, sokszor tényleg emberfeletti munkával sikerült a feladatokat megvalósítani.

Az olvasószolgálati munkában a forgalmi adatok további lassú csökkenést mutatnak. 2006-ban 5837 beiratkozott olvasó volt, 2010-ben 4955 (illetve a napijegyeseket figyelembe véve 5270). Csökkent a személyes használatok és a kölcsönzött dokumentumok száma is (utóbbi 139831-ről 118785-re). Ebben azonban már nemcsak az említett gyenge szerzeményezés a ludas, hanem az olvasói szokások megváltozása is. A könyvtár korábbi, talán legnagyobb igénybevevői csoportja a diákság volt; ezek száma, a demográfiai helyzet romlása miatt számszerűen is megfogyatkozott (a korábbi 65 százalékról 54 százalékra esett az arányuk), de ennél is fontosabb, hogy a szakirodalmi tájékozódásuk szinte teljes egészében az interneten található tartalmak felé fordult. A nyomtatott irodalmat egyre kevésbé veszik kézbe, csak ha annak elektronikus változatát nem találják. A könyvtár fejlesztései nem véletlenül mozdultak a honlap megújítása, a távoli hozzáférések biztosítása irányába – a távhasználatok változatlanul magas, sőt emelkedő száma (2006-ban 219396, 2010-ben 265120) azt mutatja, hogy ebbe a térbe kell áthelyezni a tartalmi szolgáltatások jelentős részét.

A könyvtár azonban nemcsak tartalomszolgáltató hely, hanem kulturális-közöségi, helytörténeti intézmény is. A lehetőségekhez képest igyekeztünk egyre több rendezvényt, élményt adó összejevetelt szervezni, vetélkedőket, megyei méretű pályázatokat lebonyolítani, kiadványokat megjelentetni – ebben pl. a TÁMOP pályázat óriási segítséget nyújtott. 2006-ban bekapcsolódtunk az 1956-os forradalom és szabadságharc megyei

megemlékezés sorozatába, s egy középiskolásoknak kiírt pályázat dolgozatait összegyűjtve, 2007-ben kiadtuk a „Nagyapáink forradalma” című könyvet. 2008-ban részt vettünk a XXXVI. Országos Honismereti Akadémia szervezésében és lebonyolításában: ez Mátyás király emlékére is szerveződött, ezért az Országos Széchényi Könyvtárral közreműködve egy Corvina kiállítást is rendeztünk a Városi Művelődési Központban. Gyermekkönyvtárunk 2007–2008-ban megyei vetélkedőt is szervezett általános iskolásoknak „Mátyás, a jégen választott király” címmel.

2009-ben, a második világháború kitörésének 70. évfordulóján a „Lengyel szeptember” című országos rendezvénysorozatba kapcsolódtunk be: szeptember 24-én kiállítással és emlékműsorral idéztük fel Lengyelország megtámadásának és a lengyel menekültek befogadásának történetét. Rendezvényünkön Joanna Stempinska nagykövet asszony is részt vett. December 17-én az Összhang antológia megjelenésének 30. évfordulóján tartottunk irodalmi tanácskozást könyvtárunkban.

Ez az év Zala megye millenniumi éve is volt (1009-ben említették először Kolont, Zala megye elődjét). Könyvtárunk a középiskolások körében hirdetett meg megyei vetélkedőt, Kolontól – Zaláig címmel, melynek döntője a megyeháza nagytermében volt.

A 2010-es évben is volt lengyel vendégünk, Gregor Lubczik korábbi nagykövet, aki november 11-én, Lengyelország nemzeti ünnepén mutatta be a menekültek befogadásáról készített hatalmas képeskönyvét. A találkozón, hasonlóan az előző évihez a Zalaegerszegen és környékén élő lengyelek is részt vettek. Ezt az évet a megyei önkormányzat Asbóth Sándor emlékének nyilvánította: a keszthelyi származású mérnök, katonatiszt, Kossuth Lajos szárnysegéde, majd az USA hadseregének tábornoka, argentinai nagykövet 200 éve született. A megyei közgyűjteményekkel együttműködve egy középiskolásoknak szóló levelezős játékot bonyolítottunk le „Keszthelytől Buenos Airesig – Asbóth Sándor nyomában” címmel.

Nemzetközi, illetve határon túli magyar kapcsolatainkat is tovább ápoltuk: rendszeresen részt vettünk a muravidéki könyvtári, irodalmi rendezvényeken, illetve tartottunk könyvbemutatókat könyvtárunkban. Emlékezetes pl. a 2008. júniusi rendezvény, melynek címe „A Somlótól a Lendva-hegyig. Borok – tájak – korok”; résztvevői borász-irodalmárok (Ambrus Lajos, Bence Lajos) és borászok (Rozsmán István, Veres János) voltak. Erdélyi vendégeket is többször fogadtunk, 2009 májusában a marosvásárhelyi Cseh Gábor és Dáné Károly, 2010 júniusában a csíkszeredai Ferencz István és Fekete Vince, a Székelyföld című folyóirat szerkesztői voltak a vendégeink.

A Nádas Péter Gyűjtemény híre is eljutott már a világba. Több kutató is igénybe vette irodalomtörténeti munkájának elkészítéséhez; 2010 januárjában pedig dr. Gyenes Imre, a gyűjtemény kezelője tartott előadást Pozsonyban, a „Nádas Péter írásművészetének közép-európai kontextusai” című konferencián, Nádas Péter nyugat-európai és tengerentúli befogadásának jellegzetességeiről.

Még egy születésnapot ünnepeltünk meg, 2010. március 5-én – jogelődünk, a körzeti könyvtár létrehozásának 60. évfordulóját. Az ünnepi tanácskozást nem annyira múltidézésnek, inkább a jövőkép felvázolásának szántuk, a címe is ezt mutatja. „Kistelepülési könyvtári ellátás helyzete és jövőképe” – utalva arra a (nem meglepő) tényre, hogy napjainkban ismét, talán már harmadszor tértünk át az 50-es években meghonosított,

cserélő-letéti könyvtári ellátásra, a nagyobb intézmények által kistelepüléseknek nyújtott komplex kulturális-információs szolgáltatási formára...

Könyvtárunk, az 1952-es megalapítást tekintve, 2011 őszén lépett a *hatvanadik* évébe. De azért a sors gondoskodott róla, hogy ez az év se múljon el nagyobb változások, megpróbáltatások nélkül. 2011 januárjában egy fővel csökkentette fenntartónk az intézményi létszámot; februárban a megyei önkormányzat megszüntette a könyvkötészet és a restaurátorműhely megyeházán történő elhelyezését, és mindössze 18 napot adott arra, hogy új helyet találjunk a számára. Sok választásunk nem lévén, a könyvtár egyik alagsori raktárát alakítottuk át erre a feladatra – ennek következtében az itt lévő folyóiratok egy részét kiselejteztük, másik részét a folyosóra telepítettük. A költözködés és átalakítás kb. egymillió forintba került.

Márciusban újabb utasítást kaptunk könyvtárunk fenntartójától, hogy a Zala Megyei Pedagógiai Intézet dr. Kovács Lajos Szakkönyvtárát fogadjuk be intézményünkbe. A kb. 30 ezer kötetes könyvtárat csak a gyermekolvasó-terem feláldozásával lehetett elhelyezni – így a gyermekfoglalkoztató hely átkerült a kölcsönzőtérbe, amelyet szerencsére sikerült átbútorozni és új állványokkal ellátni.

Májusban a megyei önkormányzat megszüntette a Zala Megyei Levéltár gazdálkodási önállóságát (amely addig a Zala Megyei Közművelődési Intézmény gazdálkodását is ellátta) és összevontan a Deák Ferenc Megyei Könyvtárra bízta a három intézmény gazdálkodási feladatainak ellátását. Személyi vagy tárgyi fejlesztés nem követte az intézkedést.

Augusztusban csőtörés következtében beázott az alagsori raktár – két szívógéppel, hónapokon keresztül kellett a falakat szárítani, hogy a több tízezer darab könyv tönkre ne menjen.

Szeptemberben kiderült, hogy kormányzati döntés született arról, hogy a megyei intézmények 2012. január 1-jétől állami kézbe kerülnek. Az átadási folyamat során a könyvtár, a jelzett időponttól a Zala Megyei Intézményfenntartó Központ alárendeltségébe került. Felettes szerve a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium.

A KÖNYVTÁR OLVASÓSZOLGÁLATI TEVÉKENYSÉGÉNEK STATISZTIKAI TÁBLÁZATAI

Év	Beiratkozott olvasók száma	Látogatók száma	Kölcsönzött kötetek száma	Állomány	Könyvtárközi kölcsönzés	Kurrens folyóiratok
1950	270	270 csak olvasóterem!	559 csak olvasóterem!	260	nincs adat*	n. a.
1951	1480	n. a.	10101	2103	n. a.	n. a.
1952	1283	n. a.	n. a.	7294	n. a.	n. a.
1953	1543	n. a.	31270	n. a.	n. a.	n. a.
1954	2124	n. a.	26725	16863	n. a.	n. a.
1955	2187	n. a.	40784	22838	n. a.	n. a.
1956	2162	n. a.	49392	29531	n. a.	n. a.
1957	2169	n. a.	50500	33153	n. a.	n. a.
1958	2827	n. a.	79433	39815	n. a.	n. a.
1959	3006	n. a.	91210	44317	n. a.	n. a.
1960	3575	n. a.	106882	46486	n. a.	n. a.
1961	2930	34877	116409	51488	40	n. a.
1962	2857	n. a.	124085	55612	209	n. a.
1963	3927	n. a.	139476	58274	n. a.	n. a.
1964	4002	44486	143823	65437	n. a.	n. a.
1965	4508	n. a.	152477	70699	n. a.	n. a.
1966	3179	34487	123069	56656	n. a.	n. a.

Év	Beiratkozott olvasók száma	Látogatók száma	Kölcsönzött kötetek száma	Állomány	Könyvtárközi kölcsönzés	Kurrens folyóiratok
1967	4245	46957	155567	63287	125	n. a.
1968	4701	52004	178725	74802	253	n. a.
1969	5014	54393	181644	81205	248	n. a.
1970	5691	58850	201202	86044	229	n. a.
1971	5974	61072	218169	93990	304	n. a.
1972	6444	63766	222031	102238	242	n. a.
1973	6801	67592	231211	107173	253	n. a.
1974	6891	64128	239887	112814	343	467
1975	7286	61517	228098	121891	236	496
1976	7657	71455	254568	128334	279	471
1977	8690	82187	291409	138522	238	517
1978	8891	84864	302324	150753	244	553
1979	8796	81588	282447	160192	284	524

* a továbbiakban: n. a.

Év	Beiratkozott olvasók száma	Látogatók száma	Kölcsönzött kötetek száma	Állomány	Könyvtárközi kölcsönzés	Kurrens folyóiratok
1980	8633	79658	282716	169714	290	506
1981	8970	82437	248056	178377	358	510
1982	7930	72086	238628	184990	534	509
1983	8045	68010	215665	193161	472	517
1984	8179	78766	228196	204694	486	647
1985	8179	76493	208707	211809	281	636
1986	8480	64709	224923	224030	454	573
1987	8325	61234	208432	233446	420	638
1988	8425	62062	183735	235760	329	537
1989	7967	69697	154910	238111	295	525

Év	Beiratkozott olvasók száma	Látogatók száma	Kölcsönzött kötetek száma	Állomány	Könyvtárközi kölcsönzés	Kurrens folyóiratok
1990	8509	76672	120096	240747	422	500
1991	8075	77738	128102	244094	367	376
1992	7622	68970	111326	244898	432	375
1993	8497	85978	126959	247607	512	361
1994	8251	86344	129493	242870	515	393
1995	8768	88981	139026	239093	422	385
1996	8196	84966	131154	244295	300	n. a.
1997	8642	92678	142771	246753	316	n. a.
1998	8430	107059	144778	252370	270	323
1999	7776	97652	156964	254002	576	341
2000	7988	118711	174139	255067	588	338

Év	Beiratkozott olvasók száma	Látogatók száma	Kölcsönzött kötetek száma	Állomány	Kurrens folyóiratok
2001	8477	138634	176425	260698	340
2002	7772	140916	158409	267213	345
2003	8032	129775	141644	268674	316
2004	7323	125587	152527	266937	315
2005	6562	118560	140823	268903	340
2006	5837	98510	139831	263810	311
2007	6866	85578	106101	252031	325
2008	6009	76428	126667	252880	324
2009	5625	69805	125944	252148	316
2010	5136	58820	118785	249575	300

A MEGYEI KÖNYVTÁRI ELLÁTÁS TÖRTÉNETE

I. BEVEZETÉS

A megyei könyvtár megalakulásától kezdve nemcsak nyilvános könyvtárként működött, hanem területi feladatokat is ellátott, és hálózati központ volt. Így az intézmény történetéhez szorosan kapcsolódik a Zala megye települési könyvtári ellátás fejlődéstörténete.

Az elmúlt 60 év áttekintése során nagyobb korszakokra bontva mutatjuk be a zalai városok és községek könyvtártörténeti szempontból legfontosabb eseményeit, figyelembe véve az országos tendenciákat, a helyi sajátosságokat. Kiemeljük a községi könyvtári ellátás létrejöttét és működtetésének különböző formáit, amelyek megszervezésében a megyei könyvtárnak nagy szerepe volt.

A szakma az eltelt időszakban többféle ellátási formával kísérletezett, hol a decentralizáció (önfenntartás, önellátás), máskor a centralizáció (országos vagy megyei, járási, kiskörzeti) volt jellemző. Az elmúlt hat évtized ellátási formái voltak többek között a népkönyvtár, a vándorkönyvtár, a letéti rendszer, az önálló községi könyvtár, a mozgókönyvtár, a kiskörzeti ellátás, a klubkönyvtár, a többfunkciós intézmény, az ellátórendszer, végül napjainkban a nyilvános könyvtár, és a kistérségi mozgókönyvtári ellátás. Az egyes időszakokban a könyvtári ellátás formája mindig a közigazgatási rendszer változásait követte. Amikor a rendszerben erős központosítás volt jellemző, akkor a könyvtári ellátás is központosított volt, amikor a helyi igazgatás került előtérbe, a könyvtári ellátás is ennek megfelelően alakult át. Az évek során voltak egyenetlenségek, lassuló és felgyorsuló szakaszok, zsákutcák is, de mindig sikerült megtalálni a kivezető utat ezekből a krízishelyzetekből. Előfordult, hogy az ellátási forma alapelvei kiválóak voltak, kezdetben nagy volt a lelkesedés, aztán a megvalósítás során csúsztak be hibák, vagy a rendszer ki sem épülhetett igazán, máris egy új formával kísérleteztek. Sok esetben a pénzhiány, vagy a könyvtári szolgáltatás társadalmi szerepének alulértékelése okozott gondokat, vagyis minden egyéb fontosabb volt, mint a könyvtárak megfelelő színvonalú működtetése.

II. ZALA MEGYÉRŐL A SZÁMOK TÜKRÉBEN

Zala megye Magyarország délnyugati részén, 3784 négyzetkilométeren fekszik. Székhelye Zalaegerszeg. A megye területe két nagy tájegységre, a Keszthelyi-hegységre és a Zalaidomságra bontható.

A történelmi Zala vármegye mai területénél jóval nagyobb volt. A kelet-nyugat irányban elnyúló történelmi vármegye magába foglalta a Balaton-felvidéket Felsőörsig,

nyugaton hozzá tartozott az 1920-as trianoni békeszerződéssel a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz csatolt Alsólendva (Lendava) környéke és a Muraköz is.¹

Zala megye ma Horvátországgal, Szlovéniával, Vas, Veszprém és Somogy megyével határos. A megyében jelenleg két megyei jogú város (Zalaegerszeg, Nagykanizsa), 8 város (Hévíz, Keszthely, Lenti, Letenye, Pacsa, Zalakaros, Zalaölvő, Zalaszentgrót) és 248 község található.

Zala megye népessége nem éri el a 300000 főt, a 2009-es adatfelvétel szerint a megye népessége 288591 fő. A megye lakosságának megközelítőleg 56 százaléka város lakó. A 248 községben összesen 127036 ember él. A községek lakóinak száma átlagosan 512 fő.²

A települések több mint 80 százaléka kistelepülés, tehát jellemzően aprófalvas megye. Ehhez a településszerkezethez kellett mindenkor megtalálni azt a könyvtári ellátási formát, amely gazdaságosan és elfogadható szakmai színvonalon biztosítja a lakosság számára a könyvtári szolgáltatáshoz jutás lehetőségét és emellett a fenntartó(k) által finanszírozható.

III. A ZALA MEGYEI KÖNYVTÁRI HÁLÓZAT KIALAKULÁSÁNAK ELSŐ LÉPÉSEI (1950–1952)

1. Első kezdeményezések a települési könyvtári ellátás megvalósítására

A megyében a reformkorban voltak az első kezdeményezések nyilvános könyvtár létrehozására. 1826-ban Festetics László 2000 forintot, Deák Ferenc 10 forintot, Kisfaludy Sándor 100 magyar nyelvű könyvet ajánlott fel megyei könyvtár felállítására. 1831-ben Skublics Károly zalaszentbalázi birtokos, táblabíró ajánlotta fel 1954 kötetes családi könyvgyűjteményét a hozzá tartozó könyvszekrényekkel együtt, valamint 600 forintot, amelyet az állomány kezelésére kellett volna fordítani. A megyegyűlés további 381 forint pénzáddal járult hozzá ehhez. 1836-ban 100 példányban kinyomtatták a Skublics-könyvtár katalógusát is, a könyvtár mégsem nyílt meg, pedig Skublics Károly 1839-ben beadványt is intézett a megyei közgyűléshez. 1846-ban már 4800 forint megajánlása gyűlt össze, a könyvtár mégsem készült el.³

Ezt követően évtizedekig nem történt előrelépés a könyvtárszervezésben. A lakosságnak alig volt lehetősége művelődésre. A II. világháború előtt 256 népiskola volt, zömmel egyházi kezelésben, de gyakori volt, hogy csak 3-4 osztályt végeztek el a tanulók. Még mindig jelentős volt az analfabétizmus, 1930-ban 24892 írástudatlan volt a megyében. A népiskolát elvégzők közül kevesen tudtak továbbtanulni, bár a megyében öt

¹ Káli Csaba: Zala megye öngazgatása 1910–1950 között. = Zala megye archontológiája. 1138–2000. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg, 2000. 173–175. p.

² Zala megye statisztikai évkönyve, 2009. Győr, 2010. 25. p.; CD

³ Ötéves a megyei könyvtár. Ismeretlen fejezetek a magyar könyv Zala megyei történetéből. = Zalai Hírlap, 1957. november 3. 5. p.

polgári iskola és öt középiskola működött. 1945-ig a megyében mindössze hét mozi és kultúrház biztosította a kikapcsolódást a falvakban.⁴

A két világháború között az egyetlen nagyarányú könyvtárszervezés az 1920-as években indult el, hiszen a kor politikája a népkönyvtárak szerepét fontosnak tartotta az iskolán kívüli népművelésben, feladatuk volt a kulturális értékek terjesztése, a könyvekhez való hozzáférés biztosítása. A harmincas évek végére az országban 1629 népkönyvtárat és 1227 gazdakönyvtárat létesítettek.⁵

Zalában a szervezeti és egyesületi könyvtárak mellett a Vallás és Köznevelési Minisztérium 124, az Iskolánkívüli Népművelési Bizottság négy közkönyvtárat hozott létre.⁶ A harmincas években három könyvtártípus volt a megyében: egyházi, egyesületi és közművelődési. Az 1938-as alispáni jelentés szerint 128 népkönyvtárat, valamint 196 egyéb könyvtárat (vándorkönyvtárak, olvasóköri, gazdakörök, iparos körök, levante egyesületek kaszinók könyvtárai) regisztráltak. Így csaknem minden községben létrejött valamilyen könyvtár, de hiányzott a szervezettség, önállóak, elszigeteltek voltak. 1941-ben 312 népkönyvtárat tartottak nyilván, majd a II. világháború alatt ezeknek a kis könyvtáraknak jó része szétszóródott. Egy 1945 nyarán készült adatbekérés szerint 86 népkönyvtár maradt meg. Ezek állományát felülvizsgálták, a „fasiszta” könyvektől megtisztították.

A városok közül Nagykanizsán már 1938-ban működött nyilvános könyvtár, Zalaegerszegen kölcsönzés csak magánkönyvtárakban volt, illetve a Kaszinónak és a Városi Iparoskörnek volt még könyvtára, amelyek csak a tagok számára kölcsönöztek, illetve működött még két középiskola, amelynek volt könyvtára a helyi tanulók számára.

A II. világháború után a könyvtárügy újjászervezésére két lehetőség nyílt: vagy a korábbi népkönyvtári rendszert állítják vissza, vagy új, nemzetközi tapasztalatok alapján életképesebb könyvtári rendszert hoznak létre. 1946–47-ben került kidolgozásra Magyarországon ez utóbbi koncepció, a központi ellátás angolszász alapú modellje, amely demokratikusnak tekinthető, hiszen alap gondolata az, hogy a falvak lakói hasonló feltételekkel vehessék igénybe a könyvtári szolgáltatásokat, mint a városiak. Az elgondolás lényege az volt, hogy a kis könyvtárakat hálózatba szervezik, és fenntartásukról központilag gondoskodnak. E terv szerint a körzeti rendszerben a falusi könyvtárak állománya két részből állt, községi saját állomány, és a körzeti központból érkező csereállomány.⁷

A háború alatt Zala megyében is megsemmisült a kis könyvtárak többsége (csak 54 népkönyvtár maradt meg, összesen 6598 kötetes állománnyal), így szinte a mélypontról indult el a kistelepülési könyvtári ellátás szervezése 1946-ban. Ennek eredményeként 298 *népkönyvtárat* hoztak létre, egyenként 20-25 kötetes állományokkal. Így megterem-

⁴ Németh László: Zala megye könyvtárai a felszabadulás után. = Tanulmányok Zala megyéről 1945–1970. Zalaegerszeg, 1970. 235–236. p.

⁵ Kovács Máté: A magyar könyv- és könyvkultúra a szocializmus kezdeti szakaszában. Bp.: Országos Könyvtárügyi Tanács, 1961. 60. p.

⁶ Németh László: Megyénk könyvtárainak fejlődése a felszabadulás után. = Zalai Hírlap, 1965. március 14. 8. p.

⁷ Tóth Gyula: A megyei könyvtári hálózat problémátörténete. = Könyvtári Figyelő, 1992. 2. 668. p.

tették az alapokat. A szervezés eredményeként az akkori megyéhez tartozó 349 község közül csak 51-ben nem működött könyvtár.⁸

1946-ban jött létre a megyeszékhelyen az első város által fenntartott könyvtár (korábban a XIX. sz. elején volt két kísérlet erre, eredménytelenül). Ez volt az első olyan zalai könyvtár amely díjtalanul kölcsönzött. A Megyei Levéltárhoz begyűjtötték báró Guttman, zalabéri földbirtokos 3000 kötetes könyvtárát és a zalaszentgróti kaszinó állományát, ebből nyitották meg november 12-én Zalaegerszegen a Marx tér 1. sz. alatt (a régi városházán) a közkönyvtárat. 1947-ben Nagykanizsán a 15000 kötetes városi könyvtár megmaradt részéből is megkezdték a kölcsönzést.⁹

A községek költségvetésében állománybővítésre nem volt lehetőség, így a könyvtárak állománya elsősorban központi könyvellátással gyarapodott. A Népkönyvtárakat Szervező Országos Bizottság 1948-ban 68 zalai községbe juttatott 100-150 kötetes népkönyvtári állományt. Ezen kívül 1948-ban a Magyar Kommunista Párt is szervezett könyvakciókat (17 község kapott 50-150 kötetes állományokat). A küldemény többsége brosúra volt, elsősorban a falvakban élők politikai képzését kívánta elősegíteni.

A népkönyvtárak mellett vándorkönyvtárak is létesültek. A Vallás- és Közoktatási Minisztérium küldeményeként előbb hat, 1948-ban húsz zalai község kapott, egyenként 50 kötetes vándorkönyvtárat (ez volt a letéti láda). Az ünnepélyes átadás könyvtári napok keretében történt meg. Ezek a könyvek egy évig maradtak az első telepítés helyén, majd a megyei szabadművelődési felügyelő gondoskodott a cseréről, illetve a falvak egymás között cserélték. Egy-egy vándorkönyvtárnak 15-30 olvasója volt. Az akciók ellenére egy 1948-as felmérés szerint 41212 kötet könyv volt a népkönyvtárak birtokában, kevesebb, mint egy évvel korábban.

1949-ben a Szabadművelődési Felügyelőség elindította a „Könyvet a falunak” mozgalmat, amelybe 110 község kapcsolódott be. Színdarabok előadásából származó bevételekből 4000 művet tudtak szétosztani a községi népkönyvtárak számára. A kapott könyvek nagy része rövid időn belül eltűnt, illetve iskolai könyvtárakba olvadt be. A könyvtárak állományát központi utasításra is csökkentették, ugyanis jegyzékek jelentek meg azokról a művekről, amelyeket ki kellett vonni a könyvtárak állományából. Olvasókörök is alakultak a falvakban, ahol felolvasásokat tartottak.¹⁰ Ezek a kezdeményezések azonban nem eredményeztek tartósan működőképes községi könyvtárakat. Az egymást követő próbálkozások ugyanakkor megkönnyítették és előkészítették a következő időszak hálózatszervezési munkáját.

2. A könyvtári rendszer kiépítésének kezdete – körzeti könyvtári ellátás

A könyvtári hálózati rendszer kiépítése a körzeti könyvtárak megalakulásával vette kezdetét. Az országban 1947-ben kezdték el a szervezőmunkát: a Vallás- és Közoktatási Mi-

⁸ Németh László: Zala megye könyvtárai... 236. p.

⁹ Uo. 237–238. p.

¹⁰ Uo. 239–240. p.

nisztérium, illetve annak szerveként működő Országos Könyvtári Osztály 1949-ben tíz, 1950-ben huszonkettő körzeti könyvtárat hozott létre. Elsősorban városokban működtek, és nem voltak a hagyományos értelemben vett könyvtárak. Azzal a céllal alakultak meg, hogy a községi könyvtári ellátást összefogják, megszervezzék. Felismerték, hogy a szolgáltatást közelebb kell vinni az emberekhez. Ha a község vezetése vállalta a könyvtár működtetését, megszervezték a helyi könyvtárat; folyamatosan bővítették az állományt, állandó kapcsolattartással segítették a kistelepülések könyvtári ellátását.

1950-ben jött létre a Népkönyvtári Központ, amelynek fiókjaiként működtek a körzeti könyvtárak, és ellátták a megyei hálózati központ feladatait is: községi könyvtárakat létesítettek, valamint a központból érkezett könyvcsomagokat feldolgozták és kiszállították a településekre. Igaz, hogy ahol nem volt városi könyvtár, kölcsönöztek is a helyi lakosság számára.

Zalában a háború után telepített könyvtárak egymástól elszigetelten működtek, munkájukat a Szabadművelődési Felügyelőség igyekezett összefogni több-kevesebb sikerrel. Így egyre fontosabbá vált az egységes könyvtári hálózat megteremtése.¹¹

Az 1950-es év volt a fordulópont: megkezdődött a közművelődési könyvtári ellátás a községekben, elindult a közkönyvtárak hálózatszerű megszervezése, valamint közigazgatási átszervezés is történt; Zala vármegye megszűnt és új határokkal megalakult Zala megye, Zalaegerszeg székhellyel. Számos észak-keleti zalai település Veszprém megyéhez került, így csökkent a megyei könyvállomány, mivel ott voltak a nagyobb állományú könyvtárak.

1950. március 5-től – a megyei könyvtár jogelődjének számító körzeti könyvtár megalakulásától – számíthatjuk a Zala megyei könyvtári hálózat kialakulását. Tanner József, a Népművelési Minisztérium főosztályvezetője adta át a 15000 kötetes zalaegerszegi körzeti könyvtárat Németh Károlynak, a megyei párbizottság képviselőjének.¹² Ettől az időponttól kezdve nagy intenzitással fejlődött a könyvtári ellátás; különösen a kisebb településeken jelentett ez nagy változást. A könyvtárávató ünnepség április 4-én volt Zalaegerszegen a Petőfi utca 26. szám alatt. Ezzel lerakták a megyei könyvtárhálózat alapját. Korábban Zalaegerszegen mindössze egy „városi népkönyvtár” működött, amelynek 70 kötetes állománya egy 1 m széles, 50 cm magas szekrényben elfért. Az alapítással egy időben, 25 községben előre telepített 150 kötetes népkönyvtárak is létrejöttek.

A körzeti könyvtárban két könyvtáros munkatárs dolgozott, de személyük gyakran változott, mert hiányzott a szakma magas szintű ismerete. Ebben változást az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolán indított könyvtárosképzés hozott. Az ország közművelődési és szakkönyvtárosai ott szereztek meg a felsőfokú szakképesítést, majd később az ELTE-n is elindult a képzés. A körzeti könyvtár első vezetője Horváth Ilona (későbbi neve Réfi Antalné) volt, aki 1951-ben Pápára került. Ezt követően rövid ideig ellátta a vezetői feladatokat Németh László, Póka István, Bangó Béla és Vastagh József is.

¹¹ Németh László: Megyénk könyvtárainak fejlődése a felszabadulás után. = Zalai Hírlap, 1965. március 14. 8. p.

¹² Átadták Zalaegerszegen a 15 ezer kötetes körzeti könyvtárat. = Zala, 1950. március 7. 3. p.

A körzeti könyvtárak részére a Népkönyvtári Központ küldte a könyveket: Zalaegerszegen 1950-ben 12418 könyvet vettek leltárba. Az első három évben 71841 kötetet kapott a két körzeti könyvtár összesen.¹³ A körzeti könyvtár vezetője havonta jelentésben számolt be a Népkönyvtári Központnak az elvégzett munkáról.

A zalaegerszegi körzeti könyvtár létrejöttét kicsit megelőzte 25 előre telepített falusi népkönyvtár avatása, köztük Zalabér, Pölöske, Lenti, Nova, Zalaapáti stb. A 25 népkönyvtárból összesen hét volt a később létrejött zalaegerszegi járás területén: Bak, Búcsúszentlászló, Kustánszeg, Nagykapornak, Pacsa, Zalatárnok, Zalaháshágy. Mind-egyik 150 kötetes volt, és a könyvek egy könyvszekrénnel együtt érkeztek. Ezzel kezdetét vette az állami közművelődési könyvtárhálózat kiépítése.¹⁴

1950 végéig összesen 88, 1951-ben 172, 1952-ben 211 népkönyvtár működött. Az olvasók száma 1951 végén 3889 fő, a kölcsönzött kötetek száma 7906 db volt. A könyvtárak állománya ekkor összesen 32463 db. A létrejött könyvtárak nem épültek a falvakban korábban már létrejött könyvtárakra, párhuzamosan működtek egymás mellett. A körzeti könyvtárak általában olyan községekben hozták létre a népkönyvtárakat, ahol gépállomás, termelőszövetkezet vagy állami gazdaság működött.

Egy év alatt a körzeti könyvtárak versenyében a zalaegerszegi a 3. helyen végzett, Békéscsaba és Kaposvár előzte meg.

A megye második körzeti könyvtára 1951. május 1-jén nyílt meg Nagykanizsán. Ettől kezdve a nagykanizsai és letenyei járást a nagykanizsai, a lenti, zalaszentgróti és zalaegerszegi járást a zalaegerszegi körzeti könyvtár látta el. A munkához segítséget jelentett a Népművelési Minisztériumtól kapott egy-egy Csepel motorkerékpár is. A falvak ellátása mellett a helyi városi könyvtárak állományát is bővítették.¹⁵ Fontos megemlíteni, hogy ez egy olyan központosított rendszer volt, amelyben a feladattal megbízott könyvtárosok képzésével, továbbképzésével is foglalkoztak. Munkájukat útmutatók segítették, tanfolyamokat szerveztek számukra. Az elmúlt évtizedekben a szakmában számos kiemelkedő szerepet betöltő személyiség ekkor kezdte a könyvtári pályáját. Ki kell emelni azt is, hogy a körzeti könyvtárosoknak kultúráközvetítő és olvasásnépszerűsítő szerepe is volt: könyvismertetéseket, olvasóköroket, kiállításokat szerveztek. Olvasókörok alakultak például Pölöskén, Zalalövön, Bakon, Kustánszegen, Nagypáliban. Munkájukat azonban nagyban meghatározta a kor ideológiája.

Az újabb és újabb könyvszállítmányokat, rendezvényeket nagy érdeklődés kísérte a falvakban. Emberek ezrei kezdtek el olvasni, tanulni, hiszen korábban erre nem nagyon volt lehetőségük. A villanyt is ekkoriban vezették be a települések túlnyomó többségében. Hivatalosan a körzeti könyvtárnak nem volt feladata a kölcsönzés a *székhelyi* lakosság számára, de a valóságban a központilag küldött könyvszállítmányból a központban tartottak néhányat, és ezeket kiadták a helyi olvasóknak. Kezdetben csak egy olvasóterem állt a helyi lakosok rendelkezésére, majd kölcsönöztek is: az első évben 270 olvasó 559 könyvet

¹³ Németh László: Zala megye könyvtárai... 243. p.

¹⁴ Németh László: Zala megye könyvtárai... 240. p.

¹⁵ Bangó Béla: 50 éves a Megyei Könyvtár. = A letéti ládától az Internetig. Szerk. Kiss Gábor. Zalaegerszeg, 2002. 6–7. p.

kölcsönözött. Ugyanakkor az év folyamán függetlenített könyvtárossal megnyílt a városi könyvtár is.

A körzeti könyvtárak létrehozása helyes lépés volt, de hamar kiderült, hogy nincs elég pénz a fejlesztésre, nincs elég könyvtáros, jármű a szállításhoz, és nagyon kicsi könyv-állományok jelentették a kínálatot. A könyvek cseréje sem jött létre mindenütt, és ahol volt, ott is elmaradt egy idő után. Így a kezdeti lelkesedés után a falusi könyvtárak olvasóinak száma csökkenni kezdett.

Hozzá kell tenni azt is, hogy az egész tevékenység átpolitizált volt, a politikai nevelés, a politikai propaganda és agitáció kereteibe illesztették.

IV. ZALA MEGYE KÖNYVTÁRI ELLÁTÁSA A TANÁCSI RENDSZERBEN (1952–1988)

1. A megyei és járási könyvtárak szerepe a községi könyvtári ellátás megszervezésében

1952-ben – amikor a népkönyvtárak szervezése országosan is befejeződött – a Minisztertanács 2042-13/1952. számú határozata új hálózati rendszer megszervezését írta elő a könyvtárak számára. Ez volt a magyar közművelődési könyvtárügy első alaprendelete, amely jelentős lépés volt a magyar könyvtárügy egységének megteremtéséhez, valamint a felsőbb irányítás, felügyelet fokozatos rendszeresítéséhez. A rendelet a közművelődési könyvtárak szervezeti felépítését a közigazgatási formához igazította. A határozat szerint 1952 végéig minden megyében a megyei tanács intézményeként megyei, majd 1954 végéig minden járásban a járási tanács intézményeként járási könyvtárat kell szervezni. A megyei és járási könyvtáraknak amellet, hogy ellátták a lakosság könyvtári igényeit, kiépítették a megyei illetve járási könyvtárhálózatot, el kellett végezniük a városi és községi könyvtárak rendszeres szakmai, módszertani irányítását is. Így elkezdődött a korábban erősen központosított könyvtári ellátás decentralizációja. Meghatározta a minisztertanácsi határozat a megyei és járási tanácsok könyvtárfenntartói felelősségét, kimondta azt is, hogy a megyei és járási könyvtárak létesítése során a körzeti könyvtárakat a megyei, illetőleg a járási székhelyen lévő városi könyvtárral össze kell vonni. Rendelkezett a könyvanyag nyilvántartásba vételéről – megoldva az állományvédelem alapkövetelményét – és a statisztikai adatszolgáltatásról. Továbbá kiemelte az iskolai, valamint az üzemi és intézeti szakkönyvtárak fontosságát, előírta a könyvtári normák kidolgozását és a könyvtárellátó felállítását az Állami Könyvterjesztő Vállalat keretében.¹⁶

A megyei könyvtár Zalaegerszegen 1952. október 12-én, vasárnap nyílt meg ünnepélyes keretek között a volt körzeti könyvtár épületében (Zalaegerszeg, Petőfi u. 20.) nem egészen 8000 kötetes állománnyal. Vastagh József könyvtárvezető megnyitó beszédét követően Nagy Sarolta, a Népművelési Minisztérium kiküldötte az eredményes munka

¹⁶ Kovács Máté: A magyar könyv- és könyvkultúra a szocializmus kezdeti szakaszában. Bp.: Országos Könyvtárügyi Tanács, 1961. 63. p.

feltételének a falvak és városok könyvtárosainak együttműködését tartotta. Ugyanakkor elhangzott az az elmaradhatatlan politikai vélemény is, mely szerint a szocialista kultúra fegyvere a könyv.¹⁷

E fejleményeknek megfelelően átszerveződött a könyvtárhálózat. Körzeti Könyvtárból Megyei Könyvtár lett, a járási székhelyeken pedig Járási Könyvtár. 1952. október 25-től Nagykanizsán, 1952. december 18-tól Letenyén, 1953 júliusában Lentiben, 1955. januárban Zalaszentgróton járási könyvtárak létesültek (Keszthelyen – amely ekkor Veszprém megyéhez tartozott – 1952. szeptember 28-án nyílt meg a járási könyvtár). Feladatuk a helyi kölcsönzés szervezése mellett a járás területén működő népkönyvtárak módszertani segítése volt. 1955-ben a Lenti Járási Könyvtárat megszüntették, mert nem tudták biztosítani a megfelelő elhelyezését, de 1957-től már újra működött.

A megyei könyvtárban Vastagh Józsefet 1953. július 1-jétől Fülöp István váltotta a vezetői székben, akit 1956 novemberében politikai okokból leváltottak; helyét Németh László vette át, ő 1988-ig volt az intézmény igazgatója.

Nagykanizsán a járási könyvtárat 1952. október 25-től Tar Ferenc vezette, majd Morvay Gyuláné, aztán Gál Róbert vette át a feladatot. Letenyén 1954–55-ben Baksa Ferenc vezette a járási könyvtárat, majd 1956 októberétől Balázs Béla volt az igazgató, aki 1963. szeptember 30-ig állt az intézmény élén. Lentiben a könyvtárat Joós Istvánné vezette, aki 1990-ig volt igazgató. A zalaszentgróti járási könyvtár vezetője néhány hónapig Rézsó Pál volt, majd 1955 júliusától két évig Papp István, 1957-től 1989-ig Csöglei Józsefné volt az intézményvezető. Az akkor Veszprém megyéhez tartozó Keszthelyen, a Festetics kastélyban működő járási könyvtár első vezetője Bécsi János volt, akit rövid időre Deveserbe helyeztek át, majd 1957-től ismét a keszthelyi városi és járási könyvtár (Keszthely 1954-ben várossá vált) vezetője volt nyugdíjba vonulásáig, 1991-ig.

1952 tehát nemcsak a megyei könyvtári hálózat történetében volt fordulópont, hanem a városok ellátásában is, ugyanis egyben a városok könyvtári ellátását is megoldották. Zalaegerszegen a megyei könyvtár látta el a város lakosságának ellátását. A Petőfi utcai épület szűkös elhelyezési körülményei miatt 1953-tól létrejött a Vöröshadsereg úti (ma Ola utca) fiókkönyvtár, 1954-ben gyermek- és ifjúsági könyvtár nyílt a városi kultúrházban, majd hamarosan kialakultak a peremkerületi fiókok is.¹⁸

1953-ban 58, 1954-ben további két népkönyvtárat szerveztek a járási feladatot ellátó könyvtárak. A lenti járásban 38, a letenyei járásban 37, a nagykanizsai járásban 69, a zalaegerszegi járásban 78, a zalaszentgróti járásban 31 népkönyvtár működött. Ezen kívül kiemelt népkönyvtár volt Zalalövön és Csesztregen, főhivatású könyvtárossal.

Egy évvel később a helyi napilap már az eredményekről számolt be: a megyei könyvtár egyre több népkönyvtárat szervezett, gondot fordított a népkönyvtárosok politikai és szakmai képzésére (gyakorlaton vettek részt a megyei könyvtárban), ezen kívül Zalaegerszegen, Lentiben, Letenyén, Nagykanizsán és Zalaszentgróton is tartottak értekezleteket számukra. Az intézmény feladata volt továbbá az általános műveltség terjesztése, a könyvtárak módszertani irányítása és a propagandamunka. A könyvtárak forgalmi

¹⁷ Megnyílt az új megyei könyvtár. = Zala, 1952. október 14. 1. p.

¹⁸ Bangó Béla i. m. 9. p

adatait havonta bekérték. 1953 novemberében egy hónap alatt Zalaegerszegen a megyei könyvtárban 3625 kötetet, a járási könyvtárak közül Nagykanizsán 4237 kötetet, Letenyén 524 kötetet, Lentiben 507 kötetet, a megye 250 népkönyvtárában pedig összesen 15703 kötet könyvet kölcsönöztek ki.¹⁹

1954 decemberében már 270 községi népkönyvtár, három járási könyvtár, öt önálló községi népkönyvtár (Kiskánizsa, Zalalövő, Túrje, Nova, Zalaszentgrót) és egy megyei könyvtár működött. Az önálló községi népkönyvtáraknak is főállású vezetője volt és a helyi kölcsönzési feladatokat látták el. A népkönyvtárakban a könyvtárosok társadalmi munkában végezték feladatukat. A Népművelési Minisztérium tervet dolgozott ki arra, hogy 1955-től negyedévente tiszteletdíjat kapjanak.²⁰

Az ország „felszabadításának” 10. évfordulója alkalmából a megyében versenymozgalom indult el, a járási könyvtárak közül a letenyei végzett az élen, a legjobb népkönyvtár címet Kerkafalva nyerte el.²¹

1955 végéig lényegében befejeződött a falusi könyvtárhálózat kiépítése, bár a könyvtárak száma évről évre változott: egyrészt a községekben lévő könyvtárak összevonása, másrészt a gépállomásokra és állami gazdaságokba kihelyezett könyvtárak összevonása miatt. Az első évtized legfontosabb feladata az olvasók számának és a forgalmi adatoknak a növelése volt (különös tekintettel az ifúságra), valamint politikai célok is megfogalmazódtak. A megyei könyvtár a népkönyvtári ellátás mellett az üzemi könyvtárak számára is módszertani segítséget nyújtott. A megyei és a járási könyvtárak tovább folytatták a könyvtárszervezést a falvakban, valamint a központilag érkező könyveket letárolták be és letétként vitték ki. 1957-ben 254 népkönyvtár működött, mindössze öt faluban nem volt könyvtár.²²

A megyei és járási könyvtárak a helyi állományuk gyarapítását 1953-tól maguk végezték, a községi könyvtárak részére a Népkönyvtári Központ utasítása alapján a könyvellátótól, a KOLLEKTOR-tól érkezett a könyvanyag 1955-ig. Ekkor került be a megyei költségvetésbe a könyvbeszerzési keret. A könyvtárak állománya 1960-ig évente 15-20000 kötettel gyarapodott.²³ A beszerzési keret az ötvenes évek második felében kicsit visszaesett. Ezért a könyvtárak állományát a vásárlás mellett adományokból is bővítették. 1955 augusztusában a megyei könyvtár meghirdette a „Könyvet a Falunak, könyvet a Könyvtárnak” mozgalmat. A könyvgyűjtő hónapok alatt az egész megye területéről érkeztek önkéntes felajánlások magánszemélyektől és intézményektől, vállalatoktól.²⁴ Az ötvenes években a megye könyvtárainak állománya és legfőbb forgalmi adatai a következőképpen alakultak:²⁵

¹⁹ Könyvtárak hírei. = Zala, 1953. december 29. 1 p.

²⁰ Fülöp István: Könyvtárosok felelőssége. = Zala, 1954. december 30. 1 p.

²¹ Jelentés Zala megye könyvtárainak felszabadulási versenyéről. 1954–1955.

²² Ötéves a megyei könyvtár. Ismeretlen fejezetek a magyar könyv Zala megyei történetéből. = Zalai Hírlap, 1957. november 3. 5 p.

²³ Németh László: Zala megye könyvtárai... 243. p.

²⁴ Könyvet minden dolgozó kezébe! = Zala, 1955. augusztus 30. 4 p.

²⁵ A statisztikai táblázatok az eredeti statisztikai jelentések alapján készültek.

Év	Könyvtárak száma	Állomány	Olvások száma	Kölcsönzött dokumentumok
1952	211			
1953	272	67905	19623	293400
1954	279	95688	24909	324818
1955	279	119920	29203	468181
1956	279	145250	23090	404688
1957	279	163169	28140	386455
1958	279	168151	29191	443689
1959	279	186269	31886	461517

Tartalmilag az 50-es évek második felében javult a könyvellátás színvonala. A könyvbekerzést a Könyvtárellátó Vállalat szolgáltatásai segítették. Az emelkedő kínálat a beiratkozott olvasók és a kölcsönzött dokumentumok számának emelkedését eredményezte.²⁶

1956. március 28–29-én tartották a tanácsi közművelődési könyvtárak első tájékoztatóját Nagykanizsán Vas, Somogy, Tolna, Baranya és Zala megye könyvtári szakembereinek részvételével. Témája többek között az új könyvtári törvényerejű rendelet bevezetése és a József Attila Olvasómozgalom volt.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1956. évi 5. sz. törvényerejű rendelete a könyvtárügy szabályozásáról, valamint az MT. 1018/1956. III. 9. sz. határozata a könyvtárügyről szóló tvr. végrehajtásáról hosszú időre megalapozta a könyvtári munkát. Meghatározta a közkönyvtárak körét – ide tartoztak a nemzeti könyvtár, a tudományos és szakkönyvtárak, a közművelődési könyvtárak és az iskolai könyvtárak. A közművelődési könyvtárak általános gyűjtőkörű nyilvános könyvtárak, amelyek feladata a lakosság művelődési igényeinek kielégítése. Létrejött a Népművelési Minisztérium mellett tanácsadó testületként az Országos Könyvtárügyi Tanács, amely kidolgozta az országos könyvtári hálózatok együttműködésének módozatait. A közművelődési hálózat mellett ekkor kezdődött el a szakszervezeti és iskolai könyvtári hálózat kialakítása. Már az 50-es években voltak ellenőrző vizsgálatok a megye könyvtáraiban. 1956-ban a járási könyvtárakat és három népkönyvtár (Páka, Komáromváros, Söjtör) munkáját ellenőrizték. Elsősorban a propagandamunka hiányára hívták fel a figyelmet...

1956 augusztusában jött létre a megyei könyvtár könyvkötészete egy főfoglalkozású könyvkötő foglalkoztatásával. Kezdetől végezte az intézményi állomány mellett a megye más könyvtárainak állományvédelme érdekében a könyvek, folyóiratok kötését. 1958-ban 2776, 1960-ban 3589 darab kötést végeztek el. A kötetek létrehozása fontos

²⁶ 10 éves a Zala megyei könyvtár. = Zalai Hírlap, 1962. november 25. 8. p.

volt, mert olcsóbban dolgozott, mint más kötetesetek, 20-22 forint helyett egy könyv kötése 14-16 forintba került. Kezdetben a Vörös Hadsereg (ma Ola) úton a városi fiókkönyvtárban, majd a Notre Dame Zárdában kapott elhelyezést, és 1967-ben került be a megyei könyvtár épületébe.

Ahogy a háború, úgy az 1956-os forradalom is anyagi károkat okozott a könyvtárakban, 6200 kötetet égettek el, vagy hordtak szét, néhány községi könyvtár állománya teljesen megsemmisült. A legnagyobb károk a lenti járás területén voltak. Ugyanakkor számos kedvező folyamatot indult el: oldódott a könyvkiadás egyoldalúsága, a „magas” művelődést szolgáló irodalom mellett megjelentek a könnyedebb olvasmányok is, amit az olvasók szívesen fogadtak; kicsit javultak a működési feltételek, ám a művelődéspolitikai elvek hangsúlyozása továbbra is megmaradt, túlhangsúlyozták a könyvtárak nevelő funkcióját, tervszámokat írtak elő az állományra és a forgalmi adatokra vonatkozóan. A forradalom után, 1957-ben ismét megalakult a lenti járási könyvtár. Ezzel a megye könyvtári hálózata teljessé vált.

1957. november 13-án a Megyei Tanács V. B. tanácsülésén tárgyalta a könyvtárhálózat működését, határozatot hoztak többek között a megyei könyvállományok felülvizsgálatáról, a propagandamunka javításáról, utasították a járási tanácsokat, hogy téríttessék meg a forradalom idején okozott károkat.²⁷

1957. november 2-án ünnepelte a megyei könyvtár megalakulásának 5 éves évfordulóját. Ebből az alkalomból egy emlékkiállítás mutatta be a zalai könyv és könyvtártörténetet.²⁸ A jubileum nem volt ideológiamentes, az ünnepség egyben a Szovjet Könyv Ünnepi Hetének megnyitója is volt.

Egy 1957 végén megjelent rendelet alapján a következő években a járási könyvtárak és a megyei könyvtár diatárát hoztak létre, ezek voltak az első nemhagyományos dokumentumok a könyvtárakban. Állományuk gyorsan növekedett, népszerű volt a könyvtárhasználók körében. 1958-ban a Tanácsköztársaság 40. évfordulója tiszteletére emlékversenyre került sor a népkönyvtárak körében. A falvakban könyvtári napokat tartottak, színdarabokat adtak elő. A bevételből a helyi könyvtár állományát gyarapították.

Miközben a könyvtári hálózat kiépült, fejlődött a könyvtárak állománya, nőtt a látogatottság, a megyei könyvtár épületének állaga egyre romlott, az épületről hullott a vakolat, festése megkopott, belül a mennyezetig érő polcok zsúfoltak voltak. 1959-ben került fel először, hogy új könyvtár építésére lesz szükség; 1961-ben már készültek a tervek is. A könyvtár elhelyezésére a Deák teret jelölték ki, a piac szomszédságában, a szabadtéri színpad helyén.²⁹ A megvalósítás azonban évekig váratott magára. Az épület alapozása végül 1965 áprilisában indult el, 1967 februárjában kezdődött el az átköltözés a Kossuth utcából az új könyvtárba, s március 1-jétől már a Deák téren, az 1250 négyzetméter alapterületű épületben várták az olvasókat. Az ünnepélyes megnyitóra azonban csak a hónap

²⁷ M. I.: Tanácsülés a Zala megyei könyvtárak munkájáról. = Könyvtáros, 1958. 1. 30 p.

²⁸ Ötéves a megyei könyvtár. Ismeretlen fejezetek a magyar könyv Zala megyei történetéből. = Zalai Hírlap, 1957. november 3. 5 p.

²⁹ baloghy: A második ötéves tervben a jelenleginél nyolcszorta nagyobb alapterülettel új megyei könyvtár épül Zalaegerszegen. = Zalai Hírlap, 1961. november 5. 5. p.

végén, március 25-én került sor. Molnár János művelődési miniszterhelyettes beszédében kiemelte, hogy a megye könyvtármozgalma országos szinten is nagy jelentőségű.³⁰

Az új megyei könyvtár feladatellátása is bővült, egyre sokoldalúbbá vált, új szolgáltatásokkal és a könyvkötészettel, amely a járás könyvtárainak is elvégezte a kötést. Erősödött az irányító-módszertani központi szerepe, szakmai felügyeletet gyakorolt a megye könyvtárai felett. A hálózat irányítását a járási könyvtárakon keresztül oldotta meg, és ellátta a zalaegerszegi járásban a járási könyvtári feladatokat is. A szakmai irányítás mellett operatív segítséget is nyújtott az egyes könyvtárak számára (állományellenőrzés, selejtezés stb.). A negyedévente megjelenő Zalai Népkönyvtáros, majd Zalai Könyvtáros című kiadvány rendszeresen tájékoztatta a megye könyvtárait és fenntartóit a legfontosabb feladatokról.³¹

Az állami könyvtári hálózat mellett az 50-es években kiépült a szakszervezeti könyvtárhálózat is. 1959-ben a megyében két szakszervezeti központi könyvtár működött, az Építők Szakszervezetének Könyvtára és a Szakszervezetek Megyei Tanácsának Könyvtára. A termelőszövetkezeti „mozgalom” erősödésével több településen könyvtárat is létrehoztak, ezek a 60-as évek elején olvadtak be a községi könyvtárakba.

A külterületek ellátására ebben az időszakban történtek először igazán hatásos intézkedések. 1959-ben a Művelődési Minisztérium minden megyének biztosított művelődési autót (a korábbi motorok helyett), ami hozzájárult a községi könyvtárak hatékonyabb ellátásához. Zalában az autó első útja október 2-án Pacsatüttőstre vezetett. A szállítótérben 400 kötet könyv, filmvetítő készülék, transzformátor, magnetofon, lemezjátszó, hangszóró, valamint kábelek és kapcsolók voltak. Lényegében ez mozgókönyvtári ellátási forma volt, a művelődési autóval járták a vidéket, kölcsönöztek, TIT előadásokat tartottak és filmet vetítettek – de részt vettek a termelőszövetkezetek szervezésében is. 1959-ben hat, 1960-ban kilenc kölcsönzőállomás volt. Egy év alatt már több mint 1700 kötetes állomány állt az olvasók rendelkezésére. A kölcsönzőállomásokon átlagosan a lakosok 28 százaléka iratkozott be. Havi egy alkalommal kereste fel a falvakat a művelődési autó; 1962-től kettő, 1963-tól már három autó állt rendelkezésre. Ugyanakkor a kölcsönzőállomások száma csökkent. A művelődési autók feladata lassan átalakult, egyre inkább a hálózati munka szervezésére, a letéti ellátásra, az állományellenőrzések lebonyolítására, rendezvényszervezésre használták őket.

2. Tanácsi fenntartású községi könyvtári ellátás

A községi könyvtárak fejlődése szempontjából kiemelkedő jelentősége volt a „tanácsosításnak”, vagyis a községi letéti könyvtárak tanácsi kezelésbe adásának. A könyvtárak átadása lassan haladt, 1962-től fokozatosan, több ütemben történt meg. A tanácsok költségvetésébe bekerült a könyvtárak működtetése, így a könyvbeszerzési keret, a könyvtáros tiszteletdíja, fűtés, világítás, takarítás stb. Korábban ugyanis nem volt intézményesen a

³⁰ Ünnepelesen felavatták az új megyei könyvtárat. =Zalai Hírlap, 1967. március 26. 1. p.

³¹ Németh László: Zala megye könyvtárai... 250. p.

köztség tulajdona a könyvtár. Amikor kialakult a letéti rendszer, az elképzelés szerint a letéti állomány két részből állt volna, törzsállomány (kézikönyvek, magyar és világirodalom klasszikusai) és törzsanyagot kiegészítő, könyvtárak között cserélődő letétből. Ez azonban nem valósult meg, nem alakult ki megfelelő törzsanyag, nem volt rendszeres könyvcseré, nem állt rendelkezésre autó sem a szállításhoz. Az alacsony beszerzési keret miatt az állományok lassan elavultak. A rossz működési feltételek (nem volt elég szekrény a könyvek tárolásához) nem tették vonzóvá a könyvtárakat az 50-es évek végére.³²

A tanácsi kezelésbe adással a falu lett a könyvtár gazdája, a nagyobb településeken helyi forrásból valósult meg a könyvtárak fenntartása, ugyanakkor a letéti ellátás megmaradt a kisebb településeken, és továbbra is a járási központ vásárolta meg, leltározta, és szállította ki a könyveket. A tanácsi kezelésbe került községi könyvtárak újjászülettek. A korábbi letéti központ (járási és megyei könyvtár) átletlározta a község saját állományába a könyveket és elvégezte a megrongálódott, elavult könyvek selejtezését. Zalaiban 100 könyvtár (a községi könyvtárak fele) került a helyi tanács tulajdonába. Később még további 30 községi könyvtár kapta meg az önálló szerzeményezési jogot, a többi továbbra is letéti ellátásban részesült.

A községi könyvtári ellátás fejlesztése érdekében 1964 áprilisától 1965 áprilisáig meghirdették az „Olvasó faluért” mozgalmat: célul tűzték ki a falusi könyvtár működési körülményeinek javítását (önálló könyvtárhelyiség, szabadpolcos állományelhelyezés), az olvasók számának emelését (elsősorban a 14 éven felüliek körében), könyvtári rendezvények szervezését, a könyvtári nyilvántartások pontos vezetését. A mozgalom tapasztalatait a megyei könyvtár értékelte: a célokat részben sikerült teljesíteni, de a 14 éven felüliek olvasói aránya nem érte el a 60 százalékot. A zalaegerszegi járás területén az olvasók száma Nemessándorháza, Pethőhenyén és Nemeshetésen növekedett legnagyobb arányban. Több helyen új helyiségben szabadpolcos könyvtárat is kialakítottak, és nagy figyelmet fordítottak az ifjúság olvasóvá nevelésére.³³

A közművelődési könyvtárak mellett voltak a megyében még iskolai könyvtárak, amelyek oktatási célokat szolgáltak; állományuk fele a kötelező irodalomból, a másik fele pedagógiai szakirodalomból állt. Közművelődési szempontból fontos szerepet töltöttek be az szakszervezeti könyvtárak is, több mint 160 üzem, hivatal dolgozóinak könyvtári ellátását végezték.³⁴

1962-ben a zalaegerszegi fiókkönyvtárak fejlődése is elvált a megyei könyvtártól, mivel a városi tanács közvetlen felügyelete alá került ellátásuk. A városfejlesztési alapból megindult a József Attila Könyvtár építése, amelyet 1963-ban adtak át a Gárdonyi utcában.³⁵

³² Mihályi Imre: A falu könyvtárügye és a letéti könyvtárak tanácsi kezelésbe adása. = Könyvtáros, 1958. 8. 561–564. p.

³³ Az olvasó faluért mozgalom eredményei. = Zalai Könyvtáros. Módszertani füzetek. 1965. 2. 1–11. p.

³⁴ Németh László: Zala megye könyvtárjai... 250–251. p.

³⁵ U. o. 248. p.

A 60-as években a zalai könyvtárak állománya és forgalmi adatai a következőképpen alakultak:

Év	Könyvtárak száma	Állomány	Olasók száma	Kölcsönzött dokumentumok
1960	275	206485	35207	501968
1961	288	193851	39100	567693
1962	289	239247	43662	651504
1963	289	322305	46425	741811
1964	289	366937	47944	839718
1965	292	410426	49945	964505
1966	291	455691	53239	1130283
1967	291	534290	55114	1246697
1968	295	584488	54924	1311117
1969	293	626759	54044	1325251

A könyvtárak száma tartalmazza a fiókkönyvtárakat is. Ugyanakkor a táblázatban nem jelöltük az állomány nagysága szerint kialakított kategóriákat: *könyvtárakat* és *könyvkölcsönző* helyeket. 1961-ben például 35 könyvtárat és 253 könyvkölcsönzőt tartottak számon. 1962-ben az alábbi könyvtári egységek működtek: egy megyei könyvtár, négy járási könyvtár, egy községi könyvtár főhivatású vezetővel, 103 községi könyvtár tiszteletdíjas vezetővel, kilenc fiókkönyvtár, 170 könyvkölcsönző, két művelődési autó, 11 kölcsönző állomás. Később az átminősítések során a könyvtárak száma emelkedett, és a könyvkölcsönzők száma csökkent. 1969-ben 185 könyvtár és 108 könyvkölcsönző volt. A művelődési autó által ellátott településeket nem számoltuk bele a könyvtárak számába: 1961-ben 11 munkaállomást látott el, 476 olvasója volt a több mint kétezer darabos állományának. 1966-ban viszont már lecsökkent a művelődési autó olvasóinak száma, mindössze 56 beiratkozott olvasója volt, a rendelkezésre álló állomány már csak 1253 db. Így 1967-től már csak hálózati munkára használták a művelődési autókat, kölcsönzési munkaállomásai nem voltak.

A könyvtári állomány és az olvasók számának növekedését tervszámokkal írták elő: a második ötéves terv végére el kellett érni, hogy minden lakosra 1,2 kötet jusson, az olvasók számát 50000-re kellett emelni, hogy egy olvasóra 18–19 kötet jusson.³⁶ Az olvasók száma a megyében 1960-ban összesen 35205 fő volt, ami 1969-re 54044 főre emelkedett. A kölcsönzések számánál még szembetűnőbb a változás. 1960-ban kb. félmillió kötet volt, 1969-ben több mint 800 ezer kölcsönzött kötetet többet regisztráltak. Így évről évre növekedett az állománygyarapításra fordított összeg, javult a könyvállományok összetétele is, növekedett az ismeretterjesztő és szakirodalom aránya. A tanácsai kezelésbe

³⁶ld. 26 sz. jegyzet

adással a településeknek volt dokumentum-beszerzési kerete, valamint a Megyei Tanács költségvetési kereten felüli támogatást is biztosított 1962–63-ban. Az állománynövekedés szükségessé tette önálló helyiségű szabadpolcos könyvtárak kialakítását. A 60-as évek végére már 118 községi könyvtár volt szabadpolcos.

Az 1964-es adatok szerint a megye könyvtárainak állományából egy lakosra 1,33 kötet jutott, a lakosság 17,52 százaléka beiratozott olvasó valamelyik könyvtárban, az egy főre jutó kölcsönzés meghaladta a 17 kötetet. Ugyanakkor magas volt (40 százalék) a 14 év alatti gyermekek aránya, ezért a következő időszak fontos feladatának tekintették a felnőtt olvasók arányának növelését.

A költségvetési források mellett nagy jelentősége volt a társadalmi forrásból származó gyarapodásoknak. A Hazafias Népfront, a Nőtanács, és a Szövetség által indított mozgalomban az állománygyarapításon kívül író-olvasó találkozók szervezését is segítették. A 60-as évek elején a kezdeti lelkesedés hatására sok helyen felújították a könyvtárhelyiségeket, kicserélték a bútorzatot – néhány helyen a könyveket már ekkor szabad polcon helyezték el – fejlesztették az állományt. Később azonban nem volt elég pénz a fenntartásra, fűtésre, nem fordítottak kellő figyelmet az állomány fejlesztésére, karbantartására. Így ezek hamarosan zsúfolt, poros könyvtárakká váltak.

A járási könyvtárak közül Lentiben és Zalaszentgróton javultak a működési körülmények: 1968-ban adták át a 180 négyzetméteres Lenti Járási Könyvtárat (avatása május 25-én történt), 1969-ben pedig elkezdődött a Zalaszentgróti Művelődési Ház építése, amelyet 1970-ben adtak át. Ott kapott helyet 220 négyzetméteren a járási könyvtár, amely hat évvel később gyermekrészleggel is bővült.

Az egyre növekvő állomány ugyanakkor raktározási gondokat okozott, a megyei könyvtár Nemessándorházán, Pusztaszentlászlón, később Ozmánbükben és Zalaszentgyörgyön helyezte el ún. duplumállományát.

A főfoglalkozású könyvtárosok száma is egyre emelkedett, 1969-ben már 40 fő volt (1950-ben a körzeti könyvtárban két fő dolgozott, 1954-ben a megyei és járási könyvtárakban 24 fő). A beosztástól függően felső, vagy középfokú végzettségűek voltak. A főhivatásuk mellett a közel 300 társadalmi munkás könyvtárosnak is részt kellett venni alapfokú tanfolyamokon. Az 1967-es statisztikai adatok szerint országos szinten minden téren a legjobbak között emlegették a megye könyvtárait, amely a hálózatfejlesztési munka számszerűsíthető eredménye.

A könyvtári rendszert is érintette a művelődési miniszter 105/1968-as utasítása, amely a művelődési otthon jellegű intézményeket három kategóriába sorolta: *klubkönyvtár*, *művelődési ház* és *művelődési központ*. A klubkönyvtárakban – mint a népművelés legkisebb alapintézményeiben – a népművelés elsősorban a könyvekre és telekommunikációs eszközök használatára irányult. Ezek lényegében olyan kis művelődési házak voltak, amelyek könyvtári ellátópont szerepét is betöltötték. Az ellátás szempontjából közvetlenül kapcsolódtak a könyvtári hálózathoz, de fenntartás tekintetében művelődési otthon jellegű intézmények voltak. 1967-ben rendelte el a Művelődési Minisztérium kísérletképpen a klubkönyvtár jellegű intézmények létesítését. A zalaegerszegi járás területén először Zalaistvánd, Zalatárnok és Baktúttós kultúrotthonaiban jöttek létre. A klub és könyvtár együttműködésével szabadpolcos állománnyal rendelkeztek, lehetőség nyílt a kölcsönzés

és helyben olvasás mellett TV-nézésre, rádióhallgatásra, de volt a legtöbb helyen lemezjátszó, magnó is. Különböző rendezvényeket is szerveztek, és folyóiratokat is előfizettek. A nyitva tartást a település nagyságától függően határozták meg: pl. egy 500 lakosú községben heti 12 órát voltak nyitva, nagyobb települések ennél többet. Fenntartásukról a községi tanácsok gondoskodtak. Módszertani segítséget a megyei művelődési központtól és a megyei könyvtártól kaptak. 1968-ban Zalában összesen 80 klubkönyvtárat avattak, amely a könyvtári és a közművelési feladatokat kapcsolta össze, vezetője népművelő-könyvtáros volt.³⁷ (Több településen egy ideig a rendszerváltás után is megmaradt ez az elnevezésük.)

A 60-as években a nagyobb könyvtárak közül Nagykanizsán változott az intézményvezető személye: Takács Tibor 1962–63 között, Balázs Béla 1963–65 között (korábban Letenyén volt igazgató), majd Kiss Tivadar 1965-től 1976-ig volt igazgató. Letenyén 1963-tól Tóth Oszkár vette át az igazgatói teendőket, aki 1990-ben vonult nyugdíjba.

A megyében a 60-as években jelentek meg az első szakmai folyóiratok, amelyek járási híradók voltak: Kanizsai Könyvtáros, a Lenti Járási Könyvtár Híradója, Muramenti Könyvtáros, Zalavölgyi Könyvtáros (Zalaszentgrót). Megjelentek művelődési tájékoztatók is, mint a Zalai Művelődés és a Zalalövői Híradó. Korábban néhány lapos körleveleket adott ki a megyei könyvtár 1957-től Zalai Népkönyvtáros, majd 1965–70 között Zalai Könyvtáros címmel. Szerkesztője 1968–70 között Gaál Károly volt.³⁸

A 60-as években is folytatódtak a dunántúli megyék (Vas, Veszprém, Baranya, Tolna, Somogy, Zala) könyvtáros szakembereinek tájékoztatásai: 1961-ben Fonyódon a járási könyvtárak vezetői, 1964-ben Keszhelyen és Kővágóórsön a megyei könyvtárigazgatók tanácskoztak.

3. A jogi szabályozás és az irányelvek – a megyei könyvtárhálózat fejlődésének legendás évtizede

A 70-es években számos jogszabály, irányelv hozott változást a könyvtári ellátásban. Az 1046/1971 (X. 3.) Kormányhatározat megszüntette a járási tanácsokat, a járási könyvtárak az adott város, illetve község fenntartásába kerültek, ugyanakkor hálózati feladataikat megtarthatták.

Az 1972-es tanácstörvény megnövelte a községi tanácsok önállóságát, ami hatással volt a könyvtári hálózati munkára is. A megyei könyvtárnak egyre kevésbé volt rálátása a helyi viszonyokra, hiába adott meg minden szakmai segítséget. Ha a községek helyi vezetői nem tartották fontosnak a könyvtár működtetését, nem biztosították a tárgyi és személyi feltételeket. Míg a körzeti központi könyvtár ellátottsága javult, a társközségeké egyre romlott.

Az 1971-es „Irányelvek a 18 éven aluli ifjúság könyvtári ellátásának javítására” c. dokumentum intézkedett a korszerű iskolai és gyermekkönyvtári ellátásról: körvonalazta a két hálózat hasonló és eltérő funkcióit, és hangsúlyozta az együttműködés szükségességét.

³⁸ Sebestyénne Horváth Margit: Könyvtári híradók Zala megyében. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2008. 25–26. p.

1972-ben jelent meg a „Szakmai irányelvek a tanácsi közművelődési könyvtárak távlati fejlesztéséhez” című dokumentum, amely felvázolta az A, B, C, D típusú könyvtárak modelljét. (Maga a közművelődés fogalma is a 70-es években lépett a korábban használatos népművelés helyébe.)

1973-ban az OSZK-KMK Zalaegerszegen, a Megyei Könyvtárban szervezte meg az „A” típusú könyvtárak feldolgozóinak továbbképzését. 1974-ben az OSZK-KMK, az OPKM és a megyei könyvtár rendezésében a könyvtárigazgatók és az iskolai könyvtári szakfelügyelők szintén Zalaegerszegen, a megyei könyvtárban vitatták meg a 18 éven aluli ifjúság könyvtári ellátásáról kiadott irányelvek megvalósítását.³⁹

Ahol lehetőség volt, Zalában is létrejöttek kettős funkciójú könyvtárak. Új épületben kezdte meg működését a Murakeresztúron 1971-ben, Nován 1976-ban létesült községi és iskolai könyvtár.

A művelődési miniszter 156/1973. sz. rendelete elrendelte a közművelődési szakfelügyeleti hálózat létrehozását, amely szerint a szakfelügyelők feladata a jogszabályok, valamint a szakmai irányelvek, állásfoglalások érvényesülésének ellenőrzése, a könyvtárak személyi és tárgyi feltételeinek vizsgálata, az eredmények és hiányosságok feltárása. A szakfelügyelő feladata volt továbbá, hogy elemzéseket készítsen, továbbképzéseket, tapasztalatcseréket készítsen elő.

1976-ban jelent meg az Elnöki Tanács 15. sz. törvényerejű rendelete a könyvtárakról, valamint ennek a végrehajtási utasítása (17/1976 (VI. 7.) MT.), amely európai mintájú szabályozást valósított meg. Ez hosszú időre meghatározta a könyvtárak fejlődését.

Az aprófalvas megyékben – így Zalában is – felvetődött a könyvtárak kiskörzeti ellátásba szervezése, amely a tanácsok összevonásával vált időszerűvé. 1969-től minisztériumi támogatással indult meg a *körzeti könyvtárak szervezése*, és a 70-es években Zalában több mint 30 létesült. Többségük függetlenített könyvtárost alkalmazott. A pacsai könyvtár pl. 1970-ben alakult át községi könyvtárból körzetivé.

A körzetesítés a közigazgatási változások eredményeként indult el, vagyis a nagyobb településeken létrejött a közös tanács, amelyhez a környékbeli kistelepülések is hozzá tartoztak (hasonlóan, mint a mai körjegyzőségek esetében). Ez a közigazgatási változás kihatott a települési könyvtári ellátásra is. A több mint 30 kiskörzeti központ többségében függetlenített könyvtáros dolgozott, és feladata volt a helyi könyvtári ellátás mellett az egységes körzeti állomány-nyilvántartás vezetése, a körzethez tartozó kisközségek letéti ellátása és állományának gondozása is. Így azok a körzeti központ fiókkönyvtáraként működtek.⁴⁰

A körzeti könyvtárak szervezése a 70-es évek elején óriási munka volt: a korábbi járási letéteket és községi tanácsi tulajdonú állományokat kellett átleltározni a körzeti könyvtár állományába. A munkát a megyei könyvtár és a járási könyvtárból városivá váló

³⁹ Magyar könyvtártörténeti kronológia, 996–2007. Összeáll.: Gerő Gyula. Budapest, OSZK, 2009. 1. köt. 364–365., 377. p.

⁴⁰ Bangó Béla: 50 éves a Megyei Könyvtár. = A letéti ládától az Internetig. Szerk. Kiss Gábor. Zalaegerszeg, 2002. 10. p.

könyvtárak munkatársai végezték el a 1970-es évek elején. Azonban hamarosan kiderült, hogy a kiskörzeti ellátási forma nem oldotta meg a helyzetet.

A körzeti könyvtárakban évente kb. 350 könyvvel növekedett az állomány, negyedévente, vagy félévente bővítették az állományt a társközségi fiókjaikban. A körzeti fiókok ellátása azonban nem volt zavartalan. Ahol nem főállású, hanem tiszteletdíjas könyvtáros végezte a társközségek ellátását, nem tudták a feladatukat megfelelő színvonalon végezni. A könyvtáros szakma egyre többet foglalkozott a problémával, felmerült a területi állományellátó szervezet létrehozása, valamint a településeken lévő könyvtárak integrációjának lehetősége is.⁴¹

A könyvtárhálózat szétaprózottsága (egy időben többfajta ellátási forma: körzeti könyvtár, társközségi letéti könyvtár, klubkönyvtár létezett) egyre inkább akadályozta a minőségi könyvtári ellátást.

A megyei könyvtárban – látva a gondokat – új elképzelés született a községi könyvtári ellátás megoldására: csökkenteni kellene a könyvtárak számát a megyében és csererendszeren alapuló letéti ellátásra lenne szükség.⁴² A kistelepülések számára a központi könyvellátási forma jelenti a megoldást.

1977-ben jelent meg az „Írányelvek a kis települések kulturális ellátásának javítására és komplex művelődési intézmények létesítésére”, amelynek hatására kísérleti jelleggel Zalában több településen egyesítették a község különálló könyvtárait, így tanácsi, iskolai, nevelői, üzemi, szakszervezeti könyvtárakat vontak össze. Az összevonás elsőként Zalaszentbalázson, Bánokszentgyörgyön valósult meg. A 80-as években az összevonások tovább folytatódtak.

A községi könyvtárak szempontjából jelentős lépés volt a 70-es években a könyvtárépítési akciók meghirdetése. Ilyen volt a „Száz falu – száz könyvtár”, a „Petőfi-emlékkönyvtár” mozgalom, amelynek keretében néhány intézmény építésére, korszerűsítésére került sor. Gelsén 1974. június 2-án adták át a 127 négyzetméteres Petőfi-emlékkönyvtárat.

1976-ban új helyre – a művelődési központ épületének 400 négyzetméteres helyiségeibe – költözött a Lenti Nagyközségi Könyvtár, 1979-ben a település várossá vált, így a könyvtár is városi könyvtári feladatokat látott el. Zalaegerszegen a városi könyvtár 1976-ban 200 négyzetméterrel bővült. Vezetője, Nyakas Gyuláné 1977-ben munkája elismeréseként Kiváló népművelő kitüntetést vehetett át a Parlamentben.⁴³

A megyei tanács végrehajtó bizottsága 1978 februárjában tárgyalta a megyei könyvtárhálózat ügyét. Határozatot hoztak arról, hogy a megyei könyvtár hálózati központi szerepét erősíteni kell, szükség van a szakképzetlen könyvtárosok továbbképzésére, beleértve a tiszteletdíjas könyvtárosokat is. Folytatódtak a 70-es években a dunántúli megyék szakembereinek közös továbbképzései is: a gyerekkönyvtárosok 1970-ben Fonyó-

⁴¹ Major Árpád: Községi könyvtárak ellátása. = A zalaegerszegi könyvtári ellátórendszer emlékkönyve. 1986–1996. Szerk. Pál Éva. Zalaegerszeg, 1996. 17–19. p.

⁴² Varga Zoltán: Örömet nem pótolhatja semmi... = Zalai Hírlap, 1971. november 28. 9. p.

⁴³ Magyar könyvtártörténeti kronológia, 996–2007. Összeáll.: Gerő Gyula. Budapest, OSZK, 2009. 1. köt. 374., 394., 397., 422., 407. p.

don, 1973-ban Szombathelyen, 1978-ban Pécsen tanácskoztak. 1975-től Balatonlellén évente tanácskoztak Bács-Kiskun, Baranya, Somogy, Tolna, Zala megyék könyvtárosai.

A könyvtárosok továbbképzésében aktív szerepet vállalt a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Zala megyei Szervezete is, amely a megye könyvtárosainak szakmai összefogására jött létre 1971-ben. Megalakulását követően 1973. október 25–26-án a Megyei Könyvtárban zajlott az MKE V. vándorgyűlése, amelyen az ország különböző részéből 200 könyvtáros vett részt.⁴⁴

1978-ban a lovászi–bázakerettyei olajvidék könyvtárai szakszervezeti kezelésbe kerültek, így 260-ra csökkent a tanácsi kezelésű könyvtárak száma. 1979-ben viszont a keszthelyi járás átszervezésével 34 községi és egy városi könyvtárral gyarapodott a zalai könyvtári hálózat.

A 70-es években a hálózati munka fontos feladatává vált a távlati fejlesztési tervek elkészítése, a megyei könyvtár irányító szerepköre helyett pedig egyre inkább a szolgáltató funkciója erősödött meg. Jellemzővé vált továbbá a könyvtárak kapcsolatának erősödése a megye közművelődési intézményeivel. A területi ellátással foglalkozó módszertanos könyvtárosok feladatai egyre növekedtek. Folyamatosan végezték a járási letétek és a társközségek saját állományának áttekintését a kiskörzeti központok állományába. Emellett feladatokat jelentett a könyvtárosok szakmai képzése, a fenntartók tájékoztatása, pályázatok írása, rendezvények szervezése, közvetítése (Ünnepi Könyvhét, Mezőgazdasági Könyvhónap, Költészet Napja), olvasópropaganda (Kell a jó könyv, Olvasó munkásért). Segítséget nyújtottak a községek számára a raktári nyilvántartások, katalógusok és olvasói nyilvántartások elkészítésében is.

A könyvtárak állománya és forgalmi adatai:

Év	Könyvtárak száma	Állomány	Olvasók száma	Kölcsönzött dokumentumok
1970	287	674939	51983	1348036
1971	285	715394	51233	1339628
1972	279	751168	51432	1334894
1973	278	779009	50968	1322990
1974	276	803598	49490	1320169
1975	273	849338	46351	1296074
1976	271	892872	47081	1274750
1977	271	940081	48622	1380730
1978	260	958959	48968	1349159
1979	292	1179255	58133	1558017

⁴⁴ Magyar könyvtártörténeti kronológia, 996–2007. Összeáll.: Gerő Gyula. Budapest, OSZK, 2009. 1. köt. 368. p.

A 70-es években, elsősorban a körzetesítés következtében a könyvtári ellátóhelyek száma egyre csökkenő tendenciát mutat, majd Keszthely térségének Zala megyéhez csatolását követően 1979-ben hirtelen megemelkedik. A könyvtártípusokat áttekintve az önálló könyvtárak száma csökkent, ugyanakkor a fiókkönyvtárak száma emelkedett: 1974-ben összesen 67 önálló könyvtárat és 209 fiókkönyvtárat tartottak számon, ebből 10 községi körzeti könyvtár működött a megyében. A klubkönyvtárként működő könyvtárak száma is csökkenő tendenciát mutat, de Keszthely térségének átszatolását követően emelkedik a számuk: 1970-ben 88, 1972-ben 77, 1979-ben 107 klubkönyvtár volt a megyében. 1971-től a statisztika már nem tesz különbséget könyvtár és könyvkölcsönzőhely szerint, a könyvtárak és fiókkönyvtárak számát méri. A járási tanácsok megszűntek ugyan 1970-ben, de a statisztikai jelentés szerint egy járási szerepű városi (Nagykanizsa) és két községi könyvtár (Lenti, Zalaszentgrót) működött. A volt zalaegerszegi járás területén a megyei könyvtár végezte a járási feladatokat. A letenyei könyvtár körzeti könyvtári feladatokat látott el. 1979-től Keszthely vette át a zalaszentgróti járási szerepkört. A zalaszentgróti könyvtár területi ellátást a továbbiakban már nem végzett, nagyközségi könyvtárként működött 1984-ig, amikor a település várossá vált.

A nemzetiségi ellátás érdekében a térségben lévő délszláv nemzetiség báziskönyvtári feladatainak ellátását a szombathelyi Megyei Könyvtár végezte. A hét zalai nemzetiségi (horvát) könyvtár letétbe kapta meg a szombathelyi könyvtárban beletárolt dokumentumokat (1974-ben például 962 darabot juttattak Zalába).

A beiratkozott olvasók száma a 70-es évek első felében egyre csökkent, 1976-ban kis emelkedést mutatott. A kölcsönzött kötetek száma is egyre csökkent. 1979-ben a könyvtárak számának emelkedése eredményezte az olvasók és kölcsönzések számának növekedését.

A 70-es évek második felében ismét egy új ellátási forma alakult ki – az *ellátórendszer* – amely a leghosszabb ideig működött, túlélve a rendszerváltást is. (Néhány településen Zalában még ma is él ez a szolgáltatási forma.) Újabb átszervezésre azért volt szükség, mert már a 70-es évek közepétől világossá váltak a kiskörzeti könyvtári ellátás problémái: a falusi könyvtárosok többsége szakképzetlen volt, az eredmény gyakran kapkodó, alkalmi jellegű könyvbeszerzés és hiányos ellátás lett a társközségekben. Gondot jelentett továbbá az alacsony (heti néhány óras) nyitva tartás, és a falusi könyvtárosok mérsékelt díjazása is.⁴⁵

A városi könyvtárak – amelyek a megyei megbízás alapján végezték a városkörnyék könyvtári ellátását – megállapodást kötöttek a községekkel, mely szerint elvállalják a könyvbeszerzést, leltározást és kiszállítást, valamint a szakmai segítségnyújtást. Az ellátórendszer a letéti ellátás korszerűbb változata volt, hiszen a törzsanyagon kívül a könyveket *cserélték* a falvak között. A költségeket a községek viselték, befizetésük arányában kapták a szolgáltatást, de a cserék és a kedvezményes vásárlások miatt a befizetett összeg többszörösét. A ellátóközpontok a szerződött települések számára évente 4-8 alkalommal biz-

⁴⁵ T. A.: Változó könyvtárak – változó olvasók. Eredmények, tervek és gondok a megye könyvtáraiban. = Zalai Hírlap, 1979. március 8. 5. p.

tosítottak bővítést illetve cserét, átlagosan 200-300 könyvet juttattak ki évente. Az egyedi könyvigénylést postafordultával elégítették ki.

4. Az ellátórendszerek kialakulása és jelentősége a községi könyvtárak ellátásában

A megyében elsőként a nagykanizsai városi könyvtár kezdte el az ellátórendszer megszervezését 1976-ban. A keszthelyi városi könyvtár, amely akkor még Veszprém megyéhez tartozott, 1977-ben építette ki ellátórendszerét. Ők abban az országos kísérletben vettek részt, amely a falusi könyvtárak gondjait egy új szolgáltatási forma kialakításával gondolta megoldani. Keszthely 1979-ben került vissza Zala megyéhez, ekkor a zalaszentgróti járás községeinek ellátását is felvállalták. 1984-ben 121 községet láttak el. 1983-tól a lenti könyvtár, majd a zalaegerszegi városi könyvtár is megszervezte ellátórendszerét. A települések belépése fokozatosan történt meg, évekig tartó munka volt, amíg a megyei könyvtár átadta a zalaegerszegi járás 61 településének ellátását a városi könyvtárnak. Első lépésként – miután egy fővel növekedett a könyvtár munkatársainak száma – átvették a városkörnyék néhány településének hálózati gondozását, majd 1986-tól beindították az ellátórendszert, és a 8 közös tanácshoz tartozó 27 Zalaegerszeg környéki település ellátását végezték; 1988-ban további 19 község (Bagod, Búcsúszentlászló, Nagykapornak, Zalacséb tanácsi körzete) 1989-ben további 10 község (Egervár, Gellénháza, Vaspör tanácsi körzete) csatlakozott a zalaegerszegi ellátóközpontoz. Így összesen 15 tanácsi körzet 56 könyvtárát látták el.⁴⁶

Fokozatosan emelkedett az ellátórendszeri ellátásban résztvevő községek száma –1989-ben 161 község tartozott valamelyik központi ellátórendszerhez. Az ellátórendszer hosszú ideig sikeres ellátási forma volt a megyében. A legtöbb község valamelyik ellátórendszerhez tartozva biztosította a könyvtári szolgáltatást a lakosság számára. A letenyei körzetben nem jött létre ugyan ellátórendszer, de a Fáklya Művelődési Ház és Könyvtár több településnek szerzeményezett. Letenye nagyközségben 1984-ben sikerült egy fővel emelni a létszámot, így lehetőség nyílt a területi feladatok ellátására.

A kiskörzeti ellátás sem szűnt meg teljesen, néhány helyen továbbra is megmaradt (pl. Lovásziban, Pókaszepetken, Pacsán, Zalaszentivánon), de számuk egyre csökkent, mivel a települések az ellátórendszerhez való csatlakozást választották. A kiskörzeti ellátás hatékonysága elmaradt az ellátórendszerétől, jóval kevesebb (a 80-as évek második felében átlagosan évente 80 db) könyvet tudtak kiszállítani a fiókkönyvtárakba. A kiskörzeti ellátás felszámolására a rendszerváltás után került sor.

A klubkönyvtári szervezetben működő könyvtárak száma még számottevő volt (1989-ben is működött 116), viszont ennek a szervezeti formának a statisztikai nyilvántartása egyre inkább veszített jelentőségéből.

⁴⁶ 1984-től hozzáférhetők az intézmény éves munkatervei, illetve szöveges beszámolói, amelyek évente összefoglalják a megyei könyvtári ellátás helyzetét is. A továbbiakban elsősorban ezeket használtuk fel, így hivatkozást csak akkor jelölünk, ha az adott információ más forrásból származik.

A 80-as években vált egyre inkább jellemzővé a községi könyvtárak integrációja a művelődési házzal és főleg az iskolával. Az ún. kettős funkciójú könyvtárak együtt látták el a községi és iskolai könyvtári feladatokat. Új intézménytípus is létrejött – az ÁMK – amely ötvözi mindhárom feladatot, közművelődési intézmény, iskola és könyvtár is. Létrejöttükben gazdasági és szakmai okok egyaránt közrejátszottak. Zalaiban az országos képhez viszonyítva gyorsan növekedett a számuk. 1986-ban 31 kettős funkciójú könyvtár volt, köztük 9 ÁMK. Mivel az integrálódás üteme egy idő után lassulni látszott, a könyvtári szakfelügyelet az iskolai könyvtári szakfelügyeletet is bevonva vizsgálta a további ésszerű összevonások lehetőségét a falvakban. A Megyei Tanács ütemterve alapján 1985-től több éven át felügyelték a hálózathoz felkért szakemberek a községek közművelődési tevékenységét, az integráció lehetőségét és javaslatot tettek az összevonásra. Néhány helyen erőltetett összevonásra került sor, ezek később szétváltak. Az összevonások a legtöbb esetben együtt jártak a működési körülmények javulásával. Zalaegerszegen az Apáczai Csere János ÁMK könyvtára 1988-tól várja a látogatókat. A rendszerváltás után a kettős funkciójú könyvtárak száma – gazdasági kényszer hatására – tovább emelkedett, 1993-ban 47 volt, közülük 24 valamelyik ellátórendszernek is tagja volt.⁴⁷

A 80-as években a községi könyvtári ellátásban tehát különböző megoldások együttélése volt jellemző, az ellátórendszerek, a kiskörzeti ellátás, az önálló könyvtárak, a többfunkciós- és többcélú közös intézmények, klubkönyvtárak működtetése volt jellemző egészen a rendszerváltásig.

A könyvtárak feladatait a területre vonatkozó állami és párthatározatok, a Művelődési Minisztérium Könyvtári Osztályának javaslatai és a megyei tanács feladatterve határozta meg. A városi könyvtárak fokozódó intenzitással a területükhöz tartozó településeken hálózatgondozást is végeztek. 1984-ben a közigazgatási változásokhoz igazodva az öt városban és Letenye nagyközségben kialakultak az alközponti feladatok ellátásának feltételei. A hálózati gondozást az alközpontok fokozatosan átvették a megyei könyvtártól. 1986-ban a megyei könyvtár ellátásába tíz tanácsi körzet 43 könyvtára tartozott. Ebből a zalalövői körzeti könyvtár saját fiókjain kívül hat községet látott el. 1989-ben ebből három település (vaspöri körzet) kilépett és a József Attila Városi Könyvtár ellátórendszeréhez csatlakozott.

A megyei könyvtár hálózati és módszertani feladata sokrétű volt: a települési könyvtári ellátás megszervezése és irányítása, a könyvtári állomány-nyilvántartások (leltárkönyvek, raktári kartoték, törzslap), forgalmi adatok (munkanapló, beiratkozási napló, kölcsönzési nyilvántartás) vezetésének ellenőrzése, állományellenőrzések, selejtezések, raktári rend kialakítása. Gondoskodott az olvasókat eligazító feliratok, választók alkalmazásáról. A polcokon kialakult rendet folyamatosan ellenőrizték, a helyhiánnyal küszködő könyvtárakban selejteztek, vagy a központi duplumraktárba szállították, amelyről nyilvántartás készült. Ellenőrizték a nyitva tartási idő betartását, kiadványokkal, nyomtatványokkal, módszertani anyagokkal segítették a községi könyvtárosok munkáját. A községi

⁴⁷ Bangó Béla: A kettős funkciójú könyvtárak működése Zala megyében. = Zalai Könyvtári Levelező, 1994. 1. 18–20. p.

könyvtárakban az egyedi címleltár vezetésével általában nem volt gond, viszont a csoportos nyilvántartásokat többségében nem tudták önállóan elkészíteni, és a raktári katalógus sem volt naprakész. Az intézmény a költségvetés készítésének időszakában évente felkereste a tanácsokat, igyekezett elérni a beszerzési keret emelését. Folyamatosan ellenőrizte a megye könyvtáraiban a gyűjtőkori elvek betartását, a beszerzési keret felhasználását. A megyei könyvtár segítséget nyújtott a kiskörzeti ellátásban is. A tiszteletdíjas vezetővel működő körzeti könyvtárak esetében a legalább félévenkénti bővítések során a szállításban a megyei könyvtár segítséget nyújtott, gépkocsit biztosított, vezette az állomány-nyilvántartást.

Az önállóan szerzeményező könyvtárak könyvbeszerzési keretét lekötötték a Könyvtárellátóval; ugyanakkor évről évre sok probléma merült fel a szolgáltatással kapcsolatban, magas volt az átfutási idő, a nem teljesített rendelések, a hibás nyomtatású és kötésű könyvek száma. A 80-as évek végén viszont rendeződni látszottak a problémák. Folytatódtak az átleltározások is, amelyet a megyei könyvtár és az alközpontok végeztek. A körzeti könyvtár közös leltárkönyvében szereplő dokumentumokat ugyanis ki kellett vezetni, és saját községi leltárba venni azokon a településeken, amelyek beléptek az ellátórendszerbe.

A megyei könyvtár a községi könyvtárosoknak módszertani segítséget nyújtott a fenntartó helyi tanács testületi ülései elé kerülő beszámolók, valamint az éves munkatervek elkészítéséhez is. Az érvényben lévő jogszabályok és irányelvek alapján a könyvtárat érintő határozatok meghozatalához, építési, felújítási, és berendezési kérdésekben tett javaslatokat.

A megyei módszertani munka hatékonyabbá tétele érdekében a megyei könyvtár negyedévente hálózati értekezletet (városi igazgatók tanácsa) tartott. A városon belüli együttműködés érdekében 1988-tól évente 2-3 alkalommal ülésezett a megyeszékhelyi könyvtárvezetők tanácsa. A 80-as évek vége felé a szakmódszertani tevékenység is megerősödött. A Megyei Könyvtár szakcsoportjainak (feldolgozók, olvasószolgálat, gyermekkönyvtár) egy-egy szakembere megbízást kapott a szakmódszertani feladatok ellátására, akik több alkalommal találkoztak az alközpontok képviselőivel, hogy megbeszéljék az aktuális tennivalókat. A szakmódszertani feladat ellátásában Hadnagy Róbert, Kiss Gábor, Bangó Béláné, Horváth Ferenc, Szita Istvánné, Sipos Rozália vettek részt.

A szakfelügyeleti tevékenység is folyamatos volt, ezt a Megyei Tanács Művelődési Osztályának ütemterve szerint a hálózatból felkért szakemberek végezték.

A 80-as években is az ötéves tervek (VI. és VII. ötéves terv) határozták meg a hazai könyvtárügy fejlesztési koncepcióját. A megye könyvtári élete hosszú távú tervezésének előkészítése a megyei könyvtár feladata volt. Korszakunkban az *aprófalvak* intézményi ellátottságának javítását tűzték ki célul, több könyvtár, faluház épült (Búcsúszentlászló, Pókaszepetk, Zalaszentlászló) vagy felújításra került (Pacsa). A zalabéri kettős funkciójú könyvtárat 1981. április 4-én avatták fel, Zalabaksán 1987-ben, Bakon 1988-ban, Kehidakustányban 1989-ben nyílt meg az új községi és iskolai könyvtár.

A nagykanizsai könyvtár életveszélyessé vált, így 1988-ban a volt ferences kolostor épületébe költözött. A keszthelyi könyvtár zsúfoltsága miatt a gyermekkönyvtár 1989-ben új helyre költözött. Ott kapott helyet a hálózatgondozó és módszertani csoport is.

A nagyobb könyvtárak élén a 80-as években az alábbi változások következtek be: 1981-től a zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár vezetője dr. Gyimesi Endre lett. Kinevezése után október 20-án nyílt meg az intézmény az olvasók előtt a landorhegyi városrészben, az új művelődési központban, 600 négyzetméter alapterületen (ünnepélyes avatása november 2-án volt). 1986-tól Hadnagy Róbert vezette az intézményt, majd 1987. február 1-jétől Major Árpádot nevezték ki igazgatónak. A nagykanizsai könyvtár élére 1980 decemberéről Harkány László került, majd 1982-től Pintér Béla vezette az intézményt 1998 végéig. 1990-től a zalaszentgróti könyvtár igazgatója – Csöglei Józsefné nyugdíjba vonulását követően – Szabó Béláné lett. A megyei könyvtárban 1988–1991 között Balázs Béla volt az igazgató. 1988. október 17-én volt az intézmény névadó ünnepsége, amikor felvette Deák Ferenc nevét. A szakmai munka elismeréseként a *Kiváló népművelő* kitüntetést Joós Istvánné 1987-ben, Csöglei Józsefné 1989-ben vette át.⁴⁸

A megyei könyvtári rendezvények elsősorban a könyvünnepekhez (Mezőgazdasági könyvhónap, Költészet napja, Ünnepi könyvhét, Őszi megyei könyvhetek), és évfordulókhoz (pl. Az „ország felszabadításának” 40. évfordulója) kapcsolódtak, legfőbb szervezője a megyei könyvtár volt. 1984-ben több mint 3000, 1987-ben 2000 felett volt a rendezvények száma a megyében, amelynek felét közösségekben tartották meg. A „Kell a jó könyv” olvasópályázat sikere a rendező szervek és a könyvtárak együttműködésének köszönhető. 1980-ban a megyei könyvtárból, 1984-ben Zalaszenthalmiáról, a klubkönyvtárból közvetítette a Kossuth Rádió az Üdvözet az Olvasónak irodalmi rejtvényműsort. 1987-ben a Mosolygó Parnasszus című rádiós vetélkedőt közvetítették Zalaegerszegről, a megyei könyvtárból.

Nyáron több olvasótábor megszervezésére is sor került, pl. a honismereti tábor (Vonyarcvashegyen), a nemzetiségi tábor (Balatonedericsen), a szakmunkástanulók tábora (Balatonedericsen, később Balatonberényben), és a cigány gyerekek tábora (Balatonfenyvesen). A szakmunkástanulók tábora 1976-tól került megrendezésre; 10 évvel később, 1985-ben a léte bizonytalanná vált, de végül sikerült a következő években is megrendezni.

1983-tól a megyei könyvtár és a megyei művelődési központ közös kiadásában új megyei szakmai kiadvány is megjelent, a Hálózatok. Évente 2-3 szám elemző cikkeket, beszámolókat és híreket közölt mindkét hálózat életéből. Felelős szerkesztői Bangó Béla és Kiss Ferenc voltak.

A megyei könyvtár gyermekkönyvtári szakmódszertani folyóirata, a Tarkaforgó 1984-től jelent meg, amely foglalkozások forgatókönyvét, tematikus jellegű, levelezős játékokat, irodalmi pályázatokat ismertetett. 1984-ben megjelent a megye tanácsi könyvtárainak számszerű eredményeit bemutató kiadvány, a TEKE, és számos bibliográfia is napvilágot látott, elsősorban évfordulókhoz kapcsolódóan.

Kiadványozási tevékenysége a városi könyvtáraknak is volt. Például a zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár jelentette meg az Szivárvány című gyermekkönyvtári kiadványt, valamint az Egerszegi Füzeteket. Más városi könyvtárak elsősorban bibliográfiákat adtak ki. A nemzetiségi ellátás érdekében a megye területén lévő délszláv nemzetiség báziskönyvtá-

⁴⁸ Magyar könyvtártörténeti kronológia, 996–2007. Összeáll.: Gerő Gyula. Budapest, OSZK, 2009. 1. köt. 450., 459., 463., 483. p.; 2. köt. 548., 559., 588., 568., 590., 602., 612. p.

ri feladatainak ellátását a tótszerdahelyi könyvtár végezte, ehhez 1987-től központi támogatásban is részesült. A megyei könyvtár a nagykanizsai, majd a letenyei városi könyvtárak közreműködésével segítette a könyvek beszerzését és eljuttatását a hét dél-zalai, horvát lakosságú faluba.

A megyei könyvtár törekedett a határon túli nemzetközi kapcsolatok kiépítésére is. Lendva könyvtárával ápolta kapcsolata eredményeként kiadványcserékre, szakmai látogatásokra, könyvtári rendezvények szervezésére került sor. A megyei könyvtár mellett a lenti, nagykanizsai és a keszthelyi városi könyvtár is intenzív kapcsolatot tartott (és tart ma is) a lendvai kollégákkal. Az ukrainai testvérváros Herszonnal a 80-as évek végén alakult ki szakmai tapasztalatcsere. Jelentős esemény volt, hogy 1989-ben az IFLA (Nemzetközi Könyvtáros Szövetség) Keszthelyen tartotta közművelődési szekcióját. A küldöttség a Deák Ferenc Megyei Könyvtárba is ellátogatott.

A könyvtárosok szakmai ismereteit továbbképzéseken bővítették. A 80-as években folytatódott Boglárlellén az egyhetes bentlakásos továbbképzések öt megye szakemberei számára. Az intézményvezetők, hálózati munkatársak, gyermekkönyvtárosok, tájékoztató könyvtárosok számára is szerveztek képzéseket. 1983-ban Szombathelyen Győr–Sopron, Vas és Zala megyék nemzetiségi könyvtárosainak továbbképzésére került sor.

A szakképzetlen munkatársak számára 250 órás középfokú könyvtárkezelő tanfolyamokra került sor, amelyeken 1984–85-ben 33 fő, 1988–89-ben 25 fő vett részt, elsősorban községi könyvtárosok. Ezenkívül alapfokú tanfolyamok szervezésére is sor került. Évente két alkalommal került sor a Magyar Könyvtárosok Egyesületével közös szervezésben szakmai napokra, amelyeken aktuális könyvtárpolitikai kérdésekről esett szó. Ezekre a továbbképzésekre az egész megyéből érkeztek könyvtárosok.

1987-től az éves munkaterv részeként a megyei könyvtár elkészítette a zalai könyvtárosok képzési és továbbképzési programját. A megye tanácsi könyvtárhálózatában ekkor 120 főfoglalkozású és 260 megbízási díjas könyvtáros dolgozott. A 120 főfoglalkozású könyvtárosból 12 egyetemi és 51 főiskolai, 57 középiskolai végzettségű alkalmazott volt. A középfokú végzettségűek közül 41 fő végzett könyvtárkezelői tanfolyamot. A tervezet kitért a könyvtárosok politikai végzettségére, ismertette az országos, regionális, megyei, városi-városkörzeti továbbképzéseket.

A könyvtárak fejlesztésében a 80-as évektől egyre nagyobb szerepe volt a pályázatoknak. A megyei könyvtár feladatai között szerepel, hogy segítse a megye településeit a pályázatok elkészítésében és megvalósításában. Ki kell emelni a Soros Alapítvány, a Közművelődési Alap pályázatait, amelyből elsősorban technikai eszközök beszerzésére, és programok szervezésére került sor. A 80-as évek közepétől a megyei könyvtár és egyes városi könyvtárak már rendelkeztek fénymásológéppel (Nagykanizsa, Keszthely, Lenti városi könyvtárjai), televízióval és videomagnóval (Keszthely, Zalaegerszeg városi könyvtárjai). Így új szolgáltatásként bevezették a *fénymásolást*. *Videókölcsonzés* kezdetben csak a megyei könyvtárban volt, a könyvtárakban filmvetítéseket tartottak. 1987-től megjelent a könyvtárakban a számítógép is, először a C 64-es gépek beszerzésére került sor.

A megyei könyvtárban 1988-ban a szolgáltatások számítógépesítésében példányértékű fejlesztések történtek (miközben az épület beázása egyre több gondot okozott), amelyek bemutatására az intézmény névadó ünnepségén került sor (az intézmény október

17-én, Deák Ferenc születésének 185. évfordulóján vette fel a „haza bölcsének” nevét). A megyei könyvtárak számítógépes fejlesztésében kezdetben nagy jelentősége volt a Megyei Könyvtárak Gazdasági Társaságának, amelynek a Zala megyei könyvtár is tagja volt. Az érdekközösség célja az volt, hogy előmozdítsák és összehangolják a könyvtárak számítógépes fejlesztését. 1989 decemberében a TEXTAR adatbázis-program bevezetését előzte meg a megyei könyvtárban szervezett tanfolyam, amelyen részt vettek Baranya, Szolnok megye és az Állami Gorkij Könyvtár szakemberei.

Az intézmény IBM PC AT, illetve XT gépeket is vásárolt, elsősorban pályázati forrásból. Kiépült a Novell-hálózat és a Nedix-vonal Budapestig. Az információs központokkal való együttműködés révén a szakirodalmi tájékoztatásban nagy előrelépés történt: hozzáférhetővé váltak országos adatbázisok, a közhasznú információs szolgáltatás bővült, és elindult a belső munkafolyamatok gépesítése is. A számítógépesítés fontos állomása volt a TEXTAR fejlesztése. A bibliográfiai állományok és az olvasónyilvántartás betöltése után elkezdődött a számítógépes kölcsönzés a békéscsabai KTRKS szoftverrel. A megyei könyvtárhálózat statisztikájának feldolgozása ettől kezdve számítógéppel történt (kezdetben C 64-gyel). Hosszú távú jelentősége volt annak, hogy 1989-ben a megyei könyvtár pályázati támogatást nyert a Információs Infrastruktúra Fejlesztési Programirodától. Az IIF programba való bekapcsolódáshoz IBM PC AT professzionális számítógépet kapott, továbbá fedezték a csomagkapcsolt programba való bekötés költségeit.

A hálózati munkához a megyei könyvtár mellett a hálózati alközpontok is rendelkeztek gépkocsival. 1985-ben a hálózati és ellátóközponti munkához a zalaegerszegi városi könyvtárnak sikerült gépkocsit beszerezni, valamint Keszthelyen a mikrobuszt, Lentiben az autót cserélték le. 1988-ban a megyei könyvtár is új személygépkocsit vásárolt a hálózati munkához.

A 80-as években romlott Magyarország gazdasági helyzete, ezért a kultúra területén is jellemzővé vált a takarékoság, a szinten tartásra törekvés. Az állománygyarapítási összeg alig változott, viszont a gyarapodás mértéke a felére csökkent a könyvtárak emelkedése következtében. A könyvkiadásban is változások történtek, megindult a bestseller áradat, amelyre a könyvtárakban is nagy igény jelentkezett.

A megye könyvtárainak legfontosabb adatai a következőképpen alakultak: a könyvtárak száma csökkenést mutat, 1980-ban 287, 1989-ben 278 könyvtár volt a megyében. A megye lakosságának könyvellátottsága országosan az elsők között szerepelt, de hatékonyságát csökkentette az elaprózottság és az állományapasztás alacsony foka.

A állomány 1985-től kisebb mértékben gyarapodott évente, mint korábban, mivel a könyvek árának folyamatos emelkedése miatt egyre csökkent az új beszerzések száma. 1985-ben 10673 darab, 1989-ben 53317 darab volt az éves állománygyarapodás. 1987–89 között zuhant a legnagyobb, amikor negyedére csökkent az éves gyarapodás. Ennek elsősorban a könyvek átlagár-növekedése volt az oka: 1984-ben 48 forint volt, 1989-ben már 95 forint. A helyi tanácsok is egyre kevesebb pénzt tudtak fordítani a könyvtáraikra. Az olvasók száma 1982-ben volt a legmagasabb, 59548 fő, majd a következő években egyre csökkent, 1989-ben már több mint 6000 fővel volt kevesebb, mint 1982-ben.

Év	Könyvtárak száma	Állomány	Olvasók száma	Kölcsönzött dokumentumok
1980	287	1232692	56899	1491981
1981	287	1311538	58799	1456067
1982	288	1385547	59548	1511371
1983	285	1450770	58613	1447929
1984	285	1511785	58935	1472503
1985	285	1551159	58477	1416888
1986	281	1614867	58425	1410538
1987	280	1656057	57507	1308574
1988	281	1708418	55787	1242474
1989	278	1735274	52959	1135383

1985-ben 245 községben működött könyvtár, ugyanakkor 14 társközségben nem volt könyvtári ellátás. A városokban 36 szolgáltató pont működött összesen. A megye könyvtárainak éves állománynövekedése mindössze 40000 kötet volt, az elmúlt tizenöt évet tekintve a legalacsonyabb, amelynek oka a nagyobb állományapasztás, valamint az átlagár emelkedése.

A községek 20 százalékában nem érte el az 1000 darabot a kötetszám, és csak 10 százalékuknál érte el a 10000 kötetet. A megye lakosságának 18-19 százaléka volt beiratkozott olvasó. Az olvasók fele a városok könyvtárait kereste fel.

A 80-as évek végén a könyvtárak többsége raktározási gondokkal küszködött: sok községben áttekinthetetlen volt az állomány. Ezt a gondot tervszerű állományapasztással és dupluraktárak igénybevételel lehetett megoldani. A megyei könyvtár 1985-ben már Zalaegerszegen, a Berzsenyi utcában is bérelt egy raktárat.

A megyei könyvtárban, a könyvkötészetben 1988-tól papír- és könyvrestaurátor műhely is működik; Cserhalmi Henriette a megyei könyvtár mellett a múzeum és a levéltár számára is végez állagmegóvási feladatokat.

V. KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK ZALÁBAN AZ ÖNKORMÁNYZATI RENDSZERBEN (1990–2011)

A megyei hálózat megújulása a rendszerváltás után

A tanácsi közigazgatási struktúra megszűnése után, 1990 őszén megalakultak a helyi önkormányzatok minden településen, új vezetők irányították a városokat, falvakat és a helyi intézményeket. Az önkormányzatokra erős önállósodás és gazdaszemlélet volt jellemző.

A korábban kiskörzetekhez tartozó volt társközségek minden közösködést igyekeztek felszámolni a volt székhelyközségekkel és minden együttműködési formától elzárkóztak.⁴⁹

A rendszerváltás nagy változásokat hozott a könyvtáriügyben is, ennek áldozatul esett néhány könyvtár, községi könyvtárak szűntek meg, máshol ideiglenes bezárásra, vagy kisebb helyre költözésre került sor. A közigazgatási és tulajdonosi változások több helyen stagnálást, működésképtelenséget okoztak. Néhány helyen az ellátórendszeri szolgáltatás is megszűnt.

Az országos helyzethez képest Zalában kisebb volt a veszteség, mivel időben megszülettek azok a döntések, amelyek biztosították a megyei könyvtári ellátás jövőjét. A megyében minden korábbi ellátási forma tovább élt: működtek az ellátórendszerek, voltak önálló könyvtárak, klubkönyvtárak, többfunkciós és többcélú intézmények egyaránt. A körzeti könyvtárak többsége ugyan áldozatul esett a közigazgatási változásoknak, de néhány továbbra is megmaradt belőlük (pl. Zalaszentivánon, Zalaszentbalázson). Az ellátórendszerek életképességét mutatta, hogy voltak ugyan kilépések, de a társulásokhoz csatlakozó települések száma meghaladta a kilépőket.

A Deák Ferenc Megyei Könyvtár alkalmazkodva a megváltozott társadalmi környezethez és a fenntartói irányítás új követelményeihez, továbbra is szervezte a megyei könyvtári ellátását, az ellátórendszerek működtetését. A válságos körülmények között kidolgozta a községi könyvtári ellátás új modelljét és lerakta a zalai információs rendszer alapjait.

A községek ellátása terén hamar bebizonyosodott, hogy még nagyon szerény beszerzési lehetőségek mellett is az ellátórendszer a leggazdaságosabb és leghatékonyabb, hiszen a csatlakozott könyvtárak 1990-91-ben is kaptak 200-250 könyvet.

Problémát jelentett viszont a hálózati munkában, hogy a 1991. évi XX. törvény – amely a helyi önkormányzatok és szerveik feladat- és hatásköréről rendelkezik – a városi könyvtárak számára nem tette kötelezővé a területi feladatok ellátását. Úgy tűnt, összeomlik a felépített ellátórendszer, hiszen ami nem volt kötelező feladat, attól a városok szabadulni akartak, a megyei könyvtár viszont – amelynek feladata volt a területi szolgáltatás megszervezése – képtelen lett volna átvenni a városoktól a falvak ellátását. Az önálló községi könyvtárak jelentős része is működésképtelenné vált.⁵⁰

A Zala Megyei Önkormányzati Közgyűlés 1991 őszén hagyta jóvá azt az új koncepciót, amelynek alapján ki lehetett dolgozni a megyei könyvtári hálózat működtetésére vonatkozó tervezetet. A 66/1992. sz. közgyűlési határozat szabta meg a megyei könyvtár, mint hálózati központ feladatkörét. A hálózathoz Nagykanizsa és Iborfia kivételével valamennyi települési önkormányzat csatlakozott. A határozat alapján kezdetét vette a megyei könyvtári hálózat újjászervezése.

1992 márciusában a Deák Ferenc Megyei Könyvtár együttműködési megállapodást kötött a hálózatgondozást, illetve ellátórendszer működtetésével központi könyvellá-

⁴⁹ Bangó Béla: A kistelepülések könyvtári ellátása Zala megyében. = A zalaegerszegi könyvtári ellátórendszer emlékkönyve. 1986–1996. Szerk. Pál Éva. Zalaegerszeg, 1996. 6–7. p.

⁵⁰ Bangó Béla: 50 éves a Megyei Könyvtár. = A letéti ládától az Internetig. Szerk. Kiss Gábor. Zalaegerszeg, 2002. 14–15. p.

tást biztosító keszthelyi, lenti, letenyei, nagykanizsai és zalaegerszegi városi könyvtárakkal. A megállapodás rögzítette a városi könyvtárak feladatait és az e célra biztosított megyei forrás elosztásának elvét. A megyei könyvtár költségvetésében biztosított egy keretösszeget a hálózatgondozói tevékenység és központi könyvellátás részbeni finanszírozására. 1992-től a keretösszeg 2,6 millió forint volt, amely a következő évben emelkedett. 1994-ben már 3,5 millió forint, 1996-ban 4 millió forint volt.

1992 júniusában a Zala Megyei Önkormányzat és a megye települési önkormányzatai kötöttek együttműködési megállapodást, amelyben rögzítették a megyei könyvtárhálózat működtetését, melynek központja a Deák Ferenc Megyei Könyvtár. Ez a megállapodás országosan egyedülálló megoldás volt a megyei könyvtári ellátás megszervezésére, amely garantálta a korábban kialakult könyvtári ellátás további működtetését, a megyei közgyűlés pedig vállalta a városi könyvtárak módszertani és hálózatgondozó tevékenységének finanszírozását. Az ellátórendszer működtetéséhez ezenkívül a központi könyvellátásban részesülő települések költségtérítést fizettek a városi könyvtáraknak, amelyet évente szerződésben rögzítettek. Az együttműködés eredményeként 1992-ben a 227 községi könyvtár közül 152 tagja volt valamelyik ellátórendszernek. A többi könyvtár gondozását a megyei és a városi könyvtárak közösen végezték.

Tehát a városi könyvtárak és a megyei könyvtár hálózatgondozó tevékenysége, valamint az ellátórendszer működtetésének eredményeként minden kistépülés valamelyik nagy könyvtár szakmai gondozásába került, volt kihez fordulniuk, ha segítségre volt szükségük, akár a statisztikai adatszolgáltatás elkészítésekor, állományellenőrzéskor, rendezvény-szervezéskor, pályázati alkalmával stb. Az ellátórendszer előnye, hogy összehangolják a gyűjtőkört, kedvezményes vásárlással olcsóbbá teszik az állománygyarapítást, az ellátó könyvtár elvégzi az állományellenőrzést, selejtezést, a raktári rend kialakítását és megőrzését, lebonyolítja a falvakban felmerülő könyvtárközi kölcsönzést stb. A következő 13 évben ebben a formában folyt a települések könyvtári ellátása Zalában. A városi könyvtárak a megyei könyvtártól negyedévente kapott hálózati támogatással elszámoltak, a megyei könyvtár hálózati értekezleteket hívott össze, ahol a felmerülő problémákat meg tudták beszélni. A színvonalas ellátást azonban egyre inkább finanszírozási gondok nehezítették. A könyvek ára egyre emelkedett, de a gyarapításra fordított összeg stagnált vagy csökkent. A kisebb települések egyre kevésbé voltak képesek önerőből biztosítani a szükséges költségeket. Csak azokon a helyeken voltak fejlesztések, ahol sikerült pályázati forráshoz jutni. A hálózati rendszer újjászervezése után is megmaradtak a kettős funkciójú könyvtárak, számuk folyamatosan emelkedett, 1993-ban 43 ilyen könyvtár volt.

A megyei könyvtár Pacsa, Pókaszeptek, Söjtör és Zalalövő körzetében végezte a módszertani gondozást, ellenőrizte a nyilvántartások vezetését, elvégezte az időszakos állományellenőrzéseket, közreműködött az olvasói katalógusok készítésében, segítette a raktári rend fenntartását. 1994-től összesen 11 községi könyvtárnak nyújtott szakmai segítséget, köztük Pusztaszentlászlónak is, ahol 1996-tól évekig óriási munkát jelentett a pályázaton elnyert 25 ezer kötetes honvédségi állomány átleltározása, rendezése, selejtezése. A szakmódszertani tevékenység a 90-es évek közepétől elsősorban a gyermekkönyvtári munkában volt rendszeres munkatervi feladat, a többi területen alkalmoszerű volt. A zalai gyermekkönyvtárosok munkaközössége, a Zalai Gyermekkönyvtáros Műhely 1995

októberében alakult meg, célja a zalai gyermekolvasók információs kultúrájának emelése, illetve a Zala megyében gyermekekkel foglalkozó könyvtárosok segítése.

A nehéz pénzügyi feltételek ellenére a működési feltételek néhány helyen javultak: 1990-ben átadásra került a felújított pacsai könyvtár, amely a legkorszerűbben felszerelt községi könyvtár volt akkor. A berendezéséhez a megyei könyvtár nyújtott segítséget. Zalalövőn 1991-ben visszaköltözött az ifjúsági könyvtár az iskolából a nagyközségi könyvtárba, ugyanakkor megszűnt két ellátott könyvtára, a budafai és az irsapusztai, így már csak Csöde ellátásáról gondoskodott. A pókaszepetki könyvtár 1993-tól működött új helyén, a faluházban. A söjtöri könyvtár 1993-ban vált kettős funkciójú könyvtárrá, ekkor a Deák kastélyból az iskola épületébe költözött át.

Lassú ütemben folyt az 1989-ben várossá vált Letenye könyvtárának építése Makovecz Imre és Nagy Ervin tervei szerint. (A XVIII. századi kastélyépületben – ahol 1950-től helyet kapott – a működési körülmények egyre romlottak.) Átadására 1993. augusztus 20-án került sor.⁵¹

A hévízi városi könyvtár 1996-ban költözött új helyre, a Hévíz Galériába, ahol 2010-ig működött.⁵²

A nagyobb könyvtárak élén vezetéváltásra került sor. 1991-ben a letenyei Fáklya Művelődési Ház és Könyvtár igazgatója, Tóth Oszkár vonult nyugállományba, helyét 1991. április 1-jétől Dömök József vette át. Lentiben a Városi Könyvtár élén Joós Istvánnét – szintén nyugdíjazás miatt – Gellén Béláné váltotta fel. Ebben az évben vonult nyugdíjba Bangó Béla is, a megyei könyvtár igazgatóhelyettese. 1992-ben a megyei könyvtárban Balázs Béla nyugdíjazását követően Kiss Gábor, Keszthelyen Bécsi János nyugdíjba vonulásával dr. Müller Róbertné került az igazgatói székbe. Zalaszentgróton 1993-ban a könyvtárat összevonták a művelődési központtal, az intézmény igazgatója Varga István lett. Pintér Béla nyugdíjba vonulását követően 1999. január 1-jétől a nagykanizsai könyvtár igazgatójává Czupi Gyulát nevezték ki.

1993-ban a keszthelyi városi könyvtár felvette Fejér György nevét.

A 90-es évek elején néhány zalai könyvtáros szakember országos elismerésben részesült: Bangó Béla 1991-ben, Baranyai György 1993-ban vette át a Kiváló népművelődő díjat.⁵³

A zalai könyvtárak elsősorban a muravidéki magyar könyvtárakkal alakítottak ki szakmai kapcsolatot. A létrejött együttműködési megállapodás alapján kiállításokra (1990 októberében könyvritkaságokkal mutatkozott be a megyei könyvtárban a muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár), előadásokra került sor. A könyvek és más sajtótermékek kijuttatása sokszor nehézségekbe ütközött.

Továbbra is szerveződtek rendezvények, elsősorban a könyvünnepekhez kapcsolódóan, de jóval kevesebb program volt a megyében, mint a 80-as évek elején (az évtized

⁵¹ Tóth Oszkár: Könyvek „fa és üvegpalatája.” = Zalai Könyvtári Levelező, 1993. 2–3. 40–43. p.

⁵² Somogyi Judit: Művészi környezetben a hévízi Móricz Zsigmond Városi Könyvtár. = Zalai Könyvtári Levelező, 1996. 1–2. 10–11. p.

⁵³ Magyar könyvtártörténeti kronológia, 1996–2007. Összeáll.: Gerő Gyula. Budapest, OSZK, 2009. 2. köt. 629–630., 633., 638., 645., 663., 667. p.

elején kb. 1000 program volt évente a megyében, majd később emelkedett a számuk). 1991 óta kerül sor a megyében a költészet napjához kapcsolódóan megyei rendezvényként a József Attila szavalóversenyre, amelyet a József Attila Városi Könyvtár már 1969-től megrendez Zalaegerszegen, de ekkor szélesedett több fordulós megyei programmá.⁵⁴

Az intézmény koordinálta megyei szinten a kiadványozási, kiadványkészítési munkát, igény szerint elvégezte a sokszorosítási feladatokat. A megyei könyvtár 1990-től új megyei szakmai lapot jelentetett meg, a Zalai Könyvtári Levelezőt. Felelős szerkesztője 1994-ig Horváth Ferenc, majd 1995-ben Kiss Gábor. 1996-tól a lap szerkesztője Kiss Gábor mellett a módszertani csoport, vagy az olvasószolgálat egyik munkatársa volt. Zsirainé Kulcsár Mária, majd Szili Erika két-két évig szerkesztette. 1998-tól Sebestyénne Horváth Margit vette át ezt a feladatot.⁵⁵

A statisztikai adatok összegyűjtése megbízás alapján továbbra is a megyei könyvtár feladata volt. A számítógépes feldolgozást követően továbbra is megjelent a legfontosabb adatokat tartalmazó TEKE, és elemző tanulmány is készült, amely a megyei könyvtári lapban jelent meg.

A megyei könyvtár mellett a városi könyvtárak elsősorban módszertani segédanyagokat és a könyvtárhasználóknak segítséget nyújtó bibliográfiákat, ajánló jegyzékeket, tájékoztatókat adtak ki. A József Attila Városi Könyvtár 1993-ban jelentette meg jubileumi évkönyvét.

A megyei könyvtár végre kiköltözhetett az ozmánbüki és zalaszentgyörgyi duplumraktárából, valamint megszüntette a többi külső raktárát is, és 1990-ben Zalaegerszegre, a megszűnt Gasparich utcai honvédségi óvodába költözhetett. Az épületet a megyei könyvtár mellett a József Attila Városi Könyvtár is raktárként használta. Ide került a megyei könyvtár könyvkötészete is, mert a korábbi helyén számítógépközpontot kellett létrehozni. A könyvkötészet az új helyszínen továbbra is térítés ellenében vállalt kötetési munkákat. Az 1994. évi adatok szerint a megyei könyvtár könyvkötészete 5526 egységet (könyvet, folyóiratot) kötött be, ebből 1258 darabot (23 százalék) a hálózat tagkönyvtárai részére.

A megyei könyvtár új szolgáltatásként a hálózatban Nagykanizsán, Lentiben és Keszthelyen a vakok és gyengén látók ellátását szolgáló hangoskönyvekből letétet biztosított, amelyet az igényekhez igazodva frissített, cserélt.

Ugyanakkor 1990-ben megszűnt a szakfelügyeleti rendszer, ami nehezítette a hálózati munkát. 1996-ban került sor a dunántúli könyvtári helyzet feltérképezésére, arra a Veszprémi Akadémiai Bizottsággal közös vizsgálatra, amelyről a szakmai sajtó is beszámolt.⁵⁶ A vizsgálat igazolta, hogy a megyében kialakult hálózatgondozói és ellátórendszer a leghatékonyabb ellátási forma a Dunántúlon.

⁵⁴ Szép versmondás – a költészet napján. = Zalai Könyvtári Levelező, 1991. 1. 38. p.

⁵⁵ Sebestyénne Horváth Margit: Könyvtári híradók Zala megyében. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2008. 27. p.

⁵⁶ Kiss Gábor: A dunántúli régió könyvtári rendszerének vizsgálata. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1996. 11. 15–17. p.

ld. még Tanulmányok a Dunántúl nyilvános könyvtári struktúrájáról. Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1997. Különszám

A főállású szakalkalmazottak szakmai továbbképzésére a megyei terv alapján országos, regionális és megyei szervezésben került sor. 1990-ben Keszthelyen országos módszertani továbbképzés volt. A regionális balatonlellel egyhetes képzésre anyagi okokból két évente került sor. 1994-ben Kaposváron, 1998-ban Pécsen vettek részt a zalai szakemberek regionális tanácskozásokon. A megyei továbbképzések az aktuális szakmai kérdésekkel foglalkoztak: az új típusú szolgáltatásokat – pl. közhasznú információ, számítógépes gyorsindex, on-line és off-line adatbázisok – a megyei hálózat könyvtárosaival is meg kellett ismertetni. A szakképzetlen községi könyvtárosok számára alapfokú tanfolyamok szerveződtek, amelyhez a megyei könyvtárban 1993-ban tankönyv is készült *A könyvtáros munkája* címmel.

A nemzetiségi könyvellátásban törés következett be 1991-ben, a tótszerdahelyi báziskönyvtárat felszámolták, az állomány eltűnt. A következő évben azonban a szolgáltatást a megyei könyvtár aktív közreműködésével, továbbá az Országos Idegennyelvű Könyvtár segítségével sikerült újraéleszteni. A megyei könyvtár évi 70 ezer forint értékben szerzett be horvát nyelvű könyveket, elosztásuk azonban bizonytalan volt. A könyvtár ezért később saját hatáskörébe vonta a nemzetiségi ellátást.

A pályázatoknak továbbra is nagy szerepe volt a könyvtárak fejlesztésében. A megyei könyvtár részt vett ezek előkészítésében és lebonyolításában. 1990-ben a hátrányos helyzetű kistelepülések számára a megyei önkormányzat írt ki pályázatot egyszeri támogatásra, de olyan sokan jelentkeztek, hogy a 135000 forintos céltámogatásból könyvtáranként 5000 forint jutott dokumentum-beszerzésre. 1992-ben a megyei közgyűléshez bútorzatra és technikai eszközre lehetett pályázni. A zalaegerszegi önkormányzat a gyermekrendezvényeket támogatta. Az országos pályázatok közül továbbra is sikerrel pályáztak a zalai könyvtárak a Soros Alapítványnál. 1996-tól évekig eredményesen szerepeltek a zalai települések a „Könyvtárpártoló Önkormányzat” országos pályázaton. Az első évben Zalacséb nyerte el a községi kategóriában az első helyet. 1998-ban Zalalövő, 1999-ben Zalaszentszécsény kapta meg az 1. díjat, több település részesült különdíjban. A Nemzeti Kulturális Alap „Fókuszban a könyvtár” pályázatán a zalai könyvtárak kiemelt támogatásban részesültek. Az ellátórendszerek összesen hatmillió forintot nyertek, amit az elavult gépkocsik cseréjére, számítógépes fejlesztésre, és dokumentum-beszerzésre fordíthattak. Sikeresek voltak a felsőoktatási intézmények ellátásának javítására, valamint a telekommunikációs kapcsolatok technikai hátterének megteremtése témájában benyújtott pályázatok is.⁵⁷

Megerősödött a társintézményi kapcsolat a múzeummal és a levéltárral, ugyanakkor a megyei művelődési központtal való kapcsolat lazult, alkalmoszerűvé vált. A könyvtár bekapcsolódott az MMIK által szervezett *Zala megye az én hazám* vetélkedősorozat lebonyolításába. A megyei közgyűjtemények állították össze az 1994-ben megjelenő Zalai Életrajzi Kislexikont.

Folytatódott a zalai információs rendszer kiépítése. Az IIF program keretében a megyei könyvtár regionális centrummá vált. 1990-ben jelentősen bővült a számítógépes

⁵⁷ Bangó Béla: „Fókuszban a könyvtár” A zalai könyvtárak pályázatai a kiemelt támogatás elnyerésére. = Zalai Könyvtári Levelező, 1996. 1–2. 18. p.

géppark (12 PC), az off-line adatbázisok közül elérhető volt az Országgyűlési Könyvtártól megvásárolt PRESSDOK-HUNDOK adatbázis, amely már valódi tartalmi segítséget nyújtott a tájékoztatásban a sajtótermékek országos színű feltárásával. Beszerezte az intézmény a KARTOTÉK jogszabály-nyilvántartót, az MSZHIR szabványkeresőt, Évfordulónaptárt, Közhasznú információk adatbázisokat is. Ezenkívül 1992-től a Zalai Hírlap helyi adatbázisa, 1993-tól a Folyóirat-adatbázis is hozzáférhetővé vált. Az on-line adatbázisok eléréséhez javult a technikai feltétellel, az új IPS berendezés átviteli sebessége nyolcszorosa volt a korábbi Nedix-vonalnak. Elérhetővé váltak az OMIKK adatbázisok, az OSZK Nemzeti Periodika Adatbázisa, a Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárának HUNGALIS, a József Attila Tudományegyetem KOKO adatbázisa. 1992-től a hozzáférés a ZALACOM-FRISCOM rendszeren keresztül napi 24 órában biztosított. A megyei könyvtár, mint alközpont elindította a telefonvonalas csatlakozás zalai szervezését, ennek keretében nyolc oktatási intézményt, négy városi könyvtárat és két céget vontak be; a könyvtár tanfolyami képzéssel és oktatóanyagokkal segítette a szolgáltatás elindítását. 1993-tól a kisebb városi könyvtárakban (Letenye, Zalaszentgrót) is beindult a számítógépes információszolgáltatás.⁵⁸

Az 1994-es évre az IIF program kétmillió forint támogatást adott a regionális centrum kommunikációs kapcsolatrendszerének a bővítésére, mikrohullámú kapcsolat kiépítésével a Pénzügyi és Számviteli Főiskolához, a Zrínyi Miklós Gimnáziumhoz, és a Csány László Közgazdasági Szakközépiskolához, majd a POTE Zalaegerszegi Intézetéhez. 1994-ben történt meg a dfmk.hu domain név bejegyzése, majd elkezdődött az oldal tartalmi feltöltése.

Közben a megyei könyvtár felújításáról 1991-ben született fenntartói döntés, mert az épület beázott; az átépített könyvtár 1995. szeptember 5-én került átadásra. A gyermekkönyvtár azonban már 1994 végén átköltözött az MMIK-ból: a megújult könyvtár tetőterében kapott helyet, a korábbi kazánházba pedig a duplumraktár került, így a külső raktár megszűnt.

A megyei könyvtári ellátás legfőbb adatai a következők voltak:

Év	Könyvtárak száma	Állomány	Olvasók száma	Kölcsönzött dokumentumok
1990	276	1752445	51573	1059448
1991	270	1764782	48932	1012378
1992	270	1776609	48813	986136
1993	261	1784115	50201	1016741
1994	255	1793063	51340	1019768
1995	267	1861736	51908	1077461
1996	267	1880461	49464	1066614

⁵⁸ Baranyai György: A Zalai Könyvtári Információs Rendszer. = Könyvtári Figyelő, 1991. 4. 597–601. p.

A rendszerváltás után a könyvtárak száma csökkent. Kicsit emelkedett a beszerzési keret, de az óriás mértékű drágulás miatt egyre kevesebb könyvet tudtak vásárolni a könyvtárak, ami a forgalmi adatokban is megmutatkozott, csökkent az olvasók, a könyvtárlátogatók és a kölcsönzések száma is. Egyre több könyvtár nem a Könyvtárellátónál, hanem a 20-30 százalék kedvezménnyel árusító könyvkereskedelmi cégeknél vásárolt, vállalva a könyvek feldolgozását, szerelését. A javuló ellátottság az olvasószolgálati mutatók emelkedését hozta.

2. A könyvtári törvény és a kapcsolódó jogszabályok hatása a Zala megyei könyvtári rendszer fejlődésére

Mérföldkő volt a zalai könyvtárak tevékenységében az 1997. évi CXL. törvény, amely konzekvensen szabályozza a nyilvános könyvtári ellátást. A könyvtári rendszer az állampolgárok érdekeit szolgálja, feladata, hogy bárki számára hozzáférhetővé tegye az információt. A könyvtári ellátás fenntartása és fejlesztése az állampolgárok és a társadalom egésze számára fontos. Kimondja többek között azt is, hogy a települési könyvtári ellátás biztosítása önkormányzati feladat; ez alapján az ellátást három formában teljesítheti, a könyvtár fenntartásával önállóan, vagy társulásban, valamint könyvtári szolgáltatás megrendelésével.

A könyvtári törvény, majd a követő jogszabályok megjelenése sok változást hozott a könyvtári rendszerben: állami és alapítványi támogatások, pályázatok révén sikerült növelni a dokumentum-beszerzés mértékét, sikerült számos rendezvényt szervezni, és jelentős informatikai fejlesztésekre került sor.

Az új törvény a megyei könyvtár számára előírta, hogy a nyilvános könyvtári alapfeladatain túl az egész megye területére vonatkozóan lássa el a kötelespéldányokkal és könyvtárközi kölcsönzéssel kapcsolatos feladatokat; szervezze a könyvtárak együttműködését; a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó lakosság könyvtári ellátását; a települési könyvtárak tevékenységét segítő szolgáltatásokat nyújtson; továbbképzéseket, szakképzést tartson; szervezze meg a megyei statisztikai adatszolgáltatást. Ugyanakkor nem befolyásolta a megyei hálózatszervezés gyakorlatát, megmaradt a hálózatgondozói és ellátórendszeri szolgáltatás, az öt városi könyvtár a megyei könyvtár koordinálásával továbbra is ellátta a területi feladatokat, amelyhez negyedéves bontásban megyei finanszírozást kaptak. A hálózati támogatás 1997-ben összesen négymillió forint, 1998-ban ötmillió, 1999-ben 5,2 millió, 2000-ben és 2001-ben 5580000 forint volt. 2002-ben a támogatás tovább emelkedett 6080000 forintra. 2003–2006 között 6400000 forint, amelyet Keszthely, Lenti, Letenye, Nagykanizsa és Zalaegerszeg városi könyvtárai kaptak meg.

Megnövekedtek a megyei könyvtár területi feladatai: a hagyományos statisztika és az érdekeltségnövelő támogatás igazolásainak összegyűjtése, feldolgozása, a nyilvános könyvtárak jegyzékének figyelemmel kísérése, a hétéves továbbképzés módszertani segítése, a szakfelügyelet szervezése és lebonyolítása, pályázatfigyelés és pályázatírás, a Zalai Könyvtári Információs Rendszer központi feladatainak ellátása, rendezvények szervezése, lebonyolítása, szakmai kiadványok megjelentetése. Egyre több munkát jelentett a fenntartókkal való kapcsolattartás, valamint a könyvtárakkal való együttműködés szervezése.

A zalai községek néhány kivétellel a könyvtárfenntartás mellett döntöttek, a községi nyilvános könyvtárak számára alapító okiratot készítettek, amelynek elkészítéséhez 1999-ben a megyei könyvtár nyújtott segítséget. Így felkerültek a Nyilvános Könyvtárak Jegyzékére, amely feltétele volt annak, hogy részt vehessenek pályázatokon, igénybe vegyék az érdekeltségnövelő támogatást. 2000-ben 233 zalai önkormányzati könyvtár közül 222 jelentkezett a jegyzékre, a többi könyvtár azért nem nyújtott be alapító okiratot, mert évek óta szünetelt a működése. 2002-ben a jegyzéken Zalából 226 önkormányzati és öt felsőoktatási, illetve intézeti könyvtár szerepelt.

1998-tól a 15. sz. NKÖM rendelet szerint be kellett gyűjteni az érdekeltségnövelő támogatáshoz a fenntartói igazolásokat a dokumentum-beszerzésről, és ez alapján napjainkig részesülnek minisztériumi támogatásban a települési könyvtárak. Kezdetben néhány helyen előfordult, hogy a fenntartók nem adták át a könyvtáraknak a támogatási összeget, az utóbbi években nem volt már ezzel probléma.

Az első években az érdekeltségnövelő támogatás egyre magasabb összeg volt: 1998-ban 182 települési könyvtár 8721000 forint támogatást kapott, 2001-re ez az összeg már megduplázódott, 204 települési könyvtár összesen 16513000 forint érdekeltségnövelő támogatásban részesült, majd a támogatási összeg egyre kevesebb lett, 2002-ben 201 könyvtár 15943000 forint, 2003-ban 203 könyvtár 14442000 forint érdekeltségnövelő támogatást kapott. 2004-ben változott a jogszabály, a 4/2004. sz. rendelet értelmében már kevesebb zalai könyvtár részesülhetett támogatásban: 103 könyvtár 10103000 forintot használhatott fel.

A községi könyvtárak tehát önálló intézményként működtek, és többségük igénybe vette az ellátórendszeri szolgáltatást. Azokon a településeken, ahol iskola működött, többségében kettős funkciójú könyvtárat (községi és iskolai) működtettek. Néhány könyvtár a művelődési házzal összevonva végezte a feladatait. Kiskörzeti ellátást már csak Lovászi és Zalaszentbalázs végzett három illetve két község számára. Új formaként jelentek meg a teleházzal összevont könyvtárak (pl. Csörnyeföld, Kerkaszentkirály, Lispereszentadorján, Becsvölgye, Söjtör), számuk 2005-ben 21 volt a megyében.

A könyvtárak elhelyezési és működési körülményei általában ott javultak, ahol sikerült pályázati támogatást elnyerni. A megyei könyvtár feladatának tekintette a pályázatírás segítségét, ezért a Pályázati Figyelő minden számát eljuttatta a városi könyvtárakba. Ezenkívül az évente meghirdetésre kerülő „Felzárkóztató” és „Könyvtárpártoló önkormányzat” pályázatok űrlapjait is továbbította a területi ellátással foglalkozó városi könyvtárak számára, ezzel is ösztönözve a sikeres pályázást.

A „Könyvtárpártoló önkormányzat” pályázatnak nagy jelentősége volt a megyében, 1998–2004 között számos település (pl. Csörnyeföld, Gelse, Keszthely, Muraszemence, Zalacséb, Zalalövő) részesült a díjban. E pályázatot 2005-től már nem hirdette meg a minisztérium. Az 1997 után megjelenő pályázatok, a Pro Renovanda „Kistelepülések iskoláiért”, Soros Alapítvány, NKÖM, NKA később a Széchenyi terv pályázatok adtak lehetőséget a könyvtárak fejlesztésére.

A rendezvények szervezéséhez a költségvetés nem biztosított elegendő keretet, ezek anyagi forrásait is elsősorban a pályázatok jelentették. Az egész megyét érintő programsorozatok koordinátora a megyei könyvtár volt. Ezek a projektek már úgy zajlottak le,

hogy a programtervezet összeállítását követően a megyei könyvtár nyújtott be pályázatot, s a megvalósítás után a költségelszámolást is elkészítette. Egész megyét érintő megyei projekt 1995-től napjainkig az *Összefogás a könyvtárakért* rendezvénysorozat minden év október elején; ide tartozott a 2000 szeptemberétől 2001 májusáig tartó *Olvasás éve* programsorozat. Ez utóbbi keretösszege 1,3 millió forint volt. Konferenciát tartottunk az olvasásról pedagógusok és könyvtárosok részvételével „Az olvasás változó arca” címmel. Kiállításokat, író-olvasó találkozókat, olvasómaratont szerveztünk, köztük 38 rendezvényre közösségekben került sor.

2005-ben új országos akció indult A Nagy Könyv címmel, amelyben a zalai könyvtárak is részt vettek, olvasóköri alakultak, irodalmi rendezvényekre, műveltségi vetélkedőkre került sor.

Pályázati támogatással folytatódott a megyei hálózat informatikai fejlesztése is. 1998-ban a hazai könyvtárügy további fejlődését meghatározó fejleménynek bizonyult a Nemzeti Informatikai Stratégián belül megfogalmazott koncepció, az országos könyvtári, múzeumi, levéltári és közművelődési információs hálózat fejlesztésére, amely három évre lebontott fejlesztési elképzelés volt. A pályázatokon való részvétel feltétele egy részletes helyi hároméves fejlesztési terv elkészítése volt. A program komoly fejlődést eredményezett a könyvtárakban, bár a harmadik évre a források jelentősen csökkentek.

A Zala megyei könyvtár felvételt nyert a Hungarnet Egyesületbe, ezáltal hozzáférhetett az IIF, majd az NIIF által biztosított hálózati szolgáltatáshoz. A HBONE – az NIIF Program által fejlesztett és fenntartott országos gerinchálózat – biztosította internetvonalat a Deák Ferenc Megyei Könyvtár, mint regionális központ számára. A rendszer kiépítése még az évtized elején kezdődött el az IIF programmal, majd egyre több intézmény bekapcsolására került sor. Telematikai pályázati támogatásból 1997-ben az intézmény a József Attila Városi Könyvtár, 1999-ben a Zala Megyei Levéltár, a Göcseji Múzeum és a Zala Megyei Kórház könyvtárának internetkapcsolatát teremtette meg Zalaegerszegen, mikrohullámú adatátvitellel. 1998-ban megvalósult a HBONE központ átépítése, a soros elrendezésű hálózat csillagpontossá vált, tízszeresére növekedett a sebessége. 1997-ben létrejött a megyei könyvtár saját honlapja (elsőként a megyében), elkészültek on-line adatbázisai (Zalai Életrajzi Kislexikon; Zala megyei folyóiratok jegyzéke; Zalaegerszeg történeti kronológiája; Kossuth Lajos bibliográfia; Nádas Péter bibliográfia), majd egyre több digitális tartalom került fel. 1999-ben vezette be a megyei könyvtár a TextLib-es kölcsönzést, 2000-ben – miután elkészült a TextLib adatbázis – elérhetővé vált az on-line katalógus a honlapon. Szintén 2000-ben a megyei könyvtár a zalaegerszegi számviteli főiskola könyvtárával nyújtott be közös telematikai pályázatot internetszolgáltatásra. 2002-től már a gyermekkönyvtárnak is önálló oldala volt az interneten, 2004-től pedig ismét megújult a könyvtár arculata, új logóval egységes arculattal és megújult központi honlappal lépett a nyilvánosság elé. 2003-ban ismét felújításra került a mikrohullámú rendszer, amelynek következtében a hálózat tagkönyvtárai (Göcseji Múzeum, Zrínyi Miklós Gimnázium, Csány László Szakközépiskola, Zala Megyei Kórház Egészségügyi Szakkönyvtára, BGF Számviteli Főiskola, Zala Megyei Levéltár) körében az internetvonal sebessége növekedett.

2001-től a nagykanizsai városi könyvtár is rendelkezik saját honlappal. A könyvtárak informatikai fejlesztése érdekében tehát egy széleskörű együttműködés alakult ki, a

Zalai Könyvtári Információs Rendszer működtetésében települési, felsőoktatási és szak-könyvtárak működtek együtt.

Közös pályázatokkal valósult meg a városi könyvtárak számítógépesítése. A megyei könyvtár segítette a TextLib integrált rendszer városi könyvtárakban való bevezetését, továbbra is előfizette és szolgáltatta számukra is a Pressdok, Complex CD-jogtár, Irodalmi analitika adatbázisokat. A kisebb könyvtárak számára a József Attila Városi Könyvtár saját fejlesztésű programját, az ELKA-t javasolta beszerzésre, amelyet akkor alkalmasnak látott a katalógusfunkciók és olvasószolgálati feladatok ellátására. Több községi és iskolai könyvtár meg is vásárolta. Később – mivel nem fejlesztették a kor igényeinek megfelelően – a program sajnos elavulttá vált.

2000-ben 27 kisközség juthatott számítógéphez állami forrásból az esélyegyenlőség-növelő pályázaton való részvétellel. A települési könyvtárak mellett 1999-ben a megyei könyvtár a Szakszervezetek Megyei Könyvtárának gépesítéséhez is szakmai segítséget nyújtott.

2000 őszén került sor először a Zal@net Regionális Informatikai Napokra, amely konzorciumi szerződés alapján szerveződött, tagjai különböző informatikai cégek és könyvtárak voltak, így a megyei könyvtár mellett a József Attila Városi Könyvtár és a Nagykanizsai Városi Könyvtár. A megyei könyvtárban került sor az „Elektronikus dokumentumok, elektronikus könyvtár” című konferenciára.

2001-től csatlakoztak a zalai könyvtárak is az Internet Fiesta országos programhoz, amelynek során elsősorban a nagyobb könyvtárakban szerveződnek különböző rendezvények, tanfolyamok, amelyek az internetes információszolgáltatásra hívják fel a figyelmet.

Az informatikai fejlesztés a könyvtárak közötti kapcsolattartást is megváltoztatta. A napi kapcsolattartást a telefon mellett az e-mailes levelezés szolgálta. 2001-ben elindult a zalai könyvtárosok levelezőlistája, a ZALATAR, amely a megyei könyvtár szerverén működik.

2001-ben a Széchenyi Terv pályázat keretében az Informatikai Kormánybiztosság hirdett pályázatot a megyei, városi és nagyközségi könyvtárak számára. A kisebb könyvtárak hat, a nagyobbak tíz gépre pályázhattak.

2002-ben az SZT-IS-2 pályázaton a megyei könyvtár és négy városi könyvtár (Zalaegerszeg, Lenti, Keszthely, Nagykanizsa) nyert számítógépet, valamint kezdetét vette a könyvtárhasználók internetoktatása 20 órás képzések formájában. 2001-ben került átadásra a megyei könyvtárban az internetlabor.

2003-ban az egyik legjelentősebb pályázat az Informatikai és Hírközlési Minisztérium „Esély a felzárkózásra” pályázata, amelyen 24 zalai település – köztük 12 kisközség – nyert számítógépet interneteléréssel. Egy másik pályázat 5 millió forint keretösszegéből („eVilág – Digitális kultúra térnyerésének támogatása” IHM-ITP/5) a megyei könyvtár internetelérése jelentősen javult, új telefonközpont létrehozására, valamint a digitalizált és archivált elősegítő eszközök beszerzésére került sor.

2002-től a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtárral közös digitalizálási projekt kezdődött, amely a Zalai Közlöny két világháború között megjelent évfolyamainak adatbázisban és CD-ROM-on való megjelentetésére terjedt ki. 2004-től a megyei könyvtár új honlapján is elérhetővé váltak a Zalai Közlöny 1900–1904, és 1920–32 között megjelent évfolyamai.

2004-től az eMagyarország pontok kínálatával bővült a lakosság internet-hozzáférése. Az Informatikai és Hírközlési Minisztérium ITP-15 pályázata segítette 168 zalai településen internetelési pontok létrehozását. Ezek a legtöbb helyen könyvtárakban jöttek létre.

2005-től a legnagyobb zalai könyvtárak NAVA-pontokká váltak, így a könyvtárlátogatók ingyenesen hozzáférhetnek a Nemzeti Audiovizuális Archívum szolgáltatásaihoz.

A megyében a legjelentősebb könyvtárfejlesztés Keszthelyen és Nagykanizsán volt, ahol új könyvtárárpületet adtak át. Keszthelyen 1999. április 28-án vették birtokba a 830 négyzetméteres épületet. Nagykanizsán 2001. október 1-jétől fogadja új épületben a látogatókat a városi könyvtár, amely két évvel később felvette Halis István nevét. 2004-ben adták át a felújított és kibővített József Attila Városi Könyvtárat.

A községek közül jelentős beruházás volt a gelsei Petőfi Sándor Emlékkönyvtár felújítása, mely 2002-ben valósult meg, majd 2005-ben pályázatból új bútorzatot is kapott.

2003-ban a „Korszerű könyvtárakkal az Európai Unióba” pályázat támogatásával hat zalai település (Kisbuccsa, Letenye, Magyarszerdahely, Zalaszentő, Zalacséb, Zalalövő) könyvtárának felújítására és működési körülményeinek javítására került sor.

A nagyobb könyvtárak közül 1999-ben a nagykanizsai könyvtárigazgató személye változott: Pintér Béla nyugállományba vonulását követően Czupi Gyula került az igazgatói székbe, aki a mai napig vezeti az intézményt. 2003-ban újabb öt évre kapott igazgatói megbízatást a zalaegerszegi városi könyvtár élén Major Árpád, a keszthelyi városi könyvtár élén Müller Róbertné; ő 2005-től nyugdíjba vonult, helyét Pappné Beke Judit vette át. 2003-ban nyugállományba vonult Gellén Béláné, a lenti városi könyvtár igazgatója. A következő években ezt a könyvtárat a művelődési központtal összevonták, így az intézmény egyik csoportjaként működött Német Józsefné irányításával. Jelentős minisztériumi díjban részesült 2003-ban a Halis István Városi Könyvtár: elnyerte „Az év könyvtára” címet. Munkája elismeréseként Kocsis Katalin nagykanizsai könyvtáros 1998-ban a Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt kitüntetését, Kiss Gábor 2002-ben Szinyei József-díjat vehetett át.⁵⁹

A nemzetiségi báziskönyvtári feladatok is növekedtek: a horvát nemzetiségi ellátás mellett 1998-tól a megyei közgyűlés megbízta a megyei könyvtárat a cigány etnikai kisebbség ellátásával. A következő évtől rendelkezésre állt egy keretösszeg a kisebbségi állomány fejlesztésére, valamint megjelent a tájékozódást segítő bibliográfia is.

A határon túli kapcsolatok tovább erősödtek. A kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetem diákjai 1994-től 2000 őszeig évente továbbképzésen vettek részt Zalaegerszegen. 2002-ben a romániai Ipp község könyvtárát a zalai gyerekek gyűjtéséből az NKÖM határon túli magyarokat támogató főosztálya segítségével hozta létre a megyei könyvtár.

A megyei könyvtár közvetlen ellátási körébe tartozó települések Alsónemesapáti, Csöde, Gyűrűs, Nemesrádó, Pacsa, Pókaszepetk, Pusztaszentlászló, Söjtör, Vöckönd, Zalaigrice, Zalalövő voltak, ezenkívül a területi ellátást nem végző városi könyvtárak (Hévíz, Zalakaros, Zalaszentgrót) munkáját segítette. Nagyobb munkák esetén a városi könyvtárak ellátásába tartozó községekben is rendszeresen nyújtott különböző segítő szolgáltatásokat. 2001-től a megyei könyvtár Nemesrádón, Pacsán, Pókaszepetken, Za-

⁵⁹ Magyar könyvtártörténeti kronológia, 996–2007. Összeáll.: Gerő Gyula. Budapest, OSZK, 2009. 2. köt. 72., 748., 814., 836., 842., 874. p

laigrícén a szerzeményezést és feldolgozást is segítette. Gyűrűsön 2001-ben megszűnt a könyvtár, önkormányzata Pókaszeptekkel kötött megállapodást, mely szerint a lakosság a pókaszeptki könyvtárban veheti igénybe a szolgáltatásokat. Így később kettővel kevesebb, kilenc könyvtár hálózati gondozása volt a megyei könyvtár feladata.

Hálózati tevékenységünk része volt az állományellenőrzések előkészítése és lebonyolítása. Könyvtárunk 1999-ben Gelsén, Nemesrádón, Pusztamagyaródon és Zalaszentlászlón végzett revíziót önállóan, vagy az ellátó városi könyvtárral közösen, és befejeződött a pusztaszentlászlói könyvtár volt honvédségi állományának rögzítése, elkészült a raktári katalógus is. 2000-ben Pacsán és Zalaigrícén, 2001-ben Alsónemesapátiban, Vöcköndön került sor revízióra. 2002-ben Gelse és Pókaszeptek állományellenőrzésére került sor. 2003-ban a lenti könyvtárral közösen Lovászipan – a megye legnagyobb községi könyvtárában – és a nagykanizsai könyvtárral közösen Nagyrécsén volt egy nagyobb selejtezés. 2004-ben Zalaszentivánon végeztünk állományellenőrzést a József Attila Könyvtárral közösen. Részt vettünk a könyvtárak költöztetésében, állományrendezésében. 1997-ben a várossá vált Zalakaros új könyvtárának megtervezését és berendezését végeztük el.

A statisztikai adatszolgáltatást továbbra is a megyei könyvtár koordinálta. A papír alapú adatközlés még évekig megmaradt azt követően is, hogy 2002-ben bevezetésre került az ISTAR statisztikai rendszer, amely az első elektronikus adatfeldolgozó program volt. Mivel a program arra nem volt alkalmas, hogy az adatszolgáltatás pontosságát ellenőrizze, továbbra is el kellett készíteni a megyei táblázatokat, így a megyei könyvtár feladata inkább növekedett, minthogy egyszerűsödött volna. Miután 2003-ban megjelent az európai norma szerinti nemzetközi statisztikai szabvány, a hazai adatszolgáltatás is megváltozott. 2006-tól új fogalmakkal és új szerkezettel jelent meg, amelyet nehezen szoktak meg a könyvtárak.

A hálózati munka szerves részét képezte a megye könyvtárosai számítógépes ismereteinek tanfolyamon, vagy tanácsadás útján való fejlesztése. A jogszabályi változások szükségessé tették az alapfokú képzéshez egy új tankönyv készítését. Bangó Béla és Sebestyén Margit Horváth Margit szerkesztésében 1998-ban jelent meg *A könyvtáros munkája* kiadvány javított, bővített kiadása. Ennek felhasználásával több alapfokú tanfolyam szerveződött a megyében.

2000-ben jelent meg a kulturális szakemberek szervezett továbbképzési rendszeréről és a képzés finanszírozásáról szóló 1/2000 NKÖM rendelet, így a megye minden főállású könyvtárost foglalkoztató könyvtárának továbbképzési és beiskolázási tervet kellett készíteni, amelyhez állami támogatást lehetett igénybe venni. Így a diploma megszerzése mellett a következő években egyre többen vettek részt nyelvi, illetve akkreditált szakmai képzéseken.

2000-ben a Szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskola Könyvtári- és Informatikai Tanszéke országos ellátórendszeri tanfolyamot szervezett, amelyen a megyei könyvtár két munkatársa, Kiss Gábor, Bangó Béla felkért előadó volt, továbbá a képzésen néhány megyében dolgozó hálózatgondozó könyvtáros (Pál Éva, Sebestyén Margit, Temleitner Krisztina) is részt vett. A tanfolyami anyag alapján egy kézikönyv is megjelent az ellátórendszerek működtetéséről.⁶⁰

⁶⁰ Ellátórendszerek szervezése, működtetése. [sajtó alá rend. Pallósiné Toldi Márta]. Szombathely, 2001

A munkatársak továbbképzésében jelentős szerepet játszottak az évente megrendezésre kerülő szakmai napok a megyei könyvtárban: 2003-ban „Az esélyegyenlőség elveinek érvényesítése az információ és dokumentum-ellátásban” címmel, tavasszal a „Könyvtárak a nyelvtanulás–nyelvtanítás szolgálatában” címmel került sor szakmai rendezvényre, amelyen rész vettek a megye könyvtárainak képviselői. 2006-ban „Minőségbiztosítás a könyvtárakban” címmel került sor megyei továbbképzésre a megyei könyvtárban, a résztvevők a téma ismert szakembereinek előadásait hallgathatták meg.

2003-ban Nagykanizsán került megrendezésre a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 35. vándorgyűlése, ahol több zalai előadás is elhangzott.

A megyei könyvtári ellátást érintő kiadványt (Zalai Könyvtári Levelező, TEKE) általában csak a megyei könyvtár jelentetett meg. Kivételt képezett, hogy 1997-ben a nagykanizsai városi könyvtár – jelentős külső támogatással – megjelentette a Könyvtárak Dél-Zalában című képes ismertetőt, valamint számítógépes szolgáltatásainak ismertetőjét.

A Deák Ferenc Megyei Könyvtár 1997-ben jelentette meg a Zalai Életrajzi Kislexikon új kiadását, 2000-ben jelent meg a Zalai Könyvtári Minerva (összeállította: Bangó Béla, Sebestyén Horváth Margit). 2001-ben a József Attila Városi Könyvtár jelentette meg a tapolcai Városi Könyvtárral közösen az Ajánló bibliográfia középiskolások kötelező és ajánlott olvasmányainak feldolgozásához című kiadvány 2. javított bővített kiadását.

2002-ben a megyei könyvtár létrejöttének 50. évfordulója alkalmából jelent meg „A letéti ládától az Internetig” (szerkesztette: Kiss Gábor) című kiadvány. Szintén 2002-ben látott napvilágot az EU-bibliográfia és a Cigány ajánló bibliográfia is.

2003-ban a Fejér György Városi Könyvtár, 2004-ben a József Attila Városi könyvtár jelentette meg jubileumi emlékkönyvét.

A megyei könyvtár névadójának születési évfordulója előtt tisztelegve jelentette meg 2004-ben a „Használd a jók benned vetett bizalmát” című kiadványát.

2005-től havi rendszerességgel jelenik meg a megyei könyvtár gyermekkönyvtári folyóirata, az Olvasó Lurkó, Tóth Renáta szerkesztésében.

A megyei könyvtár szaktanácsadással és iratmintákkal is segítette a könyvtárak működéséhez szükséges alapidokumentumok elkészítését, így alapító okirat, küldetésnyilatkozat, SZMSZ, Könyvtárhasználati szabályzat minta is készült.

Az időszakban jelentős vizsgálat, felmérés volt 2000-ben az ELISA, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, az Informatikai és Könyvtári Szövetség, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatásával végzett olvasói felmérés, amelyen a megyei könyvtáron kívül részt vett tíz községi könyvtár is, Balatongyörök, Bázakerettye, Becsvölgye, Gelse, Gyenesdiás, Lovászi, Pacsa, Pókaszepetk, Vonyarcvashegy, Zalaszentbalázs. A kérdőíveket a községekbe a megyei könyvtár küldte ki, majd községenként 50-50 adatlapot gyűjtött be.

2000-ben a Könyvtári Intézet megbízásából 21 könyvtár (a városi könyvtárak és a függetlenített könyvtárossal rendelkező községek) könyvtárhasználati kedvezményeinek felmérésére került sor.

2004-ben a „Könyvtári minőségfejlesztés – könyvtári korszerűsítés” pályázat részeként kérdőíves vizsgálatra került sor a megyei könyvtárban, valamint az intézmény elkészítette teljesítménymutatóit. 2005-ben négy megyei könyvtárral (Békéscsaba, Tatabánya, Székesfehérvár, Szolnok) közösen összehasonlító vizsgálatra került sor.

Ugyancsak 2005-ben ismét a Könyvtári Intézet megbízásból a megye könyvtáraiban az internet-hozzáférés lehetőségét mértük fel kérdőíves vizsgálat formájában, ekkor a megye 231 könyvtárából 87-ben (38 százalék) volt internetkapcsolat.⁶¹

2001-ben jelent meg a 14/2001. (VII. 5.) sz. NKÖM rendelet a könyvtári szakfelügyeletről, amelyet már nagyon várt a szakma, hiszen a rendszerváltással megszűnt a korábban működő szakfelügyeleti rendszer. A rendelet értelmében a szakfelügyelet kiterjedt a nyilvános könyvtárakra és azok fenntartóira, a nem nyilvános könyvtárakra és a könyvtári tevékenységet folytató szervezetekre. Meghatározta a szakfelügyelet szerepét, működését, a vezető szakfelügyelők és szakfelügyelők feladatait. Zala megyében 2002-ben indultak el a vizsgálatok 22 településen, Kiss Gábor vezető szakfelügyelő irányításával és könyvtári szakértők részvételével, de már 2001-ben volt egy vizsgálat a kistelepülési könyvtárak ellátásával kapcsolatban 10 településen.⁶²

A megyei könyvtár könyvkötészete önköltséges áron továbbra is végezte a hálózat tagkönyvtárai számára a köttetést és ingyenesen a szállításukat is. Igény szerint meghívók, programfüzetek elkészítését, és könyvtári táblák, választók kasírozását is vállalta. A megyei könyvtár évente minden önkormányzati könyvtár részére biztosította a olvasói nyilvántartásokhoz szükséges beiratkozási naplót és a forgalmi adatok méréséhez szükséges munkanaplót. Külön kérésre egyedi és csoportos leltárkönyvek kötésére is sor került (pl. Pusztaszentlászló, Pacsa, Zalaigrice, Nemesrádó községek számára). A kötetési munkához és a muzeális állomány restaurálásához 2002-től pályázati támogatást is igénybe tudott venni a megyei könyvtár.

Év	Könyvtárak száma	Állomány	Olvasók száma	Kölcsönzött dokumentumok
1997	260	1901621	51100	1112921
1998	259	1938046	50637	1040109
1999	260	1976305	51704	1076369
2000	260	1994712	52361	1063344
2001	257	2000412	51577	1010915
2002	256	2027798	51451	1031654
2003	254	2030715	52697	998440
2004	254	2037147	52382	1034362

1997-ben 260 szolgáltatóhely működött a megyében, 233 könyvtár és 27 fiókkönyvtár. 26 településen nem működött könyvtár. A könyvtárak között négy ÁMK, 57 községi és iskolai kettős funkciójú volt. A 223 községi könyvtár közül 159 (70 százalékuk) ellátórendszer-

⁶¹ Sebestyén Horváth Margit: Internet használat a Zala megyei települési könyvtárakban. = Zalai Könyvtári Levelező, 2004. 2. 6–12. p.

⁶² Kiss Gábor: A könyvtári szakfelügyeleti vizsgálatok tapasztalatai Zala megyében (2002–2010). = Zalai Könyvtári Levelező, 2011. 1. 18–25. p.

hez tartozott. A következő években ez jelentősen nem módosult. A beiratkozott olvasók száma kicsit emelkedett, a kölcsönzött kötetek száma jelentősen nem változott.

A könyvtárak állományfejlesztésében a pályázatok egyre inkább jelentőségre tettek szert. Például 1999-ben 60 millió forint volt az állománygyarapításra fordított összeg, ebből 12 millió forint (20 százalék) volt a pályázati támogatás.

3. A KSZR kialakulása Zala megyében

A XXI. sz. elején beigazolódott, hogy a könyvtárak jól reagáltak a kor kihívására, a könyvtári rendszer szervezett, képesek a hálózatszerű működésre, az összefogásra. Ezt bizonyítja a kistépülési könyvtári ellátás átalakítása, közös pályázatok és az együttműködésen alapuló megyei programok lebonyolítása is.

A 2000-es évek első felében egyre inkább nyilvánvalóvá vált, hogy a kisebb települések önkormányzatai nem képesek önállóan finanszírozni a könyvtári szolgáltatásokat, ehhez további forrásokra van szükségük. Másrészt jogszabályba is ütközött a kialakult rendszer, hiszen a 1997. évi CXL. törvény megjelenése után – amely szabályozta a nyilvános könyvtári ellátást – a könyvtárfenntartást vállaló önkormányzatok alapító okiratot készítettek, amely alapján a nyilvános könyvtárak jegyzékére is felkerültek. Ugyanakkor nem voltak meg a legtöbb településen az intézményi feltételek. A könyvtárak a valóságban önkormányzati szakfeladaton működtek, nem volt vezetőjük, nem foglalkoztattak könyvtáros szakembert, nem fejlesztették rendszeresen az állományukat. Az ellátórendszerhez tartozó könyvtárak jó része még saját állománnyal sem rendelkezett, hiszen letéti ellátást kapott. A költségvetési megszorítások idején általában a könyvtárak kerültek az első helyre. Néhány helyen szüneteltették a működést vagy vegetáltak.

2005. elején tette közzé a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma a települési könyvtári ellátásra vonatkozó koncepcióját, a Könyvtári Szolgáltató Rendszert (KSZR-t), amely javaslataival elősegíti a települési önkormányzatok kötelező törvényi feladatának teljesítését. A KSZR célja éppen az, hogy a községekben élők közvetve vagy közvetlenül hozzáférjenek a minőségi könyvtári szolgáltatásokhoz.

A rendszer lényege, hogy az önkormányzatok (társulások) könyvtári szolgáltatást rendelnek meg a nagyobb (megyei, városi) könyvtáraktól. A koncepció a települési önkormányzatok kötelező törvényi feladatának teljesítésére három utat jelöl meg: önálló könyvtár fenntartását, könyvtári szolgáltatóhely működtetését és könyvtárbusz szolgáltatást. Az elképzelés szerint csak azok a könyvtárak maradnak önálló nyilvános könyvtárak, ahol az intézményi feltételek biztosítottak. Tehát a kisebb településeken legcélszerűbb könyvtári szolgáltatóhelyet működtetni (vagy könyvtárbuszos szolgáltatást bevezetni).

A szolgáltatóhelyek mindössze abban különböznek a nyilvános könyvtáraktól, hogy azok nem intézmények, fenntartójuk könyvtári szolgáltatást rendel meg a városi (vagy a megyei) könyvtártól.

A KSZR alapszolgáltatása a könyv, folyóirat és egyéb (pl. CD, DVD) dokumentumok biztosítása, információszolgáltatás, közhasznú információszolgáltatás, tájékoztatás, helyismereti információk, könyvtárközi kölcsönzés. További szolgáltatások a számítógép- és internethasználat, ennek használói képzése, a fénymásolás, nyomtatás, továbbá

rendszeresek a különböző rendezvények, programok, így író-olvasó találkozók, ismeretterjesztő előadások, kézműves foglalkozások.

Az új rendszer fenntartása több forrásból finanszírozható: a települések, illetve a megye hozzájárulása mellett állami közművelődési és mozgókönyvtári normatív támogatásból (ez utóbbi a legjellemzőbb) és pályázatokból. A szolgáltató költségvetéséből szintén hozzájárul ehhez, (esetünkben a megyei közgyűlés minden évben betervezte a megyei könyvtár költségvetésébe az ún. hálózati támogatást).

A mozgókönyvtári normatív támogatás az 5/2005. évi kormányrendeletnek köszönhetően indult el, amelynek alapján a többcélú kistérségi társulásoknak könyvtári szolgáltatóhelyenként normatív támogatás jár. Évente a költségvetési törvény 8. sz. melléklete tartalmazza a normatíva összegét és feltételeit.

Miután ismertté vált ez a koncepció számunkra, a megyei könyvtárban kidolgoztunk egy tervezetet arról, hogyan lehetne korszerűbbé tenni a Zala megyei községi könyvtári ellátást.⁶³ A tervezet elkészítésével egy időben – 2005 elején – a Halis István Városi Könyvtárban már elindult a KSZR kialakítása. 2004-ben a kistépülési könyvtárak fejlesztésére lehetőséget adott a Belügyminisztérium *Többcélú kistérségi társulások 2004. évi ösztönző támogatási pályázata* – Zalából egyedül a nagykanizsai kistérség élt a lehetőséggel.

2005-ben NKA pályázati támogatásból a megyei könyvtár is elkezdte a települések közvetlen dokumentum-ellátását, letéti állományt biztosított öt község (Alsónemesapáti, Nemesrádó, Vöckönd, Zalaigrice, Zalaistvánd) számára.

A KSZR megvalósítása során sok múlt az egyes önkormányzatokon, hiszen nekik kellett döntenie arról, hogyan biztosítják a községben a könyvtári szolgáltatást.

Zalában a megyei könyvtár az érintettek számára már 2004-től szervezett továbbképzéseket az új típusú szerveződés megismertetésére, létrehozására, de az átállás csak igen nehezen indult be. Pedig Zala megye településszerkezete és népessége mindenképpen indokolta volna az új szolgáltatási forma elindítását: a 257 település között 245 község (és két nagyközség) van, melyek 87 százalékában a népesség száma 1000 fő alatt van. A késlekedés oka részben a tapasztalatok hiánya, az újtól való félelem volt, másrészt a községek nagy része elégedett volt a két évtizede működő ellátórendszeri ellátással. A szolgáltatás jogi szabályozottsága ellenére a megyében létrejövő kistérségi társulások is húzódoztak a mozgókönyvtári feladat felvállalásától.

A megye többi részén 2006-ban vette kezdetét a szervezőmunka a megyei könyvtár szakmai irányításával. Felkerestük a kistérségi társulásokat, önkormányzatokat, felhívtuk a figyelmet az új szolgáltatási forma előnyeire, segítséget nyújtottunk abban, hogy milyen lépéseket kell tenni a szolgáltatás kialakítása érdekében. Ez nem volt egyszerű feladat, egyrészt azért, mert a községi könyvtárak többsége a nyilvános könyvtárak jegyzékén szerepelt, másrészt az önkormányzatok meggyőzése sem volt könnyű.

Közben 2006-ban elkészült a nyugat-dunántúli régió könyvtári fejlesztési terve, amelyben a Deák Ferenc Megyei Könyvtár és a Halis István Városi Könyvtár is aktívan közreműködött. A nagykanizsai kistérségi modelltől (teljes körű ellátás) eltérően 2006-ban a

⁶³ Sebestyén Horváth Margit: A kistépülésen élő lakosság könyvtári ellátásának korszerűsítése Zala megyében. Tervezet. Zalaegerszeg, 2006.

községek, kistérségi szervezetek és szolgáltató könyvtárak hármas szövetségére alapozva a korábbi ellátórendszeri együttműködés minden pozitív elemét felhasználó szolgáltatási forma alakult ki a keszthely–hévízi, a zalaegerszegi, a zalaszentgróti, és a lenti kistérségben. A szolgáltatás a következő évben indult el.

2007-től a keszthelyi, a lenti, a nagykanizsai, a zalaegerszegi városi könyvtárakkal és a megyei könyvtárral összesen 160 község kötött ellátási szerződést, így a községi ellátásban meghatározóvá vált a mozgókönyvtári szolgáltatás Zalában. A következő években tovább növekedett a csatlakozó települések száma, valamennyien szolgáltató hely működtetését vállalták. 2008-tól már a megye valamennyi többcélú kistérségi társulása felvette feladatai közé a mozgókönyvtári ellátást. A községek közül 2005-ben öt, 2006 végén 144 település rendelte meg a mozgókönyvtári szolgáltatást a megyében, a következő években tovább emelkedett a számuk: 2007 végén 159, 2008 végén 215, 2009 végén 222 község rendelte meg a mozgókönyvtári szolgáltatást. 2010 végén a hét ellátó könyvtár (Hévíz 2008-tól szolgáltat a hévízi kistérség öt települése számára), Keszthely, Lenti, Letenye, Nagykanizsa, Zalaegerszeg városi könyvtára és a megyei könyvtár már 229 települést látott el.

A hagyományos ellátórendszeri szolgáltatást ezzel összefüggésben egyre kevesebb község vette igénybe: 2007-ben összesen 38 község igényelte a megyében, 2008-ban 14 könyvtár, 2009-ben 10 könyvtár. A községekben általánossá vált a mozgókönyvtári szolgáltatás. 2010-ben 245 község közül már csak 16 nyilvános községi könyvtár működött, közülük hat könyvtár rendelte meg a keszthelyi, illetve a nagykanizsai könyvtártól az ellátórendszeri szolgáltatást és tíz könyvtár önállóan szerzeményezett.

A nyilvános könyvtárak jegyzékén fent lévő könyvtárak száma 2006-tól kezdve egyre csökkent, 2007 végén 67, 2008 végén 41, 2009 végén 36, 2010 végén 30 zalai könyvtár szerepelt a jegyzéken.

2005 és 2011 között így egyre több mozgókönyvtári normatív támogatás jutott a könyvtári rendszerbe, így a Zala megyei társulásokhoz is, hiszen egyre több település csatlakozott a mozgókönyvtári ellátáshoz. Sajnos a csatlakozó települések számának növekedésével a normatíva összege egyre csökkent.

Zala megyében a szolgáltató könyvtárak mozgókönyvtári ellátásának alapszolgáltatása a dokumentum- és információszolgáltatás. További szolgáltatások a különböző közösségi szolgáltatások (rendezvények, programok, kiállítások szervezése), használati képzés (a könyvtárhasználat, számítógép és internethasználat megtanítása), szakmai továbbképzések (tanfolyamok, szakmai napok), módszertani gondozás (állományrendezés, selejtezés, állományellenőrzés).

Óriási eredmény volt a helyi könyvgyűjtemények megújulása. A szolgáltató könyvtárak folyamatosan végzik a helyi állományok rendezését, a szükséges selejtezést. Megújultak a könyvtárak helyiségei, felújításokra, új bútorok, informatikai eszközök beszerzésére került sor. Általánossá vált a számítógép- és internet-hozzáférés. A nyitvatartási órák száma is emelkedett a községekben: a normatív támogatás igénybevételének ugyanis 2009-től feltétele volt, hogy az 1000 fő alatti településeken minimum heti hat órát tartson nyitva a könyvtár. Ennél nagyobb településen a legkevesebb nyitvatartási idő 12 óra.

Ettől a rendszertől kicsit eltér a nagykanizsai könyvtár teljes körű ellátása. Ott a többcélú kistérségi társulás Nagykanizsa Megyei Jogú Város Önkormányzatával kötött

szereződést, mint fenntartóval. A település önkormányzatai viszont ott is a szolgáltatóval kötöttek megállapodást. A nagykanizsai kistérségben nagy hangsúlyt kap az Internet alapú szolgáltatás. 2005-től vált elérhetővé a Nagykanizsai Kistérségi Adatkezelő Rendszer, a NAGYKAR, amely nyilvános, és jelszóval védett felülettel is rendelkezik.

Zala megyében ma már valamennyi kistérség felvette feladatai közé a mozgókönyvtári szolgáltatást. (Legkésőbb a letenyei és zalakarosi kistérség.) Vannak kistérségek (nagykanizsai, keszthelyi, lenti, letenyei, hévízi, zalakarosi), ahol csak egy szolgáltató könyvtár látja el a településeket, két kistérségben (zalaegerszegi, zalaszentgróti) két-két szolgáltató könyvtár van, a pacsai térségben azonban négy szolgáltató, mivel mindegyik település ragaszkodott a korábbi ellátó könyvtárához.

Ma már szinte valamennyi településen van könyvtár vagy szolgáltató pont. A Zala Megyei Könyvtári Szolgáltató Rendszer egyre inkább lehetővé teszi, hogy a városokban és a legkisebb községekben élő lakosság ugyanolyan minőségű könyvtári szolgáltatást vegyen igénybe a lakóhelyén.

E rövid történeti áttekintésből jól látható, hogy egy olyan megyében, ahol magas a kistépülések száma, mindenképpen olyan ellátási forma a legeredményesebb, ahol a nagy könyvtárak (a városi könyvtárak és a megyei könyvtár) vállalják a falvak könyvtárainak ellátását és ehhez széles körű együttműködést alakítanak ki.

2006-tól tehát a Deák Ferenc Megyei Könyvtár kettős hálózati feladatot lát el, egyrészt végzi a törvény által is megszabott megyei feladatait, így a statisztikai adatszolgáltatás megszervezését, a könyvtárak együttműködésének szervezését, szaktanácsadó tevékenységet, a helyismereti munkát. Az intézmény vállalja többek között különböző megyei projektek irányítását, továbbképzések szervezését, szakmai kiadványok készítését. Ellátó könyvtárként mozgókönyvtári szolgáltatást nyújt három kistérségben. Ehhez együttműködik a fenntartó önkormányzatokkal, a zalaegerszegi, a zalaszentgróti és a pacsai kistérségi társulásokkal, valamint a térségben szolgáltató más könyvtárakkal. 2006-ban NKA pályázati támogatásból hat községi könyvtárban alakított ki letéti állományt. 2007-ben szerződés alapján 22 községi szolgáltatóhely számára biztosított mozgókönyvtári ellátást, 2008-tól már három kistérség (pacsai, zalaegerszegi, zalaszentgróti) területén 30 település számára szolgáltattott, 2011-től pedig a 30 község (Alibánfa, Alsónemesapáti, Bagod, Csöde, Gyűrűs, Kemendollár, Kisbucsa, Nemesapáti, Nemeshetés, Pethőhenye, Pókaszepetk, Pusztaszentlászló, Vöckönd, Zalaistvánd, Zalaszentiván, Zalaszentlőrinc, Búcsúszentlászló, Nemessándorháza, Nemesszentandrás, Nemesrádó, Pölöske, Szentpéterúr, Zalaigrice, Zalaszentmihály, Almásháza, Batyk, Dötk, Pakod, Zalabér, Zalavég) mellett egy kisváros (Pacsa) könyvtárának ellátását is vállalta.

A dokumentum-ellátás terén a könyvek mellett nagy hangsúlyt fektetünk a nem hagyományos dokumentumok és a kurrens időszaki kiadványok beszerzésére is, hiszen ezek népszerűek a szolgáltatóhelyeken. A falvak között a dokumentumokat cseréljük is. A beszerzéseknél figyelembe vesszük a települések kéréseit. Azokat a kiadványokat, amelyeket mozgókönyvtári letétként nem tudunk biztosítani, könyvtárközi kölcsönzéssel adjuk át a szolgáltatóhelyek részére.

Könyvtárunk a mozgókönyvtári normatív támogatásból a többcélú társulás döntése alapján fordít összeget dokumentum-beszerzésre. A megvásárolt új könyveket, DVD-

ket, CD-ket beletároljuk, feldolgozzuk és kiszállítjuk a településekre. Az új szerzemények egységes nyilvántartásba kerültek a könyvtárunk által használt TextLib integrált rendszerben. A beletárolt és feldolgozott dokumentumok az on-line katalógusban a szolgáltatás elindításától kezdve visszakereshetők. További szolgáltatásként a mozgókönyvtári honlapon a felhasználók mindig friss információkat találnak a kistérségi ellátásról. Ezenkívül hírlevelet is megjelentetünk számukra. A községek állományának rendbetételét tervszerűen végezzük. Mindezzel előkészítjük a szolgáltatóhelyek saját állományának rögzítését az elektronikus katalógusba.

2008-tól tartunk 20 órás internethasználoi tanfolyamokat is a községekben, amelyek elsősorban a középkorú és idős korosztály körében népszerűek. A felsorolásból nem maradhatnak ki a községekben szervezett programok és a községi könyvtárosok rendszeres képzése sem.

A mozgókönyvtári szolgáltatás bevezetésének – tapasztalataink szerint – sok pozitív eredménye volt, hiszen megújultak a szolgáltatóhelyek, javultak a működési körülmények, a technikai ellátottság (ma már szinte minden helyszínen van széles sávú internet), információs pontokká váltak, közösségi élet alakult ki, szívesebben járnak a szolgáltatóhelyekre az emberek, mert folyamatosan bővül a kurrens irodalom. A szolgáltató könyvtárak és a kistérségi társulások között is jó kapcsolat alakult ki, elégedettek a végzett munkával. E könyvtárak bekapcsolódtak a Közkincs Kulturális Kerekasztal munkájába is, így segítik a kistérségek identitásának, kohéziójának, népességmegtartó erejének növelését. Ugyanakkor hozzá kell tenni, hogy a KSZR koncepció megvalósítása változatos képet mutat. Komoly veszélyforrást jelent, hogy a normatív támogatást nem kötelező a célfeladatra fordítani, a többcélú kistérségi társulás döntése alapján egyéb célokra is fordítható, ami bizonytalanná teszi a feladatellátást.

2010-től pályázati forrásból elkészítettük a mozgókönyvtári szolgáltatás logóját, amelyet a többi zalai szolgáltató könyvtár is használhat. Ezenkívül szolgáltatás-népszerűsítő mappák és plakát is készült.

A községeket tekintve kiemelkedő beruházás – Európai Unió támogatással – a 2006-ban átadott információs központ Csömödéren. 2008-tól az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében pályázat útján elnyerhetővé vált az Integrált Községi Szolgáltató Tér Cím. 2009-ben a címpályázaton sikerrel részt vevő szervezetek nyújthatták be kérelmüket a pályázatban leírt szolgáltatások megvalósítási helyszínét jelentő épület felújítására, bővítésére, illetve az épülethez és szolgáltatásokhoz tartozó eszközök beszerzésére, működési támogatás elnyerésére az MVH kirendeltségeihez. A nyertes pályázók között volt Zala megyében többek között a megyei könyvtár ellátásába tartozó Kisbucsa és Zalaszentiván, ahol 2011-től működik az IKSZT szolgáltatás keretén belül a könyvtári ellátás.

A megye könyvállománya a 21. század elején tovább csökkent. Egyrészt a dokumentumok ára emelkedett, így a beszerzésre kerülő új dokumentumok száma kevesebb lett; másrészt megváltoztak az olvasói szokások, előtérbe került a friss irodalom iránti igény, így nagy számban vonták ki a könyvtárakból a feleslegessé vált könyveket, folyóiratokat. A nagy könyvtárakban a népszerű kiadványokból is általában csak egy-egy példányt tudtak beszerezni, ami mindenképpen hatással volt a könyvtárhasználók számának csökkenésére. Ugyanakkor a könyvtárak internetes szolgáltatásai (OPAC, adatbázisok)

bővültek, ami a távhasználat emelkedését eredményezte. Egyre népszerűbbé váló könyvtári szolgáltatássá vált a számítógép és internethasználat, növekedett a könyvtárakban az internetes terminálok száma (elsősorban pályázati forrásból), több könyvtárban létesült eMagyarország pont, számos kistelepülésen a telehálzzal összevonva működött a könyvtár.

Ha áttekintünk néhány 2005–2010. évi statisztikai adatot, a következő tendenciák szembetűnőek:

Év	Könyvtárak száma	Állomány	Olvasók száma	Kölcsönzött dokumentumok
2005	231	2031135	50566	983734
2006	225	2020373	49048	994534
2007	256	1923957	50769	974906
2008	258	1720271	48581	911106
2009	258	1974405	50505	975122
2010	258	1977592	46556	983225

A könyvtárak száma emelkedett, több olyan településen is nyílt könyvtári szolgáltatóhely, ahol korábban nem volt könyvtári ellátás. A könyvtárak állományában (elsősorban a községekben) nagyobb selejtezésekre került sor, ez okozta a megyei állomány csökkenését, illetve, hogy 2007 után is csak kismértékű az állománynövekedés. Az olvasók száma megyei szinten csökkenő tendenciát mutat, a kölcsönzések száma lényegesen nem változott.

Az Internet korában kicsit átalakult a könyvtárak szerepe, de semmiképpen nem lehet a hagyományos szolgáltatásokat leváltani az Internettel. A könyvtár a kultúra átadásának helye, fontos a helyi közösségek, a családok számára egyaránt. Újra egy összevonási hullám indult el, elsősorban a falvakban, de városokban is; főleg közművelődési intézménnyel, de az iskolával való összevonás is gyakori. Arra is van példa, hogy a korábbi összevont intézmény újra önállóvá vált. 2007-től Lentiben megszűnt a művelődési házzal összevont intézmény, most Városi Könyvtár Lenti néven működik. 2010 végétől ezt a könyvtárat felújítják, elkészültéig a könyvtár a zeneiskola épületében szolgált.

A megyei önkormányzat a megyei könyvtár költségvetésében továbbra is biztosította a hálózati támogatást, amit az intézmény a végzett munka arányában utalt át a városi könyvtárak (Keszthely, Lenti, Letenye, Nagykanizsa, Zalaegerszeg) számára. 2005-ben és 2006-ban megmaradt a 6,4 millió forintos összeg, majd 2007-től 3,4 millió forintra csökkent, mivel az ellátást ekkor már a mozgókönyvtári normatív támogatás biztosította elsősorban az öt városi könyvtárban. 2008-ban ismét csökkent a támogatás 2,4 millió forintra, majd a következő két évben is ugyanennyi maradt.

Megyei központi szerepéből adódóan a megyei könyvtár mindig figyelte a lehetőségeket – és élt is azokkal – amelyek segítették a könyvtári ellátás továbbfejlesztését. A pályázati lehetőségek révén évek óta szervezi a megyei rendezvényeket – melyek közül ki kell emelni az őszi könyvtári napokat – továbbképzéseket, internethasználó tanfolyamokat, használói elégedettség mérést stb. Pályázati forrásból továbbra is a jelentős rendezvény-

sorozatok lebonyolítását szervezte meg könyvtárunk. 2005-ben A Nagy Könyv program keretében négymillió forint NKA támogatási lehetőség nyílt a megyében számos olvasásnépszerűsítő program megszervezésére és lebonyolítására. A 139 rendezvényből 67 gyermekeknek szóló program volt, 50 meghívott vendég (író, költő, előadóművész) több mint hétezer érdeklődő számára nyújtott meghatározó élményt. Két alkalommal egész megyét átfogó szakmai konferenciára is sor került aktuális témákat kiválasztva. Tavasszal az „Utak, elképzelések, lehetőségek a települések kulturális életében” címmel, ősszel „Az (olvasni) tudás hatalom” címmel tartottunk megyei szakmai napokat három helyszínt (Keszthely, Nagykanizsa, Zalaegerszeg) választva, hogy a rendezvényen a kisebb települések könyvtárosai is nagy számban részt vehessenek. 2006-ban A Nagy Könyv program 100-as listából kiválasztott könyvek beszerzésére pályázaton másfél millió forint keretösszegeből nyílt lehetőség regények vásárlására a megye hét városi fenntartású (Keszthely, Lenti, Letenye, Nagykanizsa, JAVK Zalaegerszeg, Apáczai ÁMK Könyvtára, Zalakaros), valamint a megyei könyvtár által működtetett letéti rendszer (Alsónemesapáti, Nemesrádó, Zalaigrice, Vöckönd, Zalaistvánd, Pacsa) számára.

Zala megye is csatlakozott az ún. „Összefogás” országos rendezvénysorozathoz, amelyek megrendezéséhez évente az NKA nyújtott támogatást. 2006-ban 11 helyszínen 46 program volt. Különösen nagy sikere volt a Gyenesdiáson, Pacsán, Pókaszeptken, Cserszegtomajon megtartott „könyvtári falunapoknak”, és az először megrendezésre kerülő Könyves Vasárnapnak, amikor négy városi könyvtár tartott nyitva, ingyenes beiratkozási lehetőséggel és számos programmal várták és szórakoztatták az érdeklődőket. A következő években mindig sor került e programok megszervezésére a városi könyvtárakban és a megyei könyvtárban. 2007-ben a Nagy Olvashow programjaként további könyvtárak bekapcsolására került sor, 12 település 14 könyvtárában 173 rendezvény volt október első két hetében. Ki kell emelni a keszthelyi könyvtárat, ahol 2007-ben először rendeztek a könyves vasárnapon egész napos fesztivált. Az utóbbi években az őszi könyvtári napok tematikus jellegűek, 2008-ban a tini olvasókat, 2009-ben az idősebb korosztályt, a „nagyikat”, 2010-ben a családokat célozta meg elsősorban. A résztvevő települések száma tovább emelkedett: 2010-ben 21 településen 112 program volt egy hét alatt október elején. A zalai programokat a Deák Ferenc Megyei Könyvtár koordinálta, lebonyolítási tervet, megyei programfüzetet készített. Az évfordulókhoz kapcsolódóan több megyei szintű vetélkedőre, illetve levelezős játékokra került sor: 2008-ban Mátyás király, 2010-ben Asbóth Sándor, 2011-ben Gönczi Ferenc volt a téma.

Az olvasás népszerűsítése céljából az iskolás korosztály számára a nagyobb könyvtárak felolvasó napokat, olvasótáborokat szerveztek. A Magyar Olvasástársaság (HUN-RA) kezdeményezésére jött létre Benedek Elek születésnapjához kötődően a Népmese Napja, amelyhez a zalai könyvtárak is csatlakoztak. A nagykanizsai városi könyvtár 2005-től szervez olvasótáborokat a nyári szünidőben. A lenti és zalaegerszegi városi könyvtárak szintén évente szerveznek nyári táborokat, ahol az irodalom mellett a lakóhelyi környezet megismertetése, és a könyvtárhasznált elsajátítása is a célok között szerepelt. A zalakarosi könyvtárban 2005-től az iskolás korosztály számára Olvasóköri foglalkozásokat tartanak, ahol ifjúsági regényeket dolgoznak fel. A felnőttek számára a megyei könyvtárban havi rendszerességgel tartja irodalmi rendezvényeit a Keresztury Irodalmi Kör. A József Atti-

la Városi Könyvtár elsősorban kisgyermekes családok számára hirdeti meg az Örömkör programjait, ahol a kicsiknek és a felnőtteknek is tartalmas időtöltést kínálnak.

A könyvtárosok szakmai képzését szolgálták továbbra is a diploma megszerzése mellett a különböző tanfolyamok, szakmai napok. A kistélepülések könyvtárosai számára elsősorban internettanfolyamok szerveződtek: 2005-ben a megyei könyvtárban volt erre lehetőség. Ebben az évben az államháztartás zűrzavara következtében a hétéves továbbképzés normatívája nem érkezett meg, ami nehezítette az akkreditált képzések finanszírozását. 2005-ben A Nagy Könyv programhoz kapcsolódóan került sor szakmai napokra. 2006-ban NKA pályázati támogatásból tavasszal „Minőségbiztosítás a könyvtárakban” címmel, ősszel „Dokumentum-nyilvántartás-hozzáférés” címmel szerveződött szakmai nap a megyei könyvtárban. Ezenkívül a téma aktualitása miatt még egy szakmai konferenciára is sor került „A többcélú kistérségi társulások szerepe a kistélepülések könyvtári ellátásában” címmel. Az utóbbi években megrendezésre kerülő megyei továbbképzések szervezését és lebonyolítását általában az MKE Zala Megyei Szervezete támogatta. 2010-ben jelentős rendezvény volt a Körzeti Könyvtár megalakulásának 60. évfordulója alkalmából a „Kistélepülési ellátás helyzete és jövőképe” címmel rendezett szakmai nap.

Kétévente kerül megrendezésre a zalai közgyűjtemények szakmai konferenciája, amelynek helyszíne a Deák Ferenc Megyei Könyvtár, a Zala Megyei Levéltár vagy a Göcseji Múzeum. A programon előadóként szerepelnek zalai könyvtáros szakemberek, elsősorban Zalaegerszegről és Nagykanizsáról.

A szakmai munka elismeréseként a keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár nyerte el „Az év könyvtára 2006” címet.⁶⁴ A könyvtáros szakemberek közül 2008-ban Oláh Rozália, a megyei könyvtár gyermekkönyvtárának vezetője MKE Emlékérem kitüntetést vehetett át.

Folytatódtak a szakfelügyeleti vizsgálatok is. 2005-ben több mint 40 község került sorra, 2006-ban 38 község és két város, 2007-ben 28 község és két város. 2008-ban, mivel a nyilvános könyvtárak száma lecsökkent, két városi könyvtárban és két ÁMK könyvtárban volt szakfelügyelet, valamint utóvizsgálatokra került sor. 2009-ben már a mozgókönyvtári szolgáltatóhelyek vizsgálata is elkezdődött, összesen tíz szakfelügyeleti vizsgálat, valamint öt utóvizsgálat volt. A megyei könyvtár vállalta a vizsgálatok előkészítését és figyelemmel kísérte az intézkedési tervben megfogalmazott feladatok végrehajtását. 2010-ben 14 szakfelügyeleti vizsgálat és öt utóvizsgálat volt.

A szakfelügyeleti vizsgálat mellett részt vettek a megye könyvtárai különböző országos felmérésekben is. Így 2006-ban a Könyvtári Intézet megbízásából felmértük a könyvtárak működési körülményeit és az épületek állapotát.

2007-ben pályázati támogatásból a megyei könyvtár és két városi könyvtár (József Attila Városi Könyvtár, Fejér György Városi Könyvtár) teljesítménymutatóinak összehasonlító vizsgálatára került sor⁶⁵, majd 2009-ben szintén pályázati forrásból a használói

⁶⁴ Pappné Beke Judit: „Az év könyvtára 2006”. = Zalai Könyvtári Levelező, 2006. 3–6. p.

⁶⁵ Tóth Judit: Teljesítménymutatók vizsgálata Zala megye három közkönyvtárában. = Zalai Könyvtári Levelező, 2007. 2. 11–26. p.

elégedettség mérését végezték el a megyei könyvtár mellett a keszthelyi, a lenti, a letenyei, nagykanizsai és a zalaegerszegi városi könyvtárakban.⁶⁶

A hévízi könyvtár állományellenőrzése és rendezése 2005-ben egy hónapig tartott, amelyet a megyei könyvtár munkatársai végeztek el a helyi könyvtárosokkal közösen. Ugyancsak 2005-ben végezte az intézmény a lenti könyvtárral közösen a szécsiszigeti könyvtár állományellenőrzését is. 2006-ban a zalalövői városi könyvtár mellett a nemesapáti, az alibánfai és a szentpéterúri könyvtárban tartottunk állományellenőrzést. Ez utóbbiakra azért került sor, mert 2007-től az intézmény vette át a korábbi szolgáltatótól az ellátókönyvtári feladatokat. Szolgáltatóhely kialakítására került sor 2006-ban Pethőhegyén és Zalaistvádon, ahol korábban nem működött könyvtár.

A statisztikai adatszolgáltatás 2005–2008 között még az ISTAR rendszerrel történt. A megyei könyvtár munkáját nagyban növelte, hogy kevés könyvtár szolgáltatott elektronikus formában adatot, a megyében a papíralapú adatszolgáltatás volt jellemző. A adatlap a nemzetközi szabványhoz igazodva 2007-ben megváltozott, valamint újdonság volt az is, hogy a mozgókönyvtári szolgáltatóhelyek adatait a szolgáltató könyvtár jelentette. 2009-től ismét változott az adatszolgáltatás módja, minden könyvtárnak az ágazati minisztérium egységes kulturális statisztikai rendszerében kellett rögzíteni az adatokat. Így megvalósult a könyvtárak elektronikus adatszolgáltatása. A megyei könyvtár továbbra is ellátta az adatszolgáltatás során az alközponti feladatot, amelynek során a könyvtárak által jelentett adatokat jóváhagyja és véglegesíti. Ugyanakkor a megyei könyvtár úgy döntött, továbbra is bekéri papír formátumban is a könyvtárak statisztikáját az adatok ellenőrzésének megkönnyítése, valamint megőrzése céljából.

Az érdekeltségnövelő támogatás továbbra is növelte a könyvtárak dokumentumbeszerzési keretét. A megyei könyvtár a 4/2004. rendelet alapján a statisztikával együtt évente begyűjti az önkormányzatok könyvtári dokumentumokra fordított költségvetési összegéről az igazolásokat, amely alapján a minisztériumi támogatás növeli a következő évi beszerzési keretet. 2005-ben és 2006-ban 122 önkormányzat összesen 12 millió forint támogatásban részesült. 2007-ben már csak 66 település kapott érdekeltségnövelő támogatást, összesen 7,2 millió forintot. A következő években a támogatásban részesülő önkormányzatok száma tovább csökkent: 2008-ban 39 önkormányzat több mint 12 millió forint, 2009-ben 24 önkormányzat 11,3 millió forint, 2010-ben szintén 24 önkormányzat 10,1 millió forint támogatásban részesült.

A kiadványozás tekintetében a hagyományosan megjelenő kiadványok mellett (TEKE, Zalai Könyvtári Levelező) jelentős volt 2005-ben a Zalai Életrajzi Kislexikon 3. javított, bővített kiadásának megjelentetése. 2006-ban a Könyvtári Intézettel közös kiadásban jelent meg a könyvtáros alapismereteket tartalmazó „A kistépülési könyvtárosok kézikönyve” című kötet, amelyet a megyei könyvtár munkatársa, Sebestyénne Horváth Margit készített el. 2007-től a Zalai Gyermekkönyvtáros Műhely együttműködésében, könyvtárunk kiadásában megjelenik a Gyermekkönyvtári Információ című módszertani hírlevél.

⁶⁶ Sebestyénne Horváth Margit: Használóink elégedettségének mérése kérdőíves vizsgálattal. = Zalai Könyvtári Levelező, 2009. 1. 8–22. p.

A horvát nemzetiségi ellátásban továbbra is a tótszerdahelyi könyvtár végezte a báziskönyvtári feladatokat, amelyet a megyei könyvtár felügyelt és szaktanácsadással segített. Ugyanakkor a cigány nemzetiségi anyag mellett a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban kialakult egy horvát állományrész is az Országos Idegennyelvű Könyvtár támogatásából. A tótszerdahelyi könyvtár 2008-tól mozgókönyvtári szolgáltatóhellyé vált, így báziskönyvtári feladatait már kevésbé tudja ellátni.

A megye könyvtárainak határon túli könyvtárakkal való szakmai kapcsolata egyre intenzívebbé vált, elsősorban a szlovéniai területen. 2007-ben „Az olvasási kultúra és identitás a kétnyelvű általános iskolában” címmel került sor továbbképzésre, amelyen több zalai könyvtáros is előadást tartott a lendvai és muraszombati pedagógusoknak és könyvtárosoknak. 2008-ban szintén Lendván került sor „A nemzetiségi könyvtárak Szlovéniában és partnerkapcsolataik az Európai Unió területén” című konferenciára, amelyen több zalai könyvtár képviselője is részt vett. 2010-ben a Szlovénia-Magyarország határon átnyúló együttműködés keretében a „Múltunk közös értékei – élő örökségünk” című SI-HU-projekt indult, melyben irodalmi rendezvényekre, olvasótáborra került sor.

A hálózat tagkönyvtárai számára a Deák Ferenc Megyei Könyvtár vállalta az önköltséges áron való köttetést. A megrendelő 5 városi könyvtár (Keszthely, Lenti, Letenye, Zalaegerszeg, Zalaszentgrót), a Zala Megyei Önkormányzat és a Zrínyi Miklós Gimnázium Könyvtára, a Zala Megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézet dr. Kovács Lajos Szakkönyvtára elsősorban félvászon köttetést vettek igénybe. 2007-től a muravidéki Népúj-ság részére a háromoldalú megállapodás alapján végezte a köttetést a megyei könyvtár. A kötészeti és restaurálási anyagok vásárlását az NKA-nál elnyert pályázatok segítették. 2008-tól a Magyar Paizs című folyóirat restaurálása kezdődhetett el NKA támogatással. A Göcseji Múzeum kiállításaihoz is rendszeresen segítséget nyújt az intézmény, muzeális iratok, plakátok restaurálását végzi el. A szakmai kiadványok, a különböző nyomtatványok (munkanapló, beiratkozási napló stb.) házi sokszorosítással készültek, a kötetésüket pedig a megyei könyvtár könyvkötészete végezte. 2006-ban összesen 4235, 2007-ben 3580, 2008-ban 3429, 2009-ben 3509, 2010-ben 3041 kötet bekötésére került sor.

A „digitális korban” az informatika rohamosan fejlődött, és a könyvtárak is igyekeztek lépést tartani ezzel. A 2003–2007-es könyvtári stratégiai tervben megfogalmazódtak azok a kívánalmak, amelyek segítik a könyvtári rendszer megújulását.

A megyei könyvtár a Zalai Információs Rendszer keretében együttműködött különböző könyvtárakkal (városi, felsőoktatási és szakkönyvtárakkal), közgyűjteményekkel a számítógépes infrastruktúra fejlesztése érdekében; továbbra is ellátta a NIIF HBONE-központ feladatait a korábban csatlakozott intézmények számára. A megyei könyvtár rendszergazdája üzemeltetési és alkalmazási szaktanácsadással nyújtott segítséget a könyvtári hálózat tagjainak. 2005-ben a tartalomszolgáltatásban sikerült eredményt elérni, a megyei könyvtár honlapjának fejlesztésével. Felkerült a például a Zalai Könyvtári Levelező elektronikus változata, a megyei statisztika és címjegyzék, és bővült a Nevezetes Zalaiak adatbázis. A következő évben a Folyóirat adatbázis aktualizálására került sor.

2006-ban „A kistélepülések ellátásának korszerűsítési projektje” pályázaton egymillió forint keretösszezből számítógépes eszközfejlesztésre került sor a megyei könyvtárban, ez alapozta meg a szolgáltató könyvtárban a technikai feltételeket a falvak ellátá-

sához. Beszerzésre került – két számítógép, multifunkciós nyomtató mellett – a TextLib letéti modulja is, amely a letétek cseréjét és on-line visszakeresését tette lehetővé.

A 21. század elejétől a könyvtárak felvállalták hogy a könyvtárhasználók – elsősorban az idősebb korosztály – számára megtanítsák a számítógép- és internethasználatot, ennek köszönhetően folyamatosan szerveződtek 20 órás tanfolyamok, amelyek elsősorban pályázati támogatásból valósultak meg. E programokat az NKA is támogatta. 2007–2008-ban, a megyei könyvtárban, valamint a zalaegerszegi és a lenti városi könyvtárakban szerveződtek internethasználoi tanfolyamok, ahol az elektronikus ügyintézés ismereteinek elsajátítására is lehetőség nyílt. A tanfolyamok oktatói IT-mentor képzésen vettek részt. A képzési tevékenységbe bekapcsolódott a keszthelyi és a nagykanizsai városi könyvtár is.

Az Internet Fiesta – amely országos program – rendezvényein a számítógépes információszolgáltatásra és az elektronikus ügyintézés lehetőségére hívja fel a figyelmet. Ennek keretében évről évre szervezünk rendezvényeket, amelyekbe a hálózat könyvtárai is bekapcsolódnak.

Napjainkban két sikeres Európai Uniósi pályázat (a TIOP-1.2.3-08/1 és a TÁMOP-3.2.4-08/1) segíti a megye könyvtárainak infrastruktúrafejlesztését, ezen belül a számítógépes háttér, az elektronikus katalógus és a könyvtári honlapok fejlesztését, olvasásnépszerűsítő rendezvények szervezését, szakemberek képzését stb. Mindez úgy valósul meg, hogy a városi könyvtárak mellett a kis könyvtárak is bekapcsolódnak a fejlesztésekbe.

A megye nagyobb könyvtárai konzorciumot hoztak létre a projektek megvalósítására – a megyei könyvtárhoz Keszthely, Lenti, Letenye, Nagykanizsa, Zalaegerszeg városi könyvtára és a Zala Megyei Kórház Egészségügyi Szakkönyvtára csatlakozott. 2008. szeptemberben nyújtották be a TIOP-1.2.3/08/01 Könyvtári szolgáltatások összehangolt infrastruktúra-fejlesztése – „Tudásdepó-Expressz” pályázatot. A pályázat a könyvtárak technikai ellátottságának javítását, a TextLib integrált rendszer fejlesztését és a Zalai Tudástár adatkezelő rendszer létrehozását célozta meg. A pályázatban meghatározott feladatokat 15 hónap alatt, 2009. október 1-jétől 2010. december 31-ig valósítottuk meg. A rendelkezésre álló keretösszeg 100 millió forint volt.

A zalaegerszegi Apáczai ÁMK Könyvtára önálló pályázóként indult, és több mint hétmillió forint támogatást nyert el, amelyből számítógépeket és szoftvereket szereztek be, ugyanakkor gondoltak a fogyatékkal élők ellátásának segítésére is.

A TÁMOP-3.2.4/08/1 „Tudásdepó-Expressz” pályázat keretében Zala megyéből három nyertes projekt volt. *A könyvtári hálózat nem formális és informális képzési szerepének erősítése az élethosszig tartó tanulás érdekében* pályázaton a korábban létrejött konzorcium dolgozott együtt. A pályázat lehetővé teszi a honlapok, elektronikus katalógusok, adatbázisok fejlesztését, valamint olvasásnépszerűsítő programok, képzések szervezését is. A Deák Ferenc Megyei Könyvtár és konzorciumi partnerei több mint 77 milliós projektje 2010. július 1-je és 2012. február 28-a között valósul meg.

A Zalai Megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézet dr. Kovács Lajos Szakkönyvtárának projektjében vett részt a zalakarosi városi és iskolai könyvtár, a zalaegerszegi Apáczai ÁMK Könyvtára, a gelsei, a murakeresztúri községi és iskolai könyvtár, valamint a keszthelyi gimnázium és a letenyei általános iskola könyvtára.

A megyei könyvtár és a pedagógiai intézet könyvtárának konzorciumi pályázataival mellett a zalaszentgróti városi könyvtár nyert jelentős összeget, több mint 56 millió forintot. E pályázatban konzorciumi partnere a sármelléki községi könyvtár.

A TÁMOP pályázat elősegítette a mozgókönyvtári szolgáltatás fejlesztését is. A megyei könyvtár honlapjának elkészítése során a mozgókönyvtári ellátás webfelülete is megújult, széleskörű tájékoztatást nyújt az intézményhez csatlakozott településekről, valamint arról a munkáról, amit a települések felé szolgáltatunk. Ezen kívül egy olyan adatbázis jött létre, amely egységes rendszerben, de elkülönülten tartja nyilván a megyei könyvtár, és a mozgókönyvtári szolgáltatóhelyek állományát, olvasóit és kölcsönzéseit. Nagyon fontos, hogy a kistépüléseken élők számára is elérhetővé tegyük a könyvtárakban őrzött dokumentumokat, szolgáltatásokat, a könyvtárak által közvetített információkat.

A DEÁK FERENC MEGYEI KÖNYVTÁR GYERMEKKÖNYVTÁRÁNAK TÖRTÉNETE

A HAZAI GYERMEKKÖNYVTÁRAK TÖRTÉNETE, FEJLŐDÉSÜK FŐBB ÁLLOMÁSAI

A zalaegerszegi megyei gyermekkönyvtár kialakulását és fejlődését az országos könyvtár-fejlesztési törekvések és a helyi adottságok határozták meg, ezért célszerű röviden áttekin-tenünk mindazokat az állomásokat, amelyek pozitívan hatottak a hazai gyermekkönyvtárak helyzetére, és iránymutatást jelentettek a fenntartóknak és a könyvtárvezetésnek ahhoz, hogy felismerjék a gyermekek könyvtári ellátásának fontosságát.

A 19. század végén először Angliában jöttek létre azok a közkönyvtárak (public library), melyek már fontosnak tartották a gyermekek ellátását is. A hazai gyermekkönyvtárak története a 20. század elejére nyúlik vissza. Először – Szabó Ervin könyvtárszervező tevékenysége révén – a fővárosban jött létre 1913-ban egy olyan fiókkönyvtár, melynek már gyermekrésze is volt. Ezt követően Budapesten több önálló gyermekkönyvtár is alakult, melyek köré fiókkönyvtári hálózat rendeződött. Vidéken azonban csak az 1950-es évek közepe táján kezdtek elkülönített gyermekkönyvtári részlegeket létrehozni a megyei és a városi könyvtárak szervezetén belül oly módon, hogy közvetlenül a könyvtárigazgatóhoz tartoztak, vagy a felnőtt olvasószolgálatral alkottak közösen egy osztályt.

A külföldi és hazai tapasztalatok összegzését *Rácz Aranka* készítette el és publikálta¹. E szerint 1958-ban 3800 falusi, 114 járási és városi könyvtárat tartottak számon, amelyeket 19 megyei könyvtár foglalt hálózati egységbe. A jellemző külföldi tendencia nálunk is megfigyelhető volt, előbb a felnőttek könyvtári ellátását oldották meg, s csak azután gondoltak a gyerekekre („hiszen olvasó felnőttek szükségesek ahhoz, hogy a gyerekek is olvassanak”). *Rácz Aranka* felmérése szerint ekkor a megyei könyvtárak közül 11 rendelkezett külön gyermekkönyvtári helyiséggel, közöttük a zalaegerszegi is, melyet így jellemzett: „Zalaegerszegen a Járási Kultúrotthon előszobájában van, rajta keresztül közlekedik az egész kultúrotthon.” A gyermekekkel való foglalkozás mindenhol, ahol megfelelő helyiségek nem álltak rendelkezésre, szükségszerűen egyszerű kölcsönzési adminisztrációvá szűkül.

A gyermekkönyvtár működésének alapvető feltételei a megfelelő helyiség, a be rendezés és könyvtáros mellett a megfelelő könyvállomány. *Rácz Aranka* 1955-ös felm-

¹ Rácz Aranka: Gyermekkönyvtáraink helyzete. = Magyar Könyvszemle, 1959. 1. 1–13. p. http://epa.oszk.hu/00000/00021/00235/pdf/MKSZ_EPA00021_1959_75_01_001-015.pdf (2011. november 7.)

rése szerint a gyermekeknek szóló könyvállomány nagysága messze elmaradt attól, ami a gyermekolvasók és a felnőtt könyvtárhasználók százalékos arányából következhetne, és általában attól függött, hogy a könyvtár vezetése mennyire tartotta fontosnak, vagy kevésbé fontosnak a gyermekek könyvtári ellátását. A kevés könyv forgási sebessége szükségszerűen igen nagy, ezért hamar elhasználdik, és egészségügyi problémákat is felvet. Rácz Aranka ajánlata ezzel kapcsolatban: *„Célszerű és higiénikus lenne lemosható védőfóliával ellátni a gyermekkönyvtári állományt a hosszabb élettartam és a fertőzésveszély kiküszöbölése érdekében.”* A gyermekekkel való egyéni és csoportos foglalkozási módszerek és formák ekkor még nem alakultak ki, ezek inkább csak mesefelolvasásra és filmvetítésre korlátozódtak. Hiányolja a szakember a gyermekek által is jól használható képes katalógus szerkesztését. A gyermekekkel való foglalkozást csak képzett könyvtárosoktól lehet elvárni, akik pedagógusi ismeretekkel is rendelkeznek, ám a gyermekkönyvtárosok között csak elvétve volt képzett szakember. A gyermekek hazai könyvtári ellátásának áttekintése után Rácz Aranka 12 pontban határozta meg a fejlesztés fő területeit. Az Országos Könyvtárügyi Tanács 1958. június 23-i ülésén megvitatta a gyermekkönyvtárügynek a Gyermekkönyvtári Szakbizottság által előterjesztett helyzetét Rácz Aranka összegzése alapján, azt elfogadta, és határozatot hozott a javaslatok megvalósítására, a magyarországi gyermekkönyvtárak fejlesztésének felgyorsítására.

A központi intézkedések hatására gyorsan szaporodó gyermekkönyvtárakban a tizennégy éven aluli olvasók száma jelentősen emelkedett, a gyermekkönyvtáros szakterület a 60-as években kialakult és megerősödött. Hamarosan megkezdődtek a tapasztalatcserék, és megindultak az első speciális gyermekkönyvtári tanfolyamok, 1958-tól a Könyvtártudományi és Módszertani Központ és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár közreműködésével. Az ELTE könyvtár szakán pedig 1958–1972 között gyermek- és ifjúsági irodalmat is oktattak. Hosszú ideig azonban a gyermekkönyvtárosok jelentős része sem könyvtárosi szakképesítést, sem speciális ismereteket nem szerzett. 1957–1958-tól nyíltak meg az első tanfolyamok részükre, 1970-ben pedig már egyéves levelező tanfolyamot indítottak, havonta három egész napos konferenciával.²

A gyermekek könyvtári ellátására irányuló központi intézkedések közül két irányelvet emelhetünk ki, melyek jótékonyan hatottak a gyermekkönyvtárak fejlődésére. Az 1966-ban közreadott közművelődési könyvtári irányelvek³ a feladatok között jelölték meg a következőket:

- A gyermekek könyvtári ellátásának kérdései központi helyen szerepeljenek.
- A gyermekkönyvtárak, gyermekrészlegek számát tovább kell emelni. Minden 10000 lakos feletti helységnek és minden járási könyvtárnak legyen gyermek részlege, nagyvárosokban 20000 lakosonként legalább egy gyermekkönyvtár. A legfejlettebb gyermekkönyvtárak egyben módszertani tanácsadó központok is legyenek.

² Csapody Csaba – Tóth András – Vértesy Miklós: Magyar Könyvtártörténet. Bp.: Gondolat, 1987. 541 p. <http://mek.niif.hu/03100/03159/html/index.htm> (2011. nov. 9.)

³ Fehér Miklós: Kistélepülések könyvtári ellátása, Helyzetkép és szakirodalmi szemle. = Könyvtári Figyelő, 2002. 3. 367–428. p. <http://www.epa.hu/00100/00143/00042/feher.html> (2011. nov. 9.)

Az 1971-es Irányelvek a 18 éven aluli ifjúság könyvtári ellátásának javítására⁴ című dokumentum egyértelműen különbséget tesz az iskolai és gyermekkönyvtárak között, mégpedig eltérő feladataik és alkalmazott módszereik tekintetében. Míg az iskolai könyvtárak feladata az oktatás támogatása, a közművelődési gyermekkönyvtárak oldottabb légkörben a szabadidő hasznos eltöltését szolgálják. Az *Irányelvek...*⁵ ugyanakkor hangsúlyozta a feladatok összehangolását, az együttműködés szükségességét, hiszen mindkét könyvtártípus ugyanazt az olvasóréteget szolgálja. Jelentős érdeme, hogy az akkori helyzetnek megfelelően a működés feltételeit irányszámokkal és normatívákkal alapozta meg a különböző típusú és nagyságrendű könyvtárak számára. Ezek az előírások kiterjedtek az állománygyarapításra, a személyzetre, a nyitva tartásra, az alapterületre egyaránt. Az *Irányelvek...*-nek köszönhetően a 70–80-as években a gyermekkönyvtárak lettek a bázisai a pedagógiai reformtörekvéseknek, a könyv- és könyvtárhasználati ismeretek terjesztésének. Az 1990-es évektől romlottak a működési feltételek a nyilvános könyvtárakban: csökkent a beszerzett dokumentumok és a gyermekolvasók száma, és nem került el a leépítési hullám a gyermekkönyvtárosokat sem.

1972-ben az UNESCO is kiáltványt tett közzé a közművelődési könyvtárakról, amelyet az IFLA normatívákkal egészített ki 1972-ben és 1977-ben. Később, 1985-ben felülvizsgálták, és a változásokat figyelembe véve új és részletes megfogalmazásban adták közre Az IFLA irányelvei közművelődési könyvtárak számára⁶ címmel. Ez a dokumentum a gyermekkönyvtárakra vonatkozóan is sok hasznos fogalom meghatározást és normatívát tartalmazott. 1994-ben jelent meg az IFLA és az UNESCO közkönyvtári nyilatkozatának harmadik verziója, mely a közkönyvtári szolgálat alapvető elveit tartalmazta. Reményt jelentett a továbbfejlődéshez az 1997. CXL. törvény, a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló⁷ jogszabály, mely azt erősítette meg, hogy minden állampolgár alkotmányos joggal használhatja a könyvtárakat, alapvetően önkéntes, belülről fakadó szellemi és szabadidős készítése nyomán. A törvény szelleme és az olvasókat aggasztó tapasztalatai, valamint a 90-es évek nyugat-európai gyermekkönyvtárak példája készítette a szakmát arra, hogy újragondolja a gyermekkönyvtárak 21. századi szerepét. Ennek lényege, hogy megtartva a hagyományos kultúráközvetítő feladatukat, új módszerekkel segítsék az ismeretszerzés hagyományos és új eszközeinek elsajátítását. Nem lemondva az olvasás irányításáról, egyre több színes és vonzó szolgáltatással, az egyéniséghez igazodó, differenciált foglalkozással vonzzák, érzelmileg kössék a gyermekeket szabadidejükben is az olvasáshoz, a könyvtárakhoz. Elérkezett az idő, hogy a gyerekolvasókat is megújult, nekik tetsző, modern szolgáltatásokkal várjuk.

⁴ Kovács Mária: Az iskolai és gyermekkönyvtár szerepe az információszerzésben. <http://kit2.bdf.hu/epub/hun/kovacs/40/40-km.pdf> (2011. nov. 9.)

⁵ <http://krono.inaplo.hu/index.php/inter/weblibrary/558-a-gyermekkoenyvtarak-letrejoette-es-joevje> (2011. nov. 9.)

⁶ A közkönyvtári szolgálat. Az IFLA és az UNESCO fejlesztési irányelvei. Fordította: Papp István. <http://archive.ifla.org/VII/s8/news/pg01-hu.pdf> (2011. okt. 5.)

⁷ 1997. évi CXL. Törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről. http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700140.TV (2011. okt. 6.)

Az IFLA gyermekkönyvtári irányelve kimondja, hogy: „A dokumentumok és tevékenységi formák széles körének kínálatával a közkönyvtár lehetőséget nyújt a gyerekeknek, hogy megtapasztalják az olvasás örömét, valamint az ismeretek és művészeti alkotások felfedezésének az izgalmát. A gyerekeknek és szüleiknek meg kell tanítani, hogyan hasznosítsák legjobban a könyvtárat a maguk számára és hogyan fejlesszék ki a nyomtatott és elektronikus hordozók használatához szükséges készségeket. A közkönyvtárak különös felelőssége, hogy támogassák az olvasás megtanulásának folyamatát, s hogy megismertessék a könyveket és más dokumentumokat a gyerekekkel. A könyvtár gondoskodik gyerekeknek szánt rendezvényekről, mint például meseórák és a könyvtári szolgáltatásokhoz és állományhoz kapcsolódó tevékenységek. A gyerekeket arra kell bátorítani, hogy minél korábban kezdjék el a könyvtárat használni, mert így valószínűbb, hogy használók maradnak későbbi éveikben is.”⁸

De éppígy a PULMAN Digitális útmutatóban⁹ is megtaláljuk az ezzel kapcsolatos követelményeket: „A gyermekek a nyilvános könyvtárak ügyfelei: a könyvtár felelős az egész helyi gyermekközösségért, nem csak a könyvtárat éppen használókért. A szolgáltatások fejlesztését a gyerekek szükségleteinek figyelembevételével kell meghatározni. A gyermekeknek szóló szolgáltatásokat általában újra kell gondolni, különös tekintettel az ITT-n alapulókat, beleértve a fogyatékos vagy hátrányos helyzetű gyermekeknek szólókat is.

Az elméleti szakembereknek, szakmai testületeknek, nyilvános könyvtáraknak, múzeumoknak..., iskoláknak és más kulturális és oktatási intézményeknek össze kell ülniük, és ki kell dolgozniuk a gyermekeknek szóló szolgáltatások fejlesztésének következő lépéseit, előkészítve egy tudásalapú, tanuló társadalom építésére.”¹⁰

Új kihívás tehát, hogy a gyermekkönyvtárak ebben a szellemben újuljanak meg, továbbá fontos, hogy figyelembe vegyünk azokat a változásokat is, amelyek a gyerekek életére aktuálisan is hatnak.

A ZALAEGERSZEGI „IFJÚSÁGI KÖNYVTÁR” AZ 1950-ES ÉVEKBEN

A megyei gyermekkönyvtári szolgáltatás az 1952-ben, a zalaegerszegi Petőfi u. 20. sz. alatt létrejött – Körzeti Könyvtárból kialakított – megyei könyvtárban indulhatott meg, hiszen a korabeli napilap¹¹ tudósítása szerint már 1953-ban a felnőttek mellett csaknem ugyanannyi gyermek kereste fel a megyei könyvtár kölcsönzőjét egy-egy jó mesés könyvért, melyeket kezdetben csupán két elkülönített polcon helyeztek el a gyerekek számára. A korabeli újság külön meseteremről emlékezik meg, ahol a könyvismertetésekén kívül mesedélutánokat is rendezett a könyvtár. A pedagógusok mesefelolvasásait alkalmanként félszáz gyermek hallgatta; a nagy érdeklődésre tekintettel a könyvtárosok tervezték, hogy

⁸ A közkönyvtári szolgálat. Az IFLA és az UNESCO fejlesztési irányelvei. Közreadó: Könyvtári Intézet, Bp. 2005.

⁹ PULMAN digitális útmutató. <http://mek.oszk.hu/html/irattar/ajanlas/pulman/> (2011. nov. 20.)
10Pulman Digitális útmutató: <http://mek.oszk.hu/html/irattar/ajanlas/pulman/nyilvanosszolgt.html#specigenyek>

¹¹ A megyei könyvtár mesedélutánjai. = Zala, 1953. dec. 13. 10. p.

zalai népi mesélőket is felkérnek, hogy vegyenek részt „ifjúsági mesékkel” a mesedélutánokon. Érdekes a meseválasztás: „szórakoztató és nevelő” népmeséket olvastak fel a gyermekeknek.

A megyei könyvtár, a körzeti könyvtár átalakítása után 152 négyzetméter alapterületű, négyről hat helyiséggé bővített épülettel rendelkezett 1952-ben. Ekkor heti két alkalommal kölcsönöztek gyermekek részére.

A megyei könyvtár megnövekedett feladatai, a gyermekolvasók speciális és egyre növekvő igényeinek ellátására 1954-ben a Városi Kultúrházba költöztették a gyermekirodalmat egy 42 négyzetméter alapterületű helyiségbe, ahol gyermek- és ifjúsági könyvtár nyílt meg a gyermekkorúak könyvtári ellátására, és egyre növekvő állomány sorakozott a polcokon. Valószínűleg hétfőnként tartottak foglalkozásokat, legalábbis egy korabeli olvasó (ma már nagymama, aki rendszeresen látogatja napjainkban unokájával is könyvtárunkat) feljegyzése¹² szerint ő nagyon szerette a könyveket és mély nyomot hagyott benne az akkori gyermekkönyvtár légköre.

A megyei gyermekkönyvtár 1954-től kezdve egészen 1994 végéig, azaz negyven évig az anyaintézményen kívül fogadta olvasóit. Ez a szakmai különállás hosszú ideig mostoha sorsot jelentett, amit a hivatásszerető gyermekkönyvtárosok munkája tudott csak némileg ellensúlyozni. A „távol lévő” gyermekkönyvtár sok esetben kimaradt a fejlesztésekből, berendezése még 2010-ben is a 60–70-es éveket idézte; mostanra egy szerencsés pályázati lehetőség segítségével sikerült megújulnia.

„IFJÚSÁGI RÉSZLEG” AZ 1960-AS ÉVEKBEN

1963-ban a megyei könyvtár „ifjúsági részlege” a régi kultúrház udvari helyiségéből új, megfelelőbb helyre költözött, a zalaegerszegi Munkásotthonban nyert elhelyezést, a földszinti szakszervezeti könyvtár szomszédságában¹³. A könyvek mellett gazdag diafilm állományából is kölcsönözhetek a gyerekek hétfőtől szombatig délután, szerdán és szombaton délelőtt is. Egy korabeli foglalkozási napló szerint – melyet *Bangó Béláné* gyermekkönyvtáros jegyzett – az átköltözés lehetőséget adott arra, hogy havi rendszerességgel foglalkozásokat tartsanak a gyerekeknek. Havonta egyszer délelőtt tíz órától *meseórát* szerveztek a kisebbeknek, ugyanezen a napon délután tizenöt órától *klubfoglalkozásra* várták a felső tagozatosokat. A napló tanúsága szerint 1964. október 22-én 19 „taggal” jött létre „alakuló aktíva gyűlésen” az Ifjú Könyvbarátok Köre, és egészen 1968 júniusáig, azaz négy évig havi rendszerességgel összegyűltek az irodalombarátok, az olvasni szerető gyerekek. A programokon szépirodalmi, történelmi, honismereti, földrajzi, játékos közlekedéssmereti, sőt matematikai témák is szerepeltek – a kötelező mozgalmi ünnepekről való megemlékezések mellett. A foglalkozásvezető (*Harsányi Ferencné* tanítónő) gyakran

¹² Melczer Istvánné: Életem: a könyv című írása: <http://gyermekkonyvtar.dfmk.hu/aktualis/-a-pad-alatt-is-olvastam> (2011. nov. 12.)

¹³ A Munkásotthonba költözött a zalaegerszegi ifjúsági könyvtár. = Zalai Hírlap, 1963. febr. 24. 12. p.

mutatott be játékfilmet és diafilmet szemléltetésként, ezt beszélgetés és/vagy vetélkedő követte, majd mindig játékkal zárult a program. A naplót lapozgatva rábukkanhatunk egy pályázatra is: az 1966. november 17-i találkozás végén jelíges pályázatot hirdettek a gyerekeknek a közelgő „Fenyőfa-ünnep” alkalmából a következő témában: *Egy klubfoglalkozást hogyan vezetne le egy pajtás? A Barkácsoljunk* témájú foglalkozásokat a mai kézműves játszóház elődjének tekinthetjük. A résztvevők száma 30-40 fő volt átlagosan, de az ünnepi (Mikulás, karácsony, farsang) találkozásokról ennél is nagyobb számú érdeklődőt vonzottak ezek a rendezvények. Mai szemmel is meglepően színes és tartalmas foglalkozásokkal, közösségi programokkal várták már ekkor a gyerekeket! A Munkásotthon (szakszervezeti kultúrház) a könyvtár melletti termet („114-es terem”), esetenként a nagy klubtermet is az Ifjúsági Könyvtár rendelkezésére bocsátotta, ahol a kisebb és nagyobb rendezvényeket megtarthatták. A gyerekek személyre szóló meghívót kaptak a havi találkozásokra. A korabeli krónikás többször hangsúlyozta, hogy csak a téma iránt érdeklődő gyerekeket várnak, a matematikai tárgyú programra éppen úgy, mint például a *Költészet napja* rendezvényére. Érdekes megemlíteni néhány ismerős akkori gyermek klubtag nevét, akik ma már a nyugdíjas éveikhez közelednek vagy éppen már nyugdíjba is vonultak, de akkor aktív szereplői, meghatározó személyiségei voltak az olvasóklubnak: *Kassai Mária*, az Ady-iskola pedagógusa, aki versmondóként szerepelt gyakorta VI. osztályosként, később tanítóként hosszú évekig kísérté osztályát át az Ady-iskolából a gyermekkönyvtárba; *Pers Lajos*, akinek díjazták a *Hogyan vezetnék le egy klubfoglalkozást?* című pályázatát, felnőttként a művelődési házakban, mint technikai előadó maradt kapcsolatban a kultúrával; *Santák László* neve úgy szerepel a klubfoglalkozásokon résztvevők között, mint aki VIII. osztályos tanulóként a történelmi játékon nyert (egykori „olvasónk” ma már nyugdíjas éveit éli). A köztünk élő felnőttek ma is meleg szívvel emlékeznek gyermekkönyvtári élményeikre!

A megyei könyvtár új épületének átadása után a gyermekkönyvtárosok könyvtárlátogatást szerveztek az anyaintézménybe a klubtagok számára, de ellátogattak a „pajtásokkal” a Göcseji Múzeumba is.

A napló szerint: „1967. január 1-től 1967. június 30-ig a foglalkozások vetítésre korlátozódtak a hely alkalmatlansága miatt. A Művelődési Otthon csak az Universum klubot tudta biztosítani, ott szűk körű foglalkozást tartani nem lehet, mivel átjárnak a helyiségen, a gyerekeknek elvonja a figyelmét. Filmeket úgy válogattam össze, hogy egyes mozgalmi évfordulóra vagy ünnepre megemlékezünk. Pl. márc. 21. ápr. 4. máj. 1... Gyermekkönyvek napja. Általában 25-30 gyermek volt jelen. 1967. okt. 19-től már az új Megyei Könyvtárban tartottuk klubfoglalkozásunkat.”¹⁴ 1968. május 23-án tartották a Költészet napja szavalóversenyt, melyen „Kimondottan csak azok a pajtások voltak jelen, akik a költészetet kedvelik.”

A napló utolsó bejegyzése 1968. október 3-i keltezésű, melyben a vélhetően első zalai szakmódszertani továbbképzést tartották a járasi könyvtárak gyermekkönyvtár vezetői részére. A bemutató foglalkozás témája az *Őszirozsás forradalom 50 éves évfordulója*

¹⁴ Részlet a foglalkozási naplóból

volt. A gyerekek szellemi totót oldottak meg, a foglalkozástervet a gyermekkönyvtárosok megvitatták, majd megyei *Olvasó-szervezési versenyt* hirdettek.

A fentiekből arra következtethetünk, hogy a gyerekekkel való tervszerű foglalkozás az 50-es évek mesefelolvasásai után a „60-as években” kezdődött, és dicséretesen magas szakmai színvonalon zajlott a zalaegerszegi Ifjúsági Könyvtárban – a mostoha körülmények ellenére – köszönhetően az akkori munkatársaknak (*Bangó Béláné* gyermekkönyvtáros és *Harsányi Ferencné* pedagógus).

Az 1967-ben átadott új megyei könyvtári épületben a gyermekrészlegnek nem jutott hely, pedig ekkora már 11 ezer kötetet kellett elhelyezni 40 négyzetméteren. A tervszerű állománygyarapításhoz az *Új könyvek* ajánló jegyzékei nyújtottak segítséget 1964-től. Különös gondot fordítottak a könyvtárosok – a különélés miatt – a gyermekkönyvtárba is beszerezhető felnőtt irodalom gyarapítására, és elkezdték a kézikönyvtár kialakítását. A kötetek számának emelkedésével arányosan egyre növekedett az olvasótábor, a 70-es évek elején két könyvtáros szolgált ki ezer olvasót. Az állománygyarapítás mellett természetesen folyamatos állományapasztást is végeztek; a sokat használt gyermekkönyvtári könyvek 1960 óta új könyvtári kötést is kaphattak, és (Rác Aranka régi javaslata szerint) védőfóliával látták el a feldolgozó könyvtárosok. Az állományban való keresést betűrendes és szakkatalógus, valamint gyermekkönyvtári témakatalógus segítette.

A MEGYEI KÖNYVTÁR GYERMEKRÉSZLEGE 1975-TŐL 1994-IG AZ MMIK-BAN

1971-ben átadásra került az Ifjúsági és Úttörőház (később Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ – MMIK), melynek emeletén két – egymástól harmonikafallal elválasztott – helyiségben 1975 novemberében 150 négyzetméter alapterületen új otthonra lelt a megyei könyvtár gyermekrészlege. A fenntartó Megyei Könyvtár és az üzemeltető Ifjúsági Ház (később MMIK) *Együttműködési megállapodása* alapján végezte munkáját a gyermekkönyvtár a Kisfaludy utcai épületben. Ekkorra megteremtődtek a feltételei a korszerű gyermekkönyvtári szolgáltatások bevezetésének. A gyermekrészleg vezetője *Bangó Béláné* volt, két munkatársa, *Kovács Jánosné* és *Kun Éva* az új épületben kezdték könyvtárosi pályájukat. A gyermekkönyvtár vonzáskörzetébe ekkor négy általános iskola és négy óvoda került. A barátságos, a korábbihoz képest jóval nagyobb könyvtár gyorsan népszerű lett a gyermekek, a pedagógusok és az óvónők körében. A könyvtár technikai felszereltsége, berendezése a kor színvonalának megfelelő volt. A nyitva tartási órák száma hetente 38 óra; eleinte csak hétfőn, majd hétfőtől péntekig szerveztek csoportos foglalkozásokat, kölcsönzéseket is.

Az 1978. évi szakfelügyeleti jelentésből¹⁵ részletesen tájékozódhatunk az új helyen működő gyermekrészleg első éveinek tevékenységéről, működési és személyi feltételeiről,

¹⁵ Csöglei Józsefné: Jelentés a Megyei Könyvtár Gyermekrészlegének szakfelügyeleti vizsgálatáról. Zalaegerszeg, 1978. december 20.

állománygyarapító és -feltáró munkájáról, a nyilvántartások vezetéséről, az olvasószolgálati és propagandamunkáról. A könyvtár technikai felszereltsége megfelelő minősítést kapott. Az olvasóteremben (*Meseszobában*) volt lemezjátszó, magnetofon, valamint diavetítő. Az új könyvek beszerzésére javaslatot tehettek a gyermekkönyvtárosok. 1977-ben a könyvállomány összesen 15814 kötet volt, 1978. november végéig a gyarapodás 1 430 kötet. A gyermekkönyvtár betűrendes, szak, összevont szerzői és cím, valamint témakatalógust szerkesztett. Az ajánló bibliográfiáik, melyek nagy példányszámban (350-400) jelentek meg, a kor igényeinek megfelelően mozgalmi évfordulókhoz, ünnepekhez kapcsolódtak. A gyermekrészleg olvasószolgálati tevékenysége a nagyforgalmú könyv- és diafilmkölcsonzés mellett minden tanévben egyre bővülő témakínálattal várta csoportos foglalkozásokra a gyerekeket.¹⁶ A rendezvények az ismeretnyújtás és szórakoztatás mellett a könyv- és könyvtár népszerűsítésének legjobb módszerei voltak.¹⁷ Emellett a könyvtár az Ifjúsági Ház rendezvényeihez könyvkiállításokkal kapcsolódott, a gyermekkönyvtárosok az itt dolgozó szakköröknek könyvtárbemutatót tartottak. Elismerően méltatta a szakfelügyelő a könyvtár munkáját, javasolta, hogy a sokrétű tevékenység kisugárzása legyen megyei szintű – a kiadványok közvetítésével. A szakfelügyeleti jelentés a nagy forgalom és a rendezvények magas száma miatt, valamint a megyei feladatok ellátására egy nyolcórás gyermekkönyvtáros felvételét is javasolta. A 150 négyzetméter alapterület kevésnek bizonyult az egyre növekvő állomány elhelyezésére – a gyermekrészleg bővítésének szükségessége már ekkor felmerült.

E sorok írója 1983. augusztus 13-án kezdte meg gyermekkönyvtárosi munkáját – a megyei könyvtár dolgozójaként – az ekkor már Megyei Művelődési és Ifjúsági Háznak nevezett épületben –, tehát a következő közel három évtized gyermekkönyvtári munkájáról saját tapasztalatok és ismeretek alapján tud beszámolni.

A 80-as években alakultak ki a megyei gyermekkönyvtárban a csoportos foglalkozások különböző típusai, az eddigi napközis és óvodás foglalkozások mellett megyei szintű levelezős játékokat indítottunk évente más-más témakörben (irodalmi, honismereti, történelmi, környezetvédelmi stb.); irodalmi és anyanyelvi vetélkedőket szerveztünk (Nagy magyar költők vetélkedősorozata, Verseghy Ferenc nyelvművelő verseny); Könyvbárát klubot hoztunk létre felsősöknek, áprilisban a költészet napjához kapcsolódóan; december első hetében a gyermekkönyvhéten író-olvasó találkozókat szerveztünk. A foglalkozásokon a könyv- és könyvtárhasználati ismereteket igyekeztünk átadni a gyerekeknek, hiszen ebben az évtizedben a gyermekkönyvtáros szakmában a „tanulók önálló ismeretszerzési készségének javítása, a permanens művelődés igényének felébresztése” volt a kitűzött cél.¹⁸ Egy 1986-ban készült szakdolgozat így jellemezte a könyvtárhasználati csoportos foglalkozásokat: „A könyvtárosok egy könyvtárhasználati feladatrendszerrel állították össze. A foglalkozások keretében megtanítják a gyermekolvasókat a könyvek és a könyvtár használatára. Az információk gyors, önálló megtalálására nevelik a gyerekeket, akik így el-

¹⁶ Egyre népszerűbb az egerszegi gyermekkönyvtár. = Zalai Hírlap, 1978. jan. 26. 5. p.

¹⁷ Olvasóvá nevelés a gyermekkönyvtárban. = Zalai Hírlap, 1977. márc. 17. 5. p.

¹⁸ H. R.: A zalaegerszegi gyermekkönyvtár minden napjaiból. = Zalai Hírlap, 1988. jún. 7. 4. p.

sajátították az önálló ismeretszerzés gyakorlatát is... Azok a foglalkozások, amelyek irodalmi mű feldolgozását tűzték ki célul, magukban foglalják a könyvtárhasználatot is (katalógus- és kézikönyvhasználat, keresés a szabadpolcon stb.).”¹⁹

1984-től kezdődően minden évben megjelentettük a Tarkaforgó című módszertani kiadványunkat, melyben a tanévben legsikeresebb programsorozat leírását adtuk közre. Emellett számos kisbibliográfia, rejtvényfüzet, rendezvénymeghívó is elkészült – már nem mozgalmi ünnepekhez kapcsolódóan.

Könyvállományunk évente átlagosan 1000 kötettel gyarapodott, a beiratkozott olvasók száma 2000 körül mozgott, évről évre egyre több csoportos látogatásunk, kölcsönzésünk volt, nagy létszámú (40-45 fős) osztályok, óvodás csoportok látogatták havonta gyermekkönyvtárunkat, gyakoriak voltak a rendhagyó könyvtári órák a szomszédos Ady-iskolából. Erre az időre tehető az audiovizuális dokumentumok szolgáltatásának bevezetése, a helyben használathoz szükséges eszközök (televízió, lemezjátszó, kazettás magnó) biztosítása a gyermekkönyvtárban. A gyerekek számára a hangzós dokumentumok (hanglemez, hangkazetta) egyéni használatához 1984-ben gyermekkönyvtári *fonotékát* állítottunk fel az olvasóteremben, mely nagy népszerűségnek örvendett²⁰. Egy időben tízenketten hallgathattak négyféle programot: mesét, verset és zenei darabokat. 270 lemez és 88 hangkazetta közül válogattak a gyerekek. A fonotékát kihangosítva használhattuk csoportos foglalkozásokon egy-egy vers, zenerészlet, mese bejátszására. A programokat hangos diafilmekkel, esetenként videofilm lejátszásával is színesíthettük.

Ekkor már négy főfoglalkozású könyvtáros dolgozott a gyermekkönyvtárban, a könyvtár vezetője (*Bangó Béláné*) mellett egy könyvtáros asszisztens (*Kustán Jenőné*) és két felsőfokú végzettségű gyermekkönyvtáros (*dr. Henczi Sándorné* és *Oláh Rozália*). A gyermekkönyvtár vezetője a szervezési feladatok mellett megyei szakmódszertani munkát is vállalt. (A gyermekkönyvtári szakmódszertani tevékenység a megyei könyvtár feladatrendszerében jelentős súllyal szerepel, ezért a szakmódszertan történetét külön fejezetben ismertetjük.)

MEGYEI GYERMEKKÖNYVTÁR A FŐÉPÜLETBEN (1995–2010)

A 90-es évek – a rendszerváltás első évei hazánkban – a megújulás évei a gyermekkönyvtárakban is. 1992-ben indult meg a megyei könyvtárban a számítógépes kölcsönzés, 1995-től pedig kezdetét vette a világháló térhódítása. Az új digitális információhordozók megjelenése az ismeretszerzést forradalmasította, megdőlt a nyomtatott dokumentumok (könyv, folyóirat) és az audiovizuális ismerethordozók információs egyeduralma. Könyvtárunk bevezette a TextLib integrált könyvtári rendszert, 2010-ben áttértünk az automatikus kölcsönzésre, egyúttal megvalósult az állomány védelme is. Az állományról való

¹⁹ Vass Borbála: Nem félünk a könyvtártól. Általános iskolások és a könyvtárhasználat. A Zala megyei Könyvtár Ifjúsági és Gyermekkönyvtárának tevékenysége e téren. Zalaegerszeg, 1986.

²⁰ Fonotéka nyílt Zalaegerszegen. Andersentől a Macskákig. = Zalai Hírlap, 1984. ápr. 14. 5. p.

gyors tájékozódást a helyi és internetes (online) katalógusunk teszi lehetővé. Információs forradalom vette kezdetét, mely a hagyományos ismerethordozók használatának visszaszorulását hozta.

Új eszközöket kellett biztosítani és új módszereket kellett bevezetni a gyermekkönyvtárakban is. A külföldi gyermekkönyvtárak „nyitott tér” koncepciója lassacskán nálunk is tért hódított. Ennek lényege, hogy a gyermekek könyvtárhasználatának bázisa továbbra is a gyermekkönyvtár, de a nagyobbaknak (13-15 évesek) lehetőséget kell adni arra, hogy az egész könyvtár állományát, a könyvtár valamennyi szolgáltatását igénybe vehessék. Ugyanakkor biztosítani kell, hogy a szülők már egészen kicsi kortól gyermekeikkel együtt, mint családi könyvtárat használják a könyvtár különböző szolgáltatásait.

A 2007–2010-es stratégiai terv szerint a gyermek olvasó- és tájékoztató szolgálat főbb feladatai:

- A *nyitott tér koncepció* elősegítése (a felnőtt és a gyermek olvasói terek minden használó számára biztosítottak)
- Az *óvodások és kisiskolások magas szintű könyvtári* ellátása (szervezett csoportos könyvtárlátogatások)
- Az *együttműködés* erősítése az *iskolai könyvtárakkal* (könyvtárhasználati ismeretek elmélyítése)
- Kötetlen *szabadidős tevékenységek* szervezése (olvasókörök, játszóházak stb.)
- Az *elektronikus információforrások* (CD-ROM, on-line katalógus, adatbázisok, honlapok stb.) megismertetése
- Az *új médiapedagógiai módszerek* napi alkalmazása (dráma- és bábjáték, kézműves foglalkozások, stb.)
- *Hátrányos helyzetű gyerekek* esélyegyenlőségének támogatása (speciális nevelési igényű gyerekek stb.)

*

Gyermekkönyvtári munkánk megújítását segítette, hogy végre, 40 éves különélés után 1995 januárjában a megyei gyermekkönyvtár a főépület tetőterébe költözhetett. Megnövekedett alapterület, 130 négyzetméteres kölcsönzőterem és 70 négyzetméteres olvasóterem állt rendelkezésünkre – egészen 2010-ig. Sajnos a régi bútorzattal kellett berendezni a szép tereket, de igyekeztünk barátságossá tenni a gyermekek számára. A csoportos foglalkozások témái és módszerei is megváltoztak – fokozatosan új médiapedagógiai foglalkozásokat vezettünk be, melyeken a gyerekek egyre több szerephez jutottak, egyre inkább az olyan interaktív foglalkozások lettek sikeresek, ahol a gyerekek kreativitása, öntevékenysége nyilvánul meg. Hagyományos programjaink mellett elindítottuk a kulturálisan hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatását célzó – integrációs – programsorozatainkat, melyeknek nagy sikere volt. Vendéglelőadóinktól nagyon jó módszertani útmutatást kaptunk drámapedagógia foglalkozásokhoz, bábjátékok és kézműves foglalkozások levezetéséhez, melyeket a napi foglalkozási gyakorlatban is hasznosítani tudunk. 2000-től CD-ROM-bemutatókat tartottunk a számítógépes internet-laborban, ahol az Oktatási Minisztérium jóvoltából hét számítógép állt rendelkezésre. 2002-ben a *Tarkaforgó* című módszerta-

ni kiadványsorozatunk digitalizálásához ötmillió forint pályázati támogatást nyertünk az Informatikai és Hírközlési Minisztérium pályázatán, melynek révén fontos informatikai eszközökkel gazdagodott könyvtárunk.

Tíz év elteltével sikerült az ekkorra már elavult és elhasználódott gépparkot lecserélni: 2010-ben, egy TIOP pályázatnak köszönhetően az olvasótermünk hátsó részében elkülönítetten kialakított oktatóteremben új, rendszeres csoportos internetes foglalkozásokra alkalmas számítógépek, projektor és vetítővászon beépítésére került sor. Ez a számítógépes terem a gyermekek egyéni számítógép használati igényét is kiszolgálja.

Az utóbbi tizenöt évben országos és uniós pályázatokból tudtuk megoldani az informatikai fejlesztést, a rendezvényszervezést, de támogatást kaptunk e feladatokhoz Zalaegerszeg Város és Zala megye önkormányzatától valamint a Zala Megyei Gyermek és Ifjúsági Alapítványtól is; szükség esetén vállalkozókhoz fordultunk segítségért. Sajnos a megfelelőnek mondható informatikai fejlesztés mellett működési feltételeink – különösen az utóbbi évtizedben – romlottak: könyvbeszerzésre évről évre kevesebb pénz jutott, csökkent a beszerzett dokumentumok és a gyermekolvasók száma, sőt volt idő, amikor pénzhiány miatt egyik kolléganőnk hónapokig önkéntes munkatársként dolgozott. A gyermekkönyvtár berendezése az évtizedek alatt szinte változatlan maradt. 2010-ben a TÁMOP pályázat nyújtott lehetőséget arra, hogy *integrációs programjainkat* ismét elindíthassuk, a *Kortárs gyermekirolalom megismertetése* projekt keretében pedig nívós közönségtalálkozókat szervezzünk. 2010 végén hozzákezdünk egy – a réginél korszerűbb – új gyermekkönyvtári honlap²¹ tervezéséhez, melynek eredményeképpen honlapunk ma már új formában és megújult tartalommal ajánlja gyermekkönyvtárunk szolgáltatásait a net-generáció számára. Új honlapunk a könyvtáros szakma elismerését is kivívta; munkatársunk, Tóth Renáta az *Utazz velünk ... köss ki nálunk! A Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára új honlapjának bemutatója című pályamunkájával* elnyerte Az év fiatal könyvtárosa (2011) pályázat különdíját.²² Honlapunk mellett másik „büszkeségünk” *Cimboraklubunk*, melyet 2010 szeptemberében alakítottunk, s mellyel tulajdonképpen – céljait tekintve – „visszatértünk a gyökerekhez”, azaz a hajdani Ifjúsági Könyvbarátok Köre szellemiségéhez. A 21. századi „cimborák” – az elődökhöz hasonlóan – szeretnek olvasni, kedvelik a művészeteket, ügyeskednek-vetélkednek, játszanak. És ami nagyon lényeges: jól érzik magukat a könyvtárban.

2010-ben régi álmunk is megvalósult, egy szebb, esztétikusabb könyvtárberendezés tervei körvonalazódtak az év végén, melynek megvalósítása során lehetőségünk nyílik a különböző szolgáltatások közösségi tereinek gyermekbarát berendezéssel történő megvalósítására. A 2009. és a 2010. esztendőben az uniós pályázatoknak köszönhetően jelentős fejlesztés történt gyermekkönyvtárunkban, az itt dolgozó munkatársak, *Fejesné Szabó Piroska, Kustán Jenőné, Oláh Rozália és Tóth Renáta* könyvtárosok – és a gyerekek – öröme.

A gyermekolvasó-szolgálati munkánk középpontjában mindenkor a csoportos foglalkozások és a különböző rendezvények álltak, hiszen a közös könyvtári élmények

²¹ Gyermekkönyvtárunk honlapja: <http://gyermekkonyvtar.dfmk.hu/> (2011. nov. 12.)

²² http://tarkaforogkalandozo.blogspot.com/2011_08_01_archive.html (2011. nov. 12.9)

mindig maradandóak a gyerekek számára, és bevezetést jelenthetnek a későbbi tudatosabb könyvtárhasználathoz. A foglalkozási formák és módszerek az évtizedek alatt változtak, az egyes gyermekkönyvtár-történeti korszakoknál a jellemző foglalkozási szerkezetet ismertettük. Országos, regionális és helyi konferenciákon időről időre felkérést kaptunk gyermekkönyvtári munkánk egy-egy részterületének bemutatására²³. *Tarkaforgó* című módszertani sorozatunkból – melynek digitalizált változata honlapunkról is elérhető²⁴ – nyomon követhetők azok a változások, amelyek a gyermekkel való csoportos foglalkozások formáiban és módszereiben – az országos tendenciákkal párhuzamosan – gyermekkönyvtárunkban is bekövetkeztek.

Az alábbiakban a napjainkra kialakult és a jelenben hatékony gyermekkönyvtári rendezvényeket mutatjuk be kicsit részletesebben, hogy érzékelní lehessen, mely igényeknek milyen módszerek alkalmazásával próbálunk (tudunk) megfelelni.

Az ellátókörzetünkhöz tartozó valamennyi oktatási intézménybe személyesen látogatunk el a tanév elején, és tájékoztatjuk a pedagógusokat gyermekkönyvtárunk szolgáltatásairól, programjainkról. A második félév elején külön felkeressük az 1. osztályosok tanítóit. A pedagógusokkal kialakított több évtizedes személyes jó kapcsolat révén a partneriskolákkal közös programokat is szervezünk, melyek szintén erősítik együttműködésünket. Intenzív olvasáspedagógiai munkát végzünk annak érdekében, hogy a legfogékonyabbak, a kisiskolások olvasási kultúráját pozitívan befolyásoljuk a havi rendszeres foglalkozások és csoportos kölcsönzések során. A korosztályonkénti foglalkozások és nagyobb rendezvények tematikájának, valamint pályázataink felhívásának, egyéb rendezvényeink meghívójának közzétételével igyekszünk programjainkat honlapunkon is népszerűsíteni.

A gyermekek könyvtárhasználóvá nevelése egyéni és csoportos foglalkozások keretében történik. Bemutató foglalkozásokon vehetnek részt a nagycsoportos óvodások, csoportos foglalkozásokon és kölcsönzéseken fogadjuk a kisiskolásokat, könyvtárhasználati foglalkozásokat tartunk felső tagozatosoknak, valamint ún. könyvtárismereti foglalkozásokon mutatjuk be az alapvető szolgáltatásokat. A kisiskolásokat a médiapedagógiai foglalkozásokon (drámapedagógiai program, bábjáték, kézműves játszóház, papírszínház- és honlap bemutató foglalkozások) játékos formában, interaktív módon vezetjük be gyermekkönyvtárunk és az olvasás világába.

Fontosnak tartjuk megemlíteni az e korosztályt érintő, több tanéven át pályázati forrásból megvalósult *integrációs olvasásfejlesztési programsorozatainkat*²⁵ melyeken a zalaegerszegi Béke-ligeti és Dózsa-iskola 8-12 éves diákjai vettek részt. A foglalkozások célja a könyvtári környezet megkedveltetése mellett az olvasás megszerettetése és a könyvtár esélyegyenlőségi törekvéseinek támogatása. Az októbertől májusig tartó rendezvényeken havonta négy korcsoportnak tartottak – több tanéven át – sokszínű foglalkozáso-

²³ Oláh Rozália: Együttműködés az iskolák és a Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára között. = Zalai Könyvtári Levelező, 1998. 2. 15–16. p.

²⁴ <http://gyermekkonyvtar.dfmk.hu/felnotteknek/tarkaforgo> (2011. dec. 13.)

²⁵ Oláh Rozália – Tóth Renáta: Olvasásfejlesztés „Másképp – Máshogyan” a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = Zalai Könyvtári Levelező, 2011. 1. 38–39. p.

kat gyermekkönyvtárosaink és vendéglőadók. A mesefeldolgozások drámapedagógiai módszerekkel és bábozással a szépirodalmi olvasmányok megértését és átélését segítették elő rajzos és játékos formában – *Kocsis Eszter* drámapedagógus vezetésével. Az internetes honlapbemutatókon²⁶ az elektronikus információforrásokban rejlő tanulás, és a tartalmas szórakozás lehetőségét mutatták be a gyerekeknek gyermekkönyvtárosaink.²⁷ Az interaktív verses-zenés műsorokon – *Kelemen Gyula* énekmondó közreműködésével – a résztvevők együtt játszottak és énekeltek az előadóval. Ezek a programok fejlesztették a gyerekek irodalmi és zenei ízlését is. A kézműves foglalkozások, melyeket *Zsirainé Kulcsár Mária*, a népi kismesterségek oktatója tartott, a kreativitásra alapozva a tárgyalgotás és az ajándékkészítés örömet is nyújtották a karácsonyi és húsvéti előkészületek részeként. Májusban, programzárásként vidám vetélkedőkre került sor, melyek színhelye a könyvtárunk előtti tér volt. A gyerekek szívesen vettek részt az integrációs rendezvényeken, mert a mesék és a versek világának személyes résztvevői lehettek, az interaktív programokon maguk is szereplőkké váltak. A pedagógusok és a gyermekkönyvtárosok számára is örömet jelentettek ezek a programok, melyeken megvalósulhatott az a törekvésünk, hogy a két iskola (speciális tantervű és normál általános iskola) tanulói együtt, egymást segítve jussanak irodalmi és könyvtári élményekhez²⁸.

A zalaegerszegi általános iskolások mellett a környező településekről is rendszeresen jönnek hozzánk csoportok könyvtárbemutatóra; a Zala megyei gyerekek a következő ún. kiemelt rendezvényeken vehetnek részt: vetélkedők, irodalmi versenyek; pályázatok; levelezős játékok; író-olvasó találkozók; klubtalálkozók, irodalmi műsorok.

A *vetélkedőkön* lehetőséget adunk arra, hogy a különböző iskolák tanulói összemérhessék felkészültségüket. Hagyományosan minden évben megrendezzük a *József Attila versmondó verseny* városkörnyéki fordulóját tavasszal, valamint a zalaegerszegi és városkörnyéki iskolák tanulói számára az *Ady Endre versmondó verseny* ősze.

A *levelezős játék* sajátos kiscsoportos foglalkozási forma, mely során a gyerekek –önkéntes vállalás alapján – olvasmányélményeiket továbbgondolhatják, ismeretekhez juthatnak, és gyakorolhatják a könyvtár és az internet használatát.

Az *Irodalmi kalandozások* játék során a résztvevők játékos, inkább az olvasmányélményt továbbgondoló – mint az olvasottságot számon kérő – kreatív alkotó munkát igénylő feladatokat oldhatnak meg. Megyei játékunk célja az olvasás szeretetének elmélyítése és a rendszeres könyvtárhasználatra ösztönzés mellett az Interneten található irodalmi érdekességek megismertetése. Az *Irodalmi kalandozások* játékban értékes magyar és külföldi szépirodalom olvasását ajánljuk a gyerekeknek. Rejtvényfüzeteket állítunk össze a könyvek feldolgozásához, a feladatok megoldásakor a könyvtári környezet, a könyvekben való bűvárkodás, a könyvtár tájékoztató apparátusa, valamint az internet használata is jelentős szerepet kap. A háromfordulós levelezős játékokra Zala megyéből 4-5-6. osztályosok

²⁶ Fejesné Szabó Piroska: Mesekastély:<http://gyermekkonyvtar.dfmk.hu/tanulmanyok/mesekastely> (2011. dec. 13.)

²⁷ Tóth Renáta: Kalandozás a Traff Parkban: <http://gyermekkonyvtar.dfmk.hu/tanulmanyok/kalandozas-a-traffic-parkban> (2011. dec. 13.)

²⁸ Tarkaforró 22: <http://gyermekkonyvtar.dfmk.hu/felnotteknek/tarkaforro> (2011. dec. 13.)

5 fős csapatait várjuk. A feladatlapok honlapunkra is felkerülnek, lehetőséget adva arra, hogy játék közben is bárki bekapcsolódhasson. A levelezős játékot záró rendezvényre a legeredményesebben szereplő csapatokat hívjuk meg a tanév végén. Ekkor kerül sor az ünnepélyes eredményhirdetésre és a jutalomkönyvek, apró ajándékok, oklevelek átadására. Az irodalmi levelezős játékunkon minden évben sok-sok csapat részvételére számíthatunk.²⁹

Hagyományos irodalmi levelezős játékaink mellett jelentős évfordulókhoz kapcsolódóan is hirdetünk levelezős játékot a zalai gyerekeknek. Példaként említhetjük a 2008-ban a Társadalmi Egyesülések Szövetsége, valamint a Zala Megyei Honismereti Szövetség támogatásával 6-7-8. osztályosoknak szervezett *Hunyadi Mátyás, a jégen választott király* című történelmi levelezős vetélkedőt. A háromfordulós levelezős játék során az 550 éve királlyá koronázott Mátyás uralkodásával és történelmi jelentőségével, a korabeli reneszánsz kultúrával és a korszak zalai vonatkozású eseményeivel ismerkedtek meg a gyerekek. A játékban megyénk 38 iskolájából 122 csapat vett részt.

A könyvek alkotóival való találkozás különleges, ünnepi alkalom az olvasók és a könyvtárosok számára egyaránt. A *közönségtalálkozók* a gyermekek számára sok esetben életre szóló élményt jelentenek, ezért megrendezésükre mindig nagy gonddal készülünk. Szerencsére pályázati támogatásokból évente több alkalommal is sor kerülhet ezekre a nagyobb szabású programokra. A klasszikus író-olvasó találkozók mellett nagyon népszerűek a verses-zenés műsorok és a bábelőadások is, melyek célja a szépirodalom és az olvasás megszerettetése interaktív, játékos formában. Rendszerint október elején az *őszi könyvtári napokon*, november első két hetében a *Zalai gyermekkönyvheteken*, tavasszal a *költészet napja* és a *gyermekkönyvnapok* keretében rendezünk találkozókat és irodalmi műsorokat kortárs szerzők és előadók közreműködésével. A 2010. évi *Zalai gyermekkönyvhetek* különösen színes programokat kínált a gyerekeknek, a következő rendezvényekre került sor gyermekkönyvtárunkban:

– *Őrizd meg a tehetségedet? Légy boldog és sikeres! Író-olvasó találkozó.*

Vendég: Nógrádi Gábor és Nógrádi Gergely

– *Engem szeress! A kamaszoknak a szerelemtől – másképp! Író-olvasó találkozó.*

Vendég: Sohonyai Edit

– *Lábita Színház bemutatója. Csernik Szende lábbábos műsora.*

– *Királylány születik. Író-olvasó találkozó. Vendég: dr. Boldizsár Ildikó*

– *Matyész és Lilla. Író-olvasó találkozó. Vendég: Tölgyesi Livia*

– *Hóvilág. Kelemen Gyula verses-zenés műsora.*

A gyermekeknek hirdetett *pályázataink* célja a tehetséggondozás, a kiemelkedő képességű és adottságú gyerekek értékes munkáinak felfedezése, jutalmazása és közzététele. Az Ady Endre Művészeti Általános Iskola és Gimnáziummal közösen rendezzük meg *A mese születése* című meseíró pályázatot és mesemondó versenyt, melyen a kisdiákok saját meséjüket adják elő.

²⁹ Fejesné Szabó Piroska: „Te is olvass velünk!” = Zalai Könyvtári Levelező, 2011. 1. 62–63. p.

Olvasásnépszerűsítő Mesefa-pályázatunkat félévente hirdetjük meg, *Boszorkányos Mesefa*, illetve az *Örökzöld olvasmányok* című, majd a *Mosolygó versek* pályázatunk is sikeres volt, sok gyermekolvasó küldte be – a megadott témában – kedvenc könyvének rövid ajánlását. A Mesefa-pályázatokat a gyermekkönyvtárunk előterében levő *Mesefa* díszlein bárki elolvashatja és kedvet kaphat az ajánlott könyv kikölcsönzéséhez. A pályázatot mindig közös eredményhirdetés zárja, melyen a pályázók zsákbamacska-jutalomban részesülnek, és ajándék műsoron vehetnek részt.

2009–2010-ben a *Mese útja* országos olvasásnépszerűsítő programhoz két pályázatunk is kapcsolódott. Zala megyébe 2010 februárjában „érkezett” a mesehónap, melynek a boszorkány volt a főszereplője, s a *Boszorkány hava* nevet viselte. Gyermekkönyvtárunk is részt vett a mesehónap méltó megszervezésében – még négy közreműködő zalai (könyvtári és iskolai) intézménnyel közösen.³⁰ A gyermekkönyvtárban *Boszorkány-sarok* hívta fel a figyelmet a boszorkányos olvasmányokra, valamint a boszorkányokról szóló internetes oldalakra. Mesefa-pályázatunkra 2009 novemberétől boszorkányos könyveket ajánlhattak a zalaegerszegi olvasó gyerekek. A Boszorkányos rajz- és boszorkánykellék- készítő megyei pályázatot is az utolsó negyedévre hirdettük meg – az Apáczai ÁMK Könyvtárával közösen – melyre 2010. január 20-ig kértük a zalai gyerekek alkotásait. A „Százarcú boszorka” jelmondat szellemében szerveződő programsorozat keretében nagyon sok pályázat érkezett (Boszorkányos Mesefa-pályázatra közel 100 írás, a Boszorkány rajz- és kellékkészítő pályázatra 89 rajz és közel 10 boszorkánykellék).

Gyermekkönyvtárunk egyik új kezdeményezése a már említett *Cimbora klub* életre hívása 2010 szeptemberében.³¹ A klub célja az olvasásra ösztönzés és a kultúra más területeinek megismertetése a gyerekekkel. A művészeteket, a népi kultúrát, valamint az olvasást, mint élményszerző és ismereteket közvetítő lehetőséget szeretnénk a klubfoglalkozásokkal népszerűsíteni a cimborák körében. Kezdeményezésünk sikeresnek bizonyult, már közel 40 regisztrált tagunk van, és nem csupán zalaegerszegi, hanem „vidéki” gyerekek is gyakorolják nálunk a „cimboraságot”. Az összejöveteleket havonta tartjuk, a foglalkozások tematikáját tanévre tervezzük. Honlapunkon <http://gyermekkonyvtar.dfmk.hu/>), gyermekkönyvtárunk blogjában (<http://tarkaforogokalandozo.blogspot.com>) és a helyi sajtóban is közzé tesszük programjainkat.³²

A jelentősebb gyermekkönyvtári programcsoportjaink megismerése után tekintünk át e rendezvényeinkre jellemző – statisztikai adatokat – három év adatainak összehasonlításában!

³⁰ Oláh Rozália: A Mese Útja – Boszorkány hava – Százarcú boszorka a Zalai Gyermekkönyvtáros Műhely közreműködésével. = Zalai Könyvtári Levelező, 2010. 1. 27–32. p.

³¹ Cimbora klub – Élményeink: <http://gyermekkonyvtar.dfmk.hu/cimbora-klub/elmenyeink> (2011. dec. 12.)

³² Oláh Rozália: A Cimbora klub évváró kirándulása. = Zalai Könyvtári Levelező, 2011. 1. 40–42. p.

Összehasonlító adatok a gyermekkönyvtár munkájáról a 2008-as, a 2009-es és a 2010-es év tükrében

	2008	2009	2010
Beiratkozott olvasók	1717	1629	1453
Könyvtárhasználók	17878	19534	18987
Ebből távhasználat	817	1275	1883
Kölcsönzött dokumentum	18717	26023	23741
Előjegyzések száma	62	91	77

A gyermekkönyvtár rendezvényeit jellemző adatok 2008-ban, 2009-ben és 2010-ben

Rendezvény megnevezése	Száma			Résztevők		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Óvodásoknak tartott foglalkozások	8	11	10	83	165	154
Könyvtárbemutató foglalkozások	14	15	8	256	329	177
Napközis csoportos foglalkozások	173	205	212	4163	4273	3430
Tanórak a könyvtárban	36	7	0	966	175	0
Levelezős játék csapatai	54	52	60	270	260	300
Egyéb foglalkozások (10-15 éveseknek)	24	12	18	954	480	565
Író-olvasó találkozók, előadások	3	6	15	200	396	973
Összesen:	485	308	323	7152	6892	5599

Gyermekkönyvtárunk éves forgalmi adataiból arra a következtetésre juthatunk, hogy a látogatók kb. egyharmada vesz részt valamilyen szervezett programon. A látogatók éves száma nagymértékben attól függ, mennyire tudjuk megnyerni a pedagógusokat a csoportos könyvtári foglalkozásokon való részvételre. Minél több gyermek látogat el hozzánk kisgyermekkorban, annál nagyobb az esély, hogy felsőbb osztályokba lépve, illetve felnőttként is olvasóként köszönthetjük. A hozzánk érkező gyermekeket barátságos, színes-játékos könyvtári környezet fogadja.³³ Emellett gyermekkönyvtárosaink egyéni foglalkozás keretében a gyermekkönyvtár bármely szolgáltatására vonatkozó igényüket igyekeznek segítőkészen, kedves-oldott légkört kialakítva teljesíteni.

A gyermekolvasókkal való foglalkozás témakörének összegzéseként – komplexitása miatt is – érdemes megemlíteni a *balatoni olvasótábort*, amelyet 2009-ben már tizenöt éve rendeztünk meg hátrányos helyzetű 10-13 éves gyermekek számára a zalaegersze-

³³ Gyere el Te is megújult gyermekkönyvtárunkba! <http://tarkaforgokalandozo.blogspot.com/2011/09/gyere-el-te-is-megujult.html> (2011. dec. 13.)

gi József Attila Városi Könyvtár munkatársaival közösen. A tábor jól példázza munkánk lényegét: egyéni, kiscsoportos vagy csoportos foglalkozás keretében a legkülönbözőbb eszközökkel-módszerekkel felkelteni az érdeklődést a könyvek és az olvasás iránt a gyermekekben. A nyári olvasótáborban egy hétig szinte éjjel-nappal együtt voltunk a gyerekekkel, megpróbáltuk – hittel és szeretettel – elvezetni őket az olvasáshoz úgy, hogy ez az élmény életre szóló legyen. Sok szép és felemelő pillanatot éltünk át – együtt a gyerekekkel – a közös „munka” évtizedei alatt. A még egyetemistaként is gyermekkönyvtárba járók, vagy a már felnőttként gyermeküket kísérő szülők, mint egykori „gyermekolvasók” kedves könyvtári élményei minden gyermekkönyvtáros számára, munkájáról a leghitelesebb visszajelzés.

A megváltozott társadalmi és információs környezet új feladatok elé állította a gyermekkönyvtáros munkacsoportot, ezeknek az új kihívásoknak igyekeztünk megfelelni. Csaknem 30 éves gyermekkönyvtárosi pályafutásom alatt sok-sok feladatot teljesítettünk. Szakmai elkötelezettségünk, hivatásszeretetünk azért tudott megmaradni – a számos nehézség ellenére – mert egymást mindig segítő, a közös munkát együtt végző, csapatban dolgozó munkatársakként tevékenykedtünk – legfőbb partnereink, a gyerekek és az őket kísérő felnőttek szolgálatára.

A GYERMEKKÖNYVTÁRI SZAKMÓDSZERTANI MUNKA FŐBB ÁLLOMÁSAI

A gyermekkönyvtári módszertani munka lényege: releváns módszerek alkalmazásával a munka hatékonyságának növelése. A gyermekkönyvtári szakmódszertan szereplői a könyvtári rendszer különböző – megyei, városi, községi – szintjein dolgozó, gyerekekkel foglalkozó könyvtárosok és a módszertanosok. Már az 1971-es *Irányelvek a 18 éven aluli ifjúság könyvtári ellátására* című dokumentum is elsősorban a megyei könyvtárak feladatkörébe utalta a módszertani munkát, tőlük várva, hogy az ellátórendszerben a gyermekkönyvtári munka konzultációs központjai legyenek. *Balogh Ferencné*, a veszprémi megyei könyvtár gyermekkönyvtári módszertanosaként az 1980-as években összegezte tapasztalatait a rendszerváltást megelőző időszakról.³⁴ Javaslatára szerint megyénként szükséges legalább egy gyermekkönyvtári módszertanos, aki kezében tartja a gyermekek ellátásának gondjait és szorgalmazza a problémák megoldását. Hatékonyabb, ha szakfelügyelőként továbbítani tudja a gondokat a felsőbb irányító szervekhez. A módszertanos szervezetileg vagy a megyei gyermekkönyvtár vezetője, vagy a módszertani szolgálat munkatársa, de mindenképpen pedagógiai és gyermekkönyvtárosi szakismeretekkel és gyakorlattal kell rendelkeznie. A gyermekkönyvtári szakmódszertani munka tartalmi elemei a következők:

- Továbbképzések főfoglalkozású gyermekkönyvtárosoknak megyei, regionális szinten.
- Módszertani kiadványok szerkesztése, a megyei híradókban módszertani jellegű gyermekkönyvtári írások megjelentetése.
- Olvasópályázatok, vetélkedők, egyéb közös rendezvények szervezése.

³⁴ Balogh Ferencné: *Gyermekkönyvtárak és a módszertani munka*. = Könyvtáros, 1986. 1. 29–33. p.

- Városi gyermekkönyvtárak és kisebb községi könyvtárak látogatása.
- A kettős funkciójú (iskolai és községi) és az általános művelődési központokban működő könyvtárak segítése az általános hálózati módszertani tevékenységet végző könyvtárosok bevonásával, mivel ezekben a könyvtárakban is elsősorban gyermek felhasználókkal találkozunk.
- A végzett munka hatékonyságának elemzése, állományfejlesztésre és szolgáltatásokra vonatkozó teljesítménymutatók készítése, következtetések levonása.
- A 4/2001. (VII. 5.) NKÖM rendelet a könyvtári szakfelügyeletről lehetővé tette, hogy a hiányosságok feltérképezése mellett a felmerülő gondok, problémák megoldását is javasoljuk.

A 80-AS ÉVEK

A KMK 1978-tól – Károlyi Ágnes irányításával – évente több alkalommal szervezett – az MKE Gyermekkönyvtáros Szekció vezetősége, a KM Könyvtárügyi Osztály és a KMK szakreferense, a megyei könyvtári szakfelügyelők, módszertanosok és a megyei gyermekkönyvtárvezetők részvételével országos gyermekkönyvtáros konferenciát, melyeken a szakterület legfontosabb kérdései kerültek megvitatásra előadások és konzultációk keretében. Az első konferenciákról fennmaradt „Emlékeztetők” tájékoztatnak bennünket a korabeli országos szintű gyermekkönyvtári szakmódszertani munkáról.

Az *Emlékeztető az 1979. II. 13-án tartott gyermekkönyvtárosi konferenciáról* című dokumentum hű képet ad arról, hogy milyen széles körű szakmai kompetenciával rendelkezett a továbbképzés (KMK munkatársa, gyermekkönyvtárosok, iskolai könyvtárosok...). Ekkor határozták el a három megyés (regionális) gyermekkönyvtárosi továbbképzések évenkénti rendszeres megrendezését. (Zala megye 1979. október 22-től 27-ig Balatonlellén rendezett régiós továbbképzést (Bács-Kiskun, Baranya, Somogy és Zala) módszertanosai és gyermekkönyvtárosai részére. A II. Országos Gyermekkönyvhét megyénkénti programjai és a Nemzetközi Gyermekév rendezvényei szerepeltek hangsúlyosan még a februári országos konferencián. A KMK gyermekkönyvtári szakmódszertani tevékenysége ekkor nagyon aktív volt, a témajavaslatok között a legfőbb társintézmény, az iskolai könyvtárak helyzete is mindig szerepelt.

Az 1981. február 20-i *Emlékeztető* érdekessége, hogy egész évre vonatkozó „gyermekkönyvtári eseménynaptárt” tartalmaz, amely főbb állomásaival sokáig iránytűje lett a gyermekkönyvtári módszertani munkának. Az itt javasolt főbb események:

- február: gyermekkönyvtáros konferencia
- március–április: a Magyar Nyelv Hete és A költészet napja programjai
- május–június: Gyermeknap, Ünnepi Könyvhét
- július–augusztus: vándorgyűlés
- szeptember–október: régiós továbbképzések
- november: gyermekkönyvtáros konferencia
- december: Országos Gyermekkönyvhét

A rendszeres továbbképzések továbbképző tanfolyamokkal is kiegészültek, melyeken speciális gyermekkönyvtárosi ismeretekben mélyülhettek el a szakemberek (biblioterápiás-, gyermekkönyvtáros szaktanfolyam-, később drámapedagógiai, meseterápiás tanfolyam stb.)

A 90-ES ÉVEK

A tudásalapú társadalomban egyre nagyobb szerepet kap az iskolázottság, a műveltség. Megnőtt tehát a műveltségközvetítő intézmények és a műveltségközvetítők (pedagógusok, könyvtárosok) szerepe és felelőssége. Össztársadalmi érdekként fogalmazódik meg az intelligens, tanult emberek számának növelése; a felsőoktatásban végzettek számának emelése, az önálló ismeretszerzés igényének és készségének kialakítása, mely az önművelésnek, az önképzésnek, az egész életen át tartó tanulásnak, átképzésnek a feltétele. A folyamatos tanulás szükségességét már gyermekkorban tudatosítanunk kell. Az uniós pályázatok (TIOP – Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program, TÁMOP – Társadalmi Megújulás Operatív Program) céljainak középpontjában is a tanulás segítése, a közösségépítés, valamint a szociálisan hátrányos helyzetűek támogatása áll.

A rendszerváltás után – a már említett gazdasági nehézségek miatt – át- és felértékelődött a módszertani munka jelentősége, megerősödtek a fenntartók és a könyvtárak közötti kapcsolatok, a legkülönbébb feladatok (állománygyarapítás, szolgáltatások, informatikai rendszerek stb.) megosztására, racionalizálására sorra kötöttek az együttműködési megállapodások. Újjá kellett szervezni a hálózati-módszertani munkát, az új feladatok ellátására fokozatosan kialakult a hálózati-módszertani menedzsment.

Az együttműködésre törekvés különösen nehéz gazdasági/társadalmi helyzetben a krízishelyzetből való kilábalás egyik eszköze lehet. *„Valószínűleg, hogy a sokszálú kapcsolatrendszer mentette meg intézményeinket a rendszerváltás viharában, amelyek pedig alaposan megrengették az egész könyvtári rendszert..., hiszen az új önkormányzati rendszer önállósodási hullámában mindenki szabadulni igyekezett kötöttségektől, feladatoktól. Csakhogy gyorsan kiderült, hogy egyedül nem megy: kistélepülések könyvtárai a nagyobb könyvtárak nélkül, könyvtárközi kölcsönzés a másik könyvtár állománya nélkül, szakmai irányítás területi centrumok nélkül kudarcra van ítélve.”*³⁵

Az első gyermekkönyvtári együttműködés – mely szervezeti formát is öltött – 1989-ben alakult: a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Gyermekkönyvtáros Műhelyét a gyermekkönyvtárosok feladataiból adódó speciális igények hozták létre, a felsőbb vezetés pozitív hozzáállásával. A műhelyforma szabad szakmai csoportosulás a gyermekekkel foglalkozó könyvtárosok számára. A Műhely létrehozója és vezetője – *Bencsikné Kucska Zsuzsanna* – szerint célja: *a gyermekkönyvtárosok szakmai továbbképzése; a módszerek fejlesztése és átadása; az új tapasztalatok megbeszélése; a határszakmák (pedagógia, bábozás, színház- és képzőművészet stb.) szakembereitől tanácsadás, ismeretszerzés a szakmai tevékenységekhez; a gyermekkönyvtárakban folyó klub- és egyéb társas tevékenységek tar-*

³⁵ Kiss Gábor: Múlt és jövő határán. Az ötvenéves magyar könyvtárak a magyar könyvtári rendszerben. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2002. 9. 20. p.

talmának fejlesztése; az ifjúsági- és gyermekkönyvekkel foglalkozó kiadókkal és terjesztőkkel való kapcsolattartás. Fontos cél az is, hogy az együttműködő gyermekkönyvtárosok jobban megismerjék egymást, napi szakmai problémáik megoldásához is segítséget kapjanak.”³⁶

A könyvtári törvény meghatározza a megyei könyvtárak feladatait, ennek megfelelően a zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei Könyvtár nyilvános könyvtár, Zala megye könyvtárainak hálózati központja, és ODR tagkönyvtár. „A megyei feladatok közül ... végzi a könyvtárközi kölcsönzést; a helyismereti gyűjtemény építését, valamint az ezen alapuló vagy egyéb bibliográfiai szolgáltatásokat és kiadványozást; az alapfokú – esetenként középfokú – tanfolyamok szervezését és lebonyolítását; a szakmódszertani tanácsadást; a statisztika elkészítését... A Zala megyei könyvtár a megyei rendszeren belül több községi könyvtár gondozását végzi folyamatosan, ezen belül felügyeli a teljes ellátórendszeri-hálózatgondozási tevékenységet. Ugyancsak a zalai könyvtár különleges szolgáltatása a gyermekkönyvtáros műhely, amely a megye gyermekkönyvtárait fogja össze szoros szakmai együttműködési társulássá.”³⁷

Az intézmény feladatköréből adódóan szolgáltatásait az egész megyére kivetítve, a hálózati alközpontok bevonásával koordinálja. Küldetésnyilatkozata szerint az intézmény biztosítja, hogy a felnőtt és gyermek lakosság korlátozás nélkül hozzáférjen az információkhoz. Ennek érdekében segíti mindazokat, akik az oktatás különböző szintjein vesznek részt; támogatja az élethosszig tartó tanulást.

A megyei gyermekkönyvtár ennek szellemében már korábban is igyekezett segíteni a hálózatban dolgozó könyvtárakat, és széleskörű együttműködési hálót alakított ki e munka hatékonyságának fokozására. Zala megye gyermekkönyvtárosai – már a 80-as években is – féléves rendszerességgel találkoztak a központi könyvtárban továbbképzés és tapasztalatcsere céljából. Ezen kívül évente hagyományosan – a Deák Ferenc Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárának irányításával – megrendezésre került a gyermekkönyvhét. Szükség esetén operatív segítségnyújtásra is sor került, de mindez esetleges és rendszertelen volt.

A fent említett hagyományokra alapozva – a budapesti Gyermekkönyvtáros Műhely mintájára – 1995-ben, az első „Összefogás a könyvtárakért” akció idején hoztuk létre a megyei könyvtárban a *Zalai Gyermekkönyvtáros Műhelyt*, mely azóta is szakmódszertani tevékenységünk keretében szolgál. A Műhely szervezeti felépítését és feladatait *Alapító okiratban* határoztuk meg.

A Zalai Gyermekkönyvtáros Műhely az eddigi feladatok hatékonyabb munkavégzését tartja fontosnak – különösen a kettős funkciójú és a kistéleplési könyvtárak tekintetében – a következő területeken:

- Az együttműködési háló kiterjesztése a kisebb települési könyvtárak felé a hálózatgondozó könyvtárosok segítségével
- Rendszeres továbbképzések, tanfolyamok szervezése aktuális gyermek- és iskolai könyvtári témákban

³⁶ Bencsikné Kucska Zsuzsa: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban működő Gyermekkönyvtáros Műhely. = Könyvtáros, 1993. 4. 19–21. p.

³⁷ Kiss Gábor: A megyei és városi könyvtárak, valamint az integrált intézmények állapota és szolgáltatásai a Dunántúlon. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1997. különszám, 16–17. p.

- Sikeres gyermekprogramok közös szervezése és szolgáltatása
- *Módszertani és egyéb kiadványok* (Gyermekeknyvtári információ, Olvasó Lurkó, Tarkaforgó) összeállításával a hatékony munkamódszerek szétszórása
- Közös pályázatokból, egyéb forrásokból (szponzorok, támogatók) próbáljuk megteremteni a Műhely munkájához szükséges *anyagi erőforrásokat*
- Média kapcsolatainkon keresztül biztosítjuk a *zalai gyermeknyvtárügy jelenlétét* a nyilvánosság előtt: a fenntartók és a felhasználók a tömegkommunikációs eszközök közvetítésével is tájékozódhatnak a legfrissebb gyermeknyvtári eseményekről.

A 21. SZÁZADBAN

A Zalai Gyermeknyvtáros Műhely a Zala megyei gyermeknyvtárak módszertani gondozását végzi, elsősorban a közös munkák összehangolása valamint továbbképzések és tapasztalatcserék útján. Összejöveleteinket negyedévente tartjuk: a tavaszi és őszi megyei továbbképzéseken kívül minden tanév elején tanévnyitó értekezletet tartunk, és részt veszünk országos szakmai továbbképzéseken (MKE Gyermeknyvtáros Szekció, HUNRA stb.). A gyermeknyvtárosok országos szinten rendszeresen konferenciákon vehetnek részt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár továbbképzései keretében; a budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál Könyvtáros klubja rendezvényein; az MKE Vándorgyűlések alkalmával, a győri Könyvszalon programjain és más, a gyermeknyvtárral és gyermeknyv-kiadással kapcsolatos rendezvényeken. Felkérésre a megyei, regionális és országos konferenciákon a zalai városi és megyei gyermeknyvtárosok előadást is tartanak, melyeken lehetőségünk nyílik munkánk megismertetésére. Munkamódszereinket szakmai folyóiratokban publikáljuk, illetve módszertani kiadványainkban tesszük közzé. A műhely koordinátora (Oláh Rozália) 2005–2010-ig az MKE Gyermeknyvtáros Szekció vezetőségi tagjaként is tevékenykedett, valamint 2000–2010-ig szakfelügyelőként segítette a községi könyvtárak munkáját. Közös megyei programokat szervezünk a gyerekek számára is, és napi problémáinkkal telefonon vagy e-mailben is megkeressük egymást.

A Zalai Gyermeknyvtáros Műhely munkájáról részletesen tájékozódhatunk a *Zalai Gyermeknyvtáros Műhely. A zalai gyermeknyvtárak együttműködése című dokumentumból*.³⁸ Itt csupán néhány jelentősebb, országos hatáskörű, illetve határon túl is átnyúló közös munkát emelünk ki.

A Zalai Gyermeknyvtáros Műhely 1999-ben Országos Gyermeknyvtárosi Konferenciát szervezett „*Számítógépek az információszerzés szolgálatában*” címmel; könyvadományt gyűjtöttünk és juttattunk el a Szilágy megyei Ipp községnek, melyből *könyvtár létesült*; 2010-ben a *Mese útja*³⁹ országos olvasásnépszerűsítő akcióba kapcsolódtunk be,

³⁸ Oláh Rozália: Zalai Gyermeknyvtáros Műhely. A zalai gyermeknyvtárak együttműködése. Szakdolgozat. Bp. ELTE, 2003.

³⁹ A Mese útja országos olvasásnépszerűsítő program honlapja. <http://www.meseutja.hu> (2011. nov 10.)

mely keretében a *Boszorkányok hava* honlapjához kapcsolódóan szerveztünk Zala megye egészét megmozgató – nagy sikerű programsorozatot.⁴⁰ Természetesen kapcsolódtunk 1995-től Az őszi könyvtári napok programjaihoz, ezenkívül – az 1978-ban elindított országos program hagyományait követve – minden évben megszervezzük műhelymunkában (2010-ben már a 32. alkalommal) – a Zalai gyermekkönyvhetek rendezvénysorozatát a városi gyermekkönyvtárosok és a hálózatgondozó könyvtárosok közreműködésével. A József Attila Városi Könyvtárral közösen nyaranta a balatoni olvasótáborban rendszeresen fogadtuk – egészen 2009-ig - a hátrányos helyzetű zalai gyerekeket. Megyei versmondó versenyeket, levelezős játékokat bonyolítunk közösen – alkalmanként városi, kistérségi és megyei szinten. Az utóbbi öt évben bővítettük kiadványaink körét: az *Olvasó Lurkó*⁴¹ című havi gyermekkönyvtári folyóiratunk (szerkeszti: Tóth Renáta) online változatának kiegészítésével a városi gyermekkönyvtárosok saját híreik kiegészítésével terjeszthetik a gyermeklapot; a Gyermekkönyvtári Információ (szerkeszti: Oláh Rozália) kéthavi szakirodalmi tájékoztatónk, melyben a gyermekkönyvtárosokat érintő nyomtatott és elektronikus információkat adjuk közre. Ez utóbbi nemcsak gyermekkönyvtárunk honlapjáról, hanem az MKE Gyermekkönyvtáros Szekciója weboldaláról⁴² is elérhető.

A Zalai Gyermekkönyvtáros Műhely tevékenységének 15 éve (1995–2010) alatt igyekezett a lehető legjobb színvonalon jelen lenni a gyermekkönyvtárosok szakmai közösségében. A budapesti és zalai gyermekkönyvtáros munkaközösségek példája már nyolc megyei műhely⁴³ megalakulását indította el az országban:

- Ko-libri Gyermekkönyvtáros Műhely, Debrecen
- Gyermekkönyvtáros Szakmai Műhely, Kaposvár
- Gyermekkönyvtárosok alkotóműhelye, Pécs
- Pest-megyei Gyermekkönyvtáros Műhely, Szentendre
- Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Gyermekkönyvtáros Műhely, Nyíregyháza
- Jász-Nagykun-Szolnok megyei Gyermekkönyvtáros Műhely, Szolnok
- Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Gyermekkönyvtáros Műhely, Miskolc
- Veszprém megyei Gyermekkönyvtáros Műhely

A zalaegerszegi megyei gyermekkönyvtár az elmúlt két évtizedben jelentős szakmódszertani munkát végzett. A zalaegerszegi gyermekek ellátása mellett igyekezett iránymutató és segítő partnere lenni a megye valamennyi gyermekekkel foglalkozó könyvtárának. A kidolgozott és kipróbált munkamódszerek publikálásával, szakmai előadásokkal, valamint az Internet segítségével – gyermekkönyvtárunk honlapján szolgáltatásaink bemutatásával⁴⁴ – folyamatosan közkinccsé tesszük munkamódszereinket.

⁴⁰ Haszonné Kiss Katalin: Mese útja – országos olvasásnevelő program. = Könyv és Nevelés, 2011. 2. 51–63. p.

⁴¹ Olvasó Lurkó 2011. október-november <http://gyermekkonyvtar.dfmk.hu/kiadvanyok/olvaso-lurko> (2011. nov. 12.)

⁴² Gyermekkönyvtári Információ. 35. hírlevél (2011. június 30.) <http://www.gykszekcio.eoldal.hu/cikkek/gyi-gyermekkonyvtari-informacio.html> (2011. nov. 12.)

⁴³ Gyermekkönyvtáros Műhelyek <http://www.gykszekcio.eoldal.hu/cikkek/gyermekkonyvtaros-muhelyek.html> (2011. nov. 10.)

⁴⁴ Zalai Gyermekkönyvtáros Műhely <http://gyermekkonyvtar.dfmk.hu/felnotteknek/zalai-gyermekkonyvtaros-muhely> (2011. nov. 12.)

MUTATÓ

A KÖNYVTÁR MUNKATÁRSAI

Aczélné Simon Veronika	2011.11.09 –2012.04.19.	gazdasági vezető
Andor Ilona	1976.10.01 –1977.08.31.	könyvtáros
Árosné Öcsi Erzsébet	1977.01.03 –1988.08.15.	könyvtáros
Babos Istvánné	1981.08.16 –1983.04.30.	kisegítő alkal mazott
Bakon Ilona	1975.02.16 –1979.03.15.	könyvtáros
Balázs Béla	1955. 1988.09.16 –1992.02.20.	könyvtáros igazgató
Bán Zsuzsanna	1984.09.01 –1995.02.16.	könyvtáros
Bangó Béla	1951.09.01 –1952.08.31. 1952.09.01 –1957.01.31. 1957.02.01 –1990.12.31. 1991.01.0 1–2004.06.30.	körzeti könyvtárvezető könyvtáros igazgatóhelyettes főkönyvtáros
Bangó Béláné	1954.01.01 –1993.02.28.	könyvtáros , gyermekkönyvtár - vezető
Barabás Istvánné	1978.01.11 –1988.09.07.	kisegítő alkalmazott
Baranyai György	1972.10.01 –1974.08.15. 1987.06.16 –1993.12.31. 1994.01.01 –2003.08.31.	könyvtáros igazgatóhelyettes tudományos munkatárs
Baranyai Nóra	1984.06.18 –1984.07.18.	könyvtáros
Bárdos János ifj.	1967.01.01 –1969.03.31.	kisegítő alkalmazott
Barna Sándorné	1960.03.04 –1993.12.28. 2001.02.08 –2009.12.31.	könyvtáros kisegítő alkalmazott
Belláné Lábodi Anna	1978.06.17 –1980.09.15.	üggyviteli alkalmazott
Bíró Lászlóné	1970.09.01 –1970.12.01.	könyvtáros
Blaskovics Elekné	1967.07.01 –2006.01.12.	könyvtáros
Brenner Lászlóné	1977.12.01 –1979.01.31.	könyvtáros
Bogár Imre	1974.08.16 –1981.03.31.	könyvtáros
Borcsányi Miklósné	1961.12.16 –2007.01.10.	könyvkötő
Buzsáky Katalin	1972.08.16 –1976.05.31.	könyvtáros
Czirákyné Tóth Edit	1983.09.01 –1987.01.31.	könyvtáros
Csáky Kata	2010.09.01 –2011.10.23	könyvtáros
Csaj Józsefné	1958.03.16 –1968.11.15.	kisegítő alkalmazott
Csécs Józsefné	1988.10.01 –1992.03.01.	kisegítő alkalmazott
Csepella Katalin	1957.07.01 –1989.12.31.	könyvtáros
Cserhalmi Henriette	1983.01.03 –	könyvkötő –restaurátor
Csete Attila	1997.08.01 –1999.10.10.	könyvtáros

Csiszár Ágnes	1989.01.16 –1995.09.14.	könyvtáros
Csiszár Jenő	1976.02.01 –2001.02.28.	műszaki alkalmazott
Csiszár Jenőné	2003.01.01 –2008.02.05.	raktáros
Csonka Erzsébet	1983.09.01 –1984.06.30.	könyvtáros
Csonka Istvánné	1971.02.01 –1994.05.21.	kisegítő alkalmazott
Deák Gáborné	1990.09.01 –1996.07.31.	könyvtáros
Dér Katalin	2009.01.15 –	könyvtáros
Detrichné Kiss Zsuzsanna	1989.09.01 –1993.08.15.	könyvtáros
Devecz Lászlóné	1994.09.01 –	könyvtáros
Dezse Donát	1979.11.16 –1990.03.31.	gépkocs vezető
Dóráné Mészáros Anikó	1998.03.16 –	könyvtáros
Egyed Erzsébet	1981.09.01 –1982.10.16.	könyvtáros
Farkas Lajosné	1980.09.09 –1981.06.27.	kisegítő alkalmazott
Farkas Sándorné	1967.01.01 –1973.09.09	kisegítő alkalmazott
Farkas Tünde	1984.07.16 –1986.07.31.	könyvtáros
Fatér Bernadett	1987.09.01 –	könyvtáros
Fejesné Szabó Piroska	1985.01.16 –	könyvtáros
Fekete Magdolna	1971.07.01 –1973.02.28.	üggyiteli alkalmazott
Foki Orsolya	2006.09.01 –	könyvtáros
Fülöp István	1953.01.20 –1953.06.30 1953.07.01 –1957.01.25. 1968.08.01 –1973.05.15.	könyvtáros igazgató könyvtáros
Gaál Edit Mária	1974.07.01 –1974.08.31.	könyvtáros
Gaál Istvánné	1956.08.01 –1981.12.31.	könyvkötő
Gaál Károly	1963.11.01 –1972.09.01. 1985.05.01 –1989.12.31.	könyvtáros könyvtáros
Gaál Viktória	1989.07.01 –1990.04.30. 1990.08.01 –1991.07.20.	könyvtáros könyvtáros
Gelencsér Katalin	1984.02.15 –1984.05.31. 2010.06.01 –	könyvtáros könyvtáros
Geren csér Istvánné	1982.01.23 –1987.07.17.	kisegítő alkalmazott
Gergán Gábor	2004.12.15 –2010.12.31.	könyvtáros
dr. Gyenes Imre	1992.03.01 –	könyvtáros
dr. Gyimesi Endre	1977.07.16 –1981.06.30.	könyvtáros
Gyöngyösiné Horváth Klára	1994.09.15 –1997.06.30.	könyvtáros
Györfy Józsefné	1969.03.01 –1977.01.19.	könyvtáros
Györe Erzsébet	1984.11.15 –1990.10.14.	kisegítő alkalmazott
Hadnagy Róbert	1987.03.01 –1993.12.31. 1994.01.01 –2003.12.31. 2004.01.01 –2007.04.30.	könyvtáros igazgatóhelyettes főkönyvtáros
Hajduné Gele ncsér Zsuzsanna	1982.01.03 –2007.09.30.	könyvkötő
Hamar Mária	1967.07.01 –1968.09.15.	könyvtáros
Harmath Jenőné	1971.08.01 –1981.08.31.	ruhatáros
Hires Györgyné	2009.07.01 –2012.05.31.	kisegítő alkalmazott
Hencz József	1981.09.01 –1982.06.30.	könyvtáros

dr. Henczi Sándorné	1967.01.16 –1978.08.14. 1983.08.16 –1996.04.30.	könyvtáros könyvtáros
Holes Istvánné	1973.08.16 –1974.04.16.	könyvtáros
Horváth Ágnes Mária	1979.02.01 –1982.08.31.	könyvtáros
Horváth Antal	1959.08.26 –1979.12.31.	gépkocsivezető
Horváth Ferenc	1964.04.01 –1995.10.28.	könyvtáros
Horváth Ilona (Réti Antalné)	1950.03.05 –1951.03.	körzeti könyvtárvezető
Horváth István	1988.04.01 –1995.05.14. 1995.09.15 –	könyvtáros könyvtáros
Horváth László	1980.01.01 –1982.01.31.	könyvtáros
Horváth Mária (Pál Józsefné)	1956–1959.	könyvtáros
Horváth Viktória	2010.09.01 –	könyvtáros
Hosszú Jánosné	1969.09.01 –1978–12.31.	kisegítő
Hujber Katalin	1986.01.01 –1986.07.31. 1986.09.01 –1987.06.30.	könyvtáros könyvtáros
Imrik Erzsébet	1980.10.01 –1981.07.31.	könyvtáros
Jakab Géza	1956. (?)	könyvtáros
Jakab Józsefné	2005.07.01 –2011.10.31.	gazdasági vezető
Jakab Lajosné	1982.01.07 –1982.01.25.	kisegítő alkalmazott
Jári Ferencné	1974.08.16 –1976.07.16.	könyvtáros
Jung Mihályné	1968.09.16 –1973.01.15.	könyvtáros
Kaczor Ferencné	1967.10.09 –1975.08.04.	üzgvyiteli alkalmazott
Kapiller Imre	1974.10.01 –1974.12.31.	könyvtáros
Kaposi Zoltánné	1990.02.12 –	üggyintéző
Katona Pálné	1996.11.01 –2011.08.15.	könyvkötő
Kámán Imre	2010.05.01 –	karbantartó
Kása Ildikó	1982.12.01 –1983.07.31.	könyvtáros
Kecskés Mária	1969.04.16 –1971.06.20	ruhatáros
Kékiné Lábadi Ilona	1988.08.01 –	könyvtáros
Kerekes Miklós	1974.08.01 –1975.12.22.	könyvtáros
Kerekiné Beke Szilvia	1996.01.15 –	könyvtáros
Kerkai Csilla	1984.09.01 –1985.06.30.	könyvtáros
Kéner Károlyné	1994.09.05 –2009.04.14.	kisegítő alkalmazot
Kiglics Lajosné	1981.07.16 –1985.05.15.	üzgvyiteli alkalmazot
Király Zoltánné	1973.02.01 –1977.12.15.	könyvtáros
Kiss Árpádné	1992.03.02 –1993.04.19.	kisegítő alkalmazott
Kiss Gábor	1982.08.16 –1992.02.20. 1992.02.21 –	könyvtáros igazgató
Kiss Tivadar	1960–1966.	könyvtáros
Klausz Józsefné	1955.06.15 –1981.12.31.	könyvkötő
Kocsis Csaba	1983.08.16 –1984.01.15.	könyvtáros
Kocsisné Sipos Rozália	1985.09.01 –	könyvtáros
Kosztka Zoltán	2011.09.01 –	könyvkötő
Kovács Ágnes	2000.08.15 –	könyvtáros
Kovács Jánosné	1976.09.01 –	könyvtáros

Kovács Magdolna	1969.06.01 –1972.12.16.	könyvtáros
Kovácsné Pacsai Edit	1992.07.15 –	könyvtáros
Kósa Vilma	1967.01.01 –1975.11.19.	kisegítő alkalmazott
Kövér Sándor	2005.03.16 –2009.12.27.	karbantartó
Krajczár Zsuzsanna	2009.02.01 –	könyvtáros
Kránitzné Bella Éva	1987.06.01 –1988.05.31.	könyvtáros
Kustán Jenőné	1975.12.01 –	könyvtáros
Kustán László	2000.12.01 –	könyvtáros
Lakatos László	1972.04.01 –1973.06.15.	könyvtáros
Laki Tamás	1996.08.01 –2000.03.31.	könyvtáros
Lancsák Zsuzsanna	1979.09.01 –1980.08.31.	könyvtáros
Lendvayné Dömötör Mária	1985.09.01 –1987.09.31.	könyvtáros
Lévai Lajosné	1966–1970.	könyvtáros
Lőrincz Erzsébet	1975.01.23 –1975.06.01.	ügyviteli alkalmazott
Major Árpád	1969.08.01 –1971.05.15. 1972.10.01 –1983.12.15.	könyvtáros könyvtáros
Major István	1979.03.01 –1990.10.14.	kisegítő alkalmazott
dr. Marótiné Diószegi Erzsébet	1988.09.16 –2009.06.30.	könyvtáros
dr. Márkus Jánosné	1966.09.01 –2006.06.30.	könyvtáros
Mátai Györgyi	1986.08.16 –1990.02.02.	ügyviteli alkalmazott
Mátyásné Fuchs Ilona	1986.08.16 –2008.10.09.	könyvtáros
Mikla Éva	1991.12.16 –1992.09.30.	könyvtáros
Millei Valéria	1986.08.16 –1987.08.16.	könyvtáros
Mohácsik Józsefné	1988.09.08 –1994.04.15.	kisegítő alkalmazott
Molnár Istvánné	1978.10.16 –1979.03.31.	kisegítő alkalmazott
Molnár Józsefné	2001.02.12 –	kisegítő alkalmazott
Müller Róbertné	1966.07.01 –1972.01.15.	könyvtáros
Murvai Gézané	1987.05.05 –1991.12.03.	kisegítő alkalmazott
Németh Anikó	2008.04.01 –	adatrögzítő, raktáros
Németh Csaba	1978.07.01 –1979.06.17.	könyvtáros
Németh Ilona	1969.08.01 –2007.10.31.	könyvkötő, reprográfus
Németh László	1950.04.01 –1950.11.01. 1953.11.01 –1953.12.31. 1954.01.01 –1957.01.31. 1957.02.01 –1988.03.10.	körzeti könyvtáros könyvtáros igazgató helyettes igazgató
Németh Sándorné	1993.04.26 –1995.07.31.	kisegítő alkalmazott
Némethi Mária	2012.07.16 –	kisegítő alkalmazott
Némethy Tiborné	1965.01.01 –1974.03.20. 1974.03.21 –2007.06.30.	könyvelő gazdasági vezető
Ney Sándorné	1967.05.01 –1983.02.17.	könyvtáros
Nagy Kálmán	1982.02.01 –1982.08.16.	könyvtáros
Nyakas Orsolya	1993.06.14 –2000.03.31.	rendszergazda
Nyakasné Turi Klára	1964.03.01 –1967.12.31.	könyvtáros
Oláh Rozália	1983.08.16 –	könyvtáros
Paksa Sebestyén	1993.09.15 –1994.07.31.	könyvtáros

Pál József	1952–1957.	könyvtáros
Pánczél Edit	1977.09.15 –1980.09.06.	könyvtáros
Papp Miklós	1973.08.01 –1974.05.31.	könyvtáros
Pencsov Jánosné	1977.10.01 –1977.12.31.	kisegítő alkalmazott
Péntek Lászlóné	1975.01.12 –1977.07.31.	könyvtáros
Péterfi Mónika Judit	1989.07.15 –1990.07.16.	könyvtáros
Ropoli László	1968.04.01 –1970.11.30.	nyomdász
Rózsás Melinda	1995.04.03 –2001.03.09.	kisegítő alkalmazott
Ruzsics Jánosné	1998.11.17 –1999.11.06.	ruhatáros
Sabján Endréné	1983.05.01 –1998.11.04.	ruhatáros
Sabján Zsuzsanna	1982.09.01 –1983.06.30.	könyvtáros
Santák Lászlóné	2006.11.01 –	könyvkötő
Sándor Gertrud	1976.07.01 –1982.11.15.	könyvtáros
Sárkány Józsefné	1965–1966.	könyvtáros
Schmidt János	1966.04.16 –1987.12.31.	gépkocsivezető
Sebestyén Horváth Margit	1979.07.01 –1985.06.30 . 1998.10.15 –	könyvtáros könyvtáros
Senkóné Horváth Ilona	1989.02.10 –	rendszereszerző
Seress Sándorné	1986.11.01 –1987.05.16.	könyvtáros
Simon István	1982.08.01 –2006.12.02.	karbantartó
Simon Istvánné	1995.02.01 –2003.09.29.	kisegítő alkalmazott
Simonffy Katalin	1971.10.15 –1974.08.01.	könyvtáros
Simonics Gézané	1979.05.11 –1981.01.31.	ügyviteli alkalmazott
Simonné Székely Emőke	1978.08.01 –1981.07.31.	könyvtáros
Sinka István	1962.08.23 –2001.06.18.	gépkocsivezető
Sipos Ottóné	2008.04.01 –	kisegítő alkalmazott
Solymosi Hedvig	1982.09.01 –1984.06.30.	könyvtáros
Soós Istvánné	1979.06.21 –1980.02.29.	kisegítő alkalmazott
Srágli Ildikó	1983.01.03 –1983.06.30.	könyvtáros
Stikkel Istvánné	1972.02.01 –1996.12.27.	könyvkötő
Sümegi Adrienne	1981.11.01 –1986.10.15.	könyvtáros
Sümegi Géza	1982.08.16 –1984.12.15.	könyvtáros
Szabados Ottó	1981.09.01 –1981.09.30.	könyvtáros
Szabó Béláné	1967.07.01 –1969.05.31.	könyvtáros
Szabó Gyuláné	1979.02.08 –1979.06.15.	kisegítő alkalmazott
Szabó Sándorné	2005.06.15 –	ruhatáros
Szakony Istvánné	1992.08.01 –1995.02.28.	kisegítő alkalmazott
Szalay Ernőné	1956.08.03 –2000.08.14.	ruhatáros
Szegedi Ferenc	1955.01.16 –1974.03.20.	gazdasági vezető
Szegedi Jánosné	1966.01.01 –1986.08.31.	könyvkötő
Szekérné Németh Irén	1956.12.01 –1989.06.30.	könyvtáros
Szekér Zsuzsanna	1987.02.01 –1989.08.15.	könyvtáros
Szendrényi Lajosné	1967.08.16 –1969.03.31.	könyvtáros
Szijártó Ferencné	1989.02.24 –1998.01.31.	ruhatáros
Szilágyi Jánosné	1988.11.21 –1988.12.31.	kisegítő alkalmazott

Szili Erika	1996.08.15 –	könyvtáros
Szilvás Izabella	1978.09.01 –1984.09.30.	könyvtáros
Szita Istvánné	1976.11.01 –2007.08.18.	könyvtáros
Szőke Julianna	1981.09.01 –1982.06.30.	könyvtáros
Takács Ferencné	1981.05.14 –1987.12.13.	kisegítő alkalmazott
Takács Gyula	1969.04.01 –1982.07.31.	karbantartó
Takács Jánosné	1993.01.26 –1994.09.02.	kisegítő alkalmazott
Takács Károly	1960.01.01 –1989.12.31.	könyvtáros
Takács Tibor	1984.01.15 –1984.06.30.	könyvtáros
Tálas Gézőné	1959.08.16 –1986.08.31. 1986.09.16 –1997.05.31.	könyvtáros könyvtáros
Toplakné Déri Mária	2010.04.01 –	ruhatáros
Tímárné Németh Valéria	1983.09.01 –2001.11.29.	könyvtáros
Tóth Dezsőné	1973.03.01 –	ügyviteli alkalmazott
Tóth Erzsébet	1985.05.01 –1989.12.31.	ügyviteli alkalmazott
Tóth Imre	1988.06.01 –	könyvtáros
Tóth Judit	1988.08.01 –2003.12.31. 2004.01.01 -	könyvtáros igazgatóhelyettes
Tóth Lajosné	1967.05.01 –1971.01.31.	kisegítő alkalmazott
Tóth Renáta	2004.11.15 –	könyvtáros
Török László	1998.03.02 –	rendszergazda
Török Zoltán	2002.04.01 –2008.01.20.	könyvtáros
Tőke Zsuzsanna	1972.08.15 –1973.07.31.	könyvtáros
Varga Károlyné	1967.02.01 –2005.09.30.	könyvtáros
Varga Zoltánné	2003.08.01 –2008.01.31.	kisegítő alkalmazott
Vargáné Rózsás Beáta	1993.02.01 –	könyvtáros
Vastagh József	1952.09.01 –1952.10.11. 1952.10.12 –1953.06.30.	körzeti könyvtárvezető igazgató
Völler Sándorné	1987.04.15 –1988.09.22.	kisegítő alkalmazott
Vörös Kálmánné	1982.10.01 –1989.12.31.	könyvtáros
Wagner Gyuláné	1970.07.01 –1986.08.31.	könyvtáros
Winklerné Babos Mária	1979.08.01 –1985.05.31.	könyvtáros
Zalatnainé Lukácsffy Zsuzsanna	1967.09.01 –1992.03.17.	könyvtáros
Zieger Lajos	1978.10.16 –1981.12.31. 1992.10.10 –1998.09.15.	könyvtáros könyvtáros
Zsirainé Kulcsár Mária	1995.10.01 –2002.04.30.	könyvtáros

A DEÁK FERENC MEGYEI KÖNYVTÁR TÖRTÉNETÉNEK
BIBLIOGRÁFIÁJA

Rövidítések: ZH = Zalai Hírlap
 HÁL = Hálózatok
 ZKL = Zalai Könyvtári Levelező

- 1 Megnyílt az új megyei könyvtár. = Zala, 1952. okt. 14. 1. p.
- 2 A megyei könyvtár mesedélutánjai. = Zala, 1953. dec. 13. 10. p.
- 3 Fülöp István: Könyvtárosok felelőssége. = Zala, 1953. dec. 30. 1. p. [A megye
könyvtári hálózata és a megyei könyvtár]
- 4 Fülöp István: Vidéki könyvtáraink tudományos munkája. = A Könyv, 1955. 5.
211–212. p.
- 5 Fülöp István: Könyvtáraink fejlesztésének ügye, társadalmi feladat is. = Zala,
1955. aug. 30. 4. p. [A megye könyvtári hálózata és a megyei könyvtár]
- 6 Ötéves a Megyei Könyvtár. Ismeretlen fejezetek a magyar könyv Zala megyei
történetéből. = ZH 1957. nov. 3. 5. p.
- 7 [Mihályi Imre] (M. I.): Tanácsulés a Zala megyei könyvtárak munkájáról. =
A Könyvtáros, 1958. 1. 30. p.
- 8 – barna –: 45 ezer kötet könyv. Kinőtte helyiségét a megyei könyvtár. = ZH 1958.
szept. 6. 3. p.
- 9 [Baloghy Zoltán] – baloghy –: A második ötéves tervben a jelenleginél nyolc
szorta nagyobb alapterülettel új megyei könyvtár épül Zalaegerszegen. = ZH
1961. nov. 5. 5. p.
- 10 124325 könyvet kölcsönzött 1961-ben Zalaegerszegen a megyei könyvtár. = ZH
1962. febr. 3. 3. p.
- 11 10 éves a Zala Megyei Könyvtár. = ZH 1962. nov. 25. 8. p.
- 12 A Munkásotthonba költözött a zalaegerszegi ifjúsági könyvtár. = ZH 1963. febr.
24. 12. p. [A Megyei Könyvtár gyermekrészlege]
- 13 T. J.: Még a tervei sem készek, de máris kicsi. Gondok az új megyei könyvtár
építése körül. = ZH 1963. nov. 19. 3. p.
- 14 A megyeszékhely könyvtárainak működéséről tárgyalt a városi tanács vb ülése.
= ZH 1964. okt. 16. 6. p.
- 15 Németh László: Megyénk könyvtárainak fejlődése a felszabadulás után. = ZH
1965. márc. 14. 8. p.

- 16 Az új megyei könyvtár alapozási munkálatait még e hó folyamán megkezdik a zalaegerszegi Deák Ferenc téren. = ZH 1965. ápr. 17. 6. p.
- 17 Gyarapodik a Megyei Könyvtár. = ZH 1966. dec. 6. 6. p.
- 18 50 ezer könyv útra kél. Költözik a megyei könyvtár. = ZH 1967. febr. 18. 6. p.
- 19 [Török András] T. A.: Megnyitotta kapuit a Megyei Könyvtár új épülete Zalaegerszegen. = ZH 1967. márc. 2. 5. p.
- 20 Ünnepelesen felavatták az új megyei könyvtárat. = ZH 1967. márc. 26. 1. p.
- 21 [Szelestey László] Sz. L.: Zenei részleggel bővült a Megyei Könyvtár. = ZH 1967. jún. 6. 5. p.
- 22 Gerő Gyula: Könyvtáratavátás Zalaegerszegen. = Könyvtáros, 1967. jún. 329–330. p. [6 fotó a Megyei Könyvtárról a folyóirat cím- és hátlapján]
- 23 Betörés a Megyei Könyvtárban. = ZH 1968. jan. 24. 6. p.
- 24 Erdeős László: Zalaegerszegi Megyei Könyvtár. = Magyar Építőipar, 1968. 1. 28.p.
- 25 [Török András] T. A.: A népszerű, sokoldalú könyvtári hálózatért. Mit ad a Megyei Könyvtár a zalai olvasóknak? = ZH 1968. jún. 30. 8. p.
- 26 Weöres Sándor közreműködésével tegnap este megnyitották az Őszi Megyei Könyvheteket Zalaegerszegen. = ZH 1968. okt. 30. 6. p. [Helyszín: Megyei Könyvtár]
- 27 [Török András] T. A.: Új múzeum születik Egerszegen? = ZH 1969. okt. 9. 5. p. [Göcseji Helikon Gyűjtemény terve a Megyei Könyvtárban]
- 28 Új, hasznos szolgáltatás. Szakosított tájékoztatás a megyei könyvtárban. = ZH 1970. dec. 23. 5. p.
- 29 Németh László: Zala megye könyvtárai a felszabadulás után. = Tanulmányok Zala megyéről 1945–1970. Zalaegerszeg, 1970. 235–251. p.
- 30 Szovjet könyvkiállítás nyílt Zalaegerszegen. = ZH 1971. ápr. 17. 1. p. [Helyszín: Megyei Könyvtár]
- 31 Varga Zoltán: Örömet nem pótolhatja semmi... = ZH 1971. nov. 28. 9. p. [Interjú Németh László igazgatóval a Megyei Könyvtár munkájáról]
- 32 Pánczél István: „A fájdalomban van a feszítőerő.” Jókai Anna talál-kozója az olvasókkal. = ZH 1971. dec. 18. 5. p. [Helyszín: Megyei Könyvtár]
- 33 Németh László: A Zalaegerszegi Megyei Könyvtár szabványtára. = Könyvtáros, 1972. 10. 619. p.
- 34 [Csapó Ida] Cs. I.: Olvasótermi pillanatok. = ZH 1973. máj. 8. 5. p.
- 35 [Csapó Ida] – csapó –: Öltöznek a könyvek... = ZH 1973. aug. 23. 5. p. [A Megyei Könyvtár könyvkötészete]
- 36 Könyvtáros vándorgyűlés Zalaegerszegen. = ZH 1973. okt. 24. 8. p. [Helyszín: Megyei Könyvtár]
- 37 A könyvtárosok V. vándorgyűlése Zalaegerszegen. = ZH 1973. okt. 26. 1. p. [Helyszín: Megyei Könyvtár]
- 38 Befejeződött a könyvtárosok V. vándorgyűlése. = ZH 1973. okt. 27. 8. p. [Helyszín: Megyei Könyvtár]
- 39 Németh László: A könyvtári élet jelentős fóruma volt. – az országos könyvtáros vándorgyűlésről. = ZH 1973. nov. 4. 7. p. [Helyszín: Megyei Könyvtár]

- 40 Szabványtár a megyei könyvtárban. = ZH 1974. márc. 6. 8. p.
- 41 Magyar Katalin: Régmúlt korok üzenete. Százados könyvek között a megyei
könyvtárban. = ZH 1974. júl. 19. 5. p.
- 42 [Kahutek Magda] K. M.: „Jevtusenkót kérem eredetiben.” Olvasószolgálat a
megyei könyvtárban. = ZH 1974. nov. 14. 5. p.
- 43 Vitaklub a könyvtárban. = ZH 1974. nov. 29. 5. p.
- 44 30 év – 30 könyv. Irodalmi játék. = ZH 1975. márc. 2. 10. p. [A Megyei Könyvtár
10 hónapig tartó irodalmi játékot indít]
- 45 [Kahutek Magda] K. M.: Csakis miattatok. Merényi Judit előadóestje a Megyei
Könyvtárban. = ZH 1975. márc. 14. 5. p.
- 46 Magyar Katalin: Könyvtárosok. = ZH 1975. ápr. 26. 5. p. [Beszélgetés a könyvtá-
ros hivatásról Takács Károllyal és Lukácsffy Zsuzsával]
- 47 [Magyar Katalin] M. K.: A folyóirat-polcnál. = ZH 1975. aug. 16. 5. p.
- 48 Scipiadés Erzsébet: Minden második hétfőn: Irodalmi vitaklub. = ZH 1975.
szept. 9. 5. p.
- 49 Bereczky László – Korompai Gáborné – Németh László: Tanácskozás a hírlapok
feltárásának kérdéseiről. = Könyvtáros, 1975. 12. 712–713. p. [Az MKE és a
KMK 1975. okt. 15–16-án Zalaegerszegen tartott konferenciájáról]
- 50 [Páldy Róbert] pr: Fülöp István halálára. = Könyvtáros, 1975. 12. 723. p.
- 51 [Páncél István] P. I.: Több mint hétezer olvasó a Megyei Könyvtárban. Szűkös
körülmények között. = ZH 1977. jan. 9. 8. p.
- 52 Olvasóvá nevelés a gyermekkönyvtárban. Ezer olvasó, 14 ezer látogató. = ZH
1977. márc. 17. 5. p.
- 53 Ismét megnyílt az egerszegi gyermekkönyvtár. = ZH 1977. júl. 27. 6. p.
- 54 Németh László: A kezdettől – máig. 25 éves a tanácski könyvtári hálózat Zala
megyéjében. = ZH 1977. okt. 23. 7. p.
- 55 Jelentős közművelő szerep vár a könyvtárakra. Egy település – egy könyvtár.
Gazdag szakkönyvtár Egerszegen. Új évfordulók – új feladatok. = ZH 1978. jan.
19. 5. p. [Beszélgetés Németh Lászlóval, a megyei könyvtár igazgatójával]
- 56 Egyre népszerűbb az egerszegi gyermekkönyvtár. Játssza tanuló napközisek. =
ZH 1978. jan. 26. 5. p.
- 57 Bővítik a megyei könyvtárat, felszámolják a fehér foltokat a lakótelepeken. Ülést
tartott a megyei tanács végrehajtó bizottsága. = ZH 1978. febr. 15. 1., 2. p.
- 58 [Páncél István] P. I.: Író-olvasó találkozón Garai Gáborral. = ZH 1978. ápr. 12.
5. p. [Helyszín: Megyei Könyvtár]
- 59 Gyimesi Endre: Régi és ritka könyvek kiállítása Zalában. = Könyvtáros, 1978. 8.
460–461. p. [Régi könyvek és nyomtatványok a zalai közgyűjteményekben című
kiállítás a Megyei Könyvtár szervezésében]
- 60 A Kell a jó könyv megyei döntője. = ZH 1978. szept. 24. 12. p. [Helyszín: Megyei
Könyvtár]
- 61 [Gelencsér István] G. I.: Ahová örömmel mennek a gyerekek.
Napközisfoglalkozás a könyvtárban. = ZH 1978. dec. 19. 5. p.
- 62 Gelencsér István: Amit az olvasó nem lát. Könyvtári kulisszák mögött. = ZH

1979. jan. 14. 9. p.
- 63 Bogár Imre: Elkészült a zalai újságok és folyóiratok bibliográfiája 1861–1973-ig.
= ZH 1979. febr. 25. 8. p. [A Megyei Könyvtár kiadványa]
- 64 [Török András] T. A.: Változó könyvtárak – változó olvasók. Eredmények, ter-
vek és gondok a megye könyvtáraiban. = ZH 1979. márc. 8. 5. p.
- 65 Szentágothai Attila: Zala sajtótörténete mikrofilmen. Huber Erzsike baba-zsúrja
a Centrálban. Bált hirdet az Aggharczosok Egyesülete. = ZH 1979. nov. 11. 5. p.
- 66 [Török András] T. A.: Jelentős változások – az olvasóért. A könyvtári korszerűsít-
és útjai megyénkben. = ZH 1979. dec. 31. 7. p.
- 67 Könyv és muzsika. Zenei klub a Megyei Könyvtárban. = ZH 1980. jan. 30. 8. p.
- 68 Csapó Ida: Megyei Könyvtár – olvasószolgálat. = ZH 1980. febr. 3. 5. p.
- 69 Csapó Ida: Kölcsön – tartós megőrzésre. Könyvek és olvasók a megyei könyvtár
ban. = ZH 36. 92. 1980. ápr. 20. 7. p.
- 70 [Török András] T. A.: Mindinkább a köz könyvtáraiként. = ZH 1980. jún. 10. 3. p.
- 71 Vonzóbb könyvtárak. = ZH 1980. jún. 27. 12. p. [Fa-faragó kiállítás a megyei
könyvtárban]
- 72 Horváth László: Reflektorfényben a módszertanosok. A Megyei Könyvtár mód-
szertani csoportjának munkájáról. = ZH 1980. okt. 29. 5. p.
- 73 Horváth László: Útkeresés a könyvtári munkában. Központi könyvellátás Zala
megyében. = ZH 36. 299. 1980. dec. 21. 5. p.
- 74 Könyv – tv – könyv. Népszerű szolgáltatás a megyei könyvtárban. = ZH 1981.
máj. 10. 12. p.
- 75 Hári Sándor: A könyvtár a tájékoztatás, a művelődés egyik központja legyen.
Beszélgetés a zalai könyvtárügy helyzetéről és feladatairól a megyei párt-végre
hajtóbizottság ülése kapcsán. = ZH 1981. máj. 17. 7–8. p. [Beszélgetés Balázs
Bélával, a megyei pártbizottság propaganda és művelődési osztályának
vezetőjével]
- 76 Könyvtári napok Zalaegerszegen. = ZH 1982. nov. 20. 12. p. [30 éves a Megyei
Könyvtár]
- 77 Harminc éves megyénk könyvtára. Könyvtári szakmai napok kezdődtek Zala
egerszegen. = ZH 1982. nov. 23. 1. p.
- 78 [Magyar Hajnalka] M. H.: A Skublics-gyűjteménytől a maig. Könyvtártörténeti
kiállítás Zalaegerszegen. = ZH 1982. nov. 24. 5. p.
- 79 Török András: Napjainkban is kultúra-formáló tényező a könyvtár. Beszélgetés
Németh Lászlóval, a Megyei Könyvtár igazgatójával. = ZH 1982. dec. 4. 7., 8. p.
- 80 A zalaegerszegi Megyei Könyvtár szabványtára. = Hál 1983. 1. 60. p.
- 81 Új szolgáltatás a nyugdíjasoknak. = Hál 1983. 1. 61. p. [A Megyei Könyvtár ház-
hoz szállítja a könyveket]
- 82 Magyar Hajnalka: Könyvet visznek, s még valami mást. = ZH 1983. aug. 4. 5. p.
- 83 Zalatnainé Lukácsffy Zsuzsanna: A Zala Megyei Könyvtár zalaegerszegi olvasói.
= Hál 1983. 2. 18–21. p.
- 84 Horváth Ferenc: Ilyennek indult, ilyen ma. A Zala Megyei Könyvtár olvasóter-
me. = Hál 1983. 2. 22–29. p.

- 85 [Török András] T. A.: Mi újság a megye könyvtárában? Olvasók Keszthelytől
Kanizsáig. Hangos könyvek érkeztek Egerszegre. A zenei élet zenei könyvtárát
igényel. = ZH 1983. dec. 31. 11. p.
- 86 Bruckner Éva: „Olvasó ifjúságért” – az ifjú olvasókért. = ZH 1984. febr. 10. 5. p.
[A megyei könyvtár KISZ-szervezete má-so-dik az országos értékelés szerint]
- 87 Wagner Gyuláné – Zalatnainé Lukácsffy Zsuzsanna: Irodalmi vetélkedő a
Megyei Könyvtárban. = ZH 1984. márc. 6. 5. p.
- 88 [Magyar Hajnalka] M. H.: Visszhang est Zalaegerszegen. = ZH 1984. ápr. 14. 5. p.
- 89 Fonotéka nyílt Zalaegerszegen. Andersentől a Macskákig. = ZH 1984. jún. 12. 8.
p. [Megyei Könyvtár gyermekkönyvtára]
- 90 Csiszár Ágnes: Mesedramatizálástól a népek játékáig. Változatos programok a
gyermekkönyvtárban. = ZH 1984. júl. 14. 4. p.
- 91 Bogár Imre: Egy életmű összefoglalása. Keresztury Dezső műveinek
válogatott bibliográfiája. = ZH 1984. szept. 22. 9. p.
[A Megyei Könyvtár kiadványa]
- 92 Oláh Rozália: Csoportos foglalkozások a Zala Megyei Könyvtár gyermekrészle-
gében az 1983/84. tanévben. = Hál 1984. 2. 17–20. p.
- 93 Megkezdődött a Megyei Könyvtár felújítása. = ZH 1985. júl. 10. 8. p.
- 94 Új köntösben a Megyei Könyvtár. = ZH 1985. szept. 17. 5. p.
- 95 Új szolgáltatás a Megyei Könyvtárban. = ZH 1985. dec. 13. 5. p. [Új műszaki
berendezések a zenei részlegen]
- 96 A Megyei Könyvtár hírei. = Hál 1985. 2. 50. p.
- 97 Hatezer olvasó a Megyei Könyvtárban. Megkezdődtek az idei beiratkozások.
= ZH 1986. jan. 4. 16. p.
- 98 [Pajor Csaba] P. Cs.: Video a bibliotékában. Új szolgáltatások a Megyei Könyv
tárban. = ZH 1986. máj. 8. 5. p.
- 99 A Megyei Könyvtár hírei. = Hál 1986. 1. 52–53. p.
- 100 [Mihovics József] M. J.: Öt kötet egy lakosra. Közkönyvtárak gyarapodó állo-
mánnyal és raktározási gondokkal. = ZH 1986. júl. 5. 8. p.
- 101 [Háry László] H. L.: Ki használja a könyvtárak komolyzenei anyagát? = ZH
1986. szept. 6. 7. p.
- 102 [Háry László] H. L.: Írott anyag – filmekben. = ZH 1986. okt. 8. 5. p. [Mikrofil-
mek a Megyei Könyvtárban]
- 103 [Háry László] H. L.: Könyvek gyógyítói, szépítői. A Megyei Könyvtár könyvkö-
tői. = ZH 1986. okt. 16. 5. p.
- 104 B. T. – S. K.: Mit kínálnak a könyv mellé? A Megyei Könyvtár kezdeményezéseiről.
= ZH 1986. dec. 6. 4. p.
- 105 Gaál Károly: Kitüntetettjeink. Beszélgetés Takács Károllyal. = Hál 1986. 2.
29–31. p. [Szocialista Kultúráért kitüntetés]
- 106 Zalatnainé Lukácsffy Zsuzsanna: A Megyei Könyvtár videoprogramja. = Hál
1986. 2. 41. p.
- 107 A Megyei Könyvtár hírei. = Hál 1986. 2. 42–43. p.
- 108 Major Árpád: Közkönyvtáralapítási törekvések Zalaegerszegen (1945–1949)

- között). = Évkönyv. Tanulmányok. Zalaegerszeg, MSZMP Zala Megyei Biz. Okt. Igazg. 1986. 121–124. p.
- 109 Magyar Hajnalka: Puskinnal, Karinthyval könnyebb... Hangos könyvek vakoknak és gyengénlátóknak. = ZH 1987. jan. 5. 5. p.
- 110 Gyermekkönyvtárosok tanácskozása. = ZH 1987. márc. 17. 8. p.
- 111 Zalatnainé Lukácsffy Zsuzsanna: Régi idők mozija a Megyei Könyvtárban. = Hál 1987. 1. 40–41. p.
- 112 [Magyar Hajnalka] – mh –: Kultúrpark a Szabadság téren. A megyei könyvtár újdonságairól. = ZH 1987. júl. 3. 5. p.
- 113 Kultúrpark Zalaegerszegen. = ZH 1987. júl. 6. 1. p.
- 114 [Baranyai György] BGy: Milyen lapokat olvashatunk jövőre? = ZH 1987. okt. 7. 8. p.
- 115 [Szvitek Erzsébet] SzE: Metszetek a Festetics kastély főúri könyvtárából. Kiállítás a zalaegerszegi megyei könyvtárban. = ZH 1987. okt. 10. 7. p.
- 116 Zalatnainé Lukácsffy Zsuzsanna: Video a Megyei Könyvtárban. = Hál 1987. 2. 31–32. p.
- 117 A Megyei Könyvtár hírei. = Hál 1987. 2. 34–35. p.
- 118 Kiss Gábor: A szakmai feladatok és a költségvetés kapcsolata a Zala Megyei Könyvtárban. = Hál 1987. különsz. 29–33. p.
- 119 Pajor Csaba: Új kezdeményezés a megyei könyvtárban. Olvasók a könyvtárért. = ZH 1988. jan. 16. 5. p. [Könyvtárpártoló Alapítvány]
- 120 [Sinkovics Eta] S. E.: Díszjegy a zsebben. Könyvtárpártolók Zalában. = Magyar Hírlap, 1988. febr. 11. 4. p.
- 121 [Sinkovics Eta] SE: A földtörvénytől a teletextig. Információs szolgáltatás a zalaegerszegi megyei könyvtárban. = ZH 1988. febr. 17. 5. p. [Közérdekű-közhasznú információk]
- 122 [Németh László temetése] = ZH 1988. márc. 15. 8. p.
- 123 [Pajor Csaba] PCs: Szakszervezeti munka a megyei könyvtárban. Öt év alatt 50 százalékos fluktuáció. = ZH 1988. ápr. 16. 5. p.
- 124 H. R.: A zalaegerszegi gyermekkönyvtár mindennapjaiból. = ZH 1988. jún. 7. 4. p.
- 125 A Megyei Könyvtár új szolgáltatása. Nyelvoktatás – számítógéppel. = ZH 1988. jún. 9. 8. p.
- 126 Magyar Hajnalka: Változó eszközök, változó célok a megyei könyvtárban. Zalai alkotó műhelyekben. = ZH 1988. jún. 25. 7. p. [A Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteménye]
- 127 Baranyai György: Könyvtárpártolók Zalában. = Könyvtáros, 1988. jún. 353–355. p. [Megjelent még: Olvasó Nép, 1988. 2. 134–136. p.]
- 128 Bangó Béla: Németh László 1930–1988. = Hál 1988. 1. 3–4. p.
- 129 Baranyai György: Tájékoztató a Zala Megyei Könyvtárban bevezetett közérdekű-közhasznú információs szolgáltatásokról. = Hál 1988. 1. 21–24. p.
- 130 A Megyei Könyvtár hírei. = Hál 1988. 1. 58–60. p.
- 131 Irodalmi és zenei rendezvények a megyei könyvtárban. = ZH 1988. aug. 24. 8. p.
- 132 Jótejkony célú irodalmi est Zalaegerszegen. = ZH 1988. szept. 3. 16. p.

- 133 Pajor Csaba: A fenti locs-pocsért lent fizetnek. Tetőbajok a megyei könyvtárban. = ZH 1988. szept. 7. 5. p.
- 134 Baranyai György: Zalai zivatar. = Élet és Irodalom, 1988. szept. 16. 2. p. [Beázott a Megyei Könyvtár]
- 135 Gresa István – Baranyai György: Felhívás. = ZH 1988. okt. 14. 4. p. [A Könyvtárpártoló Alapítvány felhívása]
- 136 Deák Ferenc nevét vette fel a megyei könyvtár. Koszorúzások, ünnepi tudományos ülés Zalaegerszegen. = ZH 1988. okt. 18. 1., 2. p.
- 137 Kiss Dénes: Kérhetjük Kaliforniát? = Népszava, 116. 261. 1988. nov. 1. 6. p. [Közhasznú információs és számítógépes szolgáltatások a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban]
- 138 Balázs Béla: Több szolgáltatás – több térítés. A Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZH 1988. dec. 21. 5. p.
- 139 Baranyai György: Deák Ferenc nevét vette fel a Zala Megyei Könyvtár. = Hál 1988. 2. 7–10. p. [Átdolgozva: 143. tétel]
- 140 Kiss Dénes: A névadás – cselekedet! = Hál 1988. 2. 11–12. p.
- 141 Számítógépes új szolgáltatások a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = Hál 1988. 2. 26. p.
- 142 A Deák Ferenc Megyei Könyvtár hírei. = Hál 1988. 2. 44–45. p.
- 143 Baranyai György: Deák Ferenc nevét vette fel a Zala Megyei Könyvtár. = Könyvtáros, 1989. 1. 39–41. p. [Első változat: 139. tétel]
- 144 [Rab László] R. L.: Linguasoft „tanár úr” és a többiek. = Népszabadság, 1989. márc. 13. 5. p. [A megyei könyvtár informatikai fejlődése és a Könyvtárpártoló Alapítvány]
- 145 Kiss Gábor: Barátság – együttműködés. = Hál 1989. 1. 45–46. p. [Lendvai és muraszombati könyvtárosok a megyei könyvtárban]
- 146 Baranyai György: A Könyvtárpártoló Alapítvány Európa-kötete a francia trikolór színeiben jelenik meg. = Hál 1989. 1. 55–56. p. [A harmadik évezred küszöbén című kötet]
- 147 A Deák Ferenc Megyei Könyvtár hírei. = Hál 1989. 1. 60–61. p.
- 148 [Lukácsffy Dénes] L. D.: Képernyőn, amit mások tudnak. A megyei könyvtár új szolgáltatása szakembereknek. = ZH 1989. aug. 29. 5. p.
- 149 Balázs Béla: A közösség pénzügyi támogatásának szerepe a Deák Ferenc Megyei Könyvtár fenntartásában. = Könyvtáros, 1989. 9. 535–538. p.
- 150 Zalai csatlakozás a Könyvtári Véglegylethez. = ZH 1989. dec. 9. 16. p. [Megjelent még: Hál 1989. 2. 39. p.]
- 151 (–a): Könyvtárak gebinbe? Nincsenek tartalékok. = Egerszeg, 1989. dec. 21. 4. p. [Beszélgetés Bangó Bélával, a Deák Ferenc Megyei Könyvtár igazgatóhelyetesiével a könyvtári költségvetésről] [Megjelent még: Hál 1989. 2. 39–40. p.]
- 152 Felhívás a Zala Megyei Könyvtár Könyvtárpártoló Köre elnevezésű alapítvány támogatására. = Hál 1989. 2. 41. p.
- 153 A Deák Ferenc Megyei Könyvtár hírei. = Hál 1989. 2. 45. p.
- 154 Kiss Gábor: Németh László (1930–1988). = Közlemények Zala megye

- közgyűjteményeinek kutatásaiból 1988. Szerk. Bilkei Irén. Zalaegerszeg, Zala M. Lvt. 1989. 3–4. p. (Zalai Gyűjtemény 28.)
- 155 Baranyai György: A „tudásipar” bázisa Zalaegerszegen. = ZH 1990. febr. 27. 5. p.
- 156 Baranyai György: Vállalkozó könyvtárak. = ZKL 1990. 1. 10–11. p. [A Deák Ferenc Megyei Könyvtár és a Zalaegerszegi Könyvtárpártoló Alapítvány a zalai információs infrastruktúra kiépítéséért]
- 157 A Muraszombati Könyvtár kincseiből. Bemutató Zalaegerszegen. = ZH 1990. okt. 13. 1. p. [Helyszín: Deák Ferenc Megyei Könyvtár]
- 158 Új információs szolgáltatás a megyei könyvtárban. = ZH 1990. nov. 29. 5. p.
- 159 – p –: Állam bácsi lyukas zsebe és a könyvtárpártolók. Egy forint itt százat ér. = ZH 1991. jan. 29. 5. p.
- 160 Zalai összegzés. = Könyvtári Levelező/lap, 1991. 3. 8. p. [Számítógépesítés]
- 161 Baranyai György: A Zalai Könyvtári Információs Rendszer. = Könyvtári Figyelő, 1991. 4. 597–601. p.
- 162 Az egerszegi Könyvtárpártoló Alapítvány mérlege. = ZH 1991. jún. 18. 5. p.
- 163 Könyvkiállítás a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZKL 1991. 1. 35–36. p. [A muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár könyvritkaságai]
- 164 – p –: Ronggyá ázott a könyvtár. = ZH 1991. júl. 30. 16. p.
- 165 Baranyai György: „Majd ha megfordul a szobor és a könyvtárra tekint!” Zalaegerszeg múltja kapcsán – a jövőről. = ZH 1991. aug. 10. 7. p.
- 166 Vadas Zsuzsa, P.: Beázás miatt zárva. „Mentsük meg a könyvtárunkat”. = Új Magyarország, 93. 1991. aug. 13. 7. p.
- 167 1956 plakátjai és röplapjai. = ZH 1991. nov. 8. 1. p. [Rendezvény a megyei könyvtárban]
- 168 Szalai Annamária: Régi könyvek orvosa. = ZH 1991. dec. 12. 6. p. [Cserhalmi Henriette, a Deák Ferenc Megyei Könyvtár restaurátora]
- 169 Baranyai György: Könyvesházak új dimenziói. Zalai könyvtárakba kerül a Biblia teljes szövegű számítógépes adatbázisa. = ZH 1992. jan. 27. 11. p.
- 170 L. S.: Nyáron zárva a könyvtár. = Zalai Új Hírek, 1992. máj. 28. 1. p. [Átépités és rekonstrukció]
- 171 Hujber Katalin: Bővülő közgyűjtemények. Június 15-én bezárt a megyei könyvtár. = ZH 1992. jún. 20. 8–9. p.
- 172 Bangó Béla: Részletek a 40 éves megyei könyvtár köszöntése című előadásból (1992. október 21.). = ZKL 1992. 1. 5–10. p.
- 173 Rólunk írták – nekünk mondták. Krónika 40 évről. Összeáll. Horváth Ferenc. = ZKL 1992. 1. 14–25. p. [A Megyei Könyvtár a sajtóban]
- 174 Szita Istvánné: Néhány gondolat a Deák Ferenc Megyei Könyvtár hálózati-módszertani tevékenységéről. = ZKL 1992. 1. 26–29. p.
- 175 Kiadványainkról. = ZKL 1992. 1. 44–45. p. [Bán Zsuzsa: Ámokfutás, Fatér Bernadett: Kossuth Lajos 1802–1894. Válogatott bibliográfia, Kamondy László 1928–1972. Emlékkötet. Szerk. Kovács Sándor Iván, Orsós Jakab: Gyökerezés, Pécsi Gabriella: Madaras mese]
- 176 [Horváth Ferenc] (hf.): Takács Károly (1926–1992). = ZKL 1992. 1. 46. p.

- 177 Késik a megyei könyvtár rekonstrukciója. = Zalai Új Hírek, 1992. aug. 11. 12. p.
 178 Újra nyitva a megyei könyvtár. = ZH 1992. okt. 2. 16. p.
 179 L. S.: 40 éves a Zala megyei könyvtár. „A tekintetes vármegye alázatos szolgálái”. =
 Zalai Új Hírek, 1992. okt. 22. 1. p.
 180 [Arany Horváth Zsuzsa] A. H. Zs.: Jubilál a könyvtár. Negyven éves a megyei
 könyvtár. = ZH 1992. okt. 22. 1., 5. p. [Megjelent még: Könyvtári Levelező/lap,
 1992. 11. 39–40. p.]
 181 Kiss Gábor: Negyvenévesek lettünk. = Könyvtári Levelező/lap, 1992. 11. 26–27. p.
 182 Szente Ottó: Gyermekkönyvhét biológus vendége. = ZH 1992. dec. 3. 16. p.
 [Pénzes Bethen a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban]
 183 Könyvkiadást támogatott az alapítvány. = Zalai Új Hírek, 1993. jan. 4. 5. p.
 184 [Sinkovics Eta] – sinkovics –: Félkész állapotban. Megyei Könyvtár. = ZH 1993.
 máj. 6. 4. p.
 185 „Barátunk a könyv”-játék. = ZH 1993. jún. 7. 11. p.
 186 Héber irodalmi est Egerszegen. = ZH 1993. jún. 8. 16. p. [Helyszín: Deák Ferenc
 Megyei Könyvtár]
 187 Sipos Rozália: Az olvasók szolgálata a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. Be-
 mutatjuk a felnőtt olvasó- és tájékoztató szolgálatot. = ZKL 1993. 1. 13–16. p.
 188 Tóth Imre: A „hátrányos helyzetű” olvasók közművelődési könyvtári ellátása
 Zalaegerszegen. = ZKL 1993. 2–3. 5–8. p.
 189 A Deák Ferenc Megyei Könyvtár munkája, különös tekintettel az
 ellátórendszer működésére. (Előterjesztés a Zala Megyei Önkormányzati Köz-
 gyűlés 1993. május 27-i ülésére). = ZKL 1993. 2–3. 32–39. p.
 190 Oláh Rozália: „Barátunk a könyv”. = ZKL 1993. 2–3. 52–53. p.
 191 Hadnagy Róbert: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár 1994. évi stratégiája. =
 ZKL 1993. 4. 10–11. p.
 192 Könyvtárpártolók Zalaegerszegen. = ZH 1994. jan. 5. 5. p.
 193 [Hujber Katalin] – hujber –: A számok nyelvén a könyvtárakról. Az
 érdeklődés nő – a lehetőségek szűkülnek. = ZH 1994. jan. 24. 11. p.
 194 Sipos Rozália: az első PC-től a városi–megyei rendszerig. = Könyvtári Levelező/
 lap, 1994. 6. 17–18. p.
 195 Oláh Rozália: Új helyén a Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára. =
 ZKL 1994. 3–4. 8–9. p.
 196 Csiszár Ágnes: Századok öröksége. Régi könyvek, könyvritkaságok kiállítása –
 Muraszombatban és Lendván – a Deák Ferenc Megyei Könyvtár gyűjteményé-
 ből. = ZKL 1994. 3–4. 35–38. p.
 197 [Hujber Katalin – Arany Gábor] H. K. – – arany –: A pénz(telenség) szelektál. =
 ZH 1994. nov. 19. 7. p.
 198 Vers- és mesemondó verseny. = ZH 1994. nov. 28. 16. p. [A Deák Ferenc Megyei
 Könyvtár és az Ady Endre Általános Iskola és Gimnázium rendezvénye]
 199 [Varga Andor] – va –: Műszaki átadás a megyei könyvtárban. Véget ért az egyik
 legnagyobb beruházás. = ZH 1994. dec. 22. 5. p.
 200 Sinkovics Eta: Mennyit fizetnek az olvasók? Van ahol 10 forint, másutt 150. =

- ZH 1995. febr. 2. 5. p.
- 201 Pályázati felhívás. Olvasmány és könyvtárélményem. = ZH 1995. jún. 15. 7. p.
- 202 „Elkészült a házunk...” A Deák Ferenc Megyei Könyvtár új épületének avatóünnepsége. = ZKL 1995. 1–2. 8–17. p. [A beszámoló a Göcsej Rádió hangfelvétele nyomán készült]
- 203 Adorjáni Andrea – Rácz Csilla – Richter Zsófia: Utazás a könyvek körül. Nemzetközi kapcsolatok. = ZKL 1995. 1–2. 35–36. p. [Kolozsvári egyetemisták látogatása a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban]
- 204 Hírek, tudósítások – Deák Ferenc Megyei Könyvtár. = ZKL 1995. 1–2. 41–42. p.
- 205 Könyvtármustra, melegben. = ZH 1995. júl. 17. 7. p.
- 206 [Sámel József] – sámel –: Mibe kerül egy jó könyv, ha csak könyvtárira futja? Zala megyében egyelőre nem várható drasztikus emelés. = ZH 1995. aug. 17. 3. p.
- 207 [Hujber Katalin] – hujber –: Néha kölcsönösen zavartuk egymást. Hétfőn avatás a megújult megyei könyvtárban. = ZH 1995. szept. 2. 7. p.
- 208 [Hujber Katalin] H. K.: Könyvtári avatóünnepség. Keresztury Dezső üzenete, Varga László ünnepi beszéde. = ZH 1995. szept. 5. 1., 2. p.
- 209 Kiss Gábor: Áll a házunk, és állnak még a többi házak is! = Könyvtári Levelező/lap, 1995. 9. 1. p.
- 210 [Hujber Katalin] – hujber –: Összefogás a könyvtárakért. = ZH 1995. okt. 10. 1., 2. p. [Programsorozat, kiadványok a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban: Századok öröksége c. kiállítás, Zalai Könyvtári Minerva c. kiadvány]
- 211 Kolozsvári egyetemisták vendégeskednek Zalában. = ZH 1995. okt. 17. 16. p. [Kapcsolat a Babeş-Bolyai Egyetemmél]
- 212 Gyermekekönnyvhét Zalában. = ZH 1995. nov. 20. 7. p.
- 213 Takáts Sándor: Egerszeg: Windows Expo '95. Ajándék a nehéz helyzetben lévő megyei könyvtáraknak. = ZH 1995. nov. 28. 4. p. [A Microsoft cég ajándéka a Deák Ferenc Megyei Könyvtárnak]
- 214 Fölött, alatt, között. = ZH 1995. dec. 6. 16. p. [Bécs Ernő verseskötete a Deák Ferenc Megyei Könyvtár kiadványa]
- 215 A kistelepülések könyvellátásáról. A zalai könyvtárosok egyesületének taggyűlése. = ZH 1995. dec. 12. 4. p.
- 216 Csiszár Ágnes: Századok öröksége. Régi könyvek, könyvritkaságok a zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei Könyvtár gyűjteményéből. = Zapuščina stoletij. Stare knjige, raritete iz zbirke županijske knjižnice Deák Ferenc iz Zalaegerszega. Zalaegerszeg–Lendava. DFMK–M. Nem-zetiségi Műv. Int. 1995. 76 p.
- 217 A könyvtári levelezőről. = ZH 1996. jan. 23. 6. p. [A Deák Ferenc Megyei Könyvtár kiadványa]
- 218 Plakett a könyvtárpártolásért. A megyei könyvtár számítástechnikai fejlesztését segítve. = ZH 1996. márc. 5. 3. p. [A LOGITRON Kereskedelmi és Számítástechnikai Kft. ügyvezetője részére]
- 219 Amikor a szerző is segít... Szakkönyvadomány a megyei könyvtárnak. = ZH 1996. márc. 22. 7. p. [Pintér Miklós számítás-technikai szakíró ajándéka]
- 220 Biró Márton emlékére. = ZH 1996. ápr. 15. 1., 2. p. [Kiállítás a Mária Magdolna

- plébániatemplomban a Deák Ferenc Megyei Könyvtár és a Zala Megyei Levéltár szervezésében]
- 221 „Hazánk a Föld legyen”-vetélkedő. = ZH 1996. ápr. 20. 16. p.
- 222 Nyári olvasmányélmény. = ZH 1996. jún. 6. 7. p. [Deák Ferenc Megyei Könyvtár pályázati felhívása]
- 223 Kiss Gábor: Egyesült erővel. = ZKL 1996. 1–2. 27–32. p.
- 224 Oláh Rozália: Deák Ferenc Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárának hírei. = ZKL 1996. 1–2. 36. p.
- 225 Kovácsné Pacsai Edit: Megkérdeztem az olvasót...a Deák Ferenc megyei Könyvtárban. = ZKL 1996. 1–2. 42–44. p.
- 226 Deák Ferenc Megyei Könyvtár. [Hírek] = ZKL 1996. 1–2. 46. p.
- 227 Gyermekkönyvheti kalandozás Zalában. = ZH 1996. nov. 22. 7. p.
- 228 Gyerekek a versek, mesék közt. = ZH 1996. nov. 30. 3. p.
- 229 Sinkovics Eta: Hogyan tetszett költőnek lenni? = ZH 1996. dec. 5. 7. p. [A gyermekkönyvhétről beszél Oláh Rozália, a Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtárának munkatársa]
- 230 Bangó Béla: A kistelepülések könyvtári ellátása Zala megyében. = A zalaegerszegi könyvtári ellátórendszer emlékkönyve 1986–1996. Összeáll. Pál Éva. Zalaegerszeg, JAVK. 1996. 5–14. p.
- 231 Századjárás írásokkal... = ZH 1997. jan. 18. 1. p. [„Az írás bizonyosságával...” – a Deák Ferenc Megyei Könyvtár, a Zala Megyei Levéltár és a Göcseji Múzeum közös kiállítása]
- 232 Arany Horváth Zsuzsa: Zalában pestiek, Pesten zalaiaiak. = ZH 1997. jan. 28. 7. p. [Vadamosi Füzetek bemutatóestje a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban]
- 233 [Hujber Katalin] – hujber –: Évszázadok írásos örökeiről. Zalai írásosság, könyvkultúra nyomai a Göcseji Múzeumban. = ZH 1997. febr. 1. 9. p. [A Deák Ferenc Megyei Könyvtár, a Zala Megyei Levéltár és a Göcseji Múzeum közös kiállítása]
- 234 A Heltai-alapítvány ünnepén. = ZH 1997. febr. 18. 7. p. [Kapcsolat a kolozsvári Heltai-alapítvánnyal]
- 235 Sinkovics Eta: Könyv, ünnep... = ZH 1997. jún. 4. 1., 4. p. [A megyei könyvtárban megnyitották az ünnepi könyvhetet]
- 236 [Arany Horváth Zsuzsa] (ahzs): Könyvtári levelező Zalában. = ZH 1997. jún. 18. 7. p.
- 237 Búcsúzó. = ZKL 1997. 1. 3. p. [Nyugdíjba vonult dr. Henczi Sándorné, a gyermekkönyvtár munkatársa]
- 238 „A régi az új”. = ZKL 1997. 1. 44–45. p. [Pályázat a Deák Ferenc Megyei Könyvtár igazgatói posztjának betöltésére. Igazgató: Kiss Gábor]
- 239 A Deák Ferenc Megyei Könyvtár felnőtt olvasószolgálat hírei. = ZKL 1997. 1. 51. p.
- 240 A Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtárának rendezvényei. = ZKL 1997. 1. 52. p.
- 241 Adminisztráció és átállás. = ZH 1997. júl. 2. 8. p.
- 242 Akik itt vannak külföldön. Az erdélyi könyvtárak az egyetemisták szerint régi

- idők hangulatát idézik. = ZH 1997. okt. 15. 4. p. [A kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetem diákjai a megyei könyvtárban]
- 243 A Csimbók herceg jelmezei. November 24–december 6.: Gyermekkönyvhetek Zalában. = ZH 1997. nov. 21. 7. p.
- 244 Arany Horváth Zsuzsa: A mi műzsánk csöndes lépte. = ZH 1997. nov. 28. 7. p. [Az Egerszegi műzsa c. kötet bemutatója a megyei könyvtárban]
- 245 A Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtárának hírei. = ZKL 1997. 2. 36. p.
- 246 Kiss Gábor: A megyei és városi könyvtárak, valamint az integrált intézmények állapota és szolgáltatásai a Dunántúlon. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1997. különsz. 14–23. p.
- 247 Németh Tiborné: A dunántúli központi ellátórendszerek helyzetének változása. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1997. különsz. 24–35. p.
- 248 A Zalai Könyvtári Levelezőről. = ZH 1998. jan. 6. 7. p.
- 249 Sinkovics Eta: Könyvtárdíjak nyomában. A beiratkozás változásáról s az elveszett könyvek sorsáról. = ZH 1998. jan. 7. 7. p.
- 250 [Arany Horváth Zsuzsa] (ahzs): Hálózatuk elismert. A Deák Ferenc Megyei Könyvtár öt éves munkáról számolt be. = ZH 1998. márc. 3. 1., 7. p.
- 251 Adomány. = ZH 1998. máj. 8. 16. p. [Herbert Ferenc országgyűlési képviselő a megyei könyvtárnak ajándékozta az Európai Unió jogszabályainak gyűjteményét]
- 252 Kiss Gábor: Előterjesztés. A Zala Megyei Önkormányzati Közgyűlés 1998. február 27-i ülésére. = ZKL 1998. 1. 3–15. p.
- 253 A Zala Megyei Önkormányzati Közgyűlés Hivatala Művelődési, Oktatási és Sportosztályának kiegészítése a Deák Ferenc Megyei Könyvtár beszámolójához. = ZKL 1998. 1. 16–17. p.
- 254 Hadnagy Róbert: Könyvpremier a DFMK-ban. = ZKL 1998. 1. 21. p. [Lackner László: Kakukkfőka, egy tébláboló a rendszervált(oz)ásban c. regénye]
- 255 [Sinkovics Eta] (se): Kevesen és keveset olvasnak... A gyermekek szabadidejében helyet kell találni az irodalomnak, a könyvélménynek is. = ZH 1998. okt. 21. 7. p. [Módszertani továbbképzés gyermek és iskolai könyvtárosoknak a megyei könyvtárban.]
- 256 Magyar Hajnalka: A papír sem bírja az idő vasfogát. A zalai közgyűjtemények állagmegóvó feladataira is szépen jutott a kulturális alap pénzéből. = ZH 1998. dec. 11. 7. p.
- 257 Könyvtári hírek. = ZH 1998. dec. 18. 7. p.
- 258 Oláh Rozália: Együttműködés az iskolák és a Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára között. = ZKL 1998. 2. 15–16. p.
- 259 Hírek a megyei könyvtárból. = ZKL 1998. 2. 32. p.
- 260 Emelkedtek a díjak. = ZH 1999. jan. 13. 9. p.
- 261 Kiss Gábor: A megyei könyvtár mint a könyvtári együttműködés szervezője. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1999. 3. 10–14. p.
- 262 Úton az ezred végi olvasóhoz. = ZH 1999. jún. 8. 7. p.

- 263 Kiss Gábor: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár helytörténeti tevékenysége. = Honismeret, 1999. 3. 105. p.
- 264 Szili Erika: Textlibes kölcsönzés a gyakorlatban. = ZKL 1999. 1. 5–7. p.
- 265 Deák Ferenc Megyei Könyvtár. [Hírek] = ZKL 1999. 1. 32–33. p.
- 266 – hauzer –: Könyvek 30 forintért. = ZH 1999. aug. 14. 4. p.
- 267 A könyv már kevés. Zalai könyvtárosok szakmai konferenciája. = ZH 1999. okt. 12. 1., 4. p. [Tanácskozás és a British Council-sarok avatása a megyei könyvtárban]
- 268 [Sinkovics Eta] (se): Megbocsátó könyvtárak. Karácsonyig több zalai bibliotékában is elengedik a tartozást. = ZH 1999. dec. 9. 7. p.
- 269 Szili Erika: British Council tájékoztató sarok a megyei könyvtárban. = ZKL 1999. 2. 30–31. p.
- 270 Horváth Jenőné: A számítógép használata a Zala megyei gyermekkönyvtárakban. = ZKL 1999. 2. 39–49. p.
- 271 DFMK Zalaegerszeg. [Hírek] = ZKL 1999. 2. 50–51. p.
- 272 DFMK Gyermekkönyvtára, Zalaegerszeg. [Hírek] = ZKL 1999. 2. 51–52. p.
- 273 Irodalom – lemezen. Bibliográfiai és kulturális adatbázisokról a könyvtárban. = ZH 2000. febr. 8. 3. p. [Az Arcanum Adatbázis Kft. CD-bemutatója a megyei könyvtárban]
- 274 [Sinkovics Eta] (sinkovics): Az igazság és szépség forrása. Oláh Rozáliával, a megyeszékhelyi gyermekkönyvtárról és olvasóikról. = ZH 2000. febr. 16. 7. p.
- 275 Irodalmi barangolás. A megye közel negyven iskolájából neveztek a diákok. = ZH 2000. máj. 6. 3. p.
- 276 [Arany Horváth Zsuzsa] (ahzs): Az írott szó hazai fellelője. Zalaegerszeg Pro Urbe-díját kapta meg a megyei könyvtár gárdája. = ZH 2000. máj. 27. 6. p.
- 277 Sebestyén Horváth Margit: „Ha a szíved a régi...” 50 éve alakult meg az első körzeti könyvtár Zala megyében. = ZKL 2000. 1. 19–20. p.
- 278 Bangó Béla: Emlékek a Zalaegerszegi Körzeti Könyvtárról. = ZKL 2000. 1. 25–28. p.
- 279 Sebestyén Horváth Margit: „Szeretek az emberekkel beszélgetni.” A megyei könyvtár egyik legrégebbi dolgozója, Szalay Ernőné. = ZKL 2000. 1. 29–30. p.
- 280 Sebestyén Horváth Margit: 17 éve a zalaegerszegi gyermekek szolgálataiban. = ZKL 2000. 1. 39–40. p. [Oláh Rozália gyermekkönyvtáros „Zalaegerszeg kultúrájáért” kitüntetését kapott]
- 281 Beke Szilvia: Deák Ferenc Megyei Könyvtár, Zalaegerszeg. [Hírek] = ZKL 2000. 1. 44–45. p.
- 282 Oláh Rozália: Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára. [Hírek] = ZKL 2000. 1. 45–46. p.
- 283 „Legszívesebben mindent elvinnék”. Elfeledett könyvekhez, régi bakelitlemezhez juthat az érdeklődő a Deák-könyvtárnál. = ZH 2000. szept. 9. 3. p.
- 284 [Sinkovics Eta] (s. e.): Az Olvasás éve elé. Szakmai találkozót tartottak a megyei könyvtárosai. = ZH 2000. okt. 17. 3. p.
- 285 [Sinkovics Eta] (s. e.): Fókuszban az olvasás. A megyei gyermekkönyvtárak

- nyitó rendezvényei. = ZH 2000. nov. 21. 7. p. [Ady Endre versmondó verseny a megyei könyvtárban]
- 286 Kiss Gábor: A megyei könyvtár információs hálózata. = ZKL 2000. 2. 7–9. p.
- 287 Sebestyénne Horváth Margit: Az „Olvasás Éve” Zala megyében. = ZKL 2000. 2. 15–18. p. [Megjelent még: Könyvtári Levelező/lap, 2000. 11. 21–23. p.]
- 288 Deák Ferenc Megyei Könyvtár. [Hírek] = ZKL 2000. 2. 37–39. p. [Pro Urbe Zalaegerszeg díj]
- 289 Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára. [Hírek] = ZKL 2000. 2. 40–41. p.
- 290 (h. b.): Élő kapcsolat a világgal. A nyilvánosság számára is hozzáférhető. = ZH 2001. jan. 18. 7. p. [Internetes szolgáltatások a megyei könyvtárban]
- 291 [Arany Horváth Zsuzsa] (a. h. zs.): Könyvtáros gyűlés. Tisztújítás az egyesület zalai szervezeténél. = ZH 2001. febr. 6. 1., 4. p.
- 292 [Péter Gyöngyi] (p. gy.): Magyarságról, versekben. = ZH 2001. ápr. 19. 4. p. [Magyarnak lenni című irodalmi est a megyei könyvtárban]
- 293 Szili Erika: Deák Ferenc Megyei Könyvtár. [Hírek] = ZKL 2001. 1. 60–64. p.
- 294 Oláh Rozália: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára. [Hírek] = ZKL 2001. 1. 64–66. p.
- 295 [Sinkovics Eta] (s. e.): Ady Endre versmondó verseny. Elkezdődtek a gyermekkönyvhét rendezvényei. = ZH 2001. nov. 20. 4. p. [Ünnepélyes megnyitó és versmondó verseny a megyei könyvtárban]
- 296 Péter Gyöngyi: Könyvtári „gyöngyszemek”. Az orosz balett történetétől a ’70-es évek divatjáig. = ZH 2001. dec. 20. 10. p. [Könyvvásár a megyei könyvtárban]
- 297 Sinkovics Eta: A jókedvű irodalom jegyében. = ZH 2002. márc. 9. 4. p. [A megyei könyvtár gyermekkönyvtára „Jókedvű irodalom” c. pályázata és díjkiosztója]
- 298 Kiss Gábor: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár együttműködése a határon túli könyvtárakkal. = Könyvtári Levelező/lap, 2002. 5. 7–8. p.
- 299 Kiss Gábor: In memoriam Sinka István (1939–2001). = ZKL 2002. 1. 3–4. p.
- 300 Tímárné Németh Valéria, 1961–2001. = ZKL 2002. 1. 5. p.
- 301 Hadnagy Róbert: A megyei könyvtár dokumentumállományának és szolgáltatásainak változása az elmúlt évtizedben. = ZKL 2002. 1. 22–26. p.
- 302 Oláh Rozália – Sebestyénne Horváth Margit: Információ technológiai fejlesztés lehetősége pályázat útján. = ZKL 2002. 1. 31–36. p.
- 303 Deák Ferenc Megyei Könyvtár. [Hírek] = ZKL 2002. 1. 50–53. p.
- 304 Deák Ferenc Megyei Könyvtár gyermekkönyvtára. [Hírek] = ZKL 2002. 1. 53–54. p.
- 305 Kiss Gábor: Könyvtárak a világhálón – világháló a könyvtárakban. = Közigazgatási Informatika, 2002. jún. 31. p. [Internetképzés és internetes szolgáltatások a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban]
- 306 -frau-: Gyerekek lírai önvallomásai. = Zalaegerszeg, 2002. jún. 25. 4. p. [Díjátadás a megyei könyvtárban]
- 307 F. M.: A „Hűvösöldétől” az Internetig. 50 éves a megyei könyvtár. = Zalaeger

- szeg, 2002. okt. 22. 5. p.
- 308 Kerekiné Beke Szilvia: A brit kultúra népszerűsítése a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZKL 2002. 2. 31–32. p.
- 309 A Gateway UK tájékoztató sarok a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZKL 2002. 2. 33–36. p.
- 310 50. évforduló a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZKL 2002. 2. 56–60. p.
- 311 Sebestyénné Horváth Margit: Szakmai nap a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZKL 2002. 2. 75. p.
- 312 Deák Ferenc Megyei Könyvtár gyermekkönyvtára. = ZKL 2002. 2. 87–88. p.
- 313 A letéti ládától az Internetig... 50 éves a Deák Ferenc Megyei Könyvtár. Szerk. Kiss Gábor. Zalaegerszeg. Deák Ferenc Megyei Könyvtár. 2002. 75 (23) p.
- 314 Megyei könyvtári emlékkönyvek. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2002. dec. 56–60. p.
- 315 Oláh Rozália: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtárának honlapja. = ZKL 2003. 1–2. 19–23. p.
- 316 Névadójára emlékezett a megyei könyvtár. Összeáll. Sebestyénné Horváth Margit. = ZKL 2003. 1–2. 42. p.
- 317 Nyugdíjba vonult Baranyai György, a Deák Ferenc Megyei Könyvtár tudományos munkatársa. = ZKL 2003. 1–2. 48. p.
- 318 Sebestyénné Horváth Margit: Deák Ferenc Megyei Könyvtár. [Hírek] = ZKL 2003. 1–2. 84–85. p.
- 319 Oláh Rozália: Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára. [Hírek] = ZKL 2003. 1–2. 85–87. p.
- 320 [Sinkovics Eta] s. e.: Tegnap a megyei könyvtárban rendezték a városkörnyéki iskolák József Attila versmondó versenyét. = ZH 2003. márc. 25. 8. p.
- 321 [Péter Gyöngyi] p. gy.: Többen, többet az unióról. Új szolgáltatással bővült a könyvtár kínálata. = ZH 2003. ápr. 1. 7. p.
- 322 [Sinkovics Eta] s. e.: Találkozás az olvasókkal. = ZH 2003. jún. 11. 4. p. [Találkozás Bozai Ágota írójával a megyei könyvtárban]
- 323 [Sinkovics Eta] (s. e.): Erdélyt átölelő sorozat = ZH 2004. jan. 22. 4. p. [Könyvbe-mutató a megyei könyvtárban]
- 324 Arany Horváth Zsuzsa: „Használd a jók benned vetett bizalmát”. Megjelent a Deák Ferenc tisztelete és emlékezete Zala megyében című kötet. = ZH 2004. febr. 7. 7. p.
- 325 [Péter Gyöngyi] (p. gy.): Szakmai fórum könyvtárosoknak. Elektronikus szolgáltatásokról tartottak előadásokat tegnap. = ZH 2004. márc. 9. 3. p.
- 326 [Sinkovics Eta] (s. e.): Ír nap a megyei könyvtárban. = ZH 2004. ápr. 27. 4. p.
- 327 Kiss Gábor: Egy hajóban... A városi könyvtár és a megyei könyvtár Zalaegerszegen. = A József Attila Városi Könyvtár emlékkönyve. Zalaegerszeg. JAVK. 2004. 12–15. p. [Megjelent még: ZKL 2004. 1. 55–57. p.]
- 328 Sebestyénné Horváth Margit: Könyvtárhasználói elégedettség és olvasói igények mérése a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZKL 2004. 1. 19–28. p.
- 329 Kiss Gábor: Digitalizált tartalmak a megyei könyvtár honlapján. = ZKL 2004. 1.

32. p.
- 330 Deák-könyvek ajándékba. [Hírek] = ZKL 2004. 1. 84. p. [A megyei könyvtár ajándéka a zalai iskoláknak]
- 331 Tóth Judit: Deák Ferenc Megyei Könyvtár. [Hírek] = ZKL 2004. 1. 86–87. p.
- 332 Oláh Rozália: Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára. [Hírek] = ZKL 2004. 1. 88. p.
- 333 Zárva tart a Deák-könyvtár. = Zalaegerszeg, 2004. jún. 22. 4. p.
- 334 [Péter Gyöngyi] (p. gy.): Eredményekről, tervekről. Megújult a Deák Ferenc Megyei Könyvtár logója, arculata. = ZH 2004. jún. 30. 7. p.
- 335 [Arany Horváth Zsuzsa] a. h. zs.: Hova hátráljanak? Forráselvonás a megyei intézményektől. = ZH 2004. júl. 6. 1., 3. p.
- 336 Bővülő könyvtári szolgáltatások. Új honlap és kifejezőbb arculat. = Zalaegerszeg, 26. 2004. júl. 6. 5. p.
- 337 Kiss Gábor: Állományapasztás(?). = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2004. aug. 26–28. p.
- 338 házso: A magyar zsidókról. Könyvkiállítás: az emancipációtól a holocaustig. = ZH 2004. szept. 4. 3. p.
- 339 Könyvek a zsidóság történetéről. = Zalaegerszeg, 2004. szept. 14. 5. p. [Kiállítás a megyei könyvtárban]
- 340 [Péter Gyöngyi] p. gy.: Kulisszatitkokról. A Keresztury Irodalmi Kör tegnap tartott összejevetelt. = ZH 2004. szept. 29. 3. p.
- 341 -str-: Az idegen nyelvek fontossága. = Zalaegerszeg, 2004. nov. 2. 4. p. [Szakmai találkozó a megyei könyvtárban]
- 342 Horváth Attila: A kultúra fellegvárai. Országos könyvtári napokat szerveztek október hónapban. = ZH 2004. nov. 3. 13. p.
- 343 [Horváth Attila] h. a.: Könyvbemutató, angolul. Közösen a megyei könyvtár és a British Council Hungary. = ZH 2004. nov. 10. 3. p.
- 344 [Sinkovics Eta] s. e.: „A megyei könyvtár és az Ady-iskola szervezésében...” = Zalai Hírlap, 2004. nov. 23. 4. p. [Szavalóverseny a megyei könyvtárban]
- 345 [Sinkovics Eta] s. e.: A zalai táj ihletésében. Író–olvasó találkozó Kanizsa József költővel. = ZH 2004. nov. 29. 7. p.
- 346 Sinkovics Eta: Megbocsátó könyvtárak. Karácsonyi figyelmességként a késedelmi díjat elengedik. = ZH 2004. dec. 15. 12. p.
- 347 Devecz Lászlóné: Deák Ferenc Megyei Könyvtár. [Hírek] = ZKL 2004. 2. 64. p.
- 348 Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára. [Hírek] = ZKL 2004. 2. 65–66. p.
- 349 P. Sz.: Népszerű az új honlap. = Zalaegerszeg, 2005. febr. 15. 5. p.
- 350 Sinkovics Eta: Szavazzunk – könyvre. A megyében is várják az ajánlatokat. = ZH 2005. márc. 17. 1., 7. p.
- 351 Rongyosra forgatott megyei napilap. Szakdolgozathoz, falutörténet-kutatáshoz és újabban születésnap ajándékként. = ZH 2005. ápr. 7. mell. 4. p.
- 352 Sinkovics Eta: A népkönyvtári szekrénytől. Bangó Béla több mint fél évszázada a könyvtárügy szolgálatában. = ZH 2005. ápr. 8. 7. p.

- 353 [Arany Horváth Zsuzsa] a h. zs.: „A Keresztury Irodalmi Kör meghívásának
eleget téve...” = ZH 2005. máj. 11. 4. p. [Lator László a megyei könyvtárban]
- 354 [Sinkovics Eta] s. e.: Csak győztes művek vannak. = ZH 61. 119. 2005. máj. 24. 7.p.
- 355 [Arany Horváth Zsuzsa] a. h. zs.: „Az idei Ünnepi Könyvhét zalai előhírnöke
ként...” = ZH 2005. jún. 1. 4. p. [Závada Pál a megyei könyvtárban]
- 356 [Sinkovics Eta] s. e.: Sikeres vizsgát tettek. = ZH 2005. jún. 1. 4. p. [Multimédiás
tanfolyam a megyei könyvtárban]
- 357 A Nagy Könyv Zala megyei programjai. = ZKL 2005. 1. 74–80. p.
- 358 Könyvtárak a Nagy Könyvért. = ZKL 2005. 1. 81–82. p.
- 359 Deák Ferenc Megyei Könyvtár. [Hírek] = ZKL 2005. 1. 91–94. p.
- 360 [Arany Horváth Zsuzsa] a. h. zs.: Kézikönyv zalai jeles honfitársainkról. Bemu-
tatták a megyei könyvtárban a kibővített Zalai életrajzi kislexikont. = ZH 2005.
szept. 3. 4. p.
- 361 -P. Sz.-: 900 életrajz. Várják a csökkentlátó olvasókat. = Zalaegerszeg, 2005.
szept. 13. 3. p.
- 362 [Sinkovics Eta] s. e.: Használható olvasnivalók. = ZH 2005. szept. 23. 4. p.
- 363 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Az olvasás hónapja. = ZH 2005. okt. 4. 1., 7. p.
- 364 Horváth A. Attila: Mindszenty emlékezete. = ZH 2005. okt. 15. 18. p. [A Vasi
Szemle Mindszenty-számának bemutatója a megyei könyvtárban]
- 365 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Az (olvasni) tudás hatalom. Olvasáskutatási kon-
ferencia a megye könyvtárosainak. = ZH 2005. okt. 25. 3. p.
- 366 Arany Horváth Zsuzsa: Gateway: kapu Angliára. Újabb angol nyelvű forrásgyűj-
teménnyel gyarapodott a megyei könyvtár. = ZH 2005. nov. 17. 7. p.
- 367 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Mese a szép és csalfa tünderről. Megkezdődtek a
huszonhetedik Zalai Gyermekkönyvhetek rendezvényei. = ZH 2005. nov. 22. 7. p.
- 368 Ujjaimnak mondom... = ZH 2005. nov. 26. 15. p. [Rosta Géza előadóművész a
megyei könyvtárban]
- 369 [Sinkovics Eta] se: Találkozás az íróval. = ZH 2005. nov. 29. 4. p. [Bosnyák Vik-
tória a megyei könyvtárban]
- 370 [Péter Gyöngyi] pgy: Az utolsó voksokért. A Nagy Könyvről tegnap a Deák-
könyvtárban. = ZH 2005. dec. 16. 4. p.
- 371 Kiss Gábor: Csak tiszta forrásból... Angol nyelvi forrásgyűjtemény a Deák
Ferenc Megyei Könyvtárban. = Könyvtári Levelező/lap, 2005. 12. 13–14. p.
[Megjelent még: ZKL 15. 2005. 2. 55–56. p.]
- 372 Oláh Rozália: Integrált művészeti foglalkozások a Deák Ferenc Megyei Könyv-
tárban a 2004/2005-ös tanévben. = ZKL 2005. 2. 14–17. p.
- 373 Oláh Rozália: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár pályázata: „Az én nagy regé-
nyem”. = ZKL 2005. 2. 18. p.
- 374 Fejesné Szabó Pirokska: A „Hét Csillag” Olvasókör. = ZKL 2005. 2. 22–23. p.
- 375 Tóth Renáta: Bemutatkozik a Deák Ferenc Megyei Könyvtár új folyóirata: az
Olvasó Lurkó. = ZKL 2005. 2. 59. p.
- 376 Kitüntetések megyénkben. [Hírek] = ZKL 2005. 2. 78. p. [Némethy Tiborné, a
Deák Ferenc Megyei Könyvtár gazdasági vezetője a Magyar Köztársaság Ezüst

- Érdemkeresztjét kapta]
- 377 Oláh Rozália: Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára. [Hírek] = ZKL
2005. 2. 78–79. p.
- 378 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Azok az ötvenes évek. = ZH 2006. jan. 25. 4. p.
[Könyvbemutató a megyei könyvtárban]
- 379 -P. Sz.-: Kuriózumok a könyvtárban. Kisebbségi változásokat terveznek. Zalaegerszeg, 2006. febr. 7. 5. p.
- 380 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: A Nagy Könyv sokat hozott a könyvtárhoz. = ZH
2006. febr. 8. 7. p.
- 381 [Magyar Hajnalka] mh: A győri Műhely alkotói szóltak folyóiratokról. = ZH
2006. márc. 8. 7. p.
- 382 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Könyvtár, minőség. A szolgáltató közönség
érdeklődésében tanulnak. = ZH 2006. márc. 21. 4. p.
- 383 [Sinkovics Eta] se: „A megyei könyvtárban tegnap rendezték a József Attila vers-
mondó verseny városkörnyéki fordulóját,...” = ZH 2006. márc. 28. 3. p.
- 384 Takács Dániel: Megyei könyvtárak információs szolgáltatása. = Könyvtári Levele-
ző/ Lap, 2006. 3. 3–7. p.
- 385 Két könyvtár, egy cél. = Zalaegerszeg, 2006. ápr. 25. 3. p. [A Deák Ferenc Megyei
Könyvtár és a József Attila Városi Könyvtár szerepe a zalaegerszegi kistérség
ellátásában]
- 386 Kiss Gábor: Stratégiai gondolkodás és tervezés a Zala megyei könyvtárakban. =
Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2006. máj. 29–36. p.
- 387 Tóth Renáta: Gyermekfolyóirat születése a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. =
Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2006. máj. 36–38. p.
- 388 Arany Horváth Zsuzsa: A Bandiból mégis író lett. Találkozás a József Attila-díjas
Kukorelly Endrével a Deák Ferenc Megyei Könyvtár olvasótermében. =
ZH 2006. jún. 13. 7. p.
- 389 Szabó Judit: Bővülő feladatkör. Könyvtári és idősellátási teendőket vállalt a több-
célú társulás. = ZH 2006. jún. 29. 14. p.
- 390 Sinkovics Eta: Az olvasómozgalom nyomán újabb kötetek. Pályázati pénzből
vett könyvekkel gyarapodtak a bibliotékák. = ZH 2006. szept. 12. 4. p.
- 391 Pegán Anita: Zalaegerszegen júliusban. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2006.
szept. 24–30. p. [Beszélgetés Kiss Gáborral, a Deák Ferenc Megyei Könyvtár
igazgatójával]
- 392 Hajdu Péter: Könyves Vasárnap. Rendhagyó nyitva tartás kölcsönzéssel, grafoló-
giával. = ZH 2006. okt. 9. 3. p.
- 393 [Sinkovics Eta] se: Versekkal nyitottak. = ZH 2006. nov. 21. 4. p. [Ady Endre
versmondó verseny a megyei könyvtárban]
- 394 Péter Gyöngyi: Szívesen megbocsátanak. Most több zalai könyvtárban is elenge-
dik a késedelmi díjat. = ZH 2006. dec. 18. 7. p.
- 395 Devecz Lászlóné – Tóth Renáta: Könyves vasárnap a Deák Ferenc Megyei
Könyvtárban. = Könyvtári Levelező/ Lap, 2006. 12. 26–27. p.
- 396 [Péter Gyöngyi] pgy: Középiskolás diákok a forradalomról. = ZH 2007. jan. 26.

3. p. [Könyvbemutató a megyei könyvtárban]
- 397 [Magyar Hajnalka] mh: Kutatható sportsikerek. A Deák Ferenc Megyei Könyvtár eredményeiről, terveiről. = ZH 2007. febr. 24. 4. p.
- 398 Közös rendezvények. Eredményes évet zárt a megyei könyvtár. = Zalaegerszeg, 2007. márc. 6. 5. p.
- 399 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Posztumusz kötet Pécsi Gabriellának. A megyei könyvtárpártoló alapítvány üléséről. = ZH 2007. márc. 12. 7. p.
- 400 [Sinkovics Eta] se: Döntőbe jutott versmondók. = ZH 2007. márc. 27. 8. p. [József Attila versmondó verseny a megyei könyvtárban]
- 401 Horváth A. Attila: A fiatalokat szólítják meg. Nem vonul ki az országból, csupán profilt vált a British Council kulturális intézet. = ZH 2007. máj. 15. 7. p.
- 402 Magyar Hajnalka: Akár az adónkat is bevallhatjuk. Az elektronizáció összevonja a könyvtárak bölcsességét, házhoz szállítja a friss információt. = ZH 2007. jún. 13. 5. p.
- 403 Devecz Lászlóné: NAVA. A megyei könyvtár új szolgáltatása. = ZKL 2007. 1. 27–28. p.
- 404 Deák Ferenc Megyei Könyvtár. = ZKL 2007. 1. 60–63. p.
- 405 Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára. = ZKL 2007. 1. 63–64. p.
- 406 [Kelemen Valéria – Szabó Judit] kv, szj, vl: Indul az Olvashow. Zalában is elkezdődött a könyvtárakat népszerűsítő program. = ZH 2007. okt. 3. 3. p.
- 407 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Keresztury Irodalmi Kör. = ZH 2007. okt. 5. 7. p.
- 408 [Gyuricza Ferenc – Horváth A. Attila] gyf, haa, kzs: Könyves vasárnap. Minden kívül megszerettetni az olvasást. = ZH 2007. okt. 8. 1., 4. p.
- 409 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Batthyányról a Kereszturyban. = ZH 2007. okt. 9. 7. p.
- 410 vl: Keresztury emlékest. = ZH 2007. nov. 5. 7. p.
- 411 [Sinkovics Eta] se: Versmondók Adyt szavaltak. = ZH 2007. nov. 20. 5. p.
- 412 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Megbocsátás a könyvtárban. = ZH 2007. dec. 7. 7. p.
- 413 Arany Horváth Zsuzsa: Lehet, hogy jó. A megyei és a városi könyvtár összevonása. = ZH 2007. dec. 12. 1., 13. p.
- 414 vl, pa, sr, kzs: Bocsánat a késésért. Most következmények nélkül vihetjük vissza a lejárt határidejű könyveket. = ZH 2007. dec. 14. 3. p.
- 415 Balázs Béla, 1932–2007. = ZKL 2007. 2. 3. p.
- 416 Tóth Judit: Teljesítménymutatók vizsgálata Zala megye három közkönyvtárában. = ZKL 2007. 2. 11–26 p.
- 417 Sebestyénne Horváth Margit: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár mozgókönyvtári szolgáltatásai 2007-ben. = ZKL 2007. 2. 27–30. p.
- 418 Sebestyénne Horváth Margit: Használoi igények kérdőíves vizsgálata a Deák Ferenc Megyei Könyvtár szolgáltató helyein. = ZKL 2007. 2. 32–35. p.
- 419 -kemes-: A könyv a legjobb barát. A Megyei Könyvtár munkájából (ZH 1958. január 31.). = ZKL 2007. 2. 75. p.
- 420 Devecz Lászlóné: Deák Ferenc Megyei Könyvtár (Felnőttolvasó-szolgálat). = ZKL 2007. 2. 83–85. p.

- 421 Szili Erika: DFMK Hírlevél. = ZKL 2007. 2. 85–86. p.
- 422 Oláh Rozália: Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára. = ZKL 2007.
2. 86–87. p.
- 423 [Péter Gyöngyi] pgy: Keresztury szavalógála. = ZH 2008. jan. 29. 3. p.
- 424 [Péter Gyöngyi] pgy: Keresztury emlékére. = ZH 2008. jan. 30. 3. p.
- 425 Hagyományteremtő szándékkal. Szavalógála a könyvtárban. = Zalaegerszeg,
2008. febr. 5. 3. p.
- 426 [Péter Gyöngyi] pgy: Hangulatképek a kávéházból. = ZH 2008. ápr. 21. 7. p.
- 427 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Kanizsa József a könyvtárban. = ZH 2008. máj.
28. 7. p.
- 428 [Sinkovics Eta] se: „Kanizsa József zalai származású íróval, költővel találkoztak
tegnap délelőtt a gyerekek a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban.” = ZH 2008.
máj. 30. 3. p.
- 429 [Arany Horváth Zsuzsa – Horváth Balogh Attila] ahzs, hba: A könyv ünnepi
hete. Kötetbemutatók, író-olvasó találkozók. = ZH 2008. jún. 5. 4. p.
- 430 [Horváth Balogh Attila – Arany Horváth Zsuzsa] hba, ahzs: Könyvek ürügyén a
nőkről és a borról. = ZH 2008. jún. 7. 4. p.
- 431 Arany Horváth Zsuzsa: Elágazások elmerült szigeten. Vers, bor, békesség – A 79.
Ünnepi Könyvhét zalai eseményeinek hordalékából. = ZH 2008. jún. 12. 7. p.
- 432 Sebestyénne Horváth Margit: Könyvtári híradók Zala megyében. = Könyv,
Könyvtár, Könyvtáros, 2008. jún. 25–31. p. [Megjelent még: ZKL 2008. 1.
18–24. p.]
- 433 Sebestyénne Horváth Margit: Zala megye településeinek könyvtári ellátása
2007-ben. = ZKL 2008. 1. 5–17. p.
- 434 Gyenes Imre: Egy megújult különgyűjtemény. Nádas Péter archívuma a Megyei
Könyvtárban. = ZKL 2008. 1. 27–28. p.
- 435 Fejesné Szabó Piroska: József Attila versmondó verseny 2008. = ZKL 2008.
1. 39. p.
- 436 Devecz Lászlóné: Deák Ferenc Megyei Könyvtár. Rendezvények a felnőtt olvasó-
szolgálatban 2008. első félévében. = ZKL 2008. 1. 58. p.
- 437 Oláh Rozália: Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtárának programjai
2008. I. félévben. = ZKL 2008. 1. 60–61. p.
- 438 Sebestyénne Horváth Margit: Deák Ferenc Megyei Könyvtár, mozgókönyvtári
ellátás. = ZKL 2008. 1. 62–64. p.
- 439 [Pánczél Petra] -pet-: Harctéri üdvözet. Első világháborús kiállítás a megyei
könyvtárban. = Zalaegerszeg, 2008. szept. 9. 4. p.
- 440 [Arany Horváth Zsuzsa – Horányi Árpád – Horváth Balogh Attila] ahzs, há,
hba: Vasárnap is könyv. = ZH 2008. okt. 13. 1., 4. p.
- 441 Arany Horváth Zsuzsa: Mesefát ültettek. Kis levelek üzennek mostantól a gyere-
kek kedvenc olvasmányairól. = ZH 2008. okt. 25. 17. p.
- 442 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Közgyűjteményi napok Zalában. = ZH 2008. nov.
3. 7. p.
- 443 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Szabadkőműves szobrász és más. Zala megyei

- közgyűjteményi szakmai napok. = ZH 2008. nov. 7. 7. p.
- 444 [Magyar Hajnalka] mh: Csendszárnyak a könyvtárban. = ZH 2008. nov. 21. 7. p.
[Puskás Tófeji Valéria író, költő a megyei könyvtárban]
- 445 Mesefa születik. Tavaszig díszíthetitek a lombjait. = ZH 2008. nov. 29. 17. p.
- 446 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Muravidéki olvasókönyv. = ZH 2008. dec. 9. 4. p.
- 447 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Tegnap délután a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban mutatták be a... Források a Muravidék történetéhez című kétkötetes, hiánypótló kétnyelvű kiadványt. = ZH 2008. dec. 11. 3. p.
- 448 Két nemzet egy kötetben. Forrásgyűjtemény Muravidék történetéről. = Zalaegerszeg, 2008. dec. 17. 4. p. [Könyvbemutató a megyei könyvtárban]
- 449 [Péter Gyöngyi] pgy: A megbocsátás napjai szombattól. = ZH 2008. dec. 19. 3. p.
- 450 Az MKE Emlékérem kitüntettje. = ZKL 2008. 2. 3–4. p. [Oláh Rozália gyermekkönyvtáros]
- 451 Cserhalmi Henriette: A műhely. Restaurálás és könyvkötés a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZKL 2008. 2. 15–17. p.
- 452 Kiss Gábor: Zalai Közgyűjteményi Napok: 2008. november 5–6. = ZKL 2008. 2. 29. p.
- 453 Oláh Rozália: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár gyermekprogramjai. = ZKL 2008. 2. 39–40. p.
- 454 Kocsisné Sipos Rozália: Deák Ferenc Megyei Könyvtár. = ZKL 2008. 2. 58–60. p.
- 455 Sebestyénne Horváth Margit: Deák Ferenc Megyei Könyvtár, kistérségi szolgáltatás. = ZKL 2008. 2. 60–61. p.
- 456 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Keresztury szavalógála. = ZH 2009. jan. 26. 7. p.
- 457 [Sinkovics Eta] se: Keresztury-versek. = ZH 2009. jan. 28. 4. p.
- 458 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Turbuly Lilla a könyvtárban. = ZH 2009. febr. 13. 7. p.
- 459 [Sinkovics Eta] se: A héten Internet Fiesta. = ZH 2009. márc. 23. 7. p.
- 460 [Magyar Hajnalka] mh: Színházi élet, két világháború közt. = ZH 2009. márc. 23. 7. p. [Béres Katalin előadása a megyei könyvtárban]
- 461 Mesefa a könyvtárban. = ZH 2009. márc. 28. 17. p.
- 462 [Sinkovics Eta] se: Tíz éve él a Keresztury Kör. = ZH 2009. ápr. 20. 7. p.
- 463 [Horváth Viktória] hv: Mit jelent a papramorgó? Verseny a megye középiskolás diákjai részére Zala történelméből. = ZH 2009. ápr. 23. 3. p.
- 464 Magyar Hajnalka: Dezső bácsi nyomdokain. Tíz éve működik változatlan buzgalommal a Keresztury Irodalmi Kör. = ZH 2009. ápr. 28. 7. p.
- 465 [Sinkovics Eta] se: Titkosírás a szerzővel. = ZH 2009. máj. 27. 3. p. [Turbuly Lilla a gyermekkönyvtárban]
- 466 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Haas György a könyvtárban. = ZH 2009. jún. 10. 3. p.
- 467 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: „És a szőlőt művelni szüntelen”. Az ünnepi könyvhét zalai rendezvényei a bécsi író és a bor köré csoportosultak. = ZH 2009. jún. 11. 3. p.
- 468 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Könyveket adna a könyvtár. = ZH 2009. jún. 12.

7. p.
- 469 Sebestyénne Horváth Margit: Használóink elégedettségének mérése kérdőíves vizsgálattal. = ZKL 2009. 1. 8–22. p.
- 470 Fejesné Szabó Piroska: Vendégünk volt... = ZKL 2009. 1. 38–39. p. [Turbuly Lilla a megyei könyvtárban]
- 471 Kocsisné Sipos Rozália: Deák Ferenc Megyei Könyvtár, Zalaegerszeg: Rendezvények 2009. első félévében. = ZKL 2009. 1. 60–62. p.
- 472 Oláh Rozália: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárának hírei. = ZKL 2009. 1. 63–64. p.
- 473 Sebestyénne Horváth Margit: Deák Ferenc Megyei Könyvtár kistérségi ellátás. = ZKL 2009. 1. 79–80. p.
- 474 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: A hely gazdag gyűjteménye. Nyári átalakítás zajlott a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZH 2009. aug. 6. 7. p.
- 475 Kiss Gyöngyvér: Vámpírosdi és ezoterika. Arányaiban ma több szépirodalmat olvasunk, a legtöbbet Paulo Coelho-tól. = ZH 2009. aug. 14. 16. p.
- 476 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Lengyel szeptember Zalában. = ZH 2009. szept. 25. 3. p.
- 477 Arany Horváth Zsuzsa: Otthoni karosszék helyett. Az olvasnivalók ezúttal a nagyik kegyeit keresik megyénkben is. = ZH 2009. okt. 2. 7. p.
- 478 Sajátos kapcsolat. = Zalaegerszeg, 2009. okt. 6. 4. p. [A „Lengyel Szeptember” programsorozat rendezvénye a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban]
- 479 [Pánczél Petra] -pet-: Rejtőzködő ember, népszerű kortes. Kötet Csány reformkori tevékenységéről. = Zalaegerszeg, 2009. okt. 13. 3. p. [Könyvbemutató a megyei könyvtárban.]
- 480 [Pánczél Petra] -pet-: Zalai Tudástár az Interneten. Bővülnek a Webes könyvtári szolgáltatások. = Zalaegerszeg, 2009. okt. 20. 4. p.
- 481 Horváth Viktória: Egyszer volt... Állatos történetek a Libavarázs versenyen. = ZH 2009. nov. 10. 7. p.
- 482 vl: Négyévente táguló történelem. Olimpiákról szóló, hiánypótló köteteket mutattak be tegnap. = ZH 2009. nov. 18. 10. p.
- 483 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Parnasszus a könyvtárban. = ZH 2009. nov. 30. 7. p.
- 484 Arany Horváth Zsuzsa: Háromszáznegyvenöt éve. Zrínyi Miklós tiszteletére mondanak verset, prózát a diákok. = ZH 2009. dec. 1. 7. p.
- 485 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Parnasszus Zalában. = ZH 2009. dec. 2. 15. p. [A Parnasszus folyóirat a megyei könyvtárban]
- 486 [Kiss Gyöngyvér] kgy: Digitális lesz az archívumuk. Egy sikeres támogatási kérelem eredményeként tudnak előrelépni. = ZH 2009. dec. 10. 19. p.
- 487 [Horváth Viktória] hv: Irodalmi összhang. = ZH 2009. dec. 18. 7. p. [Tanácskozás a megyei könyvtárban az Összhang antológia megjelenésének harminc éves évfordulóján]
- 488 Kiss Gábor: Ablak Zalára – ablak a világra. „Tudásdepó Expressz” TIOP-1.2.3-08/1. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2009. nov. 24–26. p. [Megjelent még: ZKL 2009. 2. 22–24. p.]

- 489 Sebestyénne Horváth Margit: Elindult a „Tudásdepó Expressz” Zala megyében. Százmillió érkezik a zalai könyvtárakhoz. = ZKL 2009. 2. 25–27. p.
- 490 Kocsisné Sipos Rozália: Deák Ferenc Megyei Könyvtár, Zalaegerszeg: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár és a Keresztury Irodalmi Kör közös rendezvényei; Egyéb rendezvények. = ZKL 2009. 2. 62–65. p.
- 491 Oláh Rozália: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár gyermekkönyvtára. = ZKL 2009. 2. 65–67. p.
- 492 Deák Ferenc Megyei Könyvtár mozgókönyvtári ellátás: 2009. második félév. = ZKL 2009. 2. 67–72. p.
- 493 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Kereszturyt szavalnak. = ZH 2010. jan. 28. 3. p.
- 494 [Horváth Viktória] hv: Kereszturyra emlékeztek. = ZH 2010. jan. 29. 4. p.
- 495 Boszorkányos: több mint kétszáz munka érkezett a tárlatra. = ZH 2010. febr. 2. 7. p.
- 496 [Magyar Hajnalka] mh: Helyi járattal a Tejútra. = ZH 2010. febr. 20. 4. p.
- 497 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Lengyel felmenők. = ZH 2010. febr. 24. 7. p.
[Cséby Géza a Keresztury Irodalmi Kör rendezvényén a megyei könyvtárban]
- 498 [Horváth Viktória] hv: Irodalmi mozaikok. = ZH 2010. febr. 26. 4. p.
- 499 [Horváth Viktória] hv: Hatvan év a könyvek, az olvasók és a kultúra szolgálatában. = ZH 2010. márc. 6. 16. p.
- 500 Az olvasók szolgálatában. Tanácskozás a könyvtárak múltjáról, jövőjéről. = Zalai Napló, 2010. márc. 9. 1. p.
- 501 [Pánczél Petra] -pet-: Az olvasók szolgálatában. Tanácskozás a könyvtárakról. = Zalaegerszeg, 2010. márc. 9. 5. p.
- 502 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Helyi járattal a Tejútra. = ZH 2010. márc. 19. 7. p.
- 503 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Széchenyi a Kereszturyban. = ZH 2010. ápr. 6. 7. p.
- 504 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Helyi járattal a Tejútra. = ZH 2010. ápr. 19. 7. p.
- 505 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Nagyítás a könyvtárban. = ZH 2010. máj. 21. 7. p.
[Lapbemutató a megyei könyvtárban]
- 506 [Sinkovics Eta – Szalabán Attila] se, sza: Népszerűsége töretlen. = ZH 2010. jún. 3. 1., 3. p. [Az ünnepi könyvhét megnyitója a megyei könyvtárban]
- 507 [Pánczél Petra] -pet-: „Se pénz, se posztó”. Kötetben az egerszegi végvár története. = Zalaegerszeg, 2010. jún. 8. 4. p.
- 508 Sebestyénne Horváth Margit: Kistelepülési könyvtári ellátás helyzete és jövőképe. Szakmai konferencia a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZKL 2010. 1. 9–10. p.
- 509 Sebestyénne Horváth Margit: Könyvtári ellátás Zala megyében – 1950–2010. = ZKL 2010. 1. 11–17. p.
- 510 Oláh Rozália: Öt éves az Olvasó Lurkó, a Deák Ferenc Megyei Könyvtár gyermekkönyvtári folyóirata. = ZKL 2010. 1. 47–48. p.
- 511 Sebestyénne Horváth Margit: Múltidéző kötetbemutató a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. Gerő Gyula: Magyar könyvtártörténeti kronológia 996–2007. című kézikönyv bemutatója. = ZKL 2010. 1. 56–58. p.
- 512 Szili Erika: Deák Ferenc Megyei Könyvtár. Rendezvények 2010 első félévben. =

- ZKL 2010. 1. 78–80. p.
- 513 Oláh Rozália: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyerekkönyvtára. = ZKL 2010. 1. 80-82. p. [Rendezvények 2010. első félév]
- 514 Sebestyénne Horváth Margit: Deák Ferenc Megyei Könyvtár mozgókönyvtári ellátás. = ZKL 2010. 1. 82–83. p.
- 515 Sinkovics Eta: Kijáratnál csipog az érzékelő. A megyei könyvtárban korszerűsítések, fejlesztések történtek ezen a nyáron. = ZH 2010. aug. 18. 5. p.
- 516 Új olvasnivalóért jöttek. A lányok a történelmi könyveket is kedvelik. = ZH 2010. aug. 19. 15. p.
- 517 Cimborák lehetsz: csatlakozz Te is az induló klubhoz! = ZH 2010. szept. 4. 15. p.
- 518 A tegnap került sor a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban az Új szolgáltatások Zala megye könyvtáraiban című projekt (TÁMOP-3. 2. 4-08) megnyitójára. = ZH 2010. szept. 9. 15. p.
- 519 [Pánczél Petra] -pet-: A leszakadó rétegekért. Könyvtárfejlesztés az esélyteremtésért. = Zalaegerszeg, 2010. szept. 14. 5. p.
- 520 [Sinkovics Eta] se: Verseltek, zenéltek. = ZH 2010. okt. 6. 4. p.
- 521 [Sinkovics Eta] se: Könyves Vasárnap. = ZH 2010. okt. 8. 5. p.
- 522 [Sinkovics Eta] se: Családok a könyvtárakban. Zala eredményesen csatlakozott az országos rendezvényhez. = ZH 2010. okt. 12. 7. p.
- 523 [Sinkovics Eta] se: A Cimborák klub összejövetele. = ZH 2010. okt. 28. 7. p.
- 524 Cimborák a könyvtárban. Fogadalmat is tettek a gyerekek. = ZH 2010. okt. 30. 15. p.
- 525 [Sinkovics Eta] se: Író-olvasó találkozók. = ZH 2010. nov. 11. 7. p.
- 526 [Magyar Hajnalka] mh: „Közel ötszáz, eddig publikálatlan fotót – köztük számos zalai felvételt – tartalmaz az Emlékezés... című album...” = ZH 2010. nov. 12. 3. p.
- 527 [Sinkovics Eta – Gyuricza Ferenc] se, gyf: Versek, könyvek, előadások. = ZH 2010. nov. 16. 4. p.
- 528 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Besenczi Árpád délutánja. = ZH 2010. nov. 17. 7. p.
- 529 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: A színész-direktorral. = ZH 2010. nov. 18. 3. p.
- 530 [Magyar Hajnalka] mh: Helyi járattal a Tejútra. = ZH 2010. nov. 19. 7. p.
- 531 [Sinkovics Eta] se: A mesélés lelki hatásáról. = ZH 2010. nov. 23. 7. p.
- 532 -V. Zs.- Ezerrel száguld. Besenczi Árpád pályájáról mesélt a könyvtárban. = Zalaegerszeg, 2010. nov. 23. 5. p.
- 533 [Varga Andor] va: Idegen tájak idegen égboltja. = ZH 2010. nov. 24. 4. p.
- 534 [Sinkovics Eta] se: Cimborák a könyvtárban. = ZH 2010. nov. 25. 7. p.
- 535 Sebestyénne Horváth Margit: A kistérségi könyvtári ellátás helyzete és jövő képe. = Könyvtári Levelező/Lap, 2010. 4. 21–22. p. [Szakmai tanácskozás a Zalaegerszegi Körzeti Könyvtár megalapítása évfordulóján a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban]
- 536 Múltidéző kötetbemutató a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. Gerő Gyula Magyar könyvtártörténeti kronológia 996–2007 című kézikönyvének bemutatója. = Könyvtári Levelező/ Lap, 2010. 5. 6–7. p.

- 537 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Helyi járattal a Tejútra. = ZH 2010. dec. 9. 7. p.
- 538 [Horváth Viktória] hv: Zalai könyvtár felhasználókért. = ZH 2010. dec. 10. 7. p.
- 539 [Magyar Hajnalka] mh: Műsor a hű tagoknak. = ZH 2010. dec. 16. 3. p. [A Keresztury Irodalmi Kör rendezvénye a megyei könyvtárban]
- 540 [Sinkovics Eta – Horváth Balogh Attila] se, hba: Feledékeny olvasóknak. Sokan élnek a megbocsátás hete gesztusával, de van, ahol nincs ilyen akció. = ZH 2010. dec. 28. 4. p.
- 541 Kiss Gábor: Az RFID rendszer bevezetése a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZKL 2010. 2. 3–6. p.
- 542 Dér Kata – Kocsisné Sipos Rozália: Országos családi könyvtári napok a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban: 2010. október 4–10. = ZKL 2010. 2. 46–52. p.
- 543 Sebestyénne Horváth Margit: Új szolgáltatások Zala megye könyvtáraiban – Élethosszig tartó tanulás támogatása könyvtári környezetben. = ZKL 2010. 2. 61–62. p.
- 544 Kocsisné Sipos Rozália: Deák Ferenc Megyei Könyvtár: Rendezvények 2010. 2. félévben. = ZKL 2010. 2. 69–70. p.
- 545 Oláh Rozália: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára. = ZKL 21. 2010. 2. 70–72. [Rendezvények 2010. második félév]
- 546 Sebestyénne Horváth Margit: Deák Ferenc Megyei Könyvtár mozgókönyvtári ellátás. = ZKL 2010. 2. 72–76. p.
- 547 Vonzalmak és taszítások. Könyvbemutató a könyvtárban. = Zalaegerszeg, 2011. jan. 25. 5. p. [Lackner László könyve]
- 548 [Pánczél Petra] -pP-: Frissülő online adatbázisok. Önkiszolgáló kölcsönzés a könyvtárban. = Zalaegerszeg, 2011. febr. 1. 5. p.
- 549 Keresztury szavalógála. = Zalaegerszeg, 2011. febr. 1. 5. p.
- 550 [Pánczél Petra] -pet-: Mindig piros az ég alja. Csillagászati előadás a Marsról. = Zalaegerszeg, 2011. márc. 1. 4. p.
- 551 [Sinkovics Eta] se: Utazz velünk, köss ki nálunk! Megújult a megyei könyvtár honlapja. = ZH 2011. ápr. 15. 19. p.
- 552 Három az egyben. Honlap(ok) az olvasókért. = Zalaegerszeg, 2011. ápr. 26. 2. p.
- 553 Tóth Judit: A 12. Internet Fiesta Zala megyei eseményei. = Könyvtári Levelező/Lap, 2011. 4. 19–20. p.
- 554 [Sinkovics Eta] se: Könyvtári élményekkel. Vidám vetélkedővel zárult az integrációs programsorozat. = ZH 2011. máj. 10. 11. p.
- 555 [Péter Gyöngyi] pgy: Könyvbemutatóval, koncerttel. = ZH 2011. máj. 11. 4. p.
- 556 [Péter Gyöngyi] pgy: Egyre színesebb programokkal. = ZH 2011. máj. 12. 4. p. [Nógrádi Gergely a megyei könyvtárban]
- 557 [Sinkovics Eta] se: Irodalmi kalandozások. A diákok a díjkiosztón ízelítőt adtak az elolvasott művekből. = ZH 2011. máj. 14. 3. p.
- 558 [Sinkovics Eta] se: Szűkösén, de elférnek. A megyei könyvtárba költözött a pedagógiai szakkönyvtár. = ZH 2011. máj. 25. 4. p.
- 559 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Mit mond az írás? = ZH 2011. máj. 25. 4. p. [Gratológiai előadás a megyei könyvtárban]

- 560 [Sinkovics Eta] se: Bevezetés a versírásba. = ZH 2011. máj. 28. 4. p. [Lackfi János
a megyei könyvtárban]
- 561 [Sinkovics Eta] se: Egy kattintással. Zalai Tudástár – hét bibliotéka a közös felü
leten. = ZH 2011. jún. 7. 4. p.
- 562 Kevésbé népszerű. Grafológus-előadás a könyvtárban. = Zalaegerszeg, 2011. jún.
14. 4. p.
- 563 [Pánczél Petra] -pet-: Digitális bennszülöttek a világhálón. Elérhető a Zalai
tudástár. = Zalaegerszeg, 2011. jún. 14. 5. p.
- 564 Gaál Károly. = ZKL 2011. 1. 3. p.
- 565 Sebestyénne Horváth Margit: A TextLib kistérségi kiszolgáló program használa
tának bevezetése a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZKL 2011. 1. 26–30. p.
- 566 Devecz Lászlóné: „Ráncfelvarrás” a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZKL
2011. 1. 31–32. p. [A könyvtár honlapjáról]
- 567 Fejesné Szabó Piroska: Honlap-kalauz. A Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyer
mekkönyvtárának új honlapjához. = ZKL 2011. 1. 33–35. p.
- 568 Sebestyénne Horváth Margit: Mozgókönyvtári ellátás a honlapon. A Deák Fe
renc Megyei Könyvtár új internetes szolgáltatása. = ZKL 2011. 1. 36–37. p.
- 569 Oláh Rozália – Tóth Renáta: Olvasásfejlesztés „másképp - máshogyan” a Deák
Ferenc Megyei Könyvtárban. = ZKL 2011. 1. 38–39. p.
- 570 Kocsisné Sipos Rozália: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár és a Keresztury Irodal
mi Kör közös rendezvényei. = ZKL 2011. 1. 69–71. p.
- 571 Oláh Rozália: A DFMK gyermekkönyvtári programjai 2011. 1. félévben. = ZKL
2011. 1. 72–74. p.
- 572 Sebestyénne Horváth Margit: Deák Ferenc Megyei Könyvtár mozgó
könyvtári ellátás. = ZKL 2011. 1. 74–77. p.
- 573 Sinkovics Eta: Utat találni a gyerekekhez. Tóth Renáta Az év fiatal könyvtárosa
különdíjasa. = ZH 2011. aug. 5. 13. p.
- 574 [Pánczél Petra] -pet-: Miniszter volt, de szolga nem. Keresztury Dezsőre emlé
keztek. = Zalaegerszeg, 2011. szept. 13. 1., 2. p.
- 575 [Magyar Hajnalka] mh: Ősi hagyományokat felderítő fény. = ZH 2011. szept. 21.
4. p. [Előadás Gönczi Ferencről]
- 576 [Pánczél Petra] -pet-: Felkutatta Göcsej értékeit. Gönczi Ferencre emlékeztek. =
Zalaegerszeg, 2011. szept. 27. 5. p.
- 577 [Péter Gyöngyi] pgy: Könyvtári napokon. Író-olvasó találkozók, kiállítások,
előadások a kínálatban. = ZH 2011. okt. 4. 4. p.
- 578 [Péter Gyöngyi – Szabó Judit – Gyuricza Ferenc] pgy, szj, gyf: A család minden
tagjára számítottak. A könyvtári hétvége zalai rendezvényeiről. = ZH 2011. okt.
10. 3. p.
- 579 Arany Horváth Zsuzsa: Mama, rákerestél Cobi kutyára? Könyvek között, byte-
ok között – csapatvetélkedő a könyvtári napok keretében. = ZH 2011. okt. 11. 5. p.
- 580 Hajdu Péter: Informatikai sorozat. Megállapodás a számítástechnikai ismeretter
jesztésről. = ZH 2011. okt. 12. 3. p. [Zal@net]
- 581 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Zalai címertörténet. = ZH 2011. okt. 12. 5. p.

- [Könyvbemutató a megyei könyvtárban.]
- 582 [Horváth Balogh Attila] hba: Kulturális egység Zala megyével. = ZH 2011. okt. 13. 11. p. [A megyei könyvtár és a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár közös rendezvénye]
- 583 [Pánczél Petra] -pP-: Zöld vagy kék mező? Történeti kiadvány a megye címeréről. = Zalaegerszeg, 2011. okt. 18. 1., 5. p. [Megjelent még: Hévíz, Keszthely és vidéke, 2011. okt. 18. 7. p.; Zalai Napló, 2011. okt. 18. 7. p.]
- 584 Még többet az informatikáról. Újra indult a Zal@net. = Zalaegerszeg, 2011. okt. 18. 2. p.
- 585 [Szabó Judit] szj: Lisztre emlékeztek. = ZH 2011. nov. 9. 3. p.
- 586 [Magyar Hajnalka] mh: Regény a háborúról. = ZH 2011. nov. 30. 5. p. [Göncz László: Kálvária c. regényének bemutatója]
- 587 kia: Meglepetés a könyvtárban. Irodalom, zene és kiállításmegnyitó. = ZH 2011. dec. 14. 4. p.
- 588 Fejesné Szabó Piroska: 1 éves lett a Cimbora Klub! = ZKL 2011. 2. 38. p.
- 589 Fejesné Szabó Piroska: Író-olvasó találkozó Bosnyák Viktóriával. = ZKL 2011. 2. 44–45. p.
- 590 Kocsisné Sipos Rozália: Deák Ferenc Megyei Könyvtár. = ZKL 2011. 2. 49–50. p. [Az őszi könyvtári napok rendezvényei]
- 591 Fejesné Szabó Piroska: Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára. = ZKL 2011. 2. 50–51. p. [Könyves Vasárnap]
- 592 Deák Ferenc Megyei Könyvtár. = ZKL 2011. 2. 68–69. p.
- 593 Oláh Rozália: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára. = ZKL 2011. 2. 69–71. p.
- 594 Sebestyénné Horváth Margit: Deák Ferenc Megyei Könyvtár mozgókönyvtári ellátás. = ZKL 2011. 2. 72–74. p.
- 595 Diákok és a kultúra. = Zalaegerszeg, 2012. jan. 31. 5. p. [Keresztury-szavalgála]
- 596 Sebestyéné Horváth Margit: A kistérségi könyvtári ellátás fejlesztése a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban. A TextLib integrált könyvtári rendszer alkalmazása a szolgáltatásban. = Könyv Könyvtár Könyvtáros, 2012. jan. 30–36. p.
- 597 [Magyar Hajnalka] mh: Két város két útja a polgárosodáshoz. = ZH 2012. febr. 1. 5. p. [Könyvbemutató]
- 598 [Pánczél Petra] pP: Egerszeg-Kanizsa ellentét. A rivalizálás történeti okairól. = Zalaegerszeg, 2012. febr. 7. 1., 5. p. [Könyvbemutató]
- 599 [Péter Gyöngyi] pgy: Turbuly Lilla a Cimbora-találkozón. = ZH 2012. febr. 10. 7. p.
- 600 [Péter Gyöngyi] pgy: Író-olvasó találkozó. = ZH 2012. febr. 14. 5. p.
- 601 [Péter Gyöngyi] pgy: Kardos Endre Bozi irodalmi körben. = ZH 2012. febr. 22. 3. p.
- 602 [Péter Gyöngyi] pgy: Projektzáró rendezvény a könyvtárban. = ZH 2012. febr. 28. 4. p. [TÁMOP pályázat]
- 603 [Pánczél Petra] -pet-: Esztergapadtól a Kis-Hétrétig. Bozi a Keresztury Irodalmi Körben. = Zalaegerszeg, 2012. febr. 28. 5. p.
- 604 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Egerszeg politikai élete. = ZH 2012. márc. 1. 5. p.

- [Könyvbemutató]
- 605 [Pánczél Petra] -pet-: Projektzáró a könyvtárban. Új bútorzat, egységes adatbázis. = Zalaegerszeg, 2012. márc. 6. 3. p. [Megjelent még: Zalai Napló, 2012. márc. 6. 3. p.]
- 606 [Horváth A. Attila] haa: A város politikai élete. = ZH 2012. márc. 7. 4. p. [Paksy Zoltán: Zalaegerszeg társadalma és politikai élete 1919–1939 c. könyvének bemutatója]
- 607 -pP-: Építkezések és pártcsaták a húszas években. = Zalaegerszeg, 2012. márc. 13. 1., 5. p. [Paksy Zoltán: Zalaegerszeg társadalma és politikai élete 1919–1939 c. könyvének bemutatója]
- 608 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Szabó páter a megyei könyvtárban. = ZH 2012. márc. 26. 7. p.
- 609 [Péter Gyöngyi] pgy: Versmondó verseny és Internet Fiesta. = ZH 2012. márc. 27. 4. p.
- 610 [Péter Gyöngyi] pgy: Cimborák találkozója. = ZH 2012. márc. 30. 4. p.
- 611 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: D. Bencze Erzsébet versei. = ZH 2012. ápr. 23. 4. p. [Könyvbemutató]
- 612 [Péter Gyöngyi] pgy: Kakukk szól a cimboráknak. = ZH 2012. ápr. 26. 3. p. [A Zabszalma együttes a gyermekkönyvtárban]
- 613 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Szálinger Balázs a könyvtárban. = ZH 2012. máj. 18. 5. p.
- 614 [Péter Gyöngyi] pgy: Balázs Ágnes a Cimborák közt. = ZH 2012. máj. 19. 3. p.
- 615 [Péter Gyöngyi] pgy: Meseírók látogattak zalai olvasóikhoz. = ZH 2012. máj. 22. 4. p. [Balázs Ágnes a megyei könyvtárban]
- 616 [Arany Horváth Zsuzsa] ahzs: Szálinger iskolában és könyvtárban. = ZH 2012. máj. 23. 4. p.
- 617 [Horváth A. Attila] haa: L. Simon László kötete. = ZH 2012. máj. 25. 4. p. [Könyvbemutató]
- 618 [Magyar Hajnalka] mh: A könyvhét zalai megnyitója. = ZH 2012. jún. 4. 3. p.
- 619 [Pánczél Petra] -pet-: Formában írni nem trendi? Szálinger Balázs a hexamete-rekről. = Zalaegerszeg, 2012. jún. 5. 5. p.
- 620 [Pánczél Petra] -pet-: Mire való a magyar kultúra? Értékkörzés és lokalitás. = Zalaegerszeg, 2012. jún. 5. 5. p.
- 621 [Magyar Hajnalka] mh: Helka zalai látogatása. Csütörtökön nyitják meg hivatalosan az ünnepi könyvhetet. = ZH 2012. jún. 6. 7. p.
- 622 [Arany Horváth Zsuzsa – Gyuricza Ferenc – Horváth-Balogh Attila] ahzs, gyf, hba: Nekünk mást jelent. Idén 310 kötet jelent meg, köztük két zalai költőé. = ZH 2012. jún. 8. 1., 5. p. [Könyvheti megnyitó a megyei könyvtárban]
- 623 Megnyílt az Ünnepi Könyvhét. Országosan 310 kiadvány jelent meg. = Zalaegerszeg, 2012. jún. 12. 1. p.